MODERN KLASİKLER

JAMES BALDWIN

Dağlardan Duyur Onu

Çeviren: İlknur Özdemir

354

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

DAĞLARDAN DUYUR ONU

James Baldwin cinsellik ve kimlik sorunu gibi konuları işleyen romanları, insan haklarını savunan ve ırkçılığa karşı yazılarıyla tanınır. 1924'te Harlem'de (New York, ABD) doğdu. Temizlikçi bir annenin oğluydu. Babasını hiç tanımadı. Üç yaşındayken annesinin evlendiği fabrika işçisinin soyadını aldı. Liseden mezun olduktan sonra ufak işlerde çalışırken bir taraftan da yazmaya başladı. *The New Leader*, *The Nation*, *Commentary* ve *Partisan Review* gibi dergilerde kitap tanıtım yazıları ve denemeleri yayımlandı. İlk romanı *Go Tell It on the Mountain* (Git Onu Dağda Anlat) 1953'te çıktı. Baldwin, Harlem'de genç bir vaiz olarak yaşadıklarını yansıtan bu kitapla hemen elde ettiği başarıyı, eşcinsel aşkı ele aldığı *Giovanni's Room* (1956, roman; *Giovanni'nin Odası*, 1964) ile pekiştirdi. 1963'te çıkan romanı *Another Country* (1962; *Kara Yabancı*, 1970; *Bir Başka Ülke*, YKY, 2005) edebi bir patlama olarak nitelendirildi. 1964'te çıkan *Nobody Knows My Name* (Adımı Kimse Bilmez) ve *Notes of a Native Son* (Yerli Bir Çocuğun Notları) öykü ve denemelerden oluşuyordu. Oyun ve çocuk kitapları da yazan Baldwin, Rosenwald, Guggenheim, Partisan Review ve Ford Vakfı gibi birçok edebiyat ödülü kazandı. 1987'de Fransa'da mide kanserinden öldü. 1960-1984 arasında birçok kez Türkiye'ye gelen Baldwin, *Tell Me How Long the Train's Been Gone* (1968; *Ne Zaman Gitti Tren*, YKY, 2007) romanını İstanbul'da yazdı. 1970'te, John Herbert'in *Of Fortune and Men's Eyes* oyununu *Düşenin Dostu* adıyla Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda sahneledi. Aynı yıl fotoğrafçı Sedat Pakay bir Baldwin belgeseli hazırladı. James Baldwin'in *If Beale Street Could Talk* (1974; YKY, 2007) romanı da *Sokağın Dili Olsa* (1974) adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

Ilknur Özdemir İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi, *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabı ve *Nereden Çıktı Bu Çocuk?* adlı çocuk kitabı vardır.

Çevirilerinden bazıları: Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi*, *Yanılsamalar Kitabı*, *New York Üçlemesi*; J.M. Coetzee: *Utanç*, *Petersburglu Usta*; Michael Cunningham: *Saatler*; Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü*, *Soğanı Soyarken*; Stefan Zweig: *Amok Koşucusu*, *Yakan Sır*, *Satranç*, *Korku*, *Mecburiyet*; Ian McEwan: *Cumartesi*, *Sahilde*, *Fındık Kabuğu*, *Benim Gibi Makineler*; Philip Roth: *Bir Komünistle Evlendim*; Ingeborg Bachmann-Paul Celan: *Kalp Zamanı*; Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway*, *Kendine Ait Bir Oda*, *Dalgalar*, *Dışa Yolculuk*, *Orlando*, *Varolma Anları*, *Deniz Feneri*; Ralf Rothmann: *O Yazın Tanrısı*; Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni*, *Sahnede Ölüm*, *Sözlerin Ağırlığı*; Franz Kafka: *Şato*, *Ceza Sömürgesi*, *Dava*, *Milena'ya Mektuplar*, *Dönüşüm*; Max Frisch: *Stiller*, *Montauk*; Ingeborg Bachmann: *Frankfurt Dersleri*; Colm Tóibín: *Sihirbaz*.

James Baldwin'in
YKY'deki kitapları:

Bir Başka Ülke (2005)
Bundan Sonrası Ateş (2006)
Giovanni'nin Odası (2006)
Dost Mektupları (Engin Cezzar'la birlikte, mektup, 2007)
Ne Zaman Gitti Tren (2007)
Sokağın Dili Olsa (2007)
Dağlardan Duyur Onu (2024)

ŞEMSİPAŞA
Barkod No: 66738
Tasnif No : 828.3354
BAL 2024

JAMES BALDWIN

Dağlardan Duyur Onu

Çeviren
İlknur Özdemir

Roman

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6432
Modern Klasikler - 151

Dağlardan Duyur Onu / James Baldwin
Özgün adı: **Go Tell It on the Mountain**
Çeviren: **İlknur Özdemir**

Kitap editörü: **Darmin Hadzibegoviç**
Düzelti: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Davut Yücel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Merve Çakıroğlu**

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 52508

Çeviriye temel alınan baskı: Vintage, New York, 2013
1. baskı: İstanbul, Temmuz 2024
ISBN 978-975-08-6367-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2023
Sertifika No: 44719
Copyright © 1952, 1953 by James Baldwin
Copyright renewed 1980, 1981 by James Baldwin
Bu kitabın telif hakları James Baldwin Estate, Ayesha Pande Literary ve AnatoliaLit Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
https://www.yapikrediyayinlari.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/**yapikrediyayinlari**
twitter.com/**YKYHaber**
instagram.com/**yapikrediyayinlari**

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Dağlardan Duyur Onu[1]

1 Dağlardan Duyur Onu (özgün metinde "Go Tell It on the Mountain"): Adını doğrudan Kutsal Kitap'tan almayan, Amerikalı siyahlara ait bir ilahi. İlahi, İsa'nın doğum haberini dağlardan duyurur gibi yayan çobanlara ilişkin, Luka İncili 2:8-20'deki anlatıdan esinlenmiştir. Muhtemelen sözlü gelenekten türetilmiş, sözleri İsa'nın doğuşunu kutladığı için Noel şarkısı olarak kabul edilmiştir. (ç. n.)

Annem ve babam için

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
YEDİNCİ GÜN • 11

İKİNCİ BÖLÜM
İNANANLARIN DUALARI • 61
Florence'ın Duası • 63
Gabriel'ın Duası • 88
Elizabeth'in Duası • 147

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HARMAN YERİ • 183

BİRİNCİ BÖLÜM

Yedinci Gün

Ruh ve Gelin , "Gel!" diyorlar.
İşiten, "Gel!" desin.
Susayan gelsin.
Dileyen, yaşam suyundan karşılıksız alsın.[2]

2 Vahiy, 22:17.
Kutsal Kitap alıntıları Kitabı Mukaddes Şirketi ile Yeni Yaşam Yayınları'nın baskısından yapılmıştır. (ç. n.)

Geleceğe baktım,
Ve merak ettim.

John'un büyüyünce, tıpkı babası gibi vaiz olacağını herkes hep söylemişti. Öyle çok söylenmişti ki, üzerinde hiç düşünmeden John da inanmıştı buna. On dördüne bastığı günün sabahına kadar bu konuyu ciddi ciddi düşünmeye başlamamıştı, o gün geldiğindeyse artık çok geçti.

İlk anıları –bir bakıma tek anıları bunlardı– pazar sabahlarının telaşı ve canlılığına dairdi. O gün hepsi birden yataktan kalkarlardı; işe gitmesi gerekmeyen ve kahvaltıdan önce onlara dua ettiren babası; o gün süslenip püslenen, saçlarını düzleştirince, dindar kadınların üniformasının parçası sayılan ve başına iyice oturan beyaz başlığı da takınca neredeyse genç görünen annesi; babası o gün evde olduğu için hiç konuşmayan erkek kardeşi Roy. O gün başına kırmızı bir kurdele takan, babasının şımarttığı Sarah. Ve pembeli-beyazlı giydirilen, kiliseye annesinin kucağında giden bebek Ruth.

Kilise pek uzakta değildi, Lenox Caddesi'nden dört sokak ötedeydi, hastanenin pek uzağında olmayan bir köşe başındaydı. Roy'u, Sarah'yı ve Ruth'u doğurmak için bu hastaneye gitmişti anneleri. Annesinin oraya ilk kez, Roy'u doğurmak için gidişini pek net hatırlamıyordu John; annesi dönene kadar ağladığını, bağırıp çağırdığını söylemişlerdi; annesinin karnının her şiştiğinde korkmasına yetecek kadarını hatırlıyordu, her seferinde bu şişmenin, annesi ondan uzaklaştırılıp sonunda eve bir yabancıyla dönünce biteceğini biliyordu. Bu ne zaman yaşansa annesi de biraz daha yabancı oluyordu. Yakında yine gidecek, demişti Roy – böyle konuları John'dan daha iyi bilirdi o. John annesine iyice bakmış ama henüz karnının şiştiğini görmemişti, ancak babası bir sabah, "yakında aralarında olacak küçük yolcu" için dua etmişti, bu yüzden Roy'un doğruyu söylediğini biliyordu John.

John hatırlayabildiğinden beri Grimes ailesi her pazar sabahı kiliseye gitmek üzere sokaklara dökülürdü. Cadde boyunca gü-

nahkârlar onları izlerdi – sırtlarında hâlâ cumartesi gecesi giydikleri ve şimdi buruşmuş, tozlanmış kıyafetleriyle bulanık bakışlı, bulanık suratlı erkekler ve parmaklarının arasında tuttukları ya da ağızlarının köşesine sıkıştırdıkları sigaralarıyla cırtlak sesli, parlak renklerde daracık elbiseli kadınlar. Konuşur, gülüşür, itişip kakışırlardı, kadınlar da erkekler gibi kavga ederdi. Bu erkeklerle kadınların yanından geçen Roy ile John kısaca bakışırlardı, John mahcup olur, Roy eğlenirdi. Tanrı fikrini değiştirtmezse Roy da büyüdüğünde onlara benzeyecekti. Pazar sabahları yanlarından geçtikleri bu erkeklerle kadınlar geceyi barlarda ya da genelevlerde ya da sokaklarda ya da damlarda ya da merdiven altlarında geçirmiş olurlardı. İçki içmiş olurlardı. Küfür ederler, sonra birden kahkaha atar, öfkelenir, şehvete kapılırlardı. Bir keresinde Roy ile birlikte, bir erkekle bir kadını terk edilmiş bir evin bodrum katında görmüşlerdi. Ayakta yapıyorlardı o işi. Kadın elli sent isteyince adam bir ustura çıkarmıştı.

John bir daha hiç gözlememişti; korkmuştu. Ama Roy defalarca seyretmişti onları, John'a kendisinin de aynı şeyi sokağın öbür ucunda, birkaç kızla yaptığını anlatmıştı.

Pazarları kiliseye giden kendi annesiyle babası da yapıyorlardı o işi, bazen John arka tarafındaki yatak odasında onların, farelerin ayak seslerini, çığlıklarını, aşağıdaki fahişe yuvasından gelen müziği ve küfürleri bastıran seslerini duyardı.

Gittikleri kilisenin adı Ateşle Vaftiz Edilenler Kilisesi'ydi. Harlem'in en büyük kilisesi değildi, en küçüğü de değildi, ama John'u hep onun en kutsal ve en iyi kilise olduğuna inandırmışlardı. Babası bu kilisenin baş diyakozuydu[3] –iki tane diyakoz vardı, ötekisi şişman, siyahi bir adamdı, Diyakoz Braithwaite–, bağışları toplar, bazen de vaaz verirdi. Papaz, yani Peder James, yüzü karanlık bir aya benzeyen güler yüzlü, besili bir adamdı. Gül Paskalyası pazarında vaazı o verirdi, yazları da yeniden doğuş törenlerini yönetir, hastaların başına kutsal yağ sürüp iyileştirirdi.

Pazar sabahları ve pazar geceleri kilise dolup taşardı; özel pazar günlerinde sabahtan akşama kadar dolu olurdu. Grimes ailesi her zaman biraz gecikerek, genellikle saat dokuzda başlayan pazar okulunun ortasında topluca gelirdi. Hep anneleri yüzünden geci-

3 Diyakoz (Yunanca diakonos, "yardımcı"): Üçlü Hıristiyan hizmetinin en alt kademesinin bir üyesi (rahip/papaz ve piskoposun altında). (ç. n.)

kirlerdi – en azından babalarının gözünde öyleydi; anneleri kendini de çocukları da hiçbir zaman vaktinde hazır edemez gibiydi, bazen gerçekten geride kalır, sabah ayinine kadar ortada görünmezdi. Hep birlikte geldiklerinde içeri girer girmez birbirlerinden ayrılırlar, baba ile anne Hemşire McCandless'ın yönettiği yetişkinler sınıfına gidip otururlardı, Sarah küçük çocukların sınıfına katılır, John ile Roy ise Elisha Birader'in ders verdiği orta sınıfta otururlardı.

John küçükken pazar okulunda dikkatini derse vermezdi, altın ayeti[4] hep unutur, bu yüzden babasının öfkesinin hedefi olurdu. On dördüne basacağı sıralarda, kilise ve aile birleşip onu mihraba yöneltmek için baskı yapınca daha ciddi görünmeye, dolayısıyla daha az göze batmaya çalıştı. Ancak papazın yeğeni olan yeni öğretmeni Elisha onun dikkatini dağıtıyordu, Elisha Georgia'dan yakınlarda gelmişti. John'dan pek büyük değildi, henüz on yedisindeydi ve çoktan kurtarılmıştı,[5] vaiz olmuştu. John ders boyunca Elisha'ya bakıyor, onun kendininkinden çok daha kalın ve erkeksi olan sesinin tınısına hayran kalıyor, en iyi kıyafeti içindeki Elisha'nın inceliğinden, zarafetinden, gücünden ve esmerliğinden gözlerini alamıyordu, kendisinin de Elisha kadar kutsal olup olamayacağını merak ediyordu. Ama dersi dinlemiyordu, Elisha bazen John'a bir şey sormak için durakladığında, utanıyor, kafası karışıyordu, avuçlarının nemlendiğini, kalbinin küt küt attığını hissediyordu. Elisha gülümseyerek onu nazikçe azarlar ve ders devam ederdi.

Roy da pazar okulundaki dersini hiç çalışmazdı ama onun için durum farklıydı; John'dan beklediklerini Roy'dan beklemiyordu kimse. Herkes her zaman Rab'bin Roy'un kalbini değiştirmesi için dua ediyordu, ama iyi olması, iyi bir örnek olması beklenen kişi John'du.

Pazar okulu sona erdiğinde, sabah ayini başlamadan önce kısa bir ara verilirdi. Bu mola sırasında, eğer hava güzelse, yaşlılar kendi

---

4 Yuhanna 6:13: "Çünkü Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik Oğlu'nu verdi. Öyle ki, O'na iman edenlerin hiçbiri mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun." Hıristiyanlığın özünü ifade eden bir ayet sayıldığı için altın ayet (özgün metinde "golden text") adı verilmiştir. (ç. n.)

5 Kurtuluş, kurtarılmak: Kitap boyunca sıkça karşılaşılan bu kavram günahtan kurtuluş anlamında kullanılmaktadır. Kutsal Kitap'ta, bir kişinin tövbe ettiği ve günahlarının bağışlanması için İsa'ya iman ettiği anda kurtulduğu yazar (Elçilerin İşleri 2:37-41). Ruhsal ölümden ruhsal yaşama geçmiştir (Yuhanna 5:24) ve Tanrı'nın mahkemesinde suçsuz olduğu ilan edilmiştir (Romalılar 3:21-26). (ç. n.)

aralarında konuşmak için bir süreliğine dışarı çıkarlardı. Hemşireler hemen hemen hep tepeden tırnağa beyazlar giyerlerdi. Küçük çocuklar, o gün, o mekândayken, büyüklerinin baskısı altındayken, Tanrı'nın evine saygısızlık eder gibi görünmeden oynamak için çok çabalarlardı. Ama bazen kızar ya da huysuzlaşıp bağırır, ilahi kitaplarını fırlatır ya da ağlamaya başlar, Tanrı yolundaki erkekler ya da kadınlar olan anne babalarını, kutsanmış bir evde kimin egemen olduğunu –sert ya da yumuşak yoldan– kanıtlamak zorunda bırakırlardı. John ya da Roy gibi yaşça büyük çocuklar caddede fazla uzaklaşmadan dolaşabilirlerdi. Babaları gözünü John ve Roy'un üzerinden ayırmazdı, çünkü Roy'un pazar okuluyla sabah ayini arasında sık sık ortadan kaybolduğu ve akşama kadar geri dönmediği olmuştu.

Pazar sabahı ayini, Elisha Birader'in piyanonun başına oturup bir ilahi çalmasıyla başlardı. Bu an ve bu müzik sanki John'un ilk nefes aldığı andan beri yanındaydı. John'un, tıka basa dolu kilisede cemaatin durakladığı bu bekleme ânını –beyazlı hemşireler başlarını kaldırır, mavili biraderler başlarını geriye atardı; kadınların beyaz başlıkları kilisenin gerilimli havasında birer taç gibi parlar, erkeklerin kıvırcık saçlı, parlak başları sanki yukarı kaldırılırdı– görmediği bir zaman sanki hiç olmamıştı; hışırtılar ve fısıltılar kesilir, çocuklar susardı; belki biri öksürürdü ya da bir araba kornasının sesi ya da sokaklardan bir küfür duyulurdu; sonra Elisha tuşlara dokunur, hemen ilahi söylemeye başlardı, herkes ona katılır, ellerini çırpar, ayağa kalkar, teflere vururdu.

İlahi şöyle olabilirdi: *Kurtarıcımın öldüğü çarmıhta!*

Ya da: *İsa, beni nasıl özgür bıraktığını asla unutmayacağım!*

Ya da: *Tanrım, ben bu yarışta koşarken elimi tut!*

Hepsi var güçleriyle söylerler ve sevinçle el çırparlardı. John'un cemaatin sevincini dehşet duyarak, hayret ederek izlemediği bir zaman hiç olmamıştı. Onların söylediği ilahiler Rab'bin varlığına inanmasına neden olmuştu; aslında bu artık bir inanç meselesi değildi çünkü onlar bu varlığı gerçeğe dönüştürmüşlerdi. Onların hissettiği sevinci o hissetmiyordu ama bunun onlar için hayat ekmeği olduğundan hiç kuşkusu yoktu – kuşkulanmak için çok geç olana kadar kuşkulanamadı da. Onların yüzlerine, seslerine, vücutlarının ritmine ve soludukları havaya bir şeyler olmuştu;

sanki onlar nerede bulunurlarsa orası Son Akşam Yemeği Odası'na[6] dönüşüyor ve sanki Kutsal Ruh havada geziniyordu. Babasının her zaman korkunç görünen yüzü şimdi daha korkunçlaşmıştı; babasının her günkü öfkesi peygamberlere özgü bir gazaba dönüşmüştü. Gözlerini göğe kaldırarak, ellerini önünde kavuşturarak sallanan annesi, John'un Kutsal Kitap'ta okuduğu ve hayal etmekte zorlandığı o sabrı, o tahammülü, o uzun ıstırabı gerçeğe dönüştürüyordu.

Pazar sabahları kadınların hepsi sabırlı, erkeklerin hepsi kudretli görünürdü. John'un gözleri önünde Güç birine çarpardı, bir erkeğe ya da kadına; bu kişi bağırırdı, uzun, sözsüz bir bağırış olurdu bu, kollarını kanat gibi iki yana gererek haykırmaya başlardı. Birisi yer açmak için bir sandalyeyi kenara çekerdi, ritim dururdu, şarkı dururdu, sadece yere vurulan ayakların sesleri ve ellerin çırpılması işitilirdi; derken bir başka çığlık, bir başka dansçı daha; sonra tefler yeniden başlardı, sesler yeniden yükselirdi ve müzik de ateş, sel ya da yargı gibi yeniden akardı. Sonra kilise sahip olduğu Güç'le sanki daha da genişler ve uzayda iki yana sallanan bir gezegen gibi, Tanrı'nın Gücü'yle sallanırdı. John seyrederdi, yüzleri ve ağırlıksız bedenleri izler, hiç bitmeyen çığlıkları dinlerdi. Bu Güç'ün bir gün onu da ele geçireceğini söylüyordu herkes; o da şimdi onların yaptığı gibi ilahi söyleyip ağlayacak, Kral'ının önünde dans edecekti. Dua Eden Anne Washington'ın on yedi yaşındaki torunu genç Ella Mae Washington'ın dansa başlamasını seyretmişti. Sonra Elisha da dans etmişti.

Bir an, başını geriye atarak, gözlerini kapatarak, alnı ter içinde, piyanonun başında oturuyor, hem çalıyor hem ilahi söylüyordu; bir an sonra ormanda başı belada olan iri, kara bir kedi gibi gerilip titriyor, bağırıyordu. *İsa, İsa, ah Rab İsa!* Piyanoda son bir çılgın nota çalıyor ve ellerini havaya kaldırıyor, avuç içlerini yukarı çevirip iki yana açıyordu. Tefler piyanonun bıraktığı boşluğu doldurmak için yarışıyorlardı, Elisha'nın bağırmasına ötekiler de bağırarak karşılık veriyorlardı. Sonra ayağa kalktı, dönüyordu, gözleri körleşmişti, yüzüne kan hücum etmiş, öfkeden çarpılmıştı, uzun, siyah boynundaki kaslar seğirip kabarıyordu. Sanki nefes alamıyor, vücudu

6 Özgün metinde "Upper Room". Zion Dağı'nda bulunan ve İsa'nın havarileriyle son akşam yemeğini yediğine inanılan oda. Hıristiyan inancına göre, İsa'nın çarmıha gerilmesinden sonra bu odada Kutsal Ruh Meryem Ana'nın ve burada toplanmayı sürdürmüş olan havarilerin üzerine inmiştir. (ç. n.)

bu tutkuyu zapt edemiyordu, sanki herkesin gözlerinin önünde, o bekleyen havanın içinde yitip gidecekti. Parmak uçlarına kadar kaskatı kesilmiş olan ellerini iki yana açıyor, sonra beline dayıyordu, derken görmeyen gözlerini yukarıya çevirip dans etmeye başladı. Sonra ellerini yumruk yaptı, başı öne düşüyor, akan ter saçlarını düzleştiren briyantini eritiyordu; Elisha'nın ritmine uymak için ötekiler de ritimlerini hızlandırıyorlardı; Elisha'nın bacakları elbisesinin kumaşına sertçe sürtünüyordu, topukları yere vuruyor, yumrukları davul çalarmış gibi vücudunun yanında hareket ediyordu. Ve böylece, bir süre, dans edenlerin ortasında, başı öne eğik, yumruklarını savurarak devam etti, dayanılmaz bir durumdu, sonunda kilisenin duvarları sesten yıkılacakmış gibi göründü; ve sonra, bir anda, bir çığlık atıyor, başını kaldırıyordu, kolları havadaydı, alnından ter boşalıyordu, bütün bedeni hiç durmayacakmış gibi dans ediyordu. Bazen yere düşene kadar durmuyordu da – çekiç vurulan bir hayvan gibi inleyerek yüzüstü yere yığılana kadar durmuyordu. Ve sonra insanların iniltileri dolduruyordu kiliseyi.

Aralarında günah vardı. Bir pazar günü, normal ayin sona erdiğinde, Peder James erdemlilerin topluluğunda günahın varlığını ortaya çıkarmıştı. Elisha ve Ella Mae'i ortaya çıkarmıştı. Onlar "düzenin dışında yürüyorlardı"; doğru yoldan sapmaları tehlikesi vardı. Peder James onların henüz işlemediklerini bildiği günahı, ağaçtan çok erken koparılmış ham inciri anlatırken –çocukları iyice kızdırmak için– John oturduğu yerde başının döndüğünü hissetti, mihrabın önünde Ella Mae'in yanında duran Elisha'ya bakamadı. Peder James konuşurken Elisha başını öne eğdi, cemaat mırıldandı. Ella Mae de ilahi söylerken ve tanıklık ederken olduğu kadar güzel değildi şimdi, somurtkan, sıradan bir kız gibiydi. Dolgun dudakları sarkmıştı, gözleri kapkaraydı – utançtan ya da öfkeden ya da her ikisinden. Onu büyütmüş olan büyükannesi ellerini kavuşturmuş oturuyor, sakince onu gözlüyordu. Büyükannesi kilisenin temel direklerinden biriydi, sağlam bir İncil vaiziydi, herkes tanırdı onu. Ella Mae'i savunmak için bir şey söylemedi çünkü cemaatin geri kalanı gibi o da Peder James'in sadece apaçık ve ıstıraplı görevini yerine getirdiğini hissetmiş olmalıydı; ne de olsa, Dua Eden Anne Washington nasıl Ella Mae'den sorumluysa o da Elisha'dan sorumluydu. Bir sürünün çobanı olmak kolay değildir, diyordu Peder James. Vaiz kürsüsünde her gece, yıllar yılı oturmak kolay görü-

nebilirdi ama yüce Tanrı'nın onun omuzlarına yüklediği müthiş sorumluluğu hatırlamalılardı – günün birinde sürüsündeki her bir kişinin hesabını Tanrı'nın ondan soracağını hatırlamalılardı. Onun sert davrandığını düşünürlerse bunu hatırlamalılardı, Söz zorluydu, kutsanmışlığa götüren yol zordu. Tanrı'nın ordusunda korkaklara yer yoktu, annesini ya da babasını, kız ya da erkek kardeşini, sevgilisini ya da arkadaşını Tanrı'nın iradesinden üstün görene taç takılmazdı. Cemaat bunu Amin diyerek karşılamalıydı! Ve hep birden bağırdılar: "Amin! Amin!"

Peder James, karşısındaki kızla oğlana bakarak, Rab'bin, çok geç kalınmadan onları herkesin önünde uyarmasını istediğini söyledi. Çünkü onların dürüst gençler olduğunu biliyordu, kendilerini Rab'be hizmete adamışlardı – sadece genç olduklarından Şeytan'ın ihtiyatsız kişilere kurduğu tuzaklardan haberleri yoktu. Akıllarında günah işlemek olmadığını biliyordu – henüz yoktu; ama günah insanın bedeninde vardı; yalnız başlarına dışarıda birlikte gezmeye, sırlarına ve gülüşmelerine, birbirlerinin ellerine dokunmaya devam ederlerse mutlaka bağışlanamayacak bir günah işlerlerdi. John, Elisha'nın ne düşündüğünü merak etti, uzun boylu ve yakışıklı olan, basketbol oynayan, güneyin inanılmaz tarlalarında on bir yaşındayken kurtarılan Elisha'nın. Günah işlemiş miydi o? Baştan çıkmış mıydı? Ve yanındaki kız, beyaz giysisi şimdi göğüslerinin ve göz alıcı kalçalarının çıplaklığının incecik, yetersiz örtüsü gibi görünen kız – Elisha ile yalnızken, ilahi söylemezlerken, çevrelerinde inananlar olmadan yüzü nasıl oluyordu acaba? Bunu düşünmeye korkuyordu John ama başka bir şey de düşünemiyordu; onların suçlandıkları ateş onun da içinde tutuşmaya başladı.

O pazar gününden sonra Elisha ile Ella Mae artık her gün okul çıkışında buluşmadılar, cumartesi öğle sonralarında Central Park'ta gezinmediler ya da sahilde uzanıp yatmadılar. Bunlar eskide kalmıştı. Bir daha bir araya gelmeleri ancak evlenirlerse mümkün olurdu. Çocukları doğardı ve onları kilise kuralları çerçevesinde yetiştirirlerdi.

Tanrı'ya adanmış hayat dedikleri buydu, çarmıhın istediği hayat buydu. Bir bakıma o pazar günü, doğum gününden kısa bir süre önceki o pazar günü John kendisini böyle bir hayatın beklediğini ilk kez anladı – bilinçli olarak anladı, artık uzakta değildi, hemen yakınındaydı, her gün biraz daha yaklaşıyordu.

John'un doğum günü 1935 Mart'ında bir cumartesiye denk geldi. O sabah uyandığında, kendisini kuşatan havada bir tehlike kokusu sezdi – sanki içinde, geriye döndürülemeyecek bir şey gelişmişti. Tavanda, tam başının üstünde gördüğü bir sarı lekeye dikti gözlerini. Roy hâlâ yatak örtülerinin arasına gömülüydü, ufak, ıslık sesini andıran bir sesle soluk alıp veriyordu. Başka hiçbir yerden ses gelmiyordu; evdekilerden hiçbiri kalkmamıştı. Komşuların radyoları da açılmamıştı, annesi de babasına kahvaltı hazırlamak için kalkmamıştı. Paniklemesi şaşırtmıştı John'u, sonra saati merak etti; sonra da (tavandaki sarı leke yavaş yavaş çıplak bir kadın bedenine dönüşürken) o gün on dört yaşına basacağını ve günah işlemiş olduğunu hatırladı.

Bununla birlikte ilk düşüncesi, "Kimse hatırlayacak mı?" oldu. Çünkü bir iki kez doğum gününü hiç hatırlayan olmamıştı. Hiç kimse "Doğum günün kutlu olsun Johnny" dememiş ya da bir hediye vermemişti – annesi bile.

Roy yine kıpırdayınca John onu itti, sessizliği dinliyordu. Başka sabahlar uyandığında annesinin mutfakta şarkı söylediğini, babasının arka taraftaki yatak odasında homurdandığını, giyinirken mırıl mırıl dua okuduğunu duyardı; belki Sarah'nın gevezeliklerini, Ruth'un yaygaralarını, radyoları, tabak çanağın tıkırtılarını, yakındaki insanların seslerini de duyardı. Bu sabahsa yataklardaki bir yayın gıcırtısı bile bölmüyordu sessizliği, bu nedenle de John kendi suskun yazgısının sesini dinler gibiydi. Neredeyse, yataktan kalkmasının önemli olduğu o sabah geç uyandığına, günahlarından arınmış herkesin göz açıp kapayana kadar dönüşmüş olduğuna, İsa ile buluşmak üzere bulutlara yükseldiklerine, bir tek kendisinin o günahkâr bedeniyle bin yıl Cehennem'de kalacağına inanacaktı.

Günah işlemişti. İnananlara rağmen, annesine, babasına, ilk baştan beri dinlediği uyarılara rağmen bağışlanması zor bir günah işlemişti elleriyle. Okulun tuvaletinde, tek başınayken, kimin çişi daha yükseğe fışkıracak diye bahse tutuşan kendisinden büyük, daha iri, daha cesur oğlanları düşünürken kendisinde bir dönüşüm oluştuğunu izlemişti, bu dönüşümden söz etmeye asla cesaret edemeyecekti.

John'un günahının karanlığı cumartesi akşamları kilisedeki karanlığa benziyordu; orada yalnızken, cemaat gelmeden çok önce yerleri süpürüp büyük kovaya su doldururken, sandalyeleri ters

çevirirken kilisenin içini saran sessizliğe benziyordu. Hayatını içinde geçirdiği mabette, nefret ettiği ama aynı zamanda sevdiği ve korktuğu mabette oradan oraya giderken aklındaki düşünceler gibiydi o karanlık; Roy'un küfürleri gibiydi. O küfürlerin John'un içindeki yankıları gibiydi: Kiliseyi temizlerken Roy'un ona yardım etmeye geldiği nadir cumartesilerden birini hatırlıyordu. Tanrı'nın evinde küfretmiş, İsa'nın karşısında ahlaksız hareketler yapmıştı. Bütün bunlar gibiydi karanlık, tanıklık eden duvarlar gibiydi ve günahın bedelinin ölüm olduğunu duyuran duvarlardaki yazılar gibiydi. John'un günahının karanlığı, Tanrı'nın kudretine taş kalplilikle karşı koymasındaydı; bağıran, çatallaşan sesleri dinlerken, insanlar kollarını kaldırırlarken, Tanrı'nın önünde yüzüstü yere kapanırlarken parıldayan suratları seyredince onları genellikle hor görmesindeydi. Çünkü kararını vermişti o. Babası gibi ya da babasının babası gibi olmayacaktı. Başka türlü olacaktı onun hayatı.

Çünkü John, Elisha gibi matematikte ya da basketbolda olmasa da okulda çok başarılıydı, onu parlak bir geleceğin beklediği söyleniyordu. Halkının büyük bir lideri olabilirdi. Oysa John halkıyla pek ilgili değildi, hele onlara rehberlik etmekle hiç ilgilenmiyordu, ancak sürekli yinelenen o söz zihninde, dışarıya, insanların babasının evindeki gibi karanlıkta yaşamadıkları, babasının kilisesinin karanlığında İsa'ya dua etmedikleri bir dünyaya açılan kocaman bir pirinç kapı gibi yükseliyordu, orada lezzetli yemekler yiyecek, güzel kıyafetler giyecek, ne zaman isterse sinemaya gidebilecekti. Babasının dediğine göre çirkin olan, her zaman sınıfındaki en küçük çocuk sayılan, arkadaşı bulunmayan John bu dünyada bir anda güzelleşiyor, uzun boylu, sevilen biri oluyordu. İnsanlar John Grimes'la tanışmak için yarış ediyorlardı. Bir şairdi orada, ya da bir üniversitenin rektörü, ya da bir film yıldızı; pahalı viskiler içiyor, yeşil paketli Lucky Strike sigaraları kullanıyordu.

John'u övenler sadece siyahlar değildi, çünkü onların gerçekten anlayamayacaklarını hissediyordu John; beyazlar da söylüyorlardı, aslında en önce onlar söylemişlerdi, hâlâ da söylüyorlardı. John ilk kez beş yaşında, ilkokul birinci sınıfa giderken dikkati çekmişti; onun farkına varan tamamıyla yabancı ve tarafsız bir göz olduğundan, aşırı bir tedirginlik duyarak kendi bireysel varlığını sezmeye başlamıştı.

O gün alfabeyi öğreniyorlardı, ezberledikleri harfleri yazmaları için çocuklar altışar altışar tahtaya kalkıyorlardı. Altı çocuk yazmayı

bitirmiş, öğretmenin kararını bekliyorlardı ki arka kapı açıldı, herkesin çok korktuğu okul müdiresi sınıfa girdi. Hiç kimse konuşmadı ya da kımıldamadı. O sessizlikte müdirenin sesi duyuldu:

"Hangi çocuk o?"

Parmağıyla tahtayı, John'un yazdığı harfleri gösteriyordu. Müdirenin dikkatini çekeceği ve onun kendisini diğerlerinden ayırt edeceği hiç aklına gelmediğinden John ona bakmaya devam ediyordu. Sonra, öbür çocukların kıpırdamadan durduklarını, gözlerini kendisinden kaçırdıklarını görünce ceza alacak öğrencinin kendisi olduğunu anladı.

"Konuşsana John" dedi öğretmeni, sesi yumuşaktı.

Ağlamak üzere olan John adını geveledi ağzının içinde ve bekledi. Beyaz saçlı, sert bakışlı bir kadın olan okul müdiresi John'a baktı.

"Sen çok akıllı bir çocuksun John Grimes" dedi. "Böyle devam et."

Sonra çıkıp gitti sınıftan.

O an ona, o dakikadan itibaren bir silah olmasa da bir kalkan sağladı; inanmaksızın ya da anlamaksızın kendi içinde başkalarında bulunmayan bir güç olduğunu kavradı; kendini kurtarmak, yüceltmek için o gücü kullanabilirdi; ve belki bu güç sayesinde, günün birinde onca arzuladığı o aşka da kavuşabilirdi. John için bu, ölüme ya da değişime bağlı dinsel bir konu değildi; yıkılabilecek bir ümit de değildi henüz; onun kimliğiydi, dolayısıyla da babasının attığı dayağın nedeni olan, kendisinin de babasına direnebilmek için sarıldığı o kötülüğün parçasıydı. Babasının kalkıp inen kolu onu ağlatabilirdi, o ses onu titretebilirdi; yine de babası asla tamamıyla galip gelemezdi çünkü John babasının erişemeyeceği bir şeyi saklayıp o şeye değer veriyordu. Nefretine ve zekâsına değer veriyordu o, bunların biri ötekini besliyordu. Babasının öleceği günü, kendisinin ona ölüm döşeğinde lanet okuyacağı anı bekliyordu. Din içinde doğmuş ve yaşamı boyunca dine inananlarla, onların dualarıyla ve coşkularıyla kuşatılmış olsa da, onların dua ettikleri kiliseler John'a kendisinin ve ailesinin yaşamış olduğu güvenilmez evlerden daha gerçek görünse de, John'un yüreğinde Tanrı sevgisi yoktu. Babası Tanrı'nın temsilcisiydi, Göklerin Kralı'nın elçisiydi, John önce babasının önünde diz çökmeden bağışlayıcının tahtının önünde başını eğemezdi. Hayatı bunu reddetmesine bağlı olmuştu ve John ilk günahını işleyene kadar gizli yüreğindeki kötülük büyümüştü.

Bu derin düşünceler arasında tekrar uyuyakaldı, bu sefer uyandığında ve yataktan kalktığında babası yarım gün çalışacağı fabrikaya gitmişti. Roy mutfakta oturmuş, annesiyle tartışıyordu. Bebek Ruth da yüksek sandalyesinde oturuyor, yulaf ezmesi bulaşığı kaşığını önündeki tepsiye vuruyordu. Bu da keyfinin yerinde olduğunun işaretiydi; sadece kendisinin bildiği nedenlerle o günü, yanına annesinden başka kimseyi yanaştırmamak için, uluyarak geçirmeyecekti. Sarah sessizdi, bugün gevezelik etmiyordu ya da en azından henüz etmiyordu, kollarını kavuşturup sobanın yanında durmuş, ifadesiz kara gözlerini Roy'a dikmişti, babasının gözleriydi onlar ve onu öyle yaşlı gösteriyordu ki.

Başına eski bir paçavra sarmış olan anneleri sütsüz kahvesini yudumluyor ve Roy'u gözlüyordu. Kış sonu güneşinin soluk ışığı mutfağa doluyor, hepsinin yüzünü sarartıyordu; nasıl olup tekrar uyuduğuna, bu kadar uyumasına nasıl göz yumulduğuna şaşıran uyuşuk, miskin John bir an onları bir ekrandaki figürler gibi gördü, sarı ışığın yoğunlaştırdığı bir izlenimdi bu. Mutfak küçük ve kirliydi; boyutlarını hiçbir şey değiştiremez, ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın temizlenemezdi. Duvarlar kirliydi, yer döşemesi de, hamamböceklerinin yumurtladığı evyenin altındaysa adamakıllı kir birikmişti; her gün ovulup kapkara dipleriyle ocağın üstüne asılan tencerelerle tavaların incecik oyuklarındaydı kir; onların asılı olduğu duvardaydı, boyanın çatladığı ve alt taraflarının kâğıt gibi incecik ve simsiyah sert kıymıklar ve kırık parçalar halinde dışarı sarktığı yerlerde kendini gösteriyordu. Devasa ocağın her köşesinde, her girintisinde, her yarığındaydı kir ve onun arkasında, kendinden geçmişçesine, o çürümüş duvarla birlik içinde yaşamını sürdürüyordu. John'un her cumartesi temizlediği süpürgelikteydi, dolaplarda parlak, çatlak tabakların durduğu rafları pürüzlendiriyordu. Bu karanlık yükün altında duvarlar eğiliyor, tam ortasından şimşek şeklinde kocaman bir çatlak geçen tavan bel veriyordu. Pencerelerin camları dövme altın ya da gümüş gibi ışıldıyordu, ama John şimdi, sarı ışıkta, onların ne olduğu belirsiz görkemini incecik tozun nasıl örttüğünü görüyordu. Kurusun diye pencerelerden sarkıtılmış gri yer bezlerine sinmişti kir. John utançla ve dehşetle ama kalbi öfkeyle sertleşerek, *Kim ki kirlidir bırak kirli kalsın* sözünü hatırladı. Sonra annesine baktı, o başka biriymiş gibi gözlerinden aşağıya uzanan koyu renkli, sert çizgileri, alnındaki derin, yerleşmiş kırışığı, kenarları aşağıya kıvrılmış,

büzülmüş ağzını, sağlam, ince, kahverengi ve kemikli ellerini gördü; o cümle iki yanı keskin bir kılıç gibi ona karşı döndü, çünkü sahte gururuyla ve kötü niyetli imgelemiyle kirli olan bizzat kendisi değil miydi? Gözlerine ulaşamayan bir gözyaşı fırtınasının arasından sarı odaya dikti gözlerini; ve oda kaydı, güneşin ışığı karardı, annesinin yüzü değişti. O yüz, John'un ona düşlerinde verdiği yüze dönüştü, John'un bir zamanlar, çok eskiden gördüğü, kendisi doğmadan önce çekilmiş bir fotoğraftaki yüze. Genç ve gururluydu bu yüz, neşeliydi, gülümsemesi geniş ağzını güzelleştiriyor, kocaman gözlerinde ışıyordu. Hiçbir kötülüğün ona dokunamayacağını bilen, elbette şimdi annesinin gülemediği gibi gülebilen bir kızın yüzüydü. O iki yüz arasında John'u korkutan, bazen de annesinden nefret ettiren bir karanlık ve bir gizem uzanıyordu.

John'u gören annesi Roy'la konuşmasını keserek, "Karnın aç mı küçük uykucu?" diye sordu.

"Eh! Kalkma vaktin gelmişti" dedi Sarah.

John gidip masaya oturdu, hayatında hiç olmadığı kadar, şaşılacak derecede paniklemişti, her şeye, masaya, sandalyelere, mutfağın duvarlarına dokunma ihtiyacı duyuyordu, mutfağın gerçekten var olduğuna, kendisinin de o mekânda bulunduğuna emin olmak istiyordu. Ayağa kalkıp onun kahvaltısını ısıtmak için ocağa giden annesine bakmadı. Ama sırf ona bir şey söylemiş olmak ve kendi sesini duymak için, "Kahvaltıda ne var?" diye sordu.

Doğum gününde annesinin ona özel bir kahvaltı hazırlamış olmasını umduğunu biraz da utanarak fark etti.

"*Sence* neyimiz var kahvaltıda?" diye sordu Roy, küçümseyerek. "Özel olarak arzuladığın bir şey mi var?"

John ona baktı. Roy'un keyfi yoktu.

"Ben sana bir şey söylemedim" dedi.

"A, *çok* özür dilerim" dedi Roy, John'un hiç hoşlanmadığını bildiği o cırlak küçük kız sesiyle.

"Neyin var senin bugün?" diye sordu John öfkeyle, bir yandan da sesini olabildiğince boğuk çıkarmaya çalışarak.

"Roy canını sıkmasın senin" dedi annesi. "Bu sabah huysuzluğu üzerinde."

"Evet" dedi John, "anlıyorum." Roy'la bakıştılar. Sonra annesi tabağı John'un önüne kondu: Mısır lapası ve bir parça domuz pastırması. Çocuk gibi, "Ama anne, bugün benim doğum günüm!"

diyerek ağlamak geldi John'un içinden. Gözlerini tabağından ayırmadan yemeye başladı.

"Baban hakkında ne istersen söyleyebilirsin" dedi annesi, Roy'la tartışmasına kaldığı yerden başlayarak, "ama *bir tek* şeyi söyleyemezsin – size iyi bir baba olmak için, aç kalmamanız için elinden geleni hiç yapmadı diyemezsin."

"Aç kaldığım çok oldu" dedi Roy, annesine karşı bu avantajı elde edebildiği için gururlanarak.

"*Onun* suçu değildi ki. Senin karnını doyurmaya *çalışmadığı* için değildi ki. Sizin midenize yiyecek girsin diye, yatağında yatacağına sıfır derece soğukta kar küredi o adam."

"Sadece *benim* karnım doysun diye değildi ki" dedi Roy, içerlemişti. "Onun da midesi var, o adamın yemek yeme şekli utanç verici, biliyorum bunu. Hem benim için kar küremesini istemedim ki." Ama gözlerini yere eğdi, ileri sürdüğü şeyin pek tutarlı olmadığını seziyordu. "Ben sadece beni sürekli dövmesini istemiyorum" dedi sonunda. "Köpek değilim ki ben."

Annesi içini çekti, ona hafifçe arkasını dönüp pencereden dışarıya baktı. "Baban seni sevdiği için dövüyor" dedi.

Roy güldü. "Sevmek denince bunu anlamıyorum ben hanımefendi. Beni sevmeseydi ne yapardı peki sence?"

"Bırakırdı seni, nereye istersen gitmen için" diye bağırdı annesi, "Cehennem'e kadar gidebilesin diye, zaten anlaşılan sen de kararlısın oraya gitmeye! Git bakalım beyefendi, git ki sonunda ya biri seni bıçaklasın ya da hapse tıkılasın!"

"Anne" dedi John birden, "babam iyi biri mi?"

Bu soruyu sormak yoktu aklında, annesinin dudaklarını büzmesini, gözlerinin renginin koyulaşmasını şaşkınlıkla izledi.

"Ne biçim soru bu" dedi annesi yumuşak bir sesle. "Babandan daha iyi birini tanıyor musun?"

"Bence gerçekten iyi biri o" dedi Sarah. "En azından sabahtan akşama kadar dua ediyor."

Sarah'yı duymazlıktan gelip tekrar masaya oturan annesi, "Siz çocuklar henüz küçüksünüz" dedi, "sizinle ilgilenen, düzgün yetişmenizi sağlamaya çalışan bir babanız olduğu için ne kadar şanslısınız, hiç bilmiyorsunuz."

"Tabii" dedi Roy, "sinemaya gitmemizi istemeyen, sokakta oynamamızı istemeyen, arkadaşımız olmasını istemeyen, şunu isteme-

yen, bunu istemeyen, *hiçbir şey* yapmamızı istemeyen bir babamız var diye ne kadar şanslı olduğumuzu hiç bilmiyoruz. Sadece kiliseye gitmemizi, Kutsal Kitap okumamızı, mihrabın önünde budalalar gibi böğürmemizi, evde küçük fareler gibi uslu uslu oturmamızı isteyen bir babamız var diye o kadar şanslıyız ki. Oğlum, gerçekten çok şanslıyız yahu. Bu kadar şanslı olmak için ne yaptım ki ben."

Annesi güldü. "Günün birinde öğrenirsin" dedi. "Bu dediğimi unutma."

"Tabii ya" dedi Roy.

"Ama o zaman iş işten geçmiş olur. Sen sonunda... pişman olduğunda iş işten geçmiş olur." Sesi değişmişti. Bir an John'la göz göze geldi, John ürktü. Annesinin sözlerinin, Tanrı'nın ara sıra insanlarla alışılmadık bir tarzda konuştuğu düşünülürse, göklerden indiğini ve aslında kendisine söylendiğini hissediyordu. On dört yaşındaydı – iş işten geçmiş miydi? Annesinin aklındaki her şeyi söylemediği ve aslında kendisini hedef aldığı izlenimi –ki bu izlenimi içinde hep taşımış olduğunun o an farkına vardı– John'un tedirginliğini pekiştirdi. Florence Hala ile baş başalarken ona neler anlatıyordu acaba annesi? Ya da babasına? Neler düşünüyordu? Yüzünden hiç anlaşılmazdı. Ancak yine de, gelip geçici gizli bir işarete benzeyen o anda John'a bakan yüzü ona her şeyi anlatıyordu. Üzücüydü annesinin düşünceleri.

"Umurumda değil" dedi Roy, ayağa kalkarken. "Benim çocuklarım olduğunda onlara böyle davranmayacağım." John annesine baktı, annesi Roy'u gözlüyordu. "Eminim ki bu iş böyle olmamalı. Nasıl davranacağını bilmiyorsan evi çocuklarla doldurma hakkın olmamalı."

"Bu sabah birden tam bir yetişkin olmuşsun" dedi annesi. "Dikkatli ol."

"Hem söylesene" dedi Roy, birden annesine doğru eğilerek, "nasıl oluyor da onunla seninle konuştuğum gibi konuşmama asla izin vermiyor? Babam değil mi o? Ama beni hiç dinlemiyor – yo, hep ben onu dinlemeliyim."

"Neyin iyi olduğunu" dedi annesi, gözleri Roy'un üzerindeydi, "baban bilir. İnan bana, babana kulak verirsen kesinlikle hapse düşmezsin."

Roy öfkeyle dişlerini sıktı. "Hapse girmek niyetinde filan değilim. Sen dünyanın hapishanelerden ve kiliselerden ibaret olduğunu mu sanıyorsun? Kafanı çalıştır anne."

"Çalıştırıyorum" dedi annesi, "ancak Tanrı'nın karşısında alçakgönüllü davranırsak güvende oluruz. Günün birinde sen de anlayacaksın bunu. Böyle davranmaya devam edersen boyunun ölçüsünü alırsın, dik kafalı şey."

Birden gülümsedi Roy. "Ama başım derde girdiğinde... yanımda olursun, değil mi anne?"

"Bilmem ki" dedi annesi, gülümsememeye çalışarak, "sizin yanınızda olmama Tanrı ne kadar zaman izin verir."

Roy dönüp dans eder gibi bir adım attı. "Sorun yok" dedi. "Tanrı'nın babam kadar sert olmadığını biliyorum. Öyle değil mi oğlum?" diye John'a sordu, onun alnına eliyle hafifçe vurarak.

"Oğlum, bırak da kahvaltı yapayım" diye mırıldandı John – oysa tabağı boşalmıştı zaten, Roy'un kendisiyle konuşmasına sevinmişti.

"Çılgının biri bu oğlan" diyecek oldu Sarah, ciddiydi.

"Şu küçük azizeye kulak ver!" diye bağırdı Roy. "Babamın başına hiç dert açmaz o – bu kız azize olarak doğmuş. Bahse girerim ki ağzından çıkan ilk sözcükler, 'Teşekkür ederim İsa Mesih' olmuştur. Öyle değil mi anne?"

"Kes su saçmalığı" dedi annesi gülerek, "işine bak sen. Bütün sabah seninle saçma sapan konuşamayız."

"A, bu sabah bana yaptıracak işin mi var? Eh, çok ilginç" dedi Roy, "hangi işi vereceksin bana?"

"Yemek odasındaki ahşap işlerini veriyorum sana. O işi bitirmeden bu evden dışarı adımını atamazsın."

"Neden böyle konuşuyorsun anne? Yapmam dedim mi? Aklıma koyunca iyi iş çıkardığımı bilirsin. O işi bitirince gidebilir miyim?"

"Git yap işini, sonrasına bakarız. Hem de adam gibi yap."

"Ben *her zaman* adam gibi yaparım" dedi Roy. "Ben işimi bitirince eski mobilyanı tanımayacaksın."

"John" dedi anneleri, "bana bir iyilik yap ve oturma odasını süpür, mobilyaların tozunu da al. Ben de burayı temizleyeceğim."

"Peki efe'm" diyerek yerinden kalktı John. Annesi doğum gününü gerçekten unutmuştu. Bundan söz etmemeye yemin etti. Artık düşünmeyecekti de üzerinde.

Oturma odasını süpürmek aslında bir zamanlar odaya görkem katmış olan kırmızılı-yeşilli-morlu şark işi ağır halıyı süpürmek anlamına geliyordu, halı artık o kadar solmuştu ki renkleri birbirinin içinde erimişti, bazı yerleri de öyle yıpranmıştı ki iplikleri

süpürgeye takılıyordu. John nefret ederdi bu halıyı süpürmekten, kalkan toz burnunu tıkar, terli tenine yapışırdı, o halıyı ne kadar süpürürse süpürsün, toz bulutları kaybolmayacak, halı temiz olmayacak gibi gelirdi ona. Bunu çözümsüz, ömür boyu sürecek bir görev gibi görüyordu, onun zorlu göreviydi, bir yerlerde buna benzer bir şey okumuştu: Adamın biri lanetlenmişti, bir kayayı iterek bir tepenin üzerine çıkarıyor ama tepenin bekçisi olan bir dev kayayı tekrar aşağıya yuvarlıyordu – böylece bitmeksizin, sonsuza kadar sürüyordu bu iş; o talihsiz adam hâlâ dünyanın bir yerindeydi, kayasını tepeye doğru itip duruyordu. John o adamın duygularını paylaşıyordu çünkü onun cumartesi sabahlarının en uzun ve en zor kısmı, süpürgesini bu bitimsiz halının üzerinde gezdirdiği kısmıydı; oturma odasının camlı kapılarda biten sınırına, halının gelip dayandığı yere ulaştığında, en sonunda evine varabilen müthiş yorgun bir gezgin gibi hissediyordu kendini. Kapının eşiğinde, onca zahmetle doldurduğu her faraşa karşılık iblisler halının üzerine yirmi kürek dolusu toz boşaltıyorlardı. Arkasında kalan geniş alana bakınca süpürürken kaldırdığı tozun tekrar halının üzerine çöktüğünü görüyordu; dişlerini gıcırdatıyordu, ağzına dolan toz yüzünden zaten siniri bozuluyordu, ama bunca çabanın karşılığının bu kadar küçük bir ödül olduğunu düşününce de ağlayacak gibi oluyordu.

John'un işi böylece bitmiyordu; süpürgeyle faraşı bir kenara bırakınca evyenin altındaki küçük kovadan toz bezini, mobilya cilasını ve nemli bir bez alıp oturma odasına dönüyor, ailesinin tozun altına gömülme tehlikesiyle karşı karşıya olan eşyasını, deyim yerindeyse, kurtarıyordu. Acı acı doğum gününü düşünerek elindeki bezle aynaya saldırdı, yüzünün bir bulutun arkasından çıkar gibi görünür oluşunu seyretti. Yüzünün hiç değişmediğini görmek çok şaşırttı onu, Şeytan'ın elinin değdiği henüz görülmüyordu. Babası hep onun yüzünün Şeytan'ın yüzü olduğunu söylerdi – kalkık kaşlarında, sert saçlarının alnında V biçimini almasında babasının sözlerini doğrulayan bir şey yok muydu hem? Gözlerindeki parıltı da Cennet'in parıltısı değildi, Cehennem'in şaraplarını doya doya içmeye hazırlanan şehvetli ve sefih dudakları titriyordu. Bir yabancının yüzüne bakar gibi baktı yüzüne John, zaten çok geçmeden öyle de göründü ó yüz, John'un asla bilemeyeceği sırlar barındıran bir yabancıydı o. Yüzünün bir yabancının yüzü olduğunu düşününce de bir yabancı ona nasıl bakarsa öyle bakmaya, başka insanların

ne gördüğünü anlamaya çalıştı. Ama sadece ayrıntıları gördü: İki iri göz, enli, dar bir alın ve üçgen biçimli burun, kocaman ağız, çenesindeki belli belirsiz gamze; babası bunun Şeytan'ın küçük parmağının izi olduğunu söylerdi. Bu ayrıntıların ona yararı olmadı çünkü nasıl bir ilkeye dayanarak yüzünde buluştuklarını belirleyemiyordu, bu yüzden de John en çok öğrenmek istediği şeye yanıt alamıyordu: Yüzü çirkin miydi, değil miydi.

Gözlerini şöminenin rafına çevirdi, orayı süsleyen objeleri birer birer eline aldı. Rafta, pervasız bir karmaşa içinde, fotoğraflar, kartpostallar, çiçekle bezeli özlü sözler, mumları bulunmayan iki tane şamdan ve bir de saldırmaya hazır, yeşil metal bir yılan duruyordu. John bugün onlara kayıtsız kalarak baktı ama görmüyordu hiçbirini; düşüncelere gömülmüş birinin abartılı özeniyle tozlarını almaya başladı. Özlü sözlerden biri pembe ve mavi renkteydi, üzerindeki, harfleri kabartma olduğundan tozunu almayı güçleştiren yazıda şöyle diyordu:

Akşam gel ya da sabah gel,
Arandığında gel ya da habersizce gel,
Binlerce hoş geldinle karşılanırsın burada,
Ne kadar sık gelirsen buraya, o kadar çok seviniriz.[7]

Ötekisi, yaldızlı bir zemin üzerinde alev alev harflerle şöyle diyordu:

"Çünkü Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik Oğlu'nu verdi. Öyle ki, O'na iman edenlerin hiçbiri mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun.

Yuhanna 3:16

Bu bir bakıma birbiriyle ilişkisiz sözler, gümüş şamdanların biraz gölgesinde kalarak şömine rafının iki yanını süslüyordu. Bu iki aşırı uç arasında yıldan yıla, Noellerde ya da Paskalya'da ya da doğum günlerinde gelmiş kartpostallar neşeli iletilerini duyuruyorlardı; o her daim kötü yeşil metal yılan ise, bütün bu andaçların arasında, başını gururla kaldırıp saldıracağı zamanı bekliyordu. Fotoğraflar da aynanın önüne bir resmigeçitteki gibi dizilmişlerdi.

7 Thomas Osborne Davis'in (1814-45) "The Welcome" (Karşılama) adlı şiirinden. (ç. n.)

Bu fotoğraflar ailenin gerçek antikalarıydı; anlaşılan aile, fotoğrafların sadece uzak geçmişi anmaları gerektiğini düşünüyordu. John ile Roy'un ve iki kızın fotoğrafları bu yazılı olmayan kurala karşı gelir gibi görünüyorlardı, oysa aslında o kuralı en sert şekilde kanıtlamaya yarıyorlardı: Hepsi bebeklik fotoğrafıydı, yani çocukların hatırlayamayacağı bir zamana ve duruma aittiler. John fotoğrafında çıplak olarak beyaz bir yatak örtüsünün üzerinde yatıyordu, fotoğrafı görenler gülüyor, onu sevimli buluyorlardı. Ancak John ona her baktığında utanıyor, çıplaklığının böyle düşüncesizce sergilenmesine öfkeleniyordu. Öteki çocukların hiçbiri çıplak değildi; yo, Roy beyaz bir gecelikle beşiğinde yatıyor, dişsiz ağzıyla kameraya sırıtıyordu; altı aylıkken bile ciddi görünen Sarah'nın başında beyaz bir başlık vardı, Ruth da annesinin kollarındaydı. Bu fotoğraflara bakanlar çıplak John'a bakarken güldükleri gibi gülmüyorlardı. Bu nedenle, kendisiyle ilgilenmeye çalışanlar olunca suratını asıyordu John, insanlar da onun herhangi bir nedenle kendilerinden hoşlanmadığını düşünüp "tuhaf" bir çocuk olduğuna karar veriyorlardı.

Öteki fotoğraflar arasında Florence Halasının bir fotoğrafı da vardı, saçlarını eski modaya uygun olarak tepesinde toplayıp bir kurdeleyle bağlamıştı; fotoğrafta çok gençti, Kuzey'e yeni gelmişti. Ara sıra onları ziyaret ettiğinde gençken gerçekten çok güzel olduğunu kanıtlamak için fotoğrafı işaret ederdi. John'un annesinin de bir fotoğrafı vardı, John'un daha önce bir kez görüp beğendiği değil de evlendikten hemen sonra çekilmiş bir fotoğraf. Babasının da siyah elbiseli bir fotoğrafı vardı, kırsaldaki bir verandada ellerini kucağında sıkı sıkı kavuşturarak oturmuştu. Güneşli bir günde çekilmişti bu fotoğraf, güneş ışığı babasının yüz hatlarını acımasızca ortaya çıkarmıştı. Başını kaldırmış güneşe bakıyordu, dayanılmazdı, fotoğraf gençliğinde çekilmiş olsa da yüzü genç bir erkeğin yüzü değildi; sadece eski moda giyimi bu fotoğrafın çok eskiden çekildiğini gösteriyordu. Florence Hala'nın dediğine göre bu fotoğraf çekildiğinde babası vaiz olmuştu bile, şimdi artık hayatta olmayan bir karısı da vardı. O tarihte vaiz olması şaşırtıcı değildi çünkü onun herhangi bir zaman başka bir şey olduğunu hayal etmek mümkün değildi; ancak o kadar eskide kalmış bir geçmişte babasıyla evlenmiş ve artık yaşamayan bir kadın bulunması John'u hiç de hoş olmayan bir şekilde meraklandırıyordu. O kadın yaşasaydı, diye düşünüyordu John, kendisi asla doğmayacaktı; babası asla Kuzey'e gelmeye-

cek ve annesiyle tanışmayacaktı. Yıllar önce ölmüş olan, adının Deborah olduğunu bildiği o hayalet kadın, John'a öyle geliyordu ki mezarının korunaklılığında John'un çözmeyi arzuladığı bütün gizemlerin anahtarını saklıyordu. John'un henüz bulunmadığı bir hayatta, asla görmediği bir ülkede babasını tanımıştı o kadın. John henüz hiçbir şeyken, hiçbir yerdeyken, tozken, bulutken, havayken ve güneşken, yağan yağmurken, *akıllara bile gelmemişken*, diyordu annesi, *Cennet'te meleklerin yanındayken*, diyordu halası, o kadın babasını tanımış ve onunla aynı evi paylaşmıştı. Babasını sevmişti. Cennet'te şimşek çakar ve gök gürlerken, babası "Dinle, Tanrı konuşuyor" derken tanımıştı babasını. Çok uzaklardaki o ülkenin sabahlarında tanımıştı babasını, babası yatağında yan dönüp gözlerini açtığında onun gözlerine bakmıştı kadın, içlerinde olanı görmüştü ve hiç korkmamıştı. Babasının ruhunun arındığını görmüştü, *eşekler gibi tepinip anırdığını*, annesi öldüğünde ağladığını görmüştü; *o zamanlar delikanlıydı daha*, demişti Florence. Halası, babasının gözlerine daha o John'un gözlerine bakmadan baktığından, John'un asla bilmeyeceği bir şeyi biliyordu – John babasının gözlerinin derinliklerinde yansımadığı zaman o gözlerin ne kadar berrak olduğunu. Florence, babasına kendini nasıl sevdireceğini anlatabilirdi John'a – tabii John saklandığı yerden sorabilseydi bunu! Ama artık çok geçti. Florence kıyamet gününden önce konuşmayacaktı. Onca sesin arasında, kendisi de kekelerken, John artık halasının açıklamalarını umursamazdı.

Temizliği bitirince ve oturma odası pazar gününe hazır olunca John kendini tozlanmış ve bitkin hissetti, pencerenin yanına, babasının koltuğuna oturdu. Buz gibi soğuk bir güneş sokağa doluyor, sert bir rüzgâr havayı kâğıt parçalarıyla ve soğumuş tozla dolduruyor, dükkânlarda ve vitrin kiliselerinin[8] önlerinde asılı tabelaları sağa sola çarptırıyordu. Kış sonuydu, kaldırımların kenarlarında birikmiş çöple karışık kar eriyor, olukları dolduruyordu. Nemli, soğuk sokaklarda erkek çocuklar top oynuyorlardı; kalın yün kazaklı ve kalın pantolonlu bu çocuklar oynarken bağırıyor, sopalarıyla vurunca top *çat* diye bir ses çıkarıyor, havayı delip geçiyordu. Oğlanlardan biri başına parlak kırmızı renkte, arkasından

8 ABD'deki şehirlerin en yoksul mahallelerinde binlerce küçük ibadet yeri bulunmaktadır. Bunların çoğu, eskiden işyerleri bulunan binalarda faaliyet gösteren kiliseler olduğundan, genellikle vitrin kilisesi (*storefront church*) olarak adlandırılırlar. (ç. n.)

büyük bir yün ponpon sarkan bir kayak beresi geçirmişti, oğlan zıplarken o ponpon da başının üstündeki parlak renkli bir işaret gibi sallanıyordu. Soğuk güneş yüzünden çocukların yüzleri bakıra ve pirince benziyordu, John kapalı pencerenin gerisinden onların boğuk, saygısız seslerini duyuyordu. Onların arasında olmak istedi, sokaklarda oynamak, korkmadan, zarif ve güçlü adımlar atmak istedi ama bunun olamayacağını biliyordu. Yine de, onların oyunlarını oynayamasa da onların yapamayacağı bir şeyi yapabilirdi; öğretmenlerinden birinin dediği gibi, o düşünebiliyordu. Ama bu onu pek teselli etmedi, çünkü bugün düşünceleri ürkütüyordu onu. Sokaktaki çocukların arasında olmak istiyordu, çekinmeden, düşünmeden, şaşırtıcı, güvenilmez bedenini yormak istiyordu.

Ama saat on bir olmuştu, iki saat sonra babası eve gelirdi. Sonra yemek yerlerdi, sonra babası onlara dua ettirirdi, arkasından da Kutsal Kitap'tan ders verirdi. Yavaş yavaş akşam olurdu, John gidip kiliseyi temizlerdi, sonra da bekleme törenine kalırdı.[9] Ansızın, pencerede otururken, John'un içinde daha önce görülmemiş şiddette öyle bir öfke ve ağlama isteği kabardı ki başını öne eğdi, yumruklarını pencerenin camına dayadı, dişlerini sıkıp inledi: "Ne yapacağım ben? Ne yapacağım ben?"

O sırada annesi seslendi ona; onun mutfakta çamaşır yıkadığını hatırladı, herhalde kendisinden bir iş isteyecekti. Suratını asarak ayağa kalktı, mutfağa gitti. Annesi çamaşır leğeninin başındaydı, kolları dirseklerine kadar ıslak ve sabunluydu, alnı terlemişti. Eski bir çarşaftan bozma önlüğünün çamaşır tahtasına değdiği yeri sırılsıklam olmuştu. John içeri girerken annesi doğruldu, ellerini önlüğünün ucuna kuruladı.

"İşini bitirdin mi John?" diye sordu.

"Evet" dedi John ve annesinin ona ne kadar tuhaf baktığını düşündü; sanki bir başkasının çocuğuna bakıyordu.

"Aferin oğluma" dedi annesi. Çekingen, yorgun bir gülümseme belirdi yüzünde. "Annenin sağ kolu olduğunu biliyorsun, değil mi?"

John yanıt vermedi, gülümsemedi de, ama gözünü annesine dikti, acaba arkasından benden nasıl bir iş isteyecek diye merak ediyordu.

Annesi arkasını döndü, nemli ellerinden biriyle alnını sildi, dolaba gitti. Sırtı John'a dönüktü, çok özel durumlarda içine çiçek

9 Bekleme töreni: Cemaat üyelerinin Tanrı'nın konuşmasını veya kendilerine ilham vermesini bekledikleri dini tören. (ç. n.)

doldurulan parlak, üzeri desenli bir vazoyu dolaptan çıkaran ve içindekileri avucuna boşaltan annesini seyrediyordu John. Paraların şıngırtısını duydu, bunun anlamı annesinin onu alışverişe göndereceğiydi. Annesi vazoyu yerine koydu, John'a döndü, hafifçe yumruk yaptığı elini önünde tutuyordu.

"Doğum günün için ne istediğini hiç sormadım sana" dedi, "ama bunu al oğlum, git canın ne istiyorsa onu al."

John'un avucunu açıp kendi elinde ısınmış ve nemlenmiş parayı koydu. O ılık, pürüzsüz metal paraları ve annesinin elini kendi elinde hissettiği an John başını kaldırıp annesinin yüzüne boş boş baktı. Kalbine bir acı saplandı, başını annesinin karnına, ıslaklığın olduğu yere dayayıp ağlamak geldi içinden. Ama gözlerini indirdi, kendi avucuna, küçük bir yığın halindeki paralara baktı.

"Pek fazla bir şey değil" dedi annesi.

"Ziyanı yok." Sonra başını kaldırıp annesine baktı, annesi de eğilip onu alnından öptü.

"Kocaman bir oğlan oluyorsun" dedi, elini oğlunun çenesinin altına koyup yüzünü biraz uzaklaştırırken. "Çok düzgün biri olacaksın, biliyor musun? Annen sana güveniyor."

Annesinin kafasındakilerin tamamını söylemediğini anladı yine; annesi bugün ona, bir tür gizli dille, ileride hatırlaması ve anlaması gereken bir şey söylüyordu. Annesine baktı, ona duyduğu sevgiyle ve henüz kendisinin olmayan, anlayamadığı ve onu korkutan bir acıyla doldu yüreği.

"Tamam anne" dedi, kekelemesine rağmen annesinin, onu memnun etmeyi ne kadar istediğini anlamasını umuyordu.

"Biliyorum" dedi annesi gülümseyerek, John'u bırakıp doğruldu, "anlamadığın öyle çok şey var ki. Ama merak etme. Rab, zamanının geldiğini düşününce bilmeni istediği her şeyi açık edecektir sana. Rab'be güven Johnny, o zaman sana mutlaka yol gösterecektir. Rab'bi sevenlerin işleri rast gider."

Daha önce de duymuştu annesinden bu sözü –hep söylerdi, babasının da *Evinin işlerini düzene sok*[10] demesi gibi– ama bugün bu sözü ona özellikle söylediğini biliyordu; bir sorunu olduğunu bildiği için yardım etmek amacıyla söylüyordu. Ve bu

10 Eski Ahit, 2. Krallar Kitabı, Hizkiya'nın Hastalığı: "O günlerde Hizkiya ölümcül bir hastalığa yakalandı. Amos oğlu Peygamber Yeşaya ona gidip şöyle dedi: "RAB diyor ki, evinin işlerini düzene sok. Çünkü iyileşmeyecek, öleceksin." (ç. n.)

sorun, John'a asla söylemeyecek olsa da, aynı zamanda onun da sorunuydu. John da aynı şeylerden söz etmediklerine emin olmasına rağmen –yoksa bu şeylere annesi kızardı, buna emindi, artık John'la gurur da duymazdı– annesinin bu sezgisi ve oğluna olan sevgisini bu şekilde açıklaması, John'un şaşkınlığına onu korkutan bir gerçeklik ve avutan bir onur katıyordu. Annesini avutması gerektiğini belli belirsiz hissediyordu, kendi ağzından dökülen sözcükleri şaşırarak duydu:

"Tamam anne. Rab'bi sevmeye çalışacağım."

O anda annesinin yüzünde irkiltici, çok güzel, inanılmaz derecede kederli bir ifade belirdi – sanki John'un çok arkasındaki uzun, karanlık bir yola bakıyordu ve o yolda sürekli tehlikede olan bir yolcuyu görüyordu. O yolcu John muydu, yoksa annesi miydi? Ya da annesi İsa'nın çarmıhını mı düşünüyordu? Annesi tekrar çamaşır leğenine döndü, yüzünde hâlâ o tuhaf keder okunuyordu.

"Artık gitsen iyi olur" dedi, "baban dönmeden önce."

Central Park'ta en sevdiği tepedeki kar henüz erimemişti. Bu tepe parkın ortasındaydı, su deposunun çevresinden dolaşan yüksek tel örgü duvarın dışında, iri köpeklerini gezdiren kürk mantolu beyaz hanımları ya da bastonlu, yaşlı, beyaz beyefendileri gördüğü yolun bitimindeydi. Hem içgüdüsel olarak hem de parkı çevreleyen binaların şeklinden dolayı bildiği bir noktada, ağaçlıklı, yokuş bir yola saptı, kısa bir tırmanıştan sonra tepeye gidebileceği açıklığa ulaştı. Önünde, yokuş yol yukarıya doğru uzuyordu, yolun yukarısında berrak gökyüzü vardı, daha ötede, çok uzakta da New York'un gökdelenlerinin bulanık silueti görülüyordu. Nedenini bilmiyordu ama içini bir coşku, bir kuvvet kapladı, bir lokomotif gibi ya da karşısında ışıl ışıl parlayan kentin içine balıklama dalmaya hazır bir çılgın gibi koştu yokuş yukarı.

Ama tepeye varınca mola verdi; tam tepede durdu, ellerini çenesinin altında kavuşturdu, aşağıya baktı. Sonra da John, öfkesiyle bu kenti un ufak edebilecek bir dev gibi hissetti kendini; bu kenti ayaklarının altında ezebilecek bir zalim gibi; uzun zamandır beklenen, ayaklarına çiçekler serpilecek, kalabalıkların alkışlayacağı bir fatih gibi hissetti. Herkesin en kudretlisi, en sevilen, Rab'bin meshettiği kişi olacaktı; atalarının çok uzaktan özlemle baktığı bu pırıltılı kentte yaşayacaktı. Çünkü onundu bu kent; kentte yaşayanlar onun olduğunu söylemişlerdi; bağırarak aşağıya koşması

yeterliydi, herkes onu bağrına basar, onun gözlerinin hiç görmediği mucizeleri gösterirdi.

Yine de durdu tepenin doruğunda. O kentte görmüş olduğu, gözlerinde kendisine karşı bir sevgi okumadığı insanları hatırladı. Onların hızlı ve zalim ayaklarını hatırladı, giydikleri koyu gri elbiseleri, yanından geçerken onu nasıl görmediklerini ya da görseler bile nasıl pis pis sırıttıklarını. Ve ışıklarının nasıl sürekli onun üzerinde parlayıp söndüğünü ve kendisinin orada bir yabancı olduğunu. Sonra annesiyle babası geldi aklına ve onu tutmak için, ruhunu mahvedeceğini söyledikleri bu kentten onu kurtarmak için kendisine uzanan kolları hatırladı.

Ve elbette yıkım, orada yürüyen insanların ayaklarını kendine çekiyordu; ışıkların içinde, devasa kulelerin içinde haykırıyordu; sinemaların kapılarında bekleyen insanların yüzlerinde Şeytan'ın işaretleri görülebilirdi; sözleri, insanları günah işlemeye davet eden büyük sinema afişlerinde yazılıydı. Otomobillerin ve otobüslerin ve telaşlı insanların her bir santiminde ölümüne mücadele ettikleri Broadway'i lanetlilerin uğultusu dolduruyordu. *Broadway*[11]: Ölüme götüren yol *genişti*, o yolun üzerinde pek çok kişi bulunabilirdi; ama sonsuz yaşama götüren yol dardı, o yolu bulabilenlerin sayısı azdı. John kendi yakınlarının yürüdüğü dar yolu arzulamıyordu, yüksek binaların olmadığı ve görünüşe bakılırsa hiç değişmeyen bulutları delmediği, tam tersine alçak ve çirkin evlerin kirli zeminde birbirine sokulduğu, sokakların, koridorların ve odaların karanlık olduğu, tozun, terin ve idrarın ve ev yapımı cinin baş edilmez kokusunun doldurduğu dar yolu arzulamıyordu. O dar yolda, çarmıhın yolunda, onu sonsuza kadar bekleyen şey aşağılanmaydı; günün birinde babasınınki gibi bir ev, babasınınki gibi bir kilise, babasınınki gibi bir iş bekliyordu onu, orada açlık çekerek, ağır işte çalışarak yaşlanacak, kararacaktı. Çarmıhın yolu ona bomboş bir mide vermişti, annesinin kamburunu çıkarmıştı; asla güzel giysileri olmamıştı ama burada, binaların Tanrı'nın gücüyle yarıştığı, erkeklerin ve kadınların Tanrı'dan korkmadığı bu yerde canının istediğince yiyebilir ve içebilirdi, harika kumaşlardan yapılmış, gözleri cezbeden, elleri okşayan elbiseler giyebilirdi. Peki ya ruhu ne olacaktı, günün birinde ölünce ve kıyamet gününde parmaklığın

11 Broadway: Sözcük anlamı, geniş yol. (ç. n.)

önünde çıplak durunca? O gün, şehri fethetmiş olmasının ona ne yararı olacaktı? Bir an dertlerden uzaklaşmak uğruna sonsuzluğun şan ve şerefini fırlatıp atmak!

O şan ve şeref hayal bile edilemezdi – ama şehir gerçekti. Eriyen karlara basarak bir an durdu, kafası karışmıştı, sonra yokuş aşağı koşmaya başladı, gitgide hızlanarak, neredeyse uçarak indi aşağıya. "Dönüp tekrar yukarıya tırmanabilirim" diye düşündü, "eğer yanlış yapıyorsam her zaman geri dönüp tepeye tırmanabilirim." Tepenin eteğinde, zeminin birden düzleşip çakıltaşlı bir yolla buluştuğu yerde bastonuna dayanarak ağır ağır yürüyen, beyaz sakallı, yaşlı bir beyaz adama çarpıyordu neredeyse. İkisi de şaşırarak durdular, bakıştılar. John soluklarını düzene sokup özür dilemeye çabaladı, yaşlı adamsa gülümsedi. John da ona gülümsedi. Sanki o yaşlı adamla önemli bir sırrı paylaşıyorlardı. Adam yoluna devam etti. Parkın her tarafında kar yer yer parlıyordu. Soluk renkli, güçlü güneş, dallardaki ve ağaçların gövdelerindeki buzu yavaş yavaş eritiyordu.

Beşinci Cadde'de parktan çıktı, her zaman olduğu gibi eski moda atlı arabalar kaldırımın kenarına dizilmişlerdi, sürücüleri yüksek oturma yerlerinde dizlerine battaniye örterek oturuyor ya da ikili üçlü gruplar halinde atların yanında duruyor, ayaklarını yere vuruyor, pipo içiyor ve sohbet ediyorlardı. Yazın bu arabalara binenleri görmüştü, kitaplarda okuduğu ya da filmlerde gördüğü eski moda elbiseli, gece olurken buz tutmuş yollarda koşan, canlarını almaya kararlı düşmanları tarafından kovalanan insanlara benziyorlardı. "*Arkana bak, arkana bak*" diye bağırmıştı uzun sarı saçlı güzel bir kadın, "*bak bakalım, peşimizden gelen var mı!*" John o kadının sonunun feci olduğunu hatırlıyordu. Şimdi pürüzsüz nallarını ara sıra yere vuran o devasa, kahverengi, sabırlı atlara bakıyordu John. Günün birinde bir atı olmasının nasıl bir şey olacağını düşündü. Olsaydı Süvari adını koyardı ona, sabahları çimenler henüz nemliyken binerdi, atın sırtındayken, sahibi olduğu, güneş altındaki geniş tarlalara bakardı. Arkasında, büyük, ferah ve yepyeni evi olurdu, mutfakta da çok güzel bir kadın olan karısı, kahvaltı hazırlardı, bacadan duman çıkar, sabah havasına karışıp erirdi. Ona baba diyen çocukları olurdu, Noel'de onlara elektrikli trenler alırdı. Hindileri, inekleri, tavukları ve kazları olurdu. Süvari dışında başka atları da. İçi viski ve şarap dolu bir dolapları olurdu; arabaları da – ama hangi kiliseye giderlerdi, akşamları çocukları etrafında toplandığında

onlara ne anlatırdı? Tam karşıya, Beşinci Cadde'nin aşağısına baktı, orada kürk mantolu zarif kadınlar geziniyor, ipek elbiseler, saatler ve yüzükler sergilenen vitrinlere bakıyorlardı. Onlar hangi kiliseye gidiyorlardı acaba? Akşamları kürk mantolarını, ipekli elbiselerini çıkardıkları, takılarını bir kutuya koydukları, yumuşak yataklarına uzanıp uyumadan önce bir an o günü düşündükleri evleri acaba nasıldı? Her gece Kutsal Kitap'tan bir ayet okurlar mıydı, dizlerinin üzerine çöküp dua ederler miydi? Ama hayır, çünkü onlar Tanrı'yı düşünmezlerdi, yolları da Tanrı'nın yolu değildi. Onlar dünyadaydılar, dünyalıydılar ve ayakları Cehennem'e götürüyordu onları.

Yine de birkaçı okulda iyi davranmıştı John'a, onların sonsuza kadar Cehennem'de yanacaklarını düşünmek zor geliyordu, öyle sevimli, öyle güzellerdi ki. Bir keresinde kışın ağır bir soğuk algınlığı geçiriyordu ve bir türlü iyileşemiyordu, öğretmenlerinden biri bir şişe balık yağı alıp vermişti ona, tadı kötü olmasın diye de içine şerbet koydurmuştu. Tam bir Hıristiyan davranışı. Annesi, o kadını Tanrı'nın kutsayacağını söylemişti; John da iyileşmişti. Nazikti onlar, nazik olduklarına emindi, onların dikkatini çekerse mutlaka severlerdi onu, değer verirlerdi. Babası aynı görüşte değildi. Babası bütün beyazların kötü olduğunu söylüyordu, Tanrı onların cezasını verecekti. Beyazlara asla güvenilemeyeceğini, her sözlerinin yalan olduğunu, bugüne kadar bir tekinin bile bir zenciyi sevmediğini söylüyordu. O da, yani John da zenciydi, yaşı biraz büyür büyümez beyazların ne kadar kötü olabildiklerini o da anlayacaktı. Beyazların koyu tenli insanlara neler yaptıklarını okumuştu John, kendi anne babasının da geldiği Güney'de beyazların onlara aylıklarını öderken nasıl kandırdıklarını, onları yaktıklarını, vurduklarını ve daha da kötü şeyler yaptıklarını, diye anlatırdı babası, söylemeye insanın dili varmıyordu. Yapmadıkları şeyler yüzünden koyu tenli insanların elektrikli sandalyede yakıldıklarını okumuştu; başkaldırılarda sopalarla nasıl dövüldüklerini; hapishanelerde nasıl işkence gördüklerini; en son işe alınıp en önce işten atılanlar olduklarını. John'un şimdi yürüdüğü sokaklarda zenciler oturmuyordu: Yasaktı oturmaları; yine de o burada yürüyordu, ona elini kaldıran da olmamıştı. Ama şu anda bir kadının elinde kocaman, yuvarlak bir kutuyla rahat rahat çıktığı mağazaya girmeye cesaret eder miydi? Ya da şu, önünde pırıl pırıl üniformalı bir beyaz erkeğin durduğu apartmana? Cesaret edemeyeceğini biliyordu John, bugün olmazdı,

babasının güldüğünü duyar gibi oldu: "*Yarın da cesaret edemezsin!*" Arka kapı ve karanlık merdivenler, mutfak ya da bodrum katıydı John'un yeri. Burası ona uygun bir dünya değildi. Buna inanmak istemeyip elinden geldiğince çabalasa bile, iki dünya bir araya gelse olmazdı; asla içlerine almazlardı onu. O zaman o insanlara ve o caddeye farklı bir gözle baktı John, onlardan korktu, eğer Tanrı yüreğine başka bir yön vermezse günün birinde onlardan nefret edebileceğini anladı.

Beşinci Cadde'den ayrıldı, batıya, sinemaların olduğu yöne doğru yürüdü. 42. Sokak önceki cadde kadar şık değildi ama daha az yabancı da değildi. Bu sokağı seviyordu, insanları ya da mağazaları yüzünden değil, Halk Kütüphanesi'nin ana binasının önündeki taş aslanlar yüzünden; kitap dolu bu bina akıl almaz bir büyüklükteydi, şimdiye kadar içine girmeyi göze alamamıştı John. İstese girebilirdi, biliyordu, çünkü Harlem'deki şubesine üyeydi, kentteki bütün kütüphanelerden kitap alabilirdi. Ama hiçbir zaman girmemişti o binaya çünkü o kadar büyüktü ki içi koridorlarla ve mermer merdivenlerle dolu olmalıydı, o dolambaçların içinde kaybolacağından ve istediği kitabı asla bulamayacağından korkuyordu. O zaman da herkes, oradaki bütün beyazlar onun büyük binalara ya da bu kadar çok kitaba alışık olmadığını anlar ve ona acıyarak bakardı. Bir başka gün girerdi oraya, Harlem'deki bütün kitapları okuduktan sonra; bu başarısının ona dünyadaki bütün binalara girebileceği özgüveni sağlayacağını hissediyordu. İnsanlar, ki çoğu erkekti, kütüphaneyi çevreleyen yüksek terasın taş korkuluklarına abanıyorlar ya da bir aşağı bir yukarı yürüyor, eğilip parktaki çeşmelerden su içiyorlardı. Gümüş rengi güvercinler aslanların kafalarına ya da çeşmelerin kenarlarına konup kalkıyor, yürüme yollarında kasıla kasıla dolaşıyorlardı. John, Woolworth's'ün önünde oyalandı, sergilenen şekerlemelere baktı, hangisini alacağına karar vermeye çalıştı –hiçbirini almadı çünkü mağaza kalabalıktı, satıcı kızın onu asla görmeyeceğine de emindi–, yapma çiçek satan bir adamın önünde de durduktan sonra kahve otomatının, taksi durağının ve bugün bakmayacağı vitrinlerinde müstehcen kartpostallar ve oyunlar sergileyen mağazaların bulunduğu Altıncı Cadde'de karşı kaldırıma geçti. Altıncı Cadde'nin ötesinde sinema binaları başlıyordu, John tanıtım fotoğraflarını dikkatle inceledi, sinemalardan hangisine gireceğine karar vermeye çalıştı. Sonunda devasa, renkli bir afişin

karşısında durdu, yarı çıplak durumda bir kapıya yaslanmış ahlaksız bir kadın vardı afişte, görünüşe bakılırsa umarsızca sokağa bakan sarışın bir erkekle kavga ediyordu. Tepelerindeki başlıkta, "Her ailede bu adam gibi budalanın biri vardır – ve yandaki evde de ondan yararlanan bir kadın!" diye yazıyordu. Bu filmi seyretmeye karar verdi çünkü ailenin budalası olan o sarışın adamla özdeşleştiğini hissediyor, adamın apaçık görünen talihsizliği hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyordu.

Gişenin üstünde yazılı fiyatlara baktı, kadına elindeki bozuk paraları uzattı, kapıları açma gücüne sahip kâğıt parçasını aldı. İçeri girmeye karar verdikten sonra, cemaatten biri oradan geçer, onu görünce seslenir ve tutup geri götürür diye korkarak bir daha dönüp sokağa bakmadı. Zemini halı kaplı lobiden sağa sola bakmadan hızlı adımlarla geçti, sadece biletini yırtarlarken durdu, biletin yarısı gümüşe benzeyen bir kaba atıldı, yarısı ona verildi. Sonra yer gösterici kız o karanlık sarayın kapılarını açtı, el fenerini arkasında tutarak John'u yerine götürdü. O zaman bile, koltuğuna ulaşmak için dizlerden ve ayaklardan oluşan bir karmaşaya sürtünüp geçtikten sonra bile soluk alıp vermeye cesaret edemedi; bağışlanmak için son ve çaresiz bir umutla perdeye de bakmadı. Kendisini kuşatan karanlığa, Cehennem'in karanlığını andıran o karanlığın içinden insanların yavaş yavaş belirginleşen profillerine baktı. İsa'nın yeniden doğuşunun ışığının bu karanlığı dağıtmasını, tavanın çatlayıp yukarıya doğru açılmasını, herkesin göreceği şekilde, üzerinde öfkeli bir Tanrı ve Cennet'in bütün sakinleri olan ateş arabalarının ortaya çıkmasını bekledi. Koltuğuna iyice gömüldü, sanki böylece görünmez olacak, burada bulunmamış sayılacaktı. Ancak sonra, "*Henüz olmaz. Kıyamet günü henüz gelmedi*" diye düşündü, kulağına sesler geldi, kesinlikle bahtsız adamın ve kötü kadının sesleriydi bunlar, çaresizce gözlerini kaldırıp perdeye baktı.

Kadın gerçekten çok kötü biriydi. Sarışındı, teni bembeyazdı, kıyafetlerinden anlaşıldığına göre epeyce uzun bir zaman önce Londra'da, yani İngiltere'de yaşamıştı, öksürüyordu. Berbat bir hastalığı vardı, tüberkülozdu, John duymuştu bu hastalığı. Annesinin ailesinde biri bu hastalıktan ölmüştü. Kadının çok sayıda erkek arkadaşı vardı, sigara ve içki içiyordu. Üniversite öğrencisi olan ve onu çok seven genç adamla tanıştığında ona zalimce davrandı. Sakat olduğu için alay etti onunla. Onun parasını alıp başka erkeklerle

gezdi, ona yalan söyledi – aptalın tekiydi bu genç adam. Topallaya topallaya dolaşıyor, uysal ve kederli görünüyordu; çok geçmeden John bu zalim ve mutsuz kadına acımaya başladı. Kadın öfkelendiğinde, kalçalarını kıvırıp, boynundaki damarları patlatırcasına kahkahalar atarak başını geriye devirdiğinde onu anlıyordu. Kadın soğuk, sisli sokaklarda dolaşıyordu, ufak tefek biriydi, güzel değildi, öfkeyle, kaba hareketlerle, ahlaksızca kırıtarak yürüyordu, bütün dünyaya, "Kıçımı öpün" der gibiydi. Hiçbir şey onu ehlileştiremiyor ya da bozamıyordu, hiçbir şey etkilemiyordu onu, ne nezaket, ne azar, ne de nefret ya da sevgi. Dua etmeyi hiç düşünmemişti. Diz üstü çöküp bağışlanmak için yalvararak, tozlu bir zeminde sürünerek bir mihraba gideceği hayal bile edilemezdi. Belki de günahı o kadar büyüktü ki bağışlanamazdı; belki gururu o kadar büyüktü ki bağışlanmaya ihtiyaç duymuyordu. Tanrı'nın erkeklere ve kadınlara uygun gördüğü o yüksek yerden düşmüştü ve düşüşü öyle kusursuzdu ki çok görkemli olmuştu. John kalbini yoklayacak olsaydı orada bu kadının kurtuluşu için bir istek bulamazdı. Onun gibi ama daha güçlü olmak istiyordu, daha eksiksiz ve daha acımasız; etrafındakilere, canını acıtan herkese, kadının öğrenciye çektirdiği gibi acı çektirmek ve ıstıraplarına merhamet edilmesini istediklerinde suratlarına gülmek istiyordu. Istırabı onlardan daha fazla olmasına rağmen *kendisi* bağışlanmak istemezdi. Hadi kızım, diye fısıldadı, öğrenci o kadının bastırılamayan kötü niyetinin karşısında içini çeke çeke ağlarken. Hadi kızım. Günün birinde o da öyle konuşacaktı, onlardan ne kadar nefret ettiğini, ona nasıl acı çektirdiklerini, bunun hesabını nasıl soracağını yüzlerine söyleyecekti!

Bununla birlikte, kadın ölmek üzereyken, ki hak ettiği için sonunda öldü de –iyice grotesk görünüyordu artık–, John'un düşünceleri birden bölündü, kadının yüzündeki ifade onu ürpertti. Kadın sanki yeryüzünde arkasında bıraktığı her rüzgârdan daha delici bir rüzgârın karşısında durmadan dışarıya ve aşağıya bakıyordu, kendisine hiçbir şeyin, ne gururunun ne cesaretinin ne de muhteşem günahkârlığının yardımcı olabileceği bir krallığa doğru hızla fırlatılıyordu. Gittiği yerde bunların değil de adını koyamadığı, yalnızca soğuk bir önseziyle hissettiği başka bir şeyin; hiç değiştiremeyeceği, hiç aklına getirmemiş olduğu bir şeyin önemi vardı. Ağlamaya başladı kadın, o ahlaksız suratını çocuklar gibi buruşturdu; herkes uzaklaştı ondan, kirli bir odada kirli halde,

Yaradan'ının karşısında tek başına bıraktılar. Sahne kararda, kadın öldü; film devam etmesine ve öğrenci bir başka kızla –o kadından daha esmerdi, çok tatlıydı ama kesinlikle onun kadar albenili değildi– evlenmesine rağmen John hâlâ kadını ve feci sonunu düşünüyordu. Eğer din dışı bir düşünce sayılmasaydı, John onu bu sinemaya getirenin, günahın cezasının ne olacağını göstermek isteyen Tanrı olduğunu söyleyebilirdi. Film bitti, çevresindeki insanlar kıpırdandılar; haberler başladı, karşısından mayolu kızlar geçerken ve boksörler homurdanarak dövüşürken, beysbol oyuncuları sayı vuruşu yaparken ve sadece adlarını bildiği ülkelerin başkanları ve kralları titreşen ışık karesinin içinden hızla geçerken John Cehennem'i, ruhunun selametini düşündü, sonsuz hayata götüren yol ile çukurda son bulan yolu uzlaştırmak için bir çare aradı. Ama bulamadı çünkü o inançlı yetiştirilmişti. Afrikalı vahşilerin yapabileceğinin aksine, ona müjdeyi hiç kimsenin getirmediğini iddia edemezdi. Babası, annesi ve bütün inananlar çocukluğundan beri ona Tanrı'nın iradesini öğretmişlerdi. Ya bir daha dönmemek üzere kalkıp gidecekti bu sinemadan, dünyayı ve dünyevi zevkleri, değerlerini ve ışıltısını geride bırakacaktı ya da burada kötülerin yanında kalacak ve onların mutlaka göreceği cezayı paylaşacaktı. Evet, dardı yol – John oturduğu yerde kımıldandı ve bu kadar acımasız bir seçim yapmak zorunda kalmasını Tanrı'nın adaletsizliği olarak görmeye cesaret edemedi.

İkindi saatlerinde evine yaklaşırken küçük Sarah'yı gördü, paltosunun düğmelerini iliklemeden evden fırlamış, John'dan uzağa, sokağın öbür ucuna, bakkalın olduğu yöne doğru koşuyordu. Hemen korkuya kapıldı John; bir an durdu, boş bakışlarla sokağın öbür ucuna baktı, kızın böyle deli gibi koşmasının nedeninin ne olabileceğini düşündü. Sarah'nın kendini aşırı önemsediği, yerine getirmek için koştuğu her küçük işi ölüm kalım meselesine çevirdiği doğruydu; bununla birlikte ona bir görev verildiği ve kız evden hızla fırlarken annesinin onun paltosunun düğmelerini ilikleyecek zaman bulamadığı da belliydi.

Bıkkınlık hissetti John; eğer gerçekten bir şey olduysa şimdi yukarıda tatsız bir hava var demekti, o da bununla yüz yüze gelmek istemiyordu. Ama belki de sadece başı ağrıyordu annesinin, Sarah'yı da birkaç aspirin alması için yollamıştı. Ama eğer bu doğruysa akşam yemeğini John'un hazırlaması, çocuklarla ilgilenmesi

gerekecekti, akşam boyunca da babasının gözleri onun üzerinde olacaktı. Adımlarını yavaşlattı.

Evin girişindeki basamaklarda birkaç oğlan duruyordu. John yaklaşırken gözlerini ona diktiler, John onlara bakmamaya ve onlar gibi rahat yürümeye çalıştı. Birkaç taş basamağı tırmanıp koridora girerken oğlanlardan biri, "Oğlum, bugün kardeşinin canına okundu" dedi.

Dehşet içinde baktı onlara, ayrıntıları sormayı göze alamıyordu; o çocukların da bir kavgaya karışmış gibi göründüklerini fark etti; sindirilmiş halleri kaçmak zorunda bırakıldıklarını akla getiriyordu. Gözlerini yere çevirince kapının eşiğinde kan gördü, koridorun taşlarında da damla damla kan vardı. Gözlerini ondan ayırmamış olan çocuklara tekrar baktı, sonra koşarak merdiveni çıktı.

Kapı aralıktı –kuşkusuz geri gelecek Sarah için öyle bırakılmıştı–, içinde anlam veremediği bir kaçıp gitme dürtüsüyle sessizce girdi eve. Mutfakta kimse yoktu, oysa ışık yanıyordu – evin bütün ışıkları açıktı. Mutfaktaki masanın üzerinde dolu bir alışveriş torbası duruyordu, o zaman Florence Halasının geldiğini anladı. Daha önce annesinin çamaşır yıkadığı teknenin üstü hâlâ açık duruyor, oradan mutfağın içine ekşi bir koku yayılıyordu.

Burada da yerlere kan damlamıştı, yukarı çıkarken basamaklarda da oraya buraya bulaşmış, madeni para benzeri kan damlaları görmüştü.

Bütün bunlar müthiş korkuttu John'u. Neler olduğunu gözünün önüne getirmeye çalışarak mutfağın ortasında durdu, oturma odasına girmek için cesaretini topladı. Anlaşılan bütün aile oradaydı. Roy daha önce de başını derde sokmuştu ama bu yeni dert bir kehanetin gerçekleşmekte olduğunu gösterir gibiydi. John paltosunu çıkardı, bir sandalyenin üzerine bıraktı, tam oturma odasına yönelmişti ki Sarah'nın merdivenden çıktığını duydu.

Bekledi John, Sarah elinde gelişigüzel sarılmış bir paketle içeriye daldı.

"Ne oldu?" diye sordu John fısıltıyla.

Sarah ona şaşkınlıkla ama aynı zamanda vahşi bir sevinçle baktı. John kız kardeşini gerçekten sevmediğini bir kez daha geçirdi aklından. Solukları düzene giren Sarah muzaffer bir tavırla, "Roy bıçaklanmış!" diye duyurdu. Sonra da oturma odasına koştu.

Roy bıçaklanmış. Bu ne anlama gelirse gelsin, babasının bu gece tepesinin attığı kesindi. John ağır adımlarla oturma odasına gitti.

Annesiyle babası aralarına su dolu küçük bir leğen almışlar, Roy'un yattığı kanepenin önünde çömelmişlerdi, babası Roy'un alnındaki kanı temizliyordu. Görünüşe bakılırsa babası çok daha yumuşak davranan annesini kenara itmişti, yaralı oğluna başkasının dokunmasına tahammül edemiyordu. Annesi de, bir eli suyun içinde, diğer eli sıkıntı çekermiş gibi belinde, onları seyrediyordu, sabah önlük niyetine bağladığı bezi hâlâ çıkarmamıştı. Babayla oğlunu seyrederken yüzünde acı ve korku okunuyordu, zor katlandığı gerginlik ve ancak gözyaşları bütün dünyayı doldurursa ifade edebileceği merhamet de. Babası Roy'a sayıklar gibi tatlı sözler söylüyordu, elindeki bezi suya daldırıyor, çıkarıp sıkarken elleri titriyordu. Şapkasını hâlâ çıkarmamış olan Florence Hala elinde çantasıyla biraz uzakta duruyor, yüzünde kaygılı, berbat bir ifadeyle onları izliyordu.

Sarah John'un önünden odaya daldı, paketi almak için başını kaldıran annesi John'u gördü. Hiçbir şey söylemedi ama bakışı tuhaf ve yoğundu, sanki bir uyarısı vardı da o anda söylemeye cesaret edemiyordu. Florence Hala da baktı John'a, "Nerelerdesin diye merak ettik oğlum" dedi. "Bu deli kardeşin dışarılarda dolanmış, canına okumuşlar."

Halasının sesinden anladığı kadarıyla tehlikeyi biraz abarttıkları belli oluyordu – ne de olsa ölmeyecekti Roy. John'un içi biraz ferahladı. Sonra babası dönüp ona baktı.

"Neredeydin sen bakalım bunca zamandır?" diye gürledi. "Evde sana ihtiyaç var, bilmiyor musun?"

John'un düşmanlık ve korku duyarak anında gerilmesine yol açan, babasının sözlerinden çok yüzüydü. Öfkelendiğinde yüzü korkunç olurdu babasının ama o anda öfkeden daha fazlası okunuyordu yüzünde. John orada, o güne kadar –öç almaya dair kurduğu hayaller dışında– hiç görmediği bir şeyi görüyordu: Babasının yüzünün daha genç ama aynı zamanda anlatılmaz bir biçimde daha yaşlı ve daha acımasız görünmesine neden olan vahşi, ağlamalı bir dehşet vardı orada. Babasının gözleri ona yönelir yönelmez kanepede Roy yerine kendisi yatmadığı için babasının ondan nefret ettiğini anladı. John babasının gözlerine bakamıyordu bile, bir an bakabildiğinde hiçbir şey söylemedi, kalbinde tuhaf bir zafer hissetti ve babasının burnu sürtülsün diye Roy'un ölmesini diledi.

Annesi paketi açmıştı, içindeki oksijen şişesinin kapağını çıkarıyordu. "Al" dedi, "bununla temizlesen daha iyi." Sesi sakin ve kuruydu; babaya göz attı, şişeyle pamuğu ona verirken yüzü ifadesizdi.

"Biraz acıtacak bu" dedi babası –sesi öyle farklıydı ki şimdi, öyle üzgün ve şefkatliydi ki!– tekrar kanepeye dönerken. "Ama hadi bakalım cesur bir delikanlı ol ve hiç kımıldama; fazla uzun sürmez."

Babasından nefret ederek seyredip dinledi onu John. Roy inlemeye başladı. Florence Hala şömineye gitti, çantasını metal yılana astı. John arkasındaki odada bebeğin ağladığını duydu.

"John" dedi annesi, "hadi oğlum, gidip bebeği kucağına al." Titremeyen elleri hâlâ meşguldü: Tentürdiyot şişesini açmıştı, sargı bezini hazırlıyordu.

John annesiyle babasının yatak odasına girdi, ağlayan bebeği yatağından aldı, bebek altını ıslatmıştı. Ruth kaldırıldığını hisseder hissetmez sustu, gözlerini iri iri açarak, dokunaklı bir bakışla baktı John'a, sanki evde bir sorun olduğunu biliyordu. John onun çok eskilerden kalmış görünen kaygısına güldü –bu küçük kız kardeşini seviyordu–, oturma odasına geri dönerken bebeğin kulağına, "Abin sana bir şey söyleyecek ufaklık" dedi, "ayaklarının üzerine basar basmaz çek git bu evden, çok uzaklara git." Bunu neden söylediğini ya da bebeğin nereye gitmesini istediğini bilmiyordu ama bir anda kendini daha iyi hissetti.

Odaya girerken babasının sesini duydu: "Hanımefendi, az sonra sana da soracak sorularım var" diyordu. "Bu oğlanın dışarı çıkmasına ve neredeyse ölüp gitmesine nasıl izin verdiğini bilmek istiyorum."

"Hayır efendim, sormayacaksın" dedi Florence Hala. "Bu akşam hırgür çıkarmayacaksın. Roy'un canı bir şey yapmak isterse kimseye bir şey sormadığını pekâlâ sen de biliyorsun – çıkıp gider, kafasına koyduğunu yapar. Elizabeth ayağına zincir takamaz ki onun. Zaten bu evde işten başını kaldırmıyor kadın, Roy'un da babası gibi dik kafalı olması onun suçu değil."

"Çenen düştü senin, bir kere olsun işime burnunu sokmasan olmaz mı?" Kardeşine bakmadan konuşmuştu.

"Aptal olarak doğmuş olman, aptal kalman benim suçum mu?" dedi Florence Hala. "Hep de böyle kalacaksın. Yemin ederim Eyüp bile sabredemezdi sana."

"Sana daha önce de söyledim" dedi babası –inleyip duran Roy'la ilgilenmeye devam ediyordu, şimdi de yaraya tentürdiyot bastıracaktı– "buraya gelip çocuklarımın önünde böyle bayağı bir dille konuşmanı istemiyorum."

"Sen benim dilimi dert etme kardeşim" dedi Florence Hala hiç çekinmeden, "sen kendi hayatını dert etsen daha iyi olur. Bu çocuklara duydukları şeylerden çok *gördükleri* şeyler zarar verir."

"Onların *gördükleri* şey, Tanrı'ya hizmet etmeye çalışan yoksul bir adam. Benim hayatım bu işte" diye homurdandı babası.

"O zaman sen de emin ol ki" dedi Florence, "kendi hayatlarının da seninkine benzememesi için ellerinden geleni yapacaklardır. Bu dediğimi unutma."

Babası dönüp Florence'a baktı ve iki kadının bakıştığını gördü. John'un annesi, babasınınkilerden bambaşka nedenlerle, Florence Hala'nın susmasını istiyordu. Babası alaycı bir ifadeyle başını başka yana çevirdi. John annesinin gözlerini yere eğdiğini, ağzını acı acı büzdüğünü gördü. Babası hiç konuşmadan Roy'un alnını sargıladı.

"Bu oğlanın gözünü kaybetmemesi Tanrı'nın lütfu" dedi sonunda. "Baksana şuna."

Annesi üzüntüyle, şefkatle mırıldanarak eğilip Roy'un yüzüne baktı. Ancak John, onun Roy'un gözünün ve hayatının karşılaştığı tehlikenin boyutunu hemen görmüş olduğunu hissetti, artık endişelenmiyordu annesi. Şimdi adeta kendini, kocasının öfkesinin olanca şiddetiyle ona yöneleceği âna hazırlıyordu.

Babası, camlı kapının yanında kucağında Ruth'la duran John'a döndü.

"Gel buraya evlat" dedi, "gel de bak o beyazlar kardeşine ne yapmışlar."

John kanepeye yaklaştı, babasının öfke dolu bakışlarının altında, idam sehpasına giden bir prens gibi gururla, dimdik yürüyordu.

"İyi bak" dedi babası, kolundan sertçe tutarak, "bak kardeşine."

John Roy'a baktı, Roy'un neredeyse boş bakışlı koyu renkli gözleri de ona dikilmişti. Ancak John, Roy'un çocuk dudaklarındaki bıkkın, kaygılı kıpırtıdan, onun bütün bunlar yüzünden kendisini suçlamaması için yalvardığını anladı. Böyle deli bir babaları olması ne onun suçuydu ne de John'un – böyle diyordu Roy'un gözleri.

John Roy'un yarasını görebilsin diye, günahkâr kişiyi kaderinde yazılı uçuruma bakması için zorlayan birinin tavrıyla, hafifçe yana çekildi babası.

Roy'un alnı, bereket fazla keskin olmayan bir bıçakla, alnının tam ortasından, saçlarının dibinden, sol gözünün tam üstündeki kemiğe kadar kesilmişti. Yara acayip bir hilal şeklindeydi, ucu da berbat, tüylü bir kuyruktu ki bu kuyruk Roy'un kaşını perişan etmişti. O hilal şeklindeki yara zamanla Roy'un koyu teninin içinde kaybolacaktı ama böyle vahşice yarılmış kaşı asla eskisi gibi olmayacaktı. Bu acayip yarık, bu soru işareti hep kalacaktı Roy'da, sonsuza kadar da suratına alaycı ve meymenetsiz bir ifade verecekti. John'un içinden gülümsemek geldi ama babasının gözleri üzerinde olduğundan bu dürtüsünü bastırdı. Kuşkusuz o sırada çok çirkindi yara, kıpkırmızıydı, Roy'un çok da canını yaktığını hissetti John, hiç bağırmamış olan kardeşine duyduğu sempati artarken. Roy eve, akan kan gözlerine dolarak ve tökezleyerek girdiğinde ortalığın nasıl karıştığını gözünün önüne getirebiliyordu John; ama ne olursa olsun ölmemişti, değişmemişti de, biraz iyileşince yine sokaklara fırlayacaktı.

"Gördün mü?" diyordu babası. "Beyazlar yapmış, bazılarını senin pek sevdiğin beyazlar kardeşinin gırtlağını kesmeye çalışmışlar."

John hemen öfkelenerek, babasının yanlış konuşmasından da tuhaf bir biçimde nefret ederek, beyaz bile olsa ancak kör bir adamın Roy'un gırtlağını hedefleyebileceğini düşündü; annesi sakin bir sesle, "O da onların gırtlağını kesmeye çalışmış. O ve öteki kötü çocuklar" diye ısrar etti.

"Evet" dedi Florence Hala, "bu olayın nasıl olduğunu bu çocuğa sorduğunu duymadım ben. Bir biçimde kıyameti koparmaya niyetli gibisin, gözbebeğinin başına bir şey geldi diye bu evdeki herkesin de canına okumak istiyorsun."

"Ben sana çeneni tutmanı söylemedim mi" diye bağırdı babası korkutan bir öfkeyle. "Seni hiç ilgilendirmez bu iş. Bunlar *benim* ailem, burası da benim evim. Canın tokat yemek mi istiyor?"

"Hele bir vur" dedi Florence, aynı derecede korkutucu bir sükûnetle, "emin ol ki bir daha aklına estiğinde kimseyi tokatlayamazsın."

"Kesin artık" dedi annesi ayağa kalkarken, "bütün bunlara gerek yok. Ne olduysa oldu. Diz çöküp Rabbimize dua edelim, beterinden korudu diye."

"Amin" dedi Florence Hala. "Şu salak zenciye söyle sen bunları."

"Sen şu salak oğluna bir şey söyle asıl" dedi babası karısına, sesi kindardı, anlaşılan kız kardeşine aldırmamaya karar vermişti, "gözlerini patlatmış dikiliyor orada. Bu olanı Rabbimden gelen bir uyarı saysın. Beyazlar zencilere işte *bunları* yapar. Hep söylerdim, şimdi gördünüz işte."

"O mu uyarı saysın?" diye bağırdı Florence Hala. "O mu uyarı saysın? Bana baksana Gabriel,[12] beyaz oğlanlarla kavgaya tutuşmak için şehrin öbür ucuna giden o değildi ki. Kanepede yatan şu çocuk, kasıtlı olarak, bir sürü başka çocukla birlikte ta şehrin batısına gitmiş, kavga aramış. Senin aklından neler geçiyor, bilmek isterim doğrusu."

"Pekâlâ da biliyorsun" dedi annesi, gözlerini babasına dikerek, "Johnny, Roy'un takıldığı türden çocuklarla takılmaz. Bu evde kaç kere dövdün Roy'u, o kötü çocuklarla beraber oluyor diye. Roy bugün yaralandı çünkü gitmiş, yapmaması gereken bir işe girişmiş, işte bu kadar. Mesih'ine dua et Roy ölmediği için."

"Onunla ne kadar ilgilendiğine bakılırsa" dedi babası, "ölse de senin umurunda olmaz. Gördüğüm kadarıyla yaşaması ya da ölmesi pek umurunda değil."

"Rabbim, merhamet et" dedi Florence Hala.

"O benim de oğlum" diye kükredi annesi, "dokuz ay karnımda taşıdım onu, babasını ne kadar tanıyorsam onu da o kadar tanıyorum, ikisi birbirinin aynısı. Evet. Senin benimle böyle konuşmaya hakkın yok, hem de hiç."

"Bir anne nasıl sever, biliyorsundur herhalde" dedi babası nefes nefese, "öyleyse söyle bakalım bana, nasıl olur da bir kadın sabahtan akşama kadar evde oturur ve kanından canından olan çocuğunun sokağa çıkıp neredeyse doğranmasına izin verir. Sakın bana onu nasıl durduracağımı bilmiyorum deme, çünkü ben *kendi* annemi hatırlıyorum, huzur içinde yatsın, *o* bir yolunu bulurdu."

"O benim de annemdi" dedi Florence Hala. "Sen hatırlamasan da ben hatırlıyorum, kaç kere eve seni yarı ölü halde getirdiler. Annem de seni durdurmanın bir yolunu bulamıyordu. Seni dövmekten yoruluyordu, senin de bu çocuğu dövmekten yorulduğun gibi."

"Bak hele" dedi babası, "ne çok söyleyeceğin varmış."

---

12 Gabriel: Cebrail. Hem bu isim hem romandaki diğer isimlerin çoğu Kutsal Kitap'tan alınmadır. (ç. n.)

"Bir şey yapmıyorum ben" dedi Florence, "o koca, kara, kalın kafana biraz doğru yolu göstermeye çalışıyorum sadece. Her şeyin suçunu Elizabeth'e yükleyeceğine kendi hatalarına bak."

"Boş ver Florence" dedi annesi, "geçti gitti zaten."

"Bu çocukların karnını doyurabilmek için her Tanrı'nın günü evden çıkıyorum" diye bağırdı babası. "Bu çocukların annesinden, ben eve dönene kadar onlarla ilgilenmesini ve başlarına bir şey gelmemesi için onları gözetmesini isteme hakkım yok mu sence?"

"Senin sadece bir tek çocuğun sokağa çıkınca başını belaya sokabilir" dedi Elizabeth, "o da Roy, sen de biliyorsun bunu. Bu evi çekip çevirmemi, çocuklara bakmamı ve sabahtan akşama kadar da Roy'un peşinde koşmamı nasıl beklersin benden, bilmem. Yo, ona engel olamam, sana hep söyledim bunu, zaten sen de engel olamazsın. Bu çocuğu ne yapacağını bilemiyorsun, bu yüzden de hep başkasını suçlamaya çalışıyorsun. Kimseyi suçlayamazsın Gabriel. Dua et de bir başkası daha onu bıçaklamadan ve mezarına göndermeden Tanrı Roy'u durdurabilsin."

Bir an bakıştılar, korkunç bir bekleyişti, annesinin gözlerinde şaşkın, yalvaran bir soru vardı. Sonra, babası elini uzatıp var gücüyle tokadı yapıştırdı annesinin yüzüne. Annesi hemen olduğu yere çöktü, incecik ellerinden birini yüzüne kapadı, Florence Hala onu kaldırmaya gitti. Sarah bütün bunları meraklı gözlerle seyrediyordu. Roy doğrulup oturdu, sesi titreyerek, "Anneme tokat atamazsın" dedi, "o benim *annem*. Ona bir daha tokat atarsan, seni kara piç kurusu, yemin ederim ki seni öldürürüm."

Bu sözlerin odaya dolduğu, saniyenin binde biri kadar bir sürede, şimşek çakmasından önceki zikzaklı ışık gibi havada asılı kaldığı anda, John ile babası gözlerini birbirlerine diktiler. O an babasının gözleri öyle çılgın, öyle derin bir düşmanlıkla bakıyordu, ağzı acıyla öyle bir burulmuştu ki John babasının o sözlerin kendisinin ağzından çıktığını sandığını düşündü. Sonra, Roy'un sözlerini izleyen mutlak sessizlikte John babasının kendisini görmediğini anladı, hiçbir şeyi görmüyordu, bir vizyon olmadığı sürece. John, cangılda yere çökmüş, gözlerinde Cehennem okunan yırtıcı, korkunç bir canavar görmüş gibi dönüp oradan kaçmayı düşündü; ama sanki bir köşeyi döner dönmez mutlak bir felaketle karşılaşmıştı, yerinden kımıldayamadığını anladı. Babası dönüp Roy'a baktı.

"Ne dedin?" diye sordu ona.

"Dedim ya" dedi Roy, "anneme dokunmayacaksın."

"Sövdün bana" dedi babası.

Roy sustu, gözlerini babasından kaçırmadı.

"Gabriel" dedi annesi, "Gabriel, gel dua edelim..."

Babasının elleri beline gitti, kemerini çıkardı. Gözlerinde yaşlar vardı.

"Gabriel" diye bağırdı Florence Hala, "bu gecelik bu kadar budalalık yetmez mi?"

Babası kemeri kaldırdı, kemer tıslayarak Roy'un üzerine indi, Roy ürperdi, yüzü duvara dönük devrildi. Ama bağırmadı. Kemer defalarca kalkıp indi. Tıslama sesi ve kemer Roy'un üzerine inerken çıkan *şrak!* sesi havada yankılandı. Bebek Ruth ağlamaya başladı.

"*Rabbim, Rabbim*" diye fısıldıyordu babası, "*Rabbim, Rabbim.*"

Kemerini tekrar kaldırdı, ama Florence Hala kemeri arka taraftan yakalayıp sıkı sıkı tuttu. Annesi kanepeye koşup Roy'a sarıldı, John'un daha önce ne bir kadında ne de başka birinde görmediği gibi ağlıyordu. Roy annesinin boynuna sarıldı, suda boğulacakmış gibi ona sıkı sıkı tutundu.

Florence Halası ile babası karşı karşıya durdular.

"Rabbim" dedi Florence Hala, "vahşi doğdun, vahşi öleceksin. Ama giderken bütün dünyayı da yanında götürmeye çalışmanın bir yararı yok. Hiçbir şeyi değiştiremezsin Gabriel. Şimdiye bunu öğrenmiş olmalıydın."

John saat altıda babasının anahtarıyla kilisenin kapısını açtı. Bekleme töreni aslında sekizde başlardı ama Rab inananlarından birini dua etsin diye kiliseye sokarsa her an başlayabilirdi de. Ne var ki saat sekiz buçuktan önce gelen pek olmazdı, Rab'bin Ruhu o kadar hoşgörülüydü ki inananların cumartesi alışverişlerini yapmalarına, evlerini temizlemelerine ve çocuklarını yatırmalarına izin verirdi.

John kapıyı arkasından kapadı, kilisenin ortasındaki dar koridorda durdu, arkadan oynayan çocukların sesleri geliyordu, daha kaba sesler de, sokaklarda söven ve bağıran büyüklerinin sesleri. Kilisenin içi karanlıktı, kalabalık caddedeyken John'un çevresindeki sokak lambaları birer birer yanmıştı; günün ışığı solmuştu. John'un ayakları o tahta zemine çakılmış gibiydi, sanki bir adım daha ileriye götürmek istemiyorlardı onu. Kilisenin karanlığı ve sessizliği üzerine bastırıyordu, Tanrı'nın hükmü kadar soğuktu,

pencerenin dışındaki bağırtılar başka bir dünyadan gelen sesler de olabilirdi. Bel veren ahşap döşemeye basan ayaklarının çıkardığı çıtırtıyı duyarak ilerledi John, mihrabı örten kumaşın kırmızı zemininin üzerindeki altın haçın küllenmiş bir ateş gibi parladığı yere doğru gitti ve orada cılız bir ışık yaktı.

Kilisede hep toz ve ter kokusu olurdu; çünkü annesinin oturma odasındaki halı gibi bu kilisedeki tozun da üstesinden gelinemiyordu; inananlar dua ederken ya da coşkuyla bağırırken bedenlerinden buhar gibi ekşi bir koku çıkıyordu, terleyen bedenlerle kolalı ama ıslanmış beyaz çamaşırların kokusunun bir karışımı. Burası bir vitrin kilisesiydi, John kendini bildi bileli bu günahkâr caddenin köşesinde, neredeyse her gece yaralı ya da ölmekte olan canilerin getirildiği hastanenin tam karşısında yer alıyordu. İnançlılar o mahalleye ilk geldiklerinde bu boş duran mağazayı kiralamışlar, içindeki sabit donanımı sökmüşler, duvarları boyayıp bir vaiz kürsüsü yerleştirmişler, bir piyanoyla portatif sandalyeler getirmişler, bulabildikleri en büyük Kutsal Kitap'ı satın almışlardı. Vitrine beyaz perdeler asmışlar, vitrin camına boyayla ATEŞLE VAFTİZ OLANLARIN KİLİSESİ yazmışlardı. Böylece Rab'bin işini görmeye hazır olmuşlardı.

Rab da, orada toplanan ilk iki ya da üç kişiye söz verdiği gibi, yanlarına başkalarını göndermişti; daha başkaları da onlara katılmış ve bir cemaat oluşturmuşlardı. Rab'bin lütfuyla bu merkezden başka şubeler doğabilir ve muazzam bir iş başlatılabilirdi, hem şehirde hem bütün ülkede. Kilisenin tarihi boyunca Rab, Kutsal Kitap vaizleri, öğretmenler ve elçiler yetiştirmiş, işini görmeleri için onları sahaya göndermişti; bunlar, ülkede dolaşarak Hıristiyanlığı yayacak ya da başka cemaatler oluşturacaklardı – Philadelphia'da, Georgia'da, Boston'da ya da Brooklyn'de. Rab onları nereye yönlendirmişse oraya gitmişlerdi. Ara sıra aralarından biri evine döner, Rab'bin mucizelerinin kendisinde gerçekleştiğini anlatırdı. Bazen de, özel bir pazar günü hep birlikte yakındaki kardeş kiliselerden birini ziyaret ederlerdi.

John doğmadan önce babasının da sahada çalıştığı bir dönem vardı; ama şimdi, ailesini geçindirmek zorunda olduğundan Philadelphia'nın uzağına pek gidemiyordu, gitse de ancak kısa süreliğine oluyordu bu. Eskiden yaptığı gibi, Rab'bin görevlendirdiği birinin inancı yaymak için geleceğini duyuran afişlerde isminin

yazılı olduğu büyük toplantıları yönetmiyordu. Babası bir zamanlar epeyce ünlüydü; ama görünüşe bakılırsa Güney'den ayrıldığından beri bu durum değişmişti. Belki de artık kendi kilisesi olmalıydı – babasının böyle bir şey isteyip istemediğini merak ediyordu John. Belki de şimdi Peder James'in yaptığı gibi büyükçe bir sürünün başına geçip onları Cennet'e götürmeliydi. Ama babası Tanrı'nın evinde bir bekçiydi sadece. Patlayan ampulleri değiştirmek, kiliseyi temiz tutmak, Kutsal Kitap'lar ve ilahi kitaplarıyla, duvarlardaki levhalarla ilgilenmekti görevi. Cuma gecesi genç din adamlarının ayinini yönetiyor, onlarla birlikte vaaz veriyordu. Pazar sabahları ise ayini yönettiği pek nadirdi, ancak başka biri yoksa konuşsun diye babasını çağırırlardı. Bir tür yedek konuşmacı, kutsal tamirciydi.

Yine de John'un görebildiği kadarıyla büyük saygı gösteriliyordu ona. Hiç kimse, en azından inançlılar arasından hiçbiri babasını azarlamamış, kınamamış ya da hayatında utanılacak bir şey olduğunu söylememişti. Bununla birlikte bu adam, Tanrı'nın bu temsilcisi, John'un annesini dövmüştü, John da onu öldürmek istemişti – hâlâ da öldürmek istiyordu.

John kilisenin bir tarafını süpürmüştü, sandalyeler hâlâ mihrabın önündeki boşlukta duruyordu, o sırada kapı vuruldu. Kapıyı açınca, yardıma gelmiş olan Elisha'yı gördü.

"Rabbime şükürler olsun" dedi Elisha sırıtarak, kapıda dururken.

"Rabbime şükürler olsun" dedi John da. İnançlılar böyle selamlaşıyorlardı.

Elisha Birader içeri girdi, kapıyı arkasından çarparak kapattı, ayaklarını yere vurdu. Büyük olasılıkla basket sahasından geliyordu; az önce terlediği alnının parlamasından belliydi, saçları da kabarmıştı. Sırtında lisesinin harflerini taşıyan yeşil yün kazağı vardı, gömleğinin en üstteki düğmesi iliklenmemişti.

"Böyle üşümüyor musun?" diye sordu John ona bakarak.

"Yo, küçük kardeş, üşümüyorum" dedi Elisha. "Herkesin senin gibi dayanıksız olduğunu mu sanıyorsun?"

"Mezarlığa sadece küçükler götürülmüyor" dedi John. Alışılmadık derecede gözü pek ve rahat hissediyordu kendini; Elisha'nın gelmesi havasını değiştirmişti.

Sıraların arasındaki koridordan geçerek arkadaki odaya gitmekte olan Elisha dönüp John'a baktı, gözlerinde şaşkınlık ve tehdit

okunuyordu. "Vay" dedi, "görüyorum ki bu gece Elisha Birader'e küstahlık edeceksin. O zaman benim de bir şey yapmam gerekir. Bekle hele, ellerimi yıkayayım da."

"Buraya çalışmaya geldinse ellerini yıkaman gerekmez. Şu yer bezini al, kovaya da biraz sabunla su koy."

"Rabbim" dedi Elisha lavaboya su akıtırken, görünüşe bakılırsa suyla konuşuyordu, "şurada duran amma da küstah bir zenci, böyle konuşup durursa umarım günün birinde başına bir şey gelmez. Gözüne yumruk yemeden küstahlıktan vazgeçmeyecek gibi görünüyor."

Derin derin iç geçirdi, ellerini sabunlamaya başladı. "Sandalyeleri kaldırırken çok yorulmasın diye buraya koşarak geliyorum, bana söylediği tek şey 'Kovaya su doldur' oluyor. Zencilerle işe girilmez." Susup John'a döndü. "Senin terbiyen yok mu oğlum? Yaşlılarla nasıl konuşulacağını öğrensen iyi olur."

"Sen de o kovayla bezi alıp buraya gelsen iyi olur. Bütün gece çalışacak değiliz."

"Böyle devam et" dedi Elisha. "Belli oldu, bu gece cezanı vermem gerekecek."

Gözden kayboldu. John onun tuvalette olduğunu duydu, sonra su sesleri arasında arkadaki odada devrilen şeylerin sesi geldi kulağına.

"Şimdi ne yapıyorsun?"

"Oğlum, beni rahat bırak. İşe başlayacağım."

"Seslerden anlaşılıyor." John elindeki süpürgeyi bırakıp arkaya gitti. Elisha köşede katlanmış olarak üst üste duran portatif sandalyeleri devirmişti, elinde yer bezi, öfkeyle tepelerinde dikiliyordu.

"Şu bezi arka tarafa gizleme diye kaç kere söyledim sana. Ulaşılamıyor ki oraya."

"Ben hep ulaşabiliyorum. Herkes senin gibi beceriksiz değil ya."

Elisha sert, gri yer bezini elinden bıraktı ve John'un üzerine yürüdü, onu hazırlıksız yakaladı, tutup havaya kaldırdı. İki kolunu John'un beline dolayıp sıktı, soluksuz bırakmaya çalıştı, bir yandan da gülümseyerek gözlüyordu onu; John mücadele edip kıvrandıkça o gülümseme sabitleşti, acımasızlaştı. John iki eliyle Elisha'nın omuzlarını ve kollarını itmeye, onu yumruklamaya, dizlerini de onun karnına vurmaya çabalıyordu. Genellikle böyle bir mücadele çabuk biterdi çünkü Elisha John'dan çok daha iri ve

güçlüydü, güreşçi olduğundan daha da deneyimliydi; ama bu gece John yenilmemeye kararlıydı, yenilse bile en azından karşısındakine pahalıya patlayacaktı yenilgisi. Var gücüyle direniyordu Elisha'ya, içini dolduran güç neredeyse nefretti. Tekmeliyor, yumrukluyor, kıvrılıyor, itiyor, ufak tefekliğinden yararlanıp Elisha'nın kafasını karıştırıyor, onu öfkeden deli ediyordu, sonunda Elisha'nın John'un sırtında birleştirdiği nemli yumrukları aşağıya kaydı. Tam bir çıkmaza girmişlerdi, Elisha kollarını daha da sıkamıyor, John da o kolların çemberini kıramıyordu. Böylece o daracık odada boğuşa boğuşa döndüler, Elisha'nın terinin ağır kokusu John'un burnuna doluyordu. Elisha'nın alnındaki ve boynundaki damarların kabardığını gördü; solukları hırıltılı ve kesik kesik çıkıyordu, yüzündeki ifade iyice acımasızlaşmıştı; kendi gücünün bu şekilde ortaya çıkması John'un içini vahşi bir zevkle doldurdu. Portatif sandalyelere doğru tökezlediler, Elisha'nın ayağı kaydı, kolları gevşedi. Yarı sırtarak bakıştılar. John yere çöktü, başını ellerinin arasına aldı.

"Canını yakmadım, değil mi?" diye sordu Elisha.

John başını kaldırdı. "Benim mi? Yo, sadece soluklanayım dedim."

Elisha lavaboya gitti, yüzüne ve boynuna soğuk su çarptı. "Artık bırakırsın beni sanırım, çalışmam için" dedi.

"Seni durduran ben değildim ki zaten." John ayağa kalktı. Bacaklarının titrediğini hissetti. Havluyla kurulanmakta olan Elisha'ya baktı. "Bir ara bana güreşmeyi öğretirsin, değil mi?"

"Olmaz oğlum" dedi Elisha gülerek. "Seninle güreşmek istemem. Benim için fazla güçlüsün." Sonra da büyük kovaya sıcak su doldurmaya başladı.

John onun yanından geçerek ön tarafa gitti, süpürgesini aldı. Hemen sonra Elisha da onun peşinden gidip kapının yakınını silmeye başladı. John süpürmeyi bitirmiş, tahta benzeyen, mor renkte, baş ve kol dayama kısımlarında kare şeklinde beyaz ketenler olan üç koltuğun tozunu almak için vaiz kürsüsüne çıkmıştı. Vaiz kürsüsü her şeye tepeden bakıyordu, cemaatin yukarısında ahşap bir platform, ortasında, vaizin duracağı yerde, Kutsal Kitap'ın konulması için yüksek bir kürsü. Orada, cemaatin tam karşısında, o yükseklikten aşağı sarkan, üzerindeki altın haç ve İSA KURTARIR yazısıyla koyu kırmızı mihrap örtüsü vardı. Vaiz kürsüsü kutsaldı. Tanrı'nın damgasını vurmadığı biri o kadar yüksekte duramazdı.

Piyanonun tozunu aldı, tabureye oturdu, sandalyeleri yerleştirebilmek için Elisha'nın kilisenin bir tarafını silmesini bekledi. Birden Elisha, ona bakmadan, "Oğlum, senin kendi ruhunu düşünme vaktin gelmedi mi?" diye sordu.

"Sanırım geldi" dedi John, öyle sakin söylemişti ki bunu, birden ürktü.

"Dışarıdan bakınca zor göründüğünü biliyorum" dedi Elisha, "özellikle de gençsen. Ama inan bana, Rab'be hizmet ederken hissedeceğin sevinci başka hiçbir şeyde hissedemezsin."

John bir şey söylemedi. Piyanonun siyah tuşlarından birine bastı, uzaktan gelen davul sesine benzeyen boğuk bir tını duyuldu.

"Şunu aklında tutmalısın" dedi Elisha, dönüp John'a bakarak, "bedensel bir zihinle düşünüyorsun. Hâlâ Âdem gibi düşünüyorsun evlat, arkadaşların hep aklında, onların yaptığını yapmak, sinemaya gitmek istersin, bahse girerim ki kızları da düşünüyorsundur, değil mi Johnny? Elbette düşünüyorsundur" dedi yarım bir gülümsemeyle, aradığı yanıt John'un yüzünde okunuyordu, "bütün bunlardan vazgeçmek istemiyorsun. Ama Tanrı seni kurtardığında o eski Âdem'in hepsini yakıp çıkarır içinden, O sana yeni bir zihin verir ve yeni bir yürek, ondan sonra dünyadan zevk almazsın, her gün İsa ile birlikte yürümek, onunla konuşmak mutlu eder seni."

John, dehşetten donup kalarak baktı Elisha'nın bedenine. Onun mihrabın önünde Ella Mae'in yanında durduğunu –Elisha unutmuş muydu?– görür gibi oldu, Peder James de onu bedeninin içine sinmiş kötülük yüzünden azarlıyordu. John Elisha'nın yüzüne baktı, asla sormayacağı sorularla doluydu kafası. Elisha'nın yüzünde hiçbir şey okunmuyordu.

"İnsanlar bunun zor olduğunu söyler" dedi Elisha, yer bezine eğilirken, "ama sana bir şey diyeyim, bu kötü dünyada yaşamak kadar, zaten hiçbir sevinci olmayan üzüntü dolu dünyada yaşamak, sonra da ölüp Cehennem'e gitmek kadar zor değil. Bundan zoru var mı?" Tekrar John'a baktı. "Şeytan'ın insanları kandırıp ruhlarını kaybetmelerini nasıl becerdiğini görüyor musun?"

"Evet" dedi John sonunda, neredeyse öfkelenmişti; kendi düşüncelerine de, Elisha ona bakarken doğan sessizliğe de tahammül edemiyordu.

Elisha sırıttı. "Benim gittiğim okulda kızlar var" –kilisenin bir yanını silmeyi bitirmişti, sandalyeleri yerine koyması için John'a

işaret etti– "hem de hoş kızlar, ama Rab'le ilgili değiller, onlara, nedamet getirme vakti yarın değil, bugün demeye çalışıyorum. Şimdi kaygılanmanın anlamı yok diye düşünüyorlar, ölümün eşiğindeyken Cennet'e sızabileceklerini düşünüyorlar. Ama tatlım, diyorum onlara, herkes yatağında beklemez ki ölmeyi, insanlar ansızın ölüverirler, bugün vardırlar yarın yokturlar. İhtiyar Elisha sinemaya gitmediği, dans etmediği, iskambil oynamadığı, onlarla birlikte merdivenin arkasına gitmediği için onun hakkında ne düşüneceklerini bilemiyorlar." Susup John'a baktı, John ise umarsızca onu seyrediyor, ne söyleyeceğini bilmiyordu. "Bak oğlum, kızların bazıları gerçekten çok hoş, yani *çok güzel* kızlar, *onların* baştan çıkarmalarına direnecek kadar güçlüysen kurtarılmış olduğunu bilirsin. Onlara bakıyorum, İsa beni bir gün daha kurtardı diyorum, bundan sonra O'nun yanından ayrılmam diyorum. Fikrimi ne bir kadın değiştirebilir ne de bir erkek." Yine sustu, gülümsedi, gözlerini yere eğdi. "O pazar günü" dedi, "o pazar gününü hatırlıyor musun? Peder vaiz kürsüsünde ayağa kalkmış, beni ve Ella Mae'i azarlamıştı çünkü günah işlemek üzere olduğumuzu düşünmüştü. Eh, oğlum, yalan söylemek istemem, o pazar günü o ihtiyara öyle öfkelendim ki. Ama üzerinde düşündüm ve Rabbim gözlerimi açtı, onun haklı olduğunu gösterdi. Ella Mae'in de benim de aklımızda bir şey yoktu ama bak işte, Şeytan her yerdedir, bazen gelip seni yakalar, soluk alamadığını sanırsın. Sanki yanıyorsundur, bir şey yapman gerekir ama yapamazsın; kaç kere dizlerimin üzerine çöktüm, ağladım, Rab'bin karşısında kıvrandım, hıçkıra hıçkıra ağladım Johnny, İsa'nın adını bağırdım. Şeytan'ın üzerinde bir tek O'nun adının hükmü vardır. Ben bazen böyle olurdum ve kurtarıldım. Acaba senin durumun nasıl olacak Johnny?" Başını eğerek sandalyeleri dizmekte olan John'a baktı. "Sen kurtarılmak istiyor musun Johnny?"

"Bilmiyorum" dedi John.

"Bir denemek istemez misin? Bir gün dizlerinin üzerine çöküp dua edebilmek için yardım istemez misin ondan?"

John başını çevirdi, kilisenin içine, ilerilere baktı, orası şimdi hasata hazır, geniş, yüksek bir tarla gibiydi. Çok eskide kalmamış bir İlk Pazar Günü'nü, bir Kudas Pazarı'nı düşündü, hepsi beyazlar giyinmiş cemaat üyeleri İsa'nın etini temsil eden yassı, tuzsuz Yahu-

di ekmeği yiyorlardı ve kanını temsil eden kırmızı üzüm suyunu[13] içiyorlardı. Özellikle o gün için hazırlanmış masadan kalkarlarken erkekler bir tarafa, kadınlar başka tarafa ayrılıyor, birbirlerinin ayaklarını yıkamaları için iki leğene su dolduruluyordu, İsa da havarilerinden bunu istemişti. Herkes birbirinin önünde çömelmişti, kadınlar kadınların, erkekler erkeklerin önünde, birbirlerinin ayaklarını yıkayıp kurulamışlardı. Elisha Birader John'un babasının önünde diz çökmüştü. Ayin bitince kutsal öpücükle öpüşmüşlerdi. John tekrar dönüp baktı Elisha'ya.

Elisha ona bakıp gülümsedi. "Söylediklerimi düşün, oğlum."

İşleri bitince Elisha piyanoya oturup kendi kendine çaldı. John da ilk sıradaki sandalyelerden birine oturup onu izledi.

"Bu gece pek kimse gelecek gibi görünmüyor" dedi uzun bir aradan sonra. Elisha çalmaya devam etti, kederli bir ilahiyi, "*Ah, Tanrım, merhamet et bana*"yı çalıyordu.

"Gelirler" dedi.

O konuşurken kapı vuruldu. Elisha çalmayı bıraktı. John kapıya gitti, iki hemşire vardı kapıda, Hemşire McCandless ile Hemşire Price.

"Rabbime şükürler olsun" dediler.

"Rabbime şükürler olsun" dedi John da.

Başlarını öne eğerek, ellerini önde, Kutsal Kitap'larının üzerinde kavuşturarak içeri girdiler. Hafta boyunca giydikleri siyah pelerinleri vardı üzerlerinde, başlarında eski, keçe şapkaları. Kadınlar yanından geçerken ürperdi John, sonra kapıyı kapattı.

Elisha ayağa kalktı, kadınlar yine "Rabbime şükürler olsun" diye bağırdılar. Oturacakları yerin önünde bir an çömelip dua ettiler. Bu da hararetli bir ritüeldi. Kiliseye giren her inançlı, ayine katılabilmek için bir an Tanrı'yla baş başa kalıp iletişim kurmalıydı. Dua eden kadınları gözledi John. Elisha tekrar piyanoya oturdu, hüzünlü ilahiye devam etti. Kadınlar ayağa kalktılar, önce Hemşire Price, sonra Hemşire McCandlesss, kilisenin içine göz gezdirdiler.

"İlk biz miyiz?" diye sordu Hemşire Price. Sesi tatlıydı, teni bakır rengiydi. Hemşire McCandless'tan birkaç yaş küçüktü, dediğine göre hayatına hiçbir erkek girmemişti.

"Hayır, Hemşire Price" dedi Elisha gülümseyerek, "ilk Johnny Birader geldi. Bu akşam burayı ikimiz temizledik."

---

13 Protestanlarda bazı cemaatlerde, ayinlerde şarap yerine alkolsüz olduğu için üzüm suyu tercih edilir. (ç. n.)

"Johnny Birader gerçek bir inanan" dedi Hemşire McCandless. "Demedi demeyin, Tanrı onun için iyi şeyler düşünmektedir."

Ara sıra, Hemşire McCandless ne söylerse söylesin kulağa tehdit gibi gelen zamanlar olurdu – tam olarak da Tanrı lütfedip onun kanalıyla bir şey ilettiğinde. Bu gece bir gün önce verdiği vaazın etkisindeydi hâlâ. İriyarı bir kadındı, Tanrı'nın yarattığı en iri ve en siyah kadınlardan biriydi, Tanrı ona ilahi söylemesi ve vaaz vermesi için güçlü bir ses de bahşetmişti, yakında dini yaymak için yollara düşecekti. Dediğine göre Rab, kalkıp harekete geçmesi için yıllardır zorlamıştı Hemşire McCandless'ı ama o çekingen biriydi, kendini başkalarından üstün konuma getirmeye korkuyordu. Tanrı onu böyle alçaltana, bu mihrabın önünde çökertene kadar ayağa kalkmayı ve Hıristiyanlık öğretisini vaaz etmeyi göze alamamıştı. Ama şimdi yol ayakkabılarını giymişti ayaklarına. Bağıracak ve bir şeyden çekinmeyecek, sesini Siyon'daki borazanlar gibi yükseltecekti.

"Evet" dedi Hemşire Price, tatlı tatlı gülümseyerek, "O der ki, küçük şeylerde sadakat gösteren kişiye pek çok şey emanet edilir."

John da ona gülümsedi, karşısındakine minnettarlığını çekinerek belirtmek istemiş olsa da gülümsemesi alaycı, hatta kötücül göründü. Ancak Hemşire Price bunu fark etmeyince John'un içten içe hissettiği aşağılama daha da derinleşti.

"Kiliseyi sadece ikiniz mi temizlediniz?" diye sordu Hemşire McCandless sinir bozucu bir gülümsemeyle – insanların kalplerinde gizlenmiş sırları gören bir peygamberin gülümsemesiydi.

"Rabbim, Hemşire McCandless" dedi Elisha, "sanırım her zaman ikimiz temizliyoruz. Öteki gençlerin cumartesi akşamları ne yaptıklarını bilmiyorum ama yollarının buraya düşmediği kesin."

Genellikle Elisha da cumartesi akşamları kilisenin civarında bulunmazdı, rahibin yeğeni olduğundan bazı özgürlükler hakkıydı; kiliseye gelmesi bile erdemli bir davranış sayılırdı.

"Gençlerimizi harekete geçirmenin zamanı geldi bence" dedi Hemşire McCandless. "Korkunç boş veriyorlar artık. Gençlerini böyle ihmal eden bir kiliseyi Rab asla kutsamaz efendim. O der ki, 'Oysa ne sıcak ne soğuksun, ılıksın. Bu yüzden seni ağzımdan kusacağım.' Böyle O'nun sözü."[14] Ciddi gözlerle süzdü çevresindekileri, Hemşire Price da başıyla onayladı onu.

---

14 Vahiy, 3:16 (ç. n.)

"Bu Johnny Birader henüz kurtarılmadı bile" dedi Elisha. "Johnny'nin Tanrı'nın evine onlardan daha sadık olması, kurtarılmış gençleri utandırır sanki."

"İlk gelenlerin sonuncu, son gelenlerin ilk olacaklarını söylüyor" dedi Hemşire Price gururla gülümseyerek.

"Gerçekten de öyle diyor" diye ona katıldı Hemşire McCandless. "Bekleyin, göreceksiniz, bu çocuk ötekilerden çok daha önce gidecek Göklerin Krallığına."

"Amin" dedi Elisha Birader ve John'a gülümsedi.

"Bu gece Peder bize katılacak mı?" diye sordu Hemşire McCandless biraz sonra.

Elisha alnını kırıştırdı, alt dudağını sarkıttı. "Sanmıyorum Hemşire" dedi. "Sanırım bu gece evde kalıp gücünü yarınki sabah ayinine saklayacak. Rab onunla vizyonlar ve rüyalar kanalıyla konuştuğu için son zamanlarda pek uyuyamadı."

"Evet" dedi Hemşire McCandless, "çok dinibütün bir adam o. İnanın, hiçbir çoban, Rab'bin karşısında sürüsü için Peder James kadar beklemez."

"Çok doğru, çok" dedi Hemşire Price hararetle. "Tanrı bize lütfunu gösterip iyi bir çoban vermiş."

"Bazen çok sert olabiliyor" dedi Hemşire McCandless, "ama Rabbimin sözü serttir. Kutsanmaya giden yol ciddiye alınmalıdır."

"Bunu bana hissettirdi" dedi Elisha gülümseyerek.

Hemşire McCandless dik dik baktı ona, sonra güldü. "Rabbim" dedi, "böyle söylemekte haklısın."

"Bunun için sevdim onu" dedi Hemşire Price. "Her rahip bütün bir kilisenin önünde yeğeninin burnunu sürtmez. Üstelik Elisha büyük bir hata işlememişti."

"Hatanın büyüğü küçüğü olmaz" dedi Hemşire McCandless. "Şeytan ayağını kapının aralığına sokarsa içeriye girene kadar rahat etmez. Ya Tanrı'nın sözlerine göre yaşarsın ya da öyle yaşamazsın – Tanrı nezdinde ikisinin arası yoktur."

"Başlasak mı artık?" diye sordu Hemşire Price kararsızca, biraz bekledikten sonra. "Bana kalırsa başka gelen olmayacak."

"Orada öyle bezgin bezgin oturma" diyerek güldü Hemşire McCandless, "ben Rabbimin bu gece bu salonu dolduracağına inanıyorum." John'a döndü. "Senin baban gelmiyor mu bu gece?"

"Geliyor efendim" diye yanıtladı onu John, "geleceğini söyledi."

"İşte!" dedi Hemşire McCandless. "Ya annen, o da gelecek mi?"

"Bilmiyorum" dedi John. "Pek yorgun."

"Gelip biraz dua edemeyecek kadar yorgun değil ya" dedi Hemşire McCandless.

Bir an nefret duydu John ona, kadının şişman, kara profiline öfkeyle baktı. Hemşire Price şöyle dedi:

"İtiraf edeyim ki, o kadının öyle çalışıp çabalaması bir mucize, çocuklarını tertemiz, pırıl pırıl tutuyor, hemen hemen her gece de Tanrı'nın evine geliyor. Ona bu gücü ancak Rab veriyordur."

"Birkaç ilahi söyleyebiliriz sanırım" dedi Hemşire McCandless, "ısınmak için. İnsanların oturup konuşmaktan başka bir şey yapmadıkları bir kiliseye girmekten hiç hoşlanmam. Bütün keyfimi kaçırır."

"Amin" dedi Hemşire Price.

Elisha bir ilahiye başladı: "Bu son kez olabilir", ötekiler de ona katıldılar.

"Bu son kez olabilir, seninle dua edişim,
Bu son kez olabilir, bilemiyorum."

İlahiyi söylerken ellerini çırpıyorlardı. John, Hemşire McCandless'ın gözlerini etrafta gezdirip bir tef arandığını gördü. Ayağa kalkıp vaiz kürsüsünün merdivenini tırmandı, kürsünün zeminindeki küçük delikten üç tef çıkardı. Birini Hemşire McCandless'a verdi, o da temposunu bozmadan başını sallayıp gülümsedi. John diğer tefleri Hemşire Price'ın yanındaki bir sandalyenin üzerine bıraktı.

"Bu son kez olabilir, seninle ilahi söyleyişim,
Bu son kez olabilir, bilemiyorum."

Gözlerini onlardan ayırmadan o da katıldı ilahiye –yoksa onu zorlarlardı söylemesi için– ve gırtlağından zorla çıkardığı sözcükleri duymamaya çalıştı. Ellerini çırpmayı da düşündü ama olmadı, kavuşturduğu elleri kucağında kaldı. İlahiye katılmasaydı tepesine binerlerdi, ancak kalbi ona ilahiyi söylemeye ya da coşmaya hakkı olmadığını söylüyordu.

"Ah, bu son
kez olabilir
Bu
son kez
Olabilir
Ah, son
kez olabilir..."

Elisha'yı gözledi, Tanrı'ya inanan bir gençti o; Melkizedek[15] düzeninin bir rahibi olarak ölüm ve Cehennem üzerinde hüküm sahibiydi. Rab onu yüceltmiş, döndürmüş, ayaklarını ışıklı yola koymuştu. Gece olunca, hiçbir gözün göremeyeceği, Tanrı'nın borazanı andıran dili dışında hiçbir dilin tanıklık edemeyeceği bir yerde tek başınayken Elisha neler düşünürdü? Düşünceleri, yatağı, bedeni kirli miydi? Rüyaları nasıldı?

"Bu son kez olabilir,
bilemiyorum."

Arkasında kapı açıldı, buz gibi hava içeriye doldu. Dönüp bakınca babasının, annesinin ve halasının kapıdan girdiklerini gördü. Onu ürküten sadece halasının varlığı oldu çünkü daha önce bu kiliseye adım atmamıştı o; kanlı bir olaya tanıklık etsin diye getirilmiş gibi görünüyordu. Annesinin arkasında koridorda ilerlerken ve bir an annesinin ve babasının yanında diz çöküp dua ederken her halinden belliydi bu, sessizdi, korkutucu bir sessizlik içindeydi. John, halasını buraya getirenin Tanrı'nın eli olduğunu biliyordu, kalbi buz kesti. Tanrı bu gece rüzgârın üzerinde yol alıyordu. Sabah olana kadar o rüzgâr neler söylemiş olacaktı?

15 Kutsal Kitap'a göre Melkizedek (Melkisedek ya da Malki Tzedek olarak da kullanılır ve "doğruluk kralı" diye çevrilir), "en yüce Tanrı" anlamındaki El Elyon'un rahibi ve Salem kralıydı. Hıristiyanlıkta, İbranilere Mektup'a göre, İsa Mesih "Melkizedek düzeninde sonsuza dek Başrahip" olarak tanımlanır ve böylece ilk ve son kez Başrahip rolünü üstlenir. (ç. n.)

İKİNCİ BÖLÜM

İnananların Duaları

Yüksek sesle feryat ederek şöyle diyorlardı:
"Kutsal ve gerçek olan Efendimiz!
Yeryüzünde yaşayanları yargılayıp
onlardan kanımızın öcünü almak için
daha ne kadar bekleyeceksin?"[16]

16 Vahiy, 6:10 (ç. n.)

BİR

Florence'ın Duası

Her şeye ışık ve yaşam getirir O,
Kanatlarında şifa ile dirildi![17]

Florence hatırlayabildiği tek ilahiyi söylerken sesini yükseltti, annesi söylerdi bu ilahiyi.

"Ben'im Rabbim, benim burada duran
Dua etme ihtiyacıyla."

Gabriel dönüp baktı ona, kız kardeşinin en sonunda boyun eğişine hem şaşırmıştı hem de gururlanmıştı. Florence ona bakmadı. Aklında sadece Tanrı vardı. Bir süre sonra piyano ve kilise cemaati de ona katıldı:

"Babam değil, annem değil,
Ben'im, Rabbim."

Gabriel'ın sevindiğini biliyordu, ama boyun eğişiyle kız kardeşinin Tanrı'nın lütfunu kazanabilecek olduğunu düşündüğünden değil, Florence'ın ıstırabının onu diz çökmeye zorlamış olmasındandı sevinci: İlahisi acı çektiğini gösteriyordu, bunu görünce abisi sevinmişti. Gabriel'ın ruh hali hep böyleydi. Hiçbir şey değiştirememişti bunu; hiçbir şey de değiştiremeyecekti. Bir an, Florence'ın gururu öne çıktı. Bu gece onu buraya getirmiş olan kararlılığı sarsıldı, eğer Gabriel Rab'bin meshettiği kişiyse, O'nun mihrabının önünde başını eğmektense ölmeyi ve sonsuza kadar Cehennem'de kalmayı yeğleyeceğini hissetti. Ama gururunu bastırdı, herkesle birlikte o kutsal mekânda mihrabın önünde durdu, ilahiyi söylemeye devam etti:

"Dua etme ihtiyacıyla duran."

---

17 "Hark! The Herald Angels Sing" (Sus! Haberci melekler şarkı söylüyor) isimli, çok eski bir İngiliz Noel şarkısının sözlerinden alıntı. Şarkı, Luka İncili 2:14'e dayanır ve Tanrı'yı öven bir melekler korosunu anlatır. (ç. n.)

Yıllardır hiç yapmadığı gibi diz çöküp mihrabın önünde, diğerleriyle birlikte dururken, o ilahinin annesi için ne ifade ettiğini yine anladı, kendisi için de yeni bir anlam çıkardı. Çocukluğunda, o ilahiyi dinlerken gözünün önüne, çevresini saran pusların arasında tek başına duran, Tanrı'nın Oğlu'nun gelip onu o beyaz yangının içinden geçirmesini bekleyen siyahlı bir kadın gelirdi. Bu kadın şimdi ona geri dönmüştü, daha da çaresizdi; o kadın kendisiydi, ayağını nereye basacağını bilemiyordu; huzur içinde geçebilmesi için pusun ikiye ayrılmasını titreyerek bekledi. Hayatı olan o uzun yolda altmış yıl boyunca inleyerek yürümüştü, o yol sonunda onu annesinin başlama noktasına götürmüştü, Rab'bin mihrabına. Çünkü ayakları, annesinin sevinç içinde karşısına geçtiği o nehrin kıyısına basıyordu. Şimdi Tanrı elini Florence'a uzatacak, onu sağaltacak ve kurtaracak mıydı? Ama altın haçın dibindeki koyu kırmızı örtünün önünde diz çökerken nasıl dua edildiğini unuttuğu geldi aklına.

Annesi ona dua etmenin yolunun, İsa'dan başka her şeyi ve herkesi unutmak olduğunu öğretmişti; bir kovadaki suyu boşaltır gibi bütün kötü düşünceleri, bütün bencilce düşünceleri, düşmanlara beslediği bütün kötülükleri kalbinden boşaltmasını söylemişti; bütün iyi şeyleri sunanın karşısına cesaretle ama küçük bir çocuktan daha gösterişsizce çıkmalıydı. Ama bu gece Florence'ın kalbinde nefret ve öfke taş gibi ağırdı, gururu, onca zamandır oturduğu tahttan inmek istemiyordu. Onu mihraba götüren ne sevgiydi ne de alçakgönüllülük, sadece korkuydu. Ve Tanrı korkanların dualarını duymazdı çünkü korkanların kalplerinde inanç olmazdı. Böyle dualar, o duaları söyleyenlerin ancak dudaklarında kalırdı.

Florence etrafındaki inançlıların seslerini duyuyordu, tekdüze, yoğun bir mırıltıydı, ara sıra İsa'nın adı ötekileri bastırıyordu, kâh güneşli bir günde bir kuşun hızla havalanması gibi, kâh bataklığın üstündeki pusun yavaş yavaş yükselmesi gibi. Böyle mi dua edilirdi? Kuzey'e ilk geldiğinde katıldığı kilisede insanlar mihrabın önünde bir tek kez, en başta, günahlarının bağışlanması için diz çökerlerdi; bu yapılınca kişi kutsanır ve Hıristiyan olurdu, bir daha da diz çökmezdi. Tanrı insanın sırtına ağır bir yük yüklese de –yüklemişti de, ama şimdiki kadar ağır olmamıştı hiç– sessizce dua edilirdi. Basit zencilerin yaptığı gibi mihrabın dibinde bağıra bağıra ağlamak, herkesin göreceği şekilde gözyaşı dökmek edebe aykırıydı. Florence asla öyle davranmamıştı, kendi memleketindeyken, genç

kızken gittikleri kilisede bile. Şimdi belki de çok geçti artık, Tanrı onca zamandır içinde yaşadığı karanlıkta ölmesine göz yumacaktı.

Eski günlerde Tanrı, evlatlarını sağaltmıştı. Körlerin görmesini, sakatların yürümesini sağlamış, ölenleri diriltmişti. Ama Florence'ın hatırladığı bir cümle vardı, şimdi onu dudaklarını acıtan yumruklarının içine mırıldanıyordu: "Tanrım, inançsızlığımdan kurtulmama yardım et."

Çünkü Hizkiya'ya gelen haber Florence'a gelmişti: *Evini düzene koy, çünkü öleceksin, iyileşemeyeceksin.* Pek çok gece önce, yatağında dönerken almıştı bu haberi. Bu duyuru geceler ve gündüzler boyu yinelenmişti; öyleyse Tanrı'ya yüzünü dönmek için zamanı olmuştu. Ama Florence ondan kaçmaya çalışmış, tanıdığı kadınlardan derdine çare aramıştı, sonra, acıları artınca doktorlara gitmişti; doktorlar da çare bulamayınca şehrin her yerindeki merdivenleri tırmanmış, tütsülerin yakıldığı odalara girmiş, orada Şeytan'la ilişkide olan erkekler ya da kadınlar ona beyaz tozlar ya da çay yapsın diye otlar vermişler, hastalığını geçirsin diye büyü yapmışlardı. Bağırsaklarındaki yanma geçmemişti – içini kemiren bu yanma görünür şekilde etini kemiklerinden ayırmış, yediklerini kusturmuştu. Sonra bir gece ölümü görmüştü odasında. Geceden bile kara ve devasa ölüm onun daracık odasının bir köşesini doldurmuş, saldırmaya hazırlanan bir yılanın gözlerine benzeyen gözleriyle Florence'ı gözlemişti. O zaman Florence haykırıp Tanrı'ya seslenmiş, ışığı yakmıştı, ölüm çıkıp gitmişti ama geri geleceğini biliyordu. Her gece biraz daha yaklaşıyordu Florence'ın yatağına.

Ve ölümün ilk sessiz nöbetinden sonra hayatı, pek çok sesle onu lanetlemek için başucuna gelmişti. Paçavralar içindeki annesi odayı mezarın pis kokusuyla doldurarak Florence'ın tepesine dikilmiş, ölüm döşeğindeyken kendisine sırtını dönen kızını lanetlemişti. Gabriel, yaşamının bütün evrelerinden ve dönemlerinden çıkıp gelmiş, kendisini aşağılayan, papazlığıyla alay eden kız kardeşine sövmüştü. Simsiyah, bedeni demir gibi biçimsiz ve katı olan Deborah buğulu, muzaffer gözlerle bakmış, acı çekmesiyle ve kısırlığıyla alay eden Florence'ı lanetlemişti. Frank gelmişti, o bile gelmişti, bildik gülümsemesiyle, başını hep yaptığı gibi yana eğerek. Eğer dinleyecek olsalardı hepsinden özür dilerdi. Ama onlar borazanlar gibi gelmişlerdi; tanıklık etmek için değil onu dinlemek için gelmiş olsalardı bile, Florence'ı bağışlayacak olanlar onlar değildi, sadece Tanrı'ydı.

Piyano susmuştu. Florence'ın çevresinde yalnızca inançlıların sesleri vardı.

"Aziz Peder" –annesi dua ediyordu– "bu akşam önünde diz çöktük, bizi koruman ve yok edici meleğin eline engel olman için. Rabbim, bu evin kapısına kuzunun kanını serp ki kötü insanlar yaklaşamasın. Rabbim, dünyanın her yerindeki her annenin oğlu ve kızı için dua ediyoruz ama senin bu gece buradaki bu kıza özel özen göstermeni istiyoruz Rabbim, onun başına hiçbir kötülük gelmesin. Bunu yapabileceğini biliyoruz Rabbim, İsa Mesih adına, amin."

Florence'ın duyduğu ilk duaydı bu, hatta annesinin Tanrı'dan, oğlundan çok kızını esirgemesi için büyük bir arzuyla talepte bulunduğunu onun başka bir duasında duymamıştı. Geceydi, pencereler sıkı sıkı kapatılmış, storlar indirilmişti, büyük masa da itilip kapıya dayandırılmıştı. Gaz lambalarının kısık ışığı gazete kâğıdı kaplı duvarlarda iri gölgeler oluşturuyordu. Annesi, sırtında pazar günü hariç –o gün beyaz giyerdi, başına da koyu kırmızı bir örtü sarardı– her gün giydiği uzun, şekilsiz, soluk elbisesiyle odanın ortasında diz çökmüş, ellerini gevşekçe önünde kavuşturup sarkıtmış, siyah suratını kaldırmış, gözlerini yummuştu. Cılız, titrek ışık ağzının altını, göz çukurlarını gölgelendiriyor, görkemli kıldığı yüzüne anonim bir ifade veriyordu, tıpkı bir kadın peygamberin yüzü ya da bir maske gibi. Annesi "Amin" dedikten sonra odaya sessizlik hâkim oldu, o sessizliğin içinde, yolun yukarısında nal sesleri duyuldu. Kimse kımıldamadı. Gabriel sobanın yanındaki köşesinden başını kaldırıp annesini gözledi.

"Korkmuyorum ben" dedi.

Annesi ona döndü, elini kaldırıp, "Sus şimdi!" dedi.

Bugün şehirde karmaşa olmuştu. Florence'tan üç yaş büyük olan, on altı yaşındaki komşuları Deborah'yı dün gece birkaç beyaz erkek alıp tarlalara götürmüş, orada ona ağlamasına ve kanamasına neden olan şeyler yapmışlardı. Bugün Deborah'nın babası beyaz adamlardan birinin evine gitmiş, hem onu hem eline geçireceği diğer beyaz erkekleri öldüreceğini söylemişti. Adamı dövmüş ve ölüme terk etmişlerdi. Şimdi herkes kapısını kapatmış dua ediyor ve bekliyordu çünkü bu gece beyazların geleceği, daha önce de yaptıkları gibi evleri ateşe verecekleri söyleniyordu.

Dışarıda gece bastırırken evdekiler sadece bitmek bilmeyen nal sesleri duyuyorlardı; o yolda kalabalıklar yürüse kahkahalarını duyarlardı, küfürler de yoktu, kendilerine acınsın diye ağlayıp beyazlara ya da Tanrı'ya yalvaran da yoktu. Nal sesleri kapıya yaklaştı, sonra geçip gitti, içeridekiler kulak verirken de uzaklaşıp azaldı. O anda Florence ne kadar korkmuş olduğunun farkına vardı. Ayağa kalkıp pencereye giden annesine baktı. Pencereyi örten örtünün kenarından dışarıya göz attı annesi.

"Gittiler" dedi, "her kim idiyseler." Sonra da, "Tanrı'ya şükürler olsun" dedi.

Annesi böyle yaşamış, böyle ölmüştü; sık sık perişan olmuş ama asla vazgeçmemişti. Florence onu hep dünyanın en yaşlı kadını gibi görmüştü çünkü annesi Florence'la Gabriel'dan onları yaşlılık yıllarında doğurmuş gibi söz ederdi. Kendisi de uzun yıllar önce, kölelik döneminde, bir başka eyaletteki büyük bir çiftlikte dünyaya gelmişti. O çiftlikte büyürken tarlada çalışmıştı çünkü çok uzun boylu ve güçlüydü; zamanla evlenmiş, çocukları olmuştu, hepsini yitirmişti, birini hastalık almıştı elinden, ikisini açık artırmayla satış; kendi çocuğu olduğunu söylemesine izin verilmeyen biri de efendisinin evinde büyütülmüştü. Yetişkin bir kadın olduğunda, ki tahminine göre otuzunu geçmişti ve ilk kocasını da toprağa vermişti –ama efendisi ona ikinci kocayı vermişti– Kuzey'den gelen, her yeri yağmalayıp yakıp yıkan ordular onları özgürlüğe kavuşturmuşlardı; bu, inançlıların dualarının karşılığıydı, onlar durmaksızın, gece gündüz, özgürlüğe kavuşmak için yakarmışlardı.

Çünkü Mısır ülkesinde esir tutulmuş İbrani çocuklarının hikâyesini dinlemeleri ve sonrasında birbirlerine aktarmaları Tanrı'nın arzusuydu; Tanrı onların inlemelerini duymuş, yüreği parçalanmıştı; biraz beklemelerini istemişti onlardan, kurtarılana kadar.[18] Anlaşılan oydu ki Florence'ın annesi bu hikâyeyi doğduğu günden beri biliyordu; ve yaşadığı sürece –sabah güneş doğmadan kalkarken, güneş tepedeyken tarlalarda eğilip doğrulurken, güneş uzaklardaki ufkun eteklerinde battığı sırada tarlalardan geçerken, ustabaşının düdüğünü ve uğursuz bağırışını tarlaların üstünden duyarken; karlı kışta, domuzlar, hindiler ve ördekler kesilirken, büyük evin ışıkları yanarken ve aşçı Bathsheba bir peçetenin arasında beyazlardan

18 Kutsal Kitap'ta "Mısır'dan Çıkış, 14. Bölüm"de anlatılan, İsrailllilerin Musa'nın önderliğinde Mısır'dan çıkışları. (ç. n.)

kalan artıkları, jambon ve tavuk parçalarıyla biraz pasta gönderirken– başına gelen her şeyde: Sevinçlerinde, akşamları cıvıldarken, gece kocasıylayken, emzirdiği, adım atmayı öğrettiği çocuklarıyla birlikteyken, her türlü ıstırabında, ölümlerde ve ayrılışlarda ve kırbaçlarda, kurtuluşun vaat edildiğini, mutlaka geleceğini unutmamıştı. Sadece sabretmesi ve Tanrı'ya güvenmesi gerekiyordu. O büyük evin, beyazların yaşadığı o gurur evinin çökeceğini biliyordu: Tanrı'nın Sözü'nde yazılıydı. Şimdi öyle gururla dolaşanlar ne kendileri ne de çocukları için annesininki kadar sağlam bir temel kurmuşlardı. Onlar bir uçurumun kenarında yürüyorlardı ve gözleri görmüyordu – Tanrı onları denize düşürecekti, tıpkı bir zamanlar bir domuz sürüsünün düştüğü gibi. Onlar ne kadar güzel ve rahat olsalar da annesi tanıyordu onları ve acıyordu onlara, Tanrı'nın gazaba geleceği o büyük günde sığınacakları bir yer olmayacaktı.

Yine de Tanrı adildir, diyordu çocuklarına, önceden birkaç kere uyarmadan kimseyi cezalandırmaz. Tanrı insanlara zaman verirdi ama bütün zamanlar onun elindeydi ve günün birinde kötüden vazgeçip iyilik etme zamanı artık geçmiş olacaktı: İşte o zaman, Tanrı'yı unutan insanları sadece kasırga bekleyecekti, kasırganın sırtındaki ölüm. O büyürken işaretler eksik değildi ama hiçbirine dikkat edilmemişti. "Köleler ayaklanmış" diye fısıldanıyordu kulübede ve efendinin kapılarında: Bir başka ülkedeki köleler efendilerin evlerini ve tarlaları ateşe vermişler, çocuklarını taşlarla vurarak öldürmüşlerdi. "Cehennem'de bir köle daha" diyordu Bathsheba bazen, sabahları büyük verandadaki zenci çocukları kovalarken: Bir köle efendisini ya da onun gözcüsünü öldürmüştü, bedelini şimdi Cehennem'de ödüyordu. Florence'ın annesi tarlada çalışırken yanındakilerden biri, "Burada uzun zaman kalmayacağım" diye şarkı söylüyordu, sabah olunca Kuzey'e doğru yola koyulacaktı. Bütün bu işaretler, tıpkı Tanrı'nın Mısır ülkesinin başına getirdiği belalar gibi, bu insanların kalplerini Tanrı'ya karşı katılaştırmaya yarıyordu. Kırbacın kendilerini kurtaracağını sanıyorlardı ve kullanıyorlardı onu; ya da bıçağın, ya da darağacının, ya da açık artırma platformunun; nazik davranarak kurtulabileceklerini düşünüyorlardı, efendi ile karısı gülümseyerek kulübelere iniyorlar, küçük zenci çocuklara ilgi gösterip hediyeler dağıtıyorlardı. Güzel günlerdi onlar ve hepsi, siyahlar ve beyazlar, bir arada mutlu görünüyorlardı. Ama Tanrı'nın ağzından bir kez Söz çıktı mı geriye dönüş yoktur.

Bir sabah, annesi henüz uyanmadan o söz yerine getirildi. Annesinin anlattığı hikâyelerin çoğu Florence için bir anlam ifade etmezdi; ne olduklarını biliyordu onların: Yaşlı bir siyah kadının, çocuklarının dikkatini soğuktan ve açlıktan başka tarafa çekmek için akşamları bir kulübede anlattığı masallardı. Ama o günün hikâyesini asla unutmayacaktı; o gün için yaşıyordu o. Dışarıda, dört bir yanda herkes koşuşuyor, bağırıyordu diye anlatırdı annesi, kendisi gözlerini gün ışığına açtığında ışık öyle parlak ve hava öyle soğuktu ki kıyamet gününün geldiğine emin olmuştu. O orada şaşkın durumda, kıyamet gününde ne yapılması gerektiğini düşünerek otururken, peşinde düşe kalka çocuklar, tarla işçileri, evde çalışan zencilerle Batsheba dalmıştı içeri ve "Kalk hadi, kalk Rachel kardeş, Tanrı'nın bizi nasıl kurtardığına bak!" diye bağırmıştı. "Vaat ettiği gibi çıkardı bizi Mısır'dan, nihayet özgürüz!" Bathsheba onun kolunu yakalamıştı, gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanıyordu; o da yattığı kıyafetleriyle kalkıp kapıya gitmiş, Tanrı'nın onlara bahşettiği yeni güne bakmıştı.

O gün o gururlu evin kibrinin nasıl kırıldığını gördü annesi; yeşil ipekler ve kadifeler pencerelerden dışarı uçuşuyor, atlılar bahçeyi atlarının ayaklarının altında eziyor, çiftliğin kapısı açık duruyordu. Efendi ve karısı ve yakınları ve Rachel'ın doğurduğu bir çocuk o evdeydi ama Rachel içeriye girmedi. Çok geçmeden, artık burada kalması için bir neden bulunmadığı geldi aklına. Üç beş eşyasını koyduğu bohçayı başına oturttu, oraları bir daha görmemek üzere ana kapıdan çıkıp gitti.

Ve bu, Florence'ın en derin tutkusu oldu: Bir sabah kulübenin kapısından çıkmak ve bir daha geri dönmemek. Pek hatırlamadığı babası da bir sabah aynı şekilde oradan ayrılmıştı, Gabriel doğalı ancak birkaç ay olmuştu. Hem yalnız babası da değil; her gün bir başka erkeğin ya da kadının bu merhametsiz yeryüzüne ve gökyüzüne veda ettiğini, Kuzey'e doğru yola çıktığını duyuyordu. Ama annesi Kuzey'e gitmek istemiyordu, orada kötülük var diyordu, sokaklarda ölüm kol geziyordu. Bu kulübede kalmaktan, yaşlı olsa da, sırtı ağrısa da beyazların çamaşırlarını yıkamaktan memnundu. Florence'ın da halinden hoşnut olmasını; çamaşıra yardım etmesini, yemek hazırlamasını ve Gabriel'ı oyalamasını istiyordu.

Gabriel annesinin gözbebeğiydi. Hiç doğmamış olsaydı, Florence takdir edilmeyen angarya işlerinden kurtulacağı, kendi ge-

leceğini düşüneceği ve gidip o geleceği kuracağı günü iple çekebilirdi belki. Gabriel'ın doğumuyla birlikte, ki o sırada kendisi beş yaşındaydı, bütün geleceği yok olmuştu. O evde bir tek gelecek vardı, o da Gabriel'ın geleceğiydi – Gabriel bir erkek çocuk olduğu için de her şey onun geleceği için feda edilmeliydi. Aslında annesi bunun bir fedakârlık olduğunu düşünmüyordu, mantıklı diyordu: Florence kızdı, günün birinde evlenecek, çocuk doğuracak, her kadın gibi görevleri olacaktı; durum buyken, kulübedeki hayatı onu gelecekteki hayatına en iyi şekilde hazırlayacaktı. Ama Gabriel erkekti, günün birinde bir erkeğin işlerini görmek için hayata karışacaktı, bu yüzden evde et olduğunda onun ete ihtiyacı vardı, satın alabiliyorlarsa kıyafete ve evdeki kadınların hoşgörüsüne de, böylece karısı olduğunda kadınlara nasıl davranacağını bilirdi. Florence'ın ondan daha fazla arzuladığı eğitim de gerekliydi ona, Gabriel doğmamış olsaydı Florence o eğitime kavuşabilirdi. Her sabah şaplağı yiyip, iyice temizlenip tek sınıflı okula gönderilen Gabriel'dı, ki nefret ederdi okuldan, Florence'ın görebildiği kadarıyla hiçbir şey de öğrenemiyordu orada. Çoğunlukla okula gitmiyordu bile, öteki çocuklarla birlikte haylazlık yapıyordu. Hemen hemen bütün komşuları, hatta bir kısım beyazlar bile, gelip Gabriel'dan şikâyetçi oluyorlardı. Anneleri bahçeye çıkıyor, ağaçtan bir dal kesiyor ve dövüyordu Gabriel'ı – öyle bir dövüyordu ki başka çocuk olsa düşüp ölürdü diye düşünüyordu Florence; öyle sık oluyordu ki bu, hangi çocuk olsa haylazlıktan vazgeçerdi. Uluması yeri göğü inletse de, annesi yaklaşırken bir daha yaramazlık yapmayacağını avaz avaz haykırsa da kesinlikle yaptığından vazgeçmiyordu Gabriel. Dayaktan sonra, pantolonu hâlâ dizlerindeyken, yüzü gözü gözyaşı ve sümük içindeyken, annesi dua ederken Gabriel dizlerinin üzerine çöktürülüyordu. Annesi Florence'ın da dua etmesini istiyordu ama asla içinden gelerek dua etmiyordu o. Gabriel'ın boynunu kırmasını umuyordu. Annesinin başlarına gelmesin diye dua ettiği kötülüklerin bir gün Gabriel'ın başına gelmesini diliyordu.

O günlerde Florence ile Deborah –Deborah'nın başına gelen "kazadan" sonra yakın arkadaş olmuşlardı– bütün erkeklerden nefret ediyorlardı. Deborah'ya bakan erkekler ancak onun sevimsiz ve hırpalanmış bedenini görüyorlardı. Gözlerine, Deborah'nın tarlalara götürüldüğü geceye ilişkin ahlaksız ve tedirgin bir merak yerleşmişti. O gece, Deborah'nın kadın sayılma hakkını elinden

almıştı. Hiçbir erkek ona saygın bir fikirle yaklaşmazdı çünkü canlı bir suçlamaydı o, hem kendisine hem de bütün siyah kadınlar ve erkeklere karşı. Eğer güzel bir kız olsaydı, Tanrı ona böyle içe kapanık bir karakter vermemiş olsaydı, tarlalardaki o tecavüzü ironik bir zevk alarak sonsuza kadar sahneleyebilirdi. Kadın sayılamadığı için fahişe gözüyle bakılabilirdi ona ancak, herhangi bir düzgün kadından çok daha hayvani zevkler sunan, ondan çok daha sarsıcı gizemler barındıran biri olarak. Deborah'ya bakan erkeklerin gözlerinde şehvet kıpırtıları oluyordu, kişisel olmadığı için tahammül edilemeyen bir şehvetti bu, Deborah'yla ilişkiyi onun utanç alanının sınırında bitiriyordu. Ve güzel olan ama peşindeki siyah erkeklerin hiçbirine hoşnutlukla bakmayan, annesinin kulübesinden çıkıp onlardan birinin kulübesine gitmek ve onların çocuklarını yetiştirip sonunda tükenmiş bedeniyle adeta toplu mezara girmek istemeyen Florence, aksine hiçbir kanıt görülmemiş korkunç inanışını Deborah'da pekiştiriyordu: Bütün erkekler böyleydi, daha yüce fikirleri yoktu, kaba ve aşağılayıcı ihtiyaçlarını kadınların bedenlerinde tatmin etmek için yaşarlardı.

Gabriel on iki yaşındayken, bir pazar günü bir kamp toplantısında[19] vaftiz edildiği sırada Deborah ve Florence başka herkesle birlikte nehir kenarında durup onu seyretmişlerdi. Gabriel vaftiz edilmek istememişti. Bu düşünce onu hem korkutmuş hem kızdırmıştı ama annesi Gabriel'ın, günahları için Tanrı'nın önünde sorumluluk taşıdığı bir yaşta olduğunu söyleyerek ısrar etmişti – Rab'bin kendisine verdiği görevden kaçınmayacaktı annesi, elinden geleni yaparak Gabriel'ı Tanrı'nın lütuf tahtına[20] götürecekti. Bir nehrin kıyısında, öğle güneşinin parlak ışığında, tövbe etmiş inançlılarla Gabriel'ın akranları olan çocuklar suya sokulmayı bekliyorlardı. Onların başlarını kısa bir süre suyun altında tutacak olan beyaz kıyafetli rahip beline kadar suya girmişti, vaftiz edilecek çocuk soluğunu tutarken rahip göklere bağırıyordu: "Seni suyla takdis ettim: Ama Rab seni Kutsal Ruh'la vaftiz edecektir." Sonra, çocuklar suları tükürerek,

19 Kamp toplantısı, komünyon mevsimiyle ilişkili bir Protestan etkinliği olarak ortaya çıkan bir Hıristiyan dini hizmet biçimidir. Başlangıçta kamp toplantıları, düzenli vaizleri olmayan insanların kamp yapmak, dua etmek, ilahiler söylemek ve kilisede gezici vaizleri dinlemek için geniş bir bölgeden belirli bir alana seyahat ettikleri sınır bölgelerinde düzenlenirdi. (ç. n.)

20 İbraniler 4:16: "Onun için Tanrı'nın lütuf tahtına cesaretle yaklaşalım; öyle ki, yardım gereksindiğimizde merhamet görelim ve lütuf bulalım." (ç. n.)

gözlerini kırpıştırarak doğrulur ve sahile götürülürken rahip tekrar haykırdı: "Git ve bir daha günah işleme." Çocuklar sudan çıktılar, Rab'bin gücüyle olduğu belliydi, inançlılar kıyıda onları tef çalarak bekliyorlardı. Kilise büyükleri kıyının yakınında, yeni vaftiz edilenlerin üzerine örtmek için ellerinde havlularla duruyorlardı, sonra çocuklar kız ve erkek çocuklara ayrılmış çadırlara götürüldüler, elbiselerini giydiler.

Sonunda Gabriel sırtında eski beyaz bir gömlek ve keten bir şortla suyun kıyısında durdu. Sonra yavaş yavaş içinde pek çok kez çıplak oynadığı nehre, vaizin yanına kadar götürüldü. Vaiz onu, Vaftizci Yahya'nın sözlerini bağıra bağıra söyleyerek suyun içine itince Gabriel tepinmeye, tükürmeye başladı, vaiz neredeyse dengesini yitiriyordu; ilk başta herkes Gabriel'ın hareketlerine Rab'bin neden olduğunu düşünse de o hâlâ tepinerek ve gözlerini sımsıkı kapayarak suyun içinden doğrulurken nedenin sadece öfke ve burnuna su kaçması olduğunu anladılar. Gülümseyenler oldu ama Deborah ve Florence gülümsemediler. Oysa Florence da yıllar önce dikkatsizlik edip ağzını açınca o çamurlu su ağzına dolmuş, onu sinirlendirmişti ama tükürmemek için elinden geleni yapmıştı, bağırmamıştı da. Oysa şimdi, Gabriel debelenerek, kızarak kıyıya çıkarken Florence'ın daha önce hiç hissetmediği kadar büyük bir öfkeyle baktığı şey Gabriel'ın çıplaklığıydı. Sırılsıklamdı Gabriel, incecik beyaz giysisi siyah bedenine ikinci bir deri gibi yapışmıştı. Florence ve Deborah bakıştılar, ilahi sesleri yükselip Gabriel'ın ulumalarını bastırdı, Deborah gözlerini kaçırdı.

Yıllar sonra, Deborah ile Florence gece vakti Deborah'nın verandasında durmuş, kusmuk içindeki Gabriel'ın ay ışığının aydınlattığı yolda sendeleyerek yürümesini izlemişlerdi, Florence "Nefret ediyorum ondan" diye haykırmıştı, "Nefret ediyorum ondan! O kocaman, simsiyah, kasıntı zenci zamparadan!" Deborah da o boğuk sesiyle, "Bilirsin tatlım, Rab bize günahkârdan değil günahtan nefret etmemizi söyler" demişti.

1900 yılında, Florence yirmi altı yaşındayken kulübenin kapısından çıkmıştı. Artık yatağından kalkamayacak kadar hasta olan annesi mezara girene kadar beklemeye karar vermişti aslında – ama birden daha fazla bekleyemeyeceğini anladı, vakit gelmişti. Şehirde büyük, beyaz bir ailenin yanında aşçı ve hizmetçi olarak çalışıyordu, efendisi ona metresi olmayı teklif ettiği gün bu sefil insanların

arasındaki hayatının kaderinde yazılı sona geldiğini anladı. Aynı gün işinden ayrıldı (arkasında şiddetli evlilik acıları bırakarak), yıllar boyu kurnazlıkla, zulümle ve fedakârlıkla biriktirdiği paranın bir kısmıyla New York'a bir tren bileti satın aldı. Öfkeden gözü dönerek o bileti alırken, zihninin gerisinde bir muska gibi şu sözü saklıyordu: "Geri verebilirim, satabilirim onu. Gitmem gerektiği anlamına gelmez bu bilet." Ama kendisini hiçbir şeyin durduramayacağını biliyordu.

Sonraki günlerde, başka şahitliklerle birlikte, bu terk ediş de gelip Florence'ın başucunda duracaktı. O gün gri bulutlar güneşi perdelemişti, kulübenin penceresinden bakınca pusun hâlâ yerden kalkmadığını gördü. Annesi yataktaydı, uyumuyordu; bir gece önce dışarda içki içmiş olan, şimdi de pek ayılmış sayılmayan Gabriel'la çekişiyor, aklını başına almasını ve Rab'be dönmesini söylüyordu. Annesine nasıl acı çektirdiğini ne zaman düşünse ne yapacağını bilemeyen, içi acıyla ve suçluluk duygusuyla dolan ama annesi onu suçlayınca bunlara hemen hiç katlanamayan Gabriel aynanın karşısında durmuş, başını öne eğmiş, gömleğinin düğmelerini iliklıyordu. Florence onun ağzını açıp konuşamayacağını biliyordu; annesine ve Rab'be evet diyemezdi; hayır da diyemezdi.

"Tatlım" diyordu anneleri, "ihtiyar annen, sen onun gözlerinin içine bakarak seni şan ve şeref içinde göreceğini söylemeden ölmesin. Duyuyor musun beni oğlum?"

Az sonra, diye düşündü Florence, kardeşini küçümseyerek, Gabriel'ın gözleri yaşaracak, "daha iyi davranacağına" dair söz verecekti. Vaftiz edildiği günden beri "daha iyi davranacağına" dair söz verip duruyordu.

Çantasını iğrendiği o odanın ortasına bıraktı Florence.

"Anne" dedi, "ben gidiyorum. Bu sabah gidiyorum."

Bunu söyledi ama neden dün gece söylemedim diye kızdı kendine, söyleseydi ağlamaları, tartışmaları yapıp bitirecek zamanları olurdu. Dün gece buna dayanabileceğine güvenememişti; şimdiyse neredeyse hiç zaman kalmamıştı. Aklında tren istasyonundaki, akreple yelkovanı sürekli ilerleyen büyük, beyaz saatten başka bir şey yoktu.

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu annesi, sesi sertti. Ama annesinin anladığını biliyordu Florence, bu dakikanın geleceğini çok önceden biliyordu annesi. Florence'ın çantasına bakan gözlerin-

deki şaşkınlık tam anlamıyla şaşkınlık değildi, ürkmüş, temkinli bir dikkatti. Hayal edilmiş bir tehlike var olmuş, gerçekleşmişti, annesi de Florence'ın iradesini kırmanın bir yolunu arıyordu. Bütün bunları bir anda anladı Florence ve kararı güçlendi. Gözlerini annesine dikerek bekledi.

Annesinin sesinin tonunu duyan Gabriel gözlerini yere eğdi ve Florence'ın çantasını gördü, annesinin dikkatini kendisinin üzerinden çeken bir şey olması o kadar sevindirmişti ki onu, Florence'ın ne söylediğini neredeyse duymamıştı. O da şaşkın, öfkeli bir sesle annesinin sorusunu tekrarladı ve ancak sözcükler havaya dağılırken soruyu anladı:

"Evet kızım. Nereye gittiğini sanıyorsun sen?"

"Gidiyorum" dedi Florence, "New York'a. Biletimi aldım."

Annesi onu gözlüyordu. Bir an hiçbiri konuşmadı. Sonra Gabriel, "Peki ne zaman karar verdin buna?" diye sordu. Sesi değişmişti, ürkek çıkmıştı.

Florence ona bakmadı, sorusunu da yanıtlamadı. Gözlerini annesinden ayırmadı. "Biletimi aldım" diye tekrarladı. "Sabah treniyle gidiyorum."

"Çocuk" dedi annesi alçak sesle, "ne yaptığını bildiğine emin misin?"

Annesinin gözlerinde alaycı bir merhamet gören Florence kaskatı kesildi. "Ben yetişkin bir kadınım" dedi. "Ne yaptığımı biliyorum."

"Gidiyor musun" diye bağırdı Gabriel, "bu sabah mı – böyle mi? Çıkıp gidecek ve anneni bırakacak mısın – bu halde?"

"Sen sus" dedi Florence, ilk kez ona dönerek, "sen varsın ya yanında, öyle değil mi?"

Gabriel gözlerini yere eğerken Florence bu sözün onun için en acı, en sıkıntı verici mesele olduğunu anladı. Kendisiyle suçlu aşkı arasına koyacağı hiçbir şey olmadan annesiyle yalnız kalma düşüncesine katlanamıyordu Gabriel. Florence da gidince, zaman, kendisi dışında, annesinin bütün çocuklarını yutmuş olacaktı; o zaman da annesinin yaşadığı bütün acıları onun telafi etmesi ve annesinin son anlarını, ona olan sevgisini kanıtlayarak hoş geçirmesini sağlaması gerekecekti. Annesinin istediği tek kanıtsa Gabriel'ın artık günah işlememesiydi. Florence'ın gidişiyle birlikte, onun kem küm edeceği zaman, oyun zamanı, kendini kasarak annesine ve Cennet'in tüm ev sahiplerine evet ya da hayır diye cevap vermesi gereken en ufak

bir soru saniyesine bağlı kalıp daralacaktı.

Kardeşinin yavaş yavaş nasıl şaşırdığını, paniğe kapıldığını, öfkelendiğini gören Florence içinden haince gülümsedi; gözlerini tekrar annesine çevirdi. "Sen varsın annemin yanında" dedi, "bana ihtiyacı yok."

"Sen Kuzey'e gidiyorsun" dedi annesi o zaman. "Peki ne zaman dönersin?"

"Dönmeyi düşünmüyorum."

"Çok geçmeden ağlaya ağlaya geri gelirsin" dedi Gabriel, kötü kötü, "kıçına üç beş kırbaç yer yemez."

Florence tekrar baktı ona. "Senin yerinde olsam bahse girmem bunun için."

"Çocuk" dedi annesi, "Şeytan seni bu kadar mı katı kalpli yaptı, anneni ölüm döşeğinde bırakıyorsun, dünya gözüyle onu bir kere daha görüp görmemek umurunda olmuyor. Tatlım, bu kadar kötü kalpli olmamışsındır, değil mi?"

Gabriel'ın gözlerini üzerinde hissetti Florence, bu soruyu nasıl karşıladığını görmek istiyordu – Florence ne kadar kararlı olsa da duymaktan en çok korktuğu soru buydu. Gözlerini annesinden kaçırdı, sırtını dikleştirdi, derin bir soluk aldı, küçük, çatlak camdan dışarıya baktı. Orada, dışarıda, yavaş yavaş kalkan sisin ötesinde, gözünün görebileceği yerlerin çok uzağında, hayatı onu bekliyordu. Yataktaki kadın yaşlıydı, sisin yok olması gibi onun hayatı da sönüyordu. Annesinin şimdiden mezara girmiş olduğunu düşündü; ölünün ellerinin kendisini boğmasına izin vermeyecekti.

"Gidiyorum anne" dedi. "Gitmeliyim."

Annesi arkasına yaslandı, yüzü ışığa dönüktü, ağlamaya başladı. Gabriel Florence'ın yanına gelip kolunu tuttu. Florence onun yüzüne baktı, gözlerindeki yaşları gördü.

"Gidemezsin" dedi Gabriel. "Gidemezsin. Gidip anneni burada böyle bırakamazsın. Bir kadına ihtiyacı var onun, Florence, ona bakacak bir kadına. Burada benimle bir başına ne yapabilir ki?"

Florence onu itti, gidip annesinin başucunda durdu.

"Anne" dedi, "böyle yapma. Böyle ağlaman için bir neden yok. Kuzey'de başıma gelebilecek bir şey burada da başıma gelebilir. Tanrı her yerdedir anne. Endişelenmene gerek yok."

Samimiyetsiz konuştuğunu biliyordu; birden annesinin bu sözlere dikkatini vermeye tenezzül etmediğini fark etti. Florence'a

bırakmıştı zaferi – hem de öyle çabuk ki Florence alttan alta, ister istemez gerçekten zafer kazanıp kazanmadığını düşündü. Annesini ağlatan, kızının geleceği değildi, geçmişe ağlıyordu o, acı çekerek ağlıyordu ama o acıda Florence'ın hiçbir payı yoktu. Bütün bunlar Florence'ın içini müthiş bir korkuyla doldurdu, korkusu hemen öfkeye dönüştü. "Gabriel seninle ilgilenir" dedi, duyduğu nefret sesini titretmişti. "Gabriel seni asla bırakıp gitmez. Öyle değil mi çocuk?" diyerek kardeşine baktı. Akıl karışıklığı ve üzüntüden aptallaşan Gabriel yatağın birkaç santim uzağında duruyordu. "Ama benim gitmem gerek" dedi Florence, tekrar odanın ortasına gitti, çantasını eline aldı.

"Kızım" diye fısıldadı Gabriel, "bu kadar mı duygusuzsun sen?"

Annesi, "Rabbim!" diye bağırınca Florence'ın kalbi duracak gibi oldu; Gabriel da o da oldukları yerde kalakalıp gözlerini yatağa diktiler. "Rabbim, Rabbim, Rabbim! Rabbim, günahkâr kızıma merhamet et! Elini uzat ve onu sonsuza kadar yanan gölden kurtar! Ah, Rabbim, ah Rabbim!" Sesi alçaldı, çatladı, gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanıyordu. "Rabbim, bana verdiğin bütün çocuklarım için elimden geleni yaptım. Rabbim, çocuklarıma merhamet et, çocuklarımın çocuklarına da."

"Florence" dedi Gabriel, "gitme ne olur. Ne olur gitme. Gerçekten gidip onu bu halde bırakmazsın, değil mi?"

Ansızın Florence'ın gözlerine de yaşlar dolmuştu ama sorulsa ne için ağladığını söyleyemezdi. "Rahat bırak beni" dedi Gabriel'a, çantasını tekrar eline aldı. Kapıyı açtı, soğuk sabah havası içeriye doldu. "Hoşça kal" dedi, sonra Gabriel'a döndü. "Hoşça kal dediğimi söylersin." Kulübenin kapısından çıktı, birkaç basamak inip buz gibi avluya adım attı. Kapıyla ağlama seslerinin geldiği yatak arasında donup kalan Gabriel onun arkasından bakıyordu. Sonra, Florence elini dış kapıya attığında Gabriel koşup önüne geçti, kapıyı çarpıp kapattı.

"Nereye gidiyorsun kızım? Ne yapıyorsun sen? Kuzey'de seni incilerle, elmaslarla donatacak adamlar mı bulacağını sanıyorsun?"

Florence bir hamlede kapıyı açtı, yola çıktı. Gabriel ağzı açık, ıslak dudaklarını sarkıtarak gözlüyordu onu. "Beni bir daha gördüğünde" dedi Florence, "sırtımda seninkiler gibi paçavralar olmayacak."

Kilisede Tanrı'ya inananların dua seslerinden başka ses yoktu ve bu ses en derin sessizlikten bile daha korkunçtu. Tepelerinde yalnızca cılız, sarı bir ışık yanıyor, herkesin yüzünü çamurlu altın gibi parlatıyordu. O insanların yüzleri, davranışları ve tek bir ses halinde yükselen sesleri, John'un aklına en derin vadiyi, en uzun geceyi, zindandaki hücrede biri dua eden, öteki ilahi söyleyen Petrus'u ve Pavlus'u getiriyordu;[21] ya da görünürde bir kara parçası olmadan kabaran bitimsiz, dipsiz suları ve bir ağaç parçasına tutunan gerçek inançlıyı. Ve yarın, parlak güneş ışığı altında cemaatin ilahi söyleyerek ayağa kalkacağını düşünürken, onların beklediği ışığı düşündü, bir anda ruhu dolduran ve çok eskiden beri (John doğmadan önceki bütün o hayal bile edilemeyen demir karası çağlar boyunca) Mesih'te yeni doğanların şöyle şahadet etmesine neden olan ışığı: Bir zamanlar kördüm, şimdi görüyorum.

Sonra ilahi söylediler: "Işıkta yürü, o güzel ışıkta. Çevremde parla gündüz ve gece, İsa, dünyanın ışığı." Ve sonra: "Ya Rab. Ya Rab, hazır olmak istiyorum, hazır olmak istiyorum. Kudüs'te yürümeye hazır olmak istiyorum, tıpkı Yahya gibi."

Kudüs'te yürümek, tıpkı Yahya gibi. Bu gece zihnine görüntüler üşüşmüştü; ama hepsi silinmişti. Kuşkular, arayışlar hasta etmişti onu. Ona gideceği yolu sonsuza kadar ve hiçbir kuşku barındırmadan öğretecek bir ışık arzuladı; onu sonsuza kadar, gözyaşı dökmeden Tanrı sevgisine bağlayacak bir ışık. Ya da şimdi ayağa kalkmak, bu mabedi terk etmek ve bu insanları bir daha asla görmemek istedi. İçine öfke ve ıstırap doldu, dayanılmazdı, çözümsüzdü; zihni çatlayacak gibiydi. Çünkü zihni zamanla doluydu, içinde Tanrı'ya duyulan gizemli sevginin esip gürlediği zamanla. Taberiye Gölü'nün kıyılarında balık avlayan on iki adamla bu gece dizlerinin üzerinde ağlayan adamları ve bir tanık olan kendisini birleştiren korkunç zaman aralığını zihni kabul edemiyordu.[22]

---

21 Aziz Petrus: İsa'nın on iki havarisinden biri. Pavlus: Yeni Ahit'teki bilgilere göre Yahudi asıllı bir Roma vatandaşıydı. Önceleri kendisini Hıristiyanları ve Hıristiyanlığı yok etmeye adamış, sonrasında Hıristiyanlığı kabul etmiştir, Havariler Çağı'nın en önemli figürlerinden biridir, günümüz Avrupası'nın Hıristiyanlaşmasını sağlamıştır. (ç. n.)

22 Yuhanna 6:1: "Bundan sonra İsa, Celile –Taberiye– Gölü'nün karşı yakasına geçti. Ardından büyük bir kalabalık gidiyordu. Çünkü hastalar üzerinde yaptığı mucizeleri görmüşlerdi. (ç. n.)
Yuhanna 21:1-2 "Bundan sonra İsa Taberiye Gölü'nün kenarında öğrencilerine yine göründü." (ç. n.)

Ruhum Rabbimin bir tanığıdır. John'un zihninin dibinde korkunç bir sessizlik vardı, ürkütücü bir ağırlık, ürkütücü bir sanı. Sanı bile değil, derin, derin bir dönüş, sanki okyanusun dibinde yıllardır cansız yatan ve şimdi uzaktan esen bir esintinin huzurunu bozduğu, "Kalk" diye buyurduğu kocaman, kara, şekilsiz bir şeyin dalgalanışı. Ve bu ağırlık John'un zihninin dibinde kımıldamaya başladı, yaratılıştan önceki boşluğun sessizliği gibi bir sessizlikte kımıldıyordu, John daha önce hiç duymadığı bir dehşet hissetti.

Etrafına, orada dua eden insanlara bakındı. Dua Eden Anne Washington bütün inançlılar dizlerinin üzerine çökene kadar girmemişti içeriye, şimdi Florence Halasının tepesinde duruyordu o korkunç, yaşlı, siyah kadın ve onun dua etmesine yardımcı oluyordu. Torunu Ella Mae de onunla birlikte girmişti içeriye, gündelik kıyafetinin üzerine berbat bir kürk ceket giymişti. Piyanonun yakınında, günahların bedelinden söz eden bir afişin altında bir köşeye çökmüştü, ara sıra inliyordu. O içeri girdiğinde Elisha başını kaldırıp bakmamıştı, sessizce dua ediyordu; alnı terlemişti. Hemşire McCandless ile Hemşire Price ara sıra "Evet ya Rab!" ya da "Adın kutsansın İsa!" diye bağırıyorlardı. Babası da başını kaldırmış dua ediyor, sesi uzaklardaki bir dağda akan derenin sesi gibi duyuluyordu.

Ama Florence Halası sessizdi; acaba uyuyor mu diye merak etti John. Daha önce onun kilisede dua ettiğini hiç görmemişti. Farklı kişilerin farklı şekillerde dua ettiklerini biliyordu; halası hep böyle sessizce mi dua ederdi? Annesi de sessizdi ama onu daha önce dua derken görmüştü. Sessizliğine bakınca onun ağladığını hissetti. Neden ağlıyordu? Ve neden geliyorlardı buraya her gece, kendilerini umursamayan bir Tanrı'ya dua etmek için – bu pul pul dökülen tavanın yukarılarında bir Tanrı varsa eğer? Sonra akılsızın içinden 'Tanrı yoktur' dediğini hatırladı[23] – Dua Eden Anne Washington'ın Florence Halasının başının üstünden kendisine baktığını görünce gözlerini yere çevirdi.

Frank *blues* söylüyor ve çok içki içiyordu. Teni karamela rengindeydi. Belki bu yüzden onun ağzında karamela olduğunu, bu şekerlemenin onun düzgün, sivri dişlerinin kenarlarını lekelediğini

23 Mezmurlar 14: "Akılsız içinden, 'Tanrı yok!' der. / İnsanlar bozuldu, iğrençlik aldı yürüdü, iyilik eden yok." (ç. n.)

düşünürdü Florence. Bir süre ince bir bıyık bırakmıştı ama o kestirtmişti onu çünkü bıyığın Frank'i melez bir jigoloya benzettiğini düşünmüştü. Bu tür ayrıntılarda çok uysaldı Frank – hep temiz bir gömlek giyer ya da saçını kestirir ya da onunla birlikte önde gelen zencilerin zenci ırkının geleceği ve görevleri hakkında konuşmalar yaptığı moral toplantılarına gelirdi. Ve bu da Florence'a, evliliklerinin başında, Frank'i kontrol ettiği izlenimini vermişti. Bu izlenim tamamıyla ve feci biçimde yanlıştı.

Yirmi yılı aşkın bir süre önce, on yıldan fazla süren bir evliliğin ardından Frank onu terk ettiğinde Florence ilk anda sadece bezgin bir öfke ve büyük bir ferahlık duymuştu. İki gün üç gecedir eve gelmemişti Frank, döndüğünde her zamankinden de şiddetli bir kavga kopmuştu. Florence evlilikleri boyunca biriktirdiği bütün öfkeyi o akşam küçük mutfaklarında kusmuştu ona. Frank'in sırtında hâlâ tulumu vardı. Tıraş da olmamıştı, ter ve kir yüzünde çamur gibi birikmişti. Uzun bir süre hiçbir şey söylememiş, sonra, "Tamam bebeğim. Beni bir daha görmek istemediğini tahmin ediyorum, benim gibi sefil, siyah bir günahkârı" demişti. Kapı Frank'in arkasından kapanmış, Florence onun koridorda yankılanarak uzaklaşan adımlarının sesini duymuştu. Yıkamak üzere olduğu boş kahve kabıyla mutfakta tek başına kalmıştı. "Geri gelecek, hem de sarhoş halde gelecek" diye düşünmüştü. Sonra gözlerini mutfakta gezdirmiş, "Rabbim, bir daha geri dönmemesi ne büyük bir lütuf olurdu" diye düşünmüştü. Rab ona istediğini vermiş, Florence çoğu zaman olduğu gibi, O'nun duaları yanıtlama yönteminin şaşırtıcı olduğunu düşünmüştü. Frank bir daha dönmemişti evine. Uzun bir süre bir başka kadınla yaşamış, savaş başlayınca da Fransa'da ölmüştü.

Şimdi, dünyanın öbür ucunda bir yerde gömülüydü kocası. Atalarının hiç görmediği bir ülkede uyuyordu. Mezarında adının yazılı olup olmadığını sık sık merak ederdi Florence, acaba filmlerde gördüğü gibi küçük beyaz bir haç var mıydı üstünde? Tanrı onun o suları kabaran okyanusu geçmesine izin vermiş olsa giderdi oraya, orada gömülü milyonlarca kişi arasında Frank'in mezarını arardı. Siyah yas kılığına bürünüp belki bir küçük çelenk koyardı üzerine, başka kadınlar gibi; ve bir an, başını öne, suskun toprağa eğerek dururdu. Frank'in kıyamet günü evinden bu kadar uzakta dirilmesi ne korkunç olurdu! Kesinlikle o gün bile Rab'be öfkelenmekten çekinmezdi. "Ben ve Rab" derdi sık sık, "her zaman iyi

değildir aramız. Sanki benim sağduyulu olmadığımı düşünüyormuş gibi yönetiyor dünyayı." Nasıl ölmüştü Frank? Yavaş yavaş mı, ansızın mı? Bağırmış mıydı? Ölüm arkadan sürünerek mi yaklaşmıştı ona, yoksa erkek gibi mi çıkmıştı karşısına? Hiçbir şey bilmiyordu Florence çünkü onun öldüğünü çok sonra öğrenmişti, erkekler eve dönmeye başladığında ve o da sokaklarda Frank'in yüzünü aradığında. Florence'a haber veren, Frank'in uzun zamandır birlikte yaşadığı kadın olmuştu çünkü Frank en yakın akrabası olarak bu kadının adını vermişti. Kadın bu haberi verdikten sonra başka ne diyeceğini bilememiş, Florence'a safça bir merhametle bakmıştı. Bu da hiddetlendirmişti Florence'ı, ona arkasını dönmeden önce güçlükle "Teşekkür ederim" diyebilmişti. Bu kadını aşağılanmasının resmen tanığı yaptığı için nefret etmişti Frank'ten. Ve bir kez daha merak etmişti Frank'in bu kadında ne bulduğunu; Florence'tan daha genç olmasına rağmen hiç güzel değildi, durmadan içiyordu ve pek çok erkekle görülmüştü.

Ama Florence'ın başından beri en büyük hatası bu olmuştu – Frank'le tanışmak, onunla evlenmek, onu deli gibi sevmek. Frank'in yüzüne bakarken bazen bütün kadınların beşikten mezara kadar lanetlenmiş oldukları gelirdi aklına; hepsi şu ya da bu şekilde aynı zalim kadere, erkeklerin yükünü taşımaya yazgılıydılar. Frank ise tam tersinin geçerli olduğunu iddia ediyordu: Acı çekenler erkeklerdi çünkü kadınların kaprislerine tahammül etmek zorundalardı – hem de doğumdan ölüme kadar. Ancak Florence kendisinin haklı olduğu biliyordu; Frank söz konusu olunca her zaman haklıydı. Frank'in böyle olması, sıradan bir zenci olarak yaşayıp ölmeye kararlı olması Florence'ın suçu değildi.

Oysa hep yemin ederdi Frank, daha iyi biri olacağını söylerdi; bu kadar uzun zaman bir arada kalmalarının nedeni belki de Frank'in pişmanlığını vahşice göstermesiydi; Florence'ın içinde öyle bir şey vardı ki, Frank viski kokarak eve geldiğinde, gözyaşları içinde onun kollarına sığındığında, Frank'in böyle ezildiğini görmek hoşuna gidiyordu. İşte o zaman, en baştan beri efendi olan Frank kul oluyordu. Nihayet uyuyakaldığında, onu kollarında tutan Florence keyifleniyor, kendini güçlü hissederek şöyle düşünüyordu: "Ama Frank'in içinde pek çok iyi şey var. Sadece sabırlı olmalıyım, düzelecektir." "Düzelecektir"in anlamı, Frank'in alışkanlıklarını değiştireceği, Florence'ın bulmak için onca yol teptiği koca olmaya razı geleceğiydi. Dünyada,

kendilerini bir ömür boyu "düzeltmeyi" sürdüren ama bunu asla tam başaramayan insanlar olduğunu Florence'a öğreten ne yazık ki Frank'ti. Tam on yıl "düzelmişti" Frank ama Florence'tan ayrıldığında, evlenirken nasılsa hâlâ öyleydi. Hiç değişmemişti.

Florence'ın istediği evi ya da arzuladığı başka bir şeyi alacak parayı asla kazanmamıştı, aralarındaki sorunların bir kısmı buydu. Mesele Frank'in para kazanamaması değil, para biriktirememesiydi. Haftalığının yarısını alır, gidip canının istediği bir şeyi satın alırdı, ya da Florence'ın istediğini sandığı bir şeyi. Cumartesi öğleden sonra yarı sarhoş durumda elinde işe yaramayan bir şeyle eve gelirdi, örneğin bir vazoyla, çünkü aklına Florence'ın onu çiçekle doldurmak isteyeceği gelmişti – oysa Florence çiçeklere dikkat bile etmezdi, kesinlikle çiçek aldığı da olmazdı. Ya da bir şapka getirirdi, hep ya çok pahalı ya da çok bayağı olurdu, ya da bir orospu için tasarlanmışa benzeyen bir yüzük getirirdi. Bazen cumartesi günü eve gelirken, Florence uğraşmasın diye alışveriş yapmak gelirdi aklına, o zaman da bulabildiği en büyük ve en pahalı hindiyi alırdı, birkaç kilo da kahve, çünkü evde asla yeterince kahve olmadığına inanırdı, bir orduyu bir ay boyunca doyuracak tahıl gevreği aldığı da olurdu. Böyle öngörülü olmak kendini öyle üstün hissettirirdi ki ona, ödül niyetine kendine de bir şişe viski alırdı; Florence onun çok içtiğini düşünmesin diye de viskisini paylaşması için eve serserinin birini davet ederdi. Adamla birlikte akşama kadar oturma odasında otururlar, iskambil oynar, açık saçık fıkralar anlatırlar, viski kokusu ve sigara dumanıyla havayı kirletirlerdi. Florence öfkeden buz keserek mutfakta oturur, gözlerini hindiye dikerdi, Frank hindiyi her zaman tüylerini yoldurmadan, kafasını koparttırmadan aldığı için Florence'ın saatlerce sinir içinde, kanlı bir uğraşı vermesi gerekirdi. O zaman da, madem tek bulduğu hoşlanmadığı bir şehirde iki odalı bir ev ve gençken tanıdığı erkeklerin hepsinden daha çocuksu bir erkek olacaktı, hangi akla hizmet öyle çile çektiğini ve evinden bu kadar uzağa gittiğini sorardı kendine.

Konuğuyla oturduğu oturma odasından ara sıra seslenirdi Frank:

"Hey, Flo!"

Florence yanıt vermezdi. Kendisine "Flo" denmesinden nefret ederdi. Ama Frank bunu asla hatırlamazdı. Ona tekrar seslenirdi, yanıt alamayınca da mutfağa gelirdi.

"Neyin var senin kızım? Sana seslendiğimi duymuyor musun?"

Bir keresinde Florence yine de yanıt vermeyince, sesini çıkarmadan oturup Frank'e sert sert bakınca, Frank ters giden bir şey olduğunu ve bunu sorması gerektiğini anladı.

"Sorun ne ham'fendi? Bana mı kızdın?"

Ve gerçekten çok şaşırarak, başını yana eğip hafifçe gülümseyerek Florence'a baktığında Florence içinden pes edecek gibi oldu ama buna direndi, ayağa kalktı, konukları duymasın diye sesini alçaltarak söylendi:

"Bütün hafta bir hindi ve iki buçuk kilo kahveyle nasıl yaşayacağımızı bana söyleyebilsen keşke!"

"Tatlım, ihtiyacımız olmayan bir şey satın almadım ki!"

Florence çaresiz bir öfkeyle içini çekti, gözlerine yaşlar doldu.

"Haftalığını alınca parayı *bana* vermeni, alışverişi *benim* yapmamı sana defalarca söyledim – aklın bu işe ermiyor çünkü."

"Bebeğim, benim sana yardım etmekten başka niyetim yoktu ki. Belki bu gece bir yere gitmek istersin, alışverişle filan uğraşmak istemezsin diye düşündüm."

"Bir dahaki sefere bana iyilik yapmak istersen önceden haber ver, duydun mu beni? Eve temizleyeyim diye getirdiğin bu kuş varken eğlenmeye nasıl gidecekmişim?"

"Tatlım, ben temizlerim onu. Hemen yaparım."

Frank hindinin durduğu masaya gitti ve inceleyerek baktı ona, sanki ilk kez görüyordu. Sonra Florence'a bakıp sırıttı. "Bunda kızacak ne var ki?"

Florence ağlamaya başladı. "Sana ne oluyor, gerçekten bilmiyorum. Her Tanrı'nın haftası gidip bir budalalık daha yapıyorsun. Sen bütün paranı durmadan böyle saçmalıklara harcarsan buradan kurtulmak için yeterli parayı nasıl biriktireceğiz?"

Florence ağlayınca Frank onu avutmaya çalıştı, iri elini onun omzuna koydu, gözyaşlarının değdiği yerleri öptü.

"Bebeğim, özür dilerim, güzel bir sürpriz olur diye düşünmüştüm."

"Senden beklediğim tek sürpriz biraz aklını başına alman. İşte o bana sürpriz olurdu! Hayatımın sonuna kadar buralarda, eve getirip durduğun bu pis zencilerin yanında kalmak istediğimi mi sanıyorsun?"

"Peki nerede oturmamızı istiyorsun tatlım, nerede zencilerle birlikte olmayız?"

O zaman arkasını döndü Florence, mutfağın penceresinden dışarıya baktı. Pencerenin tam önünden bir havai demiryolu geçiyordu, hem o kadar yakından ki Florence hep önünden hızla geçerken gözlerini ona diken yolcuların suratlarına tükürebileceğini hissederdi.

"Bu ayaktakımından hoşlanmıyorum... görünüşe bakılırsa sen pek beğeniyorsun onları."

Bir sessizlik oldu. Florence ona arkasını dönmüş olsa da Frank'in artık gülümsemediğini, kendisine diktiği gözlerine karanlık bir bakış geldiğini hissediyordu.

"Peki sen nasıl bir adamla evlendiğini düşünüyorsun?"

"Ben hayatı boyunca diplerde kalmak istemeyen, biraz kararlı ve cesaretli bir adamla evlendiğimi sanıyordum."

"Peki ne yapmamı istiyorsun Florence? Rengimi beyaza mı çevireyim?"

Bu soru her zaman kendinden geçirircesine nefretle doldururdu Florence'ın içini. Dönüp Frank'e baktı, oturma odasında birinin oturduğunu unutup bağırdı:

"Kendine saygın olması için beyaz olman gerekmez! Sen ve o sefil zencilerin her öğleden sonra burada yerlere kül dökesiniz diye mi benim bu evde köle gibi çalıştığımı sanıyorsun?"

"Şimdi bayağı olan kim, Florence?" diye sordu Frank sakince, Florence'ın o sözleri söyler söylemez hatasını anladığı o korkunç sessizlikte. "Şimdi sefil bir zenci gibi davranan kim? Orada oturan arkadaşım şimdi ne düşünüyor sence? 'Zavallı Frank, sefil bir kadınla evlenmiş' diye düşünse hiç şaşırmam. Hem külleri yere dökmüyor o, kül tablasına döküyor, kül tablasının ne olduğunu da bilir." Florence onu incittiğini, Frank'in öfkelendiğini biliyordu, onun dilini hızla ve durmaksızın alt dudağının üzerinden geçirmesinden anlıyordu bunu. "Biz şimdi gidiyoruz, sen de oturma odasını süpürebilir ve kıyamet günü gelene kadar orada oturabilirsin."

Ve çıkıp gitmişti mutfaktan. Oturma odasındaki mırıltıları duymuştu Florence, sonra da kapının çarpılarak kapatıldığını. Frank'in bütün parasını yanına aldığı çok geç gelmişti aklına. Frank gece geç saatte döndüğünde ve Florence da onu yatırdıktan sonra ceplerini yokladığında hiçbir şey ya da hemen hemen hiçbir şey bulamamıştı, oturma odasında umarsızca yere çöküp ağlamıştı.

Böyle zamanlarda eve döndüğünde sinirli ve pişman olurdu Frank. Florence onun uyuduğuna emin olmadan yatağa girmezdi.

Ama Frank uyumazdı. Florence örtünün altında bacaklarını uzatınca döner, kolunu ona uzatırdı, onun sıcak ve tatlı-ekşi soluğunu yüzünde hissederdi Florence.

"Küçük kuşum, bebeğine neden bu kadar kötü davranıyorsun? Aklımda hiç böyle bir şey yokken senin yüzünden gidip sarhoş olduğumu bilmiyor musun? Ben bu gece seni dışarı çıkarmak istiyordum." Konuşurken elini Florence'ın memesine koyardı, dudakları onun boynunda gezinirdi. Bu da Florence'ın içinde zor tahammül ettiği bir mücadele başlatırdı. Aralarında ne varsa hepsinin kendisinin aşağılanması için yapılmış büyük bir planın parçası olduğunu hissederdi. Frank'in dokunmasını hem istemezdi hem isterdi; arzudan kıvranır, öfkeden buz kesilirdi. Frank'in de bunu bildiğini ve savaş alanının bu tarafında ne kadar kolay zafer kazanabileceğini görünce içinden gülümsediğini hissederdi. Ama aynı zamanda Frank'in şefkatinin, tutkusunun ve aşkının gerçek olduğunu da hissederdi.

"Rahat bırak beni Frank. Uyumak istiyorum."

"Hayır istemiyorsun. Hemen uyumak istemiyorsun. Seninle biraz konuşmamı istiyorsun. Bebeğinin konuşmayı ne kadar sevdiğini biliyorsun. Dinle." Dilini hafifçe onun boynunda gezdirmişti. "Duyuyor musun bunu?"

Beklemişti. Florence susuyordu.

"Daha başka söyleyecek bir şeyin yok mu? En iyisi ben sana başka bir şey anlatayım." Ve Florence'ın yüzünü öpücüklere boğmuştu; yüzünü, boynunu, kollarını ve göğüslerini.

"Viski kokuyorsun. Rahat bırak beni."

"Ah. Dili olan bir tek ben değilmişim demek ki. Buna ne diyorsun peki?" Eli şimdi Florence'ın bacağının iç tarafını okşuyordu.

"Dur."

"Durmayacağım. Tatlı tatlı konuşuyorum."

On yıl. Mücadeleleri hiç bitmedi; asla kendi evleri olmadı. Frank Fransa'da öldü. Bu gece, unuttuğunu sandığı o yılların ayrıntılarını hatırlıyordu ve taşlaşmış kalbi nihayet yumuşuyordu; kan gibi ağır ve yavaş akan gözyaşları parmaklarının arasından süzülmeye başladı. Başında dikilen yaşlı kadın bunu bir biçimde fark etti ve "Evet tatlım" diye bağırdı, "bırak kendini tatlım. Bırak Rabbim seni yere düşürsün ki sonra yeniden kaldırabilsin." Yürümüş olması gereken

yol bu muydu? Böyle kıyasıya mücadele etmesi hata mıydı? Artık yaşlanmıştı, yapayalnızdı ve ölecekti. Onca mücadelenin karşılığında eline bir şey geçmemişti. Elde ettiği sonuç şuydu: Mihrabın önünde başını yere eğmiş, bağışlanması için Tanrı'ya yalvarıyordu. Arkasındaki Gabriel'ın bağırdığını duydu: "Şükürler olsun sana İsa!" İsa'yı ve katettiği kutsal yolu düşününce zihni bir ibre gibi oynadı ve Deborah'yı düşündü.

Deborah ona sık sık olmasa da, Gabriel'la geçirdiği hayatındaki her krizi belli eden bir tempoda mektuplar yazmıştı, Frank'le hâlâ birlikteyken Deborah'dan gelen ve hâlâ sakladığı bir mektup şimdi de mihrabın üzerinde duran çantasındaydı. Bu mektubu günün birinde Gabriel'a göstermeyi istemişti hep ama hiç göstermemişti. Bir gece, aynanın karşısında oturup yüzüne beyazlatıcı krem sürerken ve Frank de yatakta bayağı bir şarkıyı ıslıkla çalarken bu mektuptan söz etmişti ona. Mektup açık olarak Florence'ın önünde duruyordu. Frank'in dikkatini çekmek için sesli sesli içini çekti.

Frank şarkının ortasında ıslığı kesince Florence onu içinden tamamladı. "Ne var orada küçük kuşum?" diye sordu Frank, tembel tembel.

"Kardeşimin karısından gelen bir mektup." Florence aynadaki yüzüne baktı, bu cilt kremlerinin hepsinin para ziyanı olduğunu düşünüyordu, hiçbir işe yaramıyorlardı.

"Memleketteki zenciler ne yapıyor? Kötü haber yok, değil mi?" Şarkı gırtlağının içinde, önü alınamadan, hâlâ uğulduyordu.

"Hayır... ama iyi haber de sayılmaz, yine de beni hiç şaşırtmadı. Diyor ki, abimin aynı şehirde yaşayan bir piçi varmış ama abim onu oğlu olarak tanımaya korkuyormuş."

"Öyle mi? Abinin vaiz olduğunu söylememiş miydin bana?"

"Vaiz olmak bir zencinin pis işler yapmasına engel olmaz."

Frank güldü o zaman. "Abini hiç de sevmediğin belli. Karısı nereden öğrenmiş bu çocuğu?"

Florence mektubu eline alıp ona döndü. "Bana öyle geliyor ki, abimin karısı bunu biliyordu ama bir şey söyleyecek cesareti yoktu." Biraz susup gönülsüzce ekledi: "Bütün bütün emin değil tabii ama Deborah böyle şeyler uyduracak bir kadın da değil. Çok endişeli."

"Yok yahu, şimdi neden endişeleniyor ki? Ne olmuşsa olmuş artık."

"Bunu abime sorup sormamayı düşünüyor."

"Sorsa bile abinin doğru diyecek kadar aptal olduğunu mu sanıyor?"

Florence tekrar içini çekti, bu seferki daha derinden gelmişti, aynaya döndü. "Eh... abim vaiz. Ve eğer Deborah haklıysa abimin vaizlik yapma hakkı yoktur. Öteki insanlardan daha iyi biri sayılmaz. Aslında bir caniden farkı yoktur."

Frank yine ıslık çalmaya başlamıştı, sonra durdu. "Cani mi? Neden ama?"

"Çünkü bu çocuğun annesinin çekip gitmesine ve çocuğu doğururken ölmesine göz yummuş. İşte bu yüzden." Durdu. "Tam Gabriel'dan beklenecek bir şey bu. Bugüne kadar bu dünyada kendisinden başka birini bir dakika bile düşünmemiştir ki."

Frank bir şey söylemedi, Florence'ın inatçı sırtını gözlüyordu. Sonra, "Bu mektuba yanıt yazacak mısın?" diye sordu.

"Yazarım herhalde."

"Peki ne yazacaksın?"

"Kocasının yaptığı kötülüğü bildiğini ona bildirmesini söyleyeceğim. Gerekirse bütün cemaatin önünde söylemelisin bunu diyeceğim."

Frank huzursuzca kıpırdandı, kaşlarını çattı. "Sen bu konuda benden daha çok şey biliyorsun ama bu dediğinin nasıl bir yararı olacak bilmem" dedi.

"Deborah'ya biraz yararı olur. Kocasının ona daha iyi davranmasını sağlar. Benim kadar tanımıyorsun abimi sen. Onunla başa çıkmanın bir tek yolu vardır, o da ödünü koparmaktır. O kadar. Eğer böyle bir numara yapmışsa, ne kadar dindar bir insan olduğunu söyleyerek ortalıkta dolaşmaya hakkı yok."

Bir sessizlik oldu; Frank ıslıkla şarkısından birkaç nota daha çaldı, sonra esnedi, "Yatağa geliyor musun hanımefendi?" dedi. "Kendi zamanını ve benim paramı neden bu saçma sapan cilt beyazlatıcılarına harcadığını bilmiyorum. Şu anda da doğduğun günkü kadar siyahsın."

"Ben doğduğum zaman sen yanımda değildin. Hem senin kapkara bir kadın istemediğini biliyorum." Yine de aynanın önünden kalktı, yatağa yaklaştı.

"Ben hiç öyle bir şey demedim. Şu ışığı söndür de sana siyahın ne kadar güzel bir renk olduğunu göstereyim."

Acaba Deborah konuştu mu diye merak etti Florence; kendisinin bugün çantasında taşıdığı mektubu Gabriel'a verip vermeyeceğini de bilemiyordu. Acımasızca yararlanacağı bir fırsat kollayarak yıllardır saklamıştı o mektubu. Bunun nasıl bir fırsat olacağını bilmiyordu; şu anda bilmek de istemiyordu. Çünkü elindeki bu mektubun, abisinin mahvoluşunu tamamlayacak bir araç olacağını düşünmüştü hep. Abisi iyice yere yıkılınca, suçunun kanıtını gözüne sokarak tekrar ayağa kalkmasını engelleyecekti. Ancak şimdi, sabırla beklediği o günü görecek kadar yaşayacağını sanmıyordu. Yakında sonu gelecekti.

Bu düşünce içini korku ve öfkeyle doldurdu; gözyaşları yüzünde kurudu, kalbi titredi, yazgısına teslim olmak için duyduğu korkunç arzuyla Tanrı'dan hesap sorma arzusu arasında gidip geliyordu. Tanrı neden annesini ve abisini, o yaşlı siyah kadını ve alçak siyah adamı seçmişti de hayatta sağlam adımlarla yürümek isteyen kendisi ölecekti, tek başına ve yoksulluk içinde, pis bir kiralık evde? Mihrabı yumrukladı. Gabriel, *o* yaşayacaktı ve Florence'ın mezara girmesini gülümseyerek seyredecekti! Annesi de orada olacaktı, Cennet'in kapılarından sarkarak kızının Cehennem'de nasıl yandığına bakacaktı.

Mihraba yumruklarını indirirken, başında duran yaşlı kadın ellerini onun omuzlarına koydu, "O'na seslen kızım! Rab'be seslen!" diye bağırdı. Florence zamanın içine fırlatılmış gibi oldu, orada sınırlar yoktu, ses annesinin sesiydi ama eller ölümün elleriydi. Ve hayatında hiç bağırmadığı kadar yüksek sesle bağırdı, mihrabın önünde, o yaşlı, siyah kadının ayaklarının dibinde yüzüstü yere kapandı. Gözyaşları yakıcı yağmur damlaları gibi akıyordu gözlerinden. Ölümün elleri omuzlarını okşuyor, o ses kulağına sürekli fısıldıyordu: "Tanrı her şeyini biliyor, nerede yaşadığını da; ölüm gelip seni alacak."

İKİ

Gabriel'ın Duası

Şimdi tanıştırıldım
Baba'yla ve Oğul'la
Ve ben artık
Yabancı değilim.

Florence ağlarken Gabriel yıkıcı karanlıktan çıkıyor, Tanrı'yla konuşuyordu. Florence'ın sesi çok uzaklardan, sanki hayal bile edilemeyen derinliklerden geliyordu kulağına; duyduğu, kız kardeşinin çığlığı değildi, günah işlerken yakalanan günahkârın sesiydi. Sayısız gün ve gece, kaç mihrabın önünde duymuş olduğu çığlıktı bu ve Gabriel bu gece de, daha önce yaptığı gibi bağırıyordu: "Nasıl istersen Rabbim! Nasıl istersen!"

Sonra kilisenin içini sessizlik kapladı. Dua Eden Anne Washington bile inlemiyordu artık. Az sonra biri yine bağıracak, sesler yine yükselecekti; yavaş yavaş müzik ve bağırışlar başlayacak, tefler duyulacaktı. Ama şimdi bu beklentili, yüklü sessizlikte bütün bedenler –havadaki bir şey onları durdurmuş, büyülemiş gibi– canlandırıcı gücü bekler görünüyorlardı.

Bir koridor gibi sürüp giden bu sessizlik Gabriel'ı kendisinin İsa'da doğuşundan önceki sessizliğe geri götürdü. Bir doğumda olduğu gibi, bu andan önce gelen her şeyi karanlık sarmıştı, her şey unutkanlık denizinin dibinde yatıyordu ve şimdi onun aleyhine kullanılmıyordu, sadece kurtuluşundan önce Gabriel'ın olduğu o kör, lanetli ve kötü kokulu yozlaşmayla ilişkiliydi.

Sessizlik sabahın erken saatlerindeki sessizlikti, Gabriel genelevden dönüyordu. Sabahın sesleri çevresini sarmıştı: Tanrı'yı öven, görünmeyen kuşların; asmaların arasındaki cırcırböceklerinin; bataklıktaki kurbağaların; ya da kilometrelerce uzaktaki ya da yanı başındaki köpeklerin, verandadaki horozların sesleri. Güneş henüz tam doğmamıştı bile, sadece o dönerken ağaçların tepeleri titremeye başlamıştı; sadece Gabriel'ın önünde ve çevresinde pus isteksizce kımıldıyor, güne hükmeden ışığı görünce siniyordu. Sonradan, o

sabahtan söz ederken üzerinde günahının olduğunu söyleyecekti ama o gün sadece sırtında bir yük olduğunu ve onu sırtından atmak istediğini biliyordu. Bu yük en ağır dağdan bile ağırdı ve o bu yükü kalbinde taşıyordu. Attığı her adımla birlikte yükü ağırlaşıyordu, solukları yavaşlıyor, sertleşiyor ve birden alnı soğuk soğuk terliyor, sırtı terden sırılsıklam oluyordu.

Annesi kulübede yalnızdı, yatıyor ve bekliyordu: Beklediği sadece onun bu sabah eve dönüşü değildi, Rab'be teslim olmasını da bekliyordu. Sadece bu nedenle oyalanıyordu annesi ve onu birkaç gün öncesine dek yaptığı gibi uyarmasa da Gabriel bunun farkındaydı. Annesi onu Rab'bin ellerine teslim etmişti, şimdi sabırla bekliyordu Rab'bin bu malzemeyi nasıl yoğuracağını.

Çünkü annesi, Rab'bin sözünü verdiği şeylerin yerine getirildiğini görene kadar yaşayacaktı. Oğlu, son çocuğu, kendisini kefene saracak olan çocuğu inananların arasına katılana kadar gözlerini yummayacaktı. Bir zamanlar sabırsızdı Rachel, sertti, söver, bağırır ve bir erkek gibi savaşırdı ama şimdi sessizliğe gömülmüştü, sadece var gücüyle Tanrı'yla mücadele ediyordu. Ve bunu da bir erkek gibi yapıyordu: Kendisi dinine bağlı kaldığına göre şimdi Tanrı'nın sözünü tutmasını bekliyordu. Gabriel eve girdiğinde annesinin nerelerdeydin diye sormayacağını biliyordu; onu azarlamayacaktı; ama uyumak için gözlerini kapatsa bile nereye gitse izleyecekti Gabriel'ı.

Daha sonra, pazar günü olduğu için, biraderlerin ve hemşirelerin bazıları gelecekler, annesinin yatağının yanında ilahi söyleyip dua edeceklerdi. O da Gabriel için dua edecekti, yardım almadan yatağında doğrulup oturacak, başını havaya kaldıracaktı, sesi titremeyecekti; Gabriel ise odanın bir köşesinde dizlerinin üzerine çökecek, titreyecek, neredeyse annesinin ölmesini dileyecekti; kalbinin bu umarsız kötücüllüğüne tanık olmak yine sarsacaktı onu ve bağışlanmak için içinden dua edecekti. Çünkü tahtın önünde diz çöktüğünde söyleyecek söz bulamıyordu. Verdiği sözü tutacak gücü bulmadıkça Tanrı'ya yemin etmekten korkuyordu. Ama şunu da biliyordu ki yemini edene kadar o gücü bulamazdı.

Çünkü annesinin Gabriel ulaşsın diye dua ettiği bütün güzellikleri, korkarak, titreyerek arzuluyordu ruhunda. Evet, güç istiyordu – Tanrı'nın meshettiği kişi, O'nun gözdesi olmak istiyordu, hatta neredeyse İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğuna tanıklık etsin diye göklerden gönderilen beyaz güvercine layık olmak istiyordu.

Efendi olmak, ancak Tanrı'nın verebileceği yetkiyle söz söylemek istiyordu. Günaha kalkışırken bile, günah işlerken bile günahlarından nefret ettiğini sonradan gururla ifade edecekti. Bedeninde yuvalanmış kötülükten nefret ediyordu ve korkuyordu ondan, zihninin savunmasız kentinde kol gezen şehvet ve arzu aslanlarından korktuğu ve nefret ettiği gibi. Sonraları bunun annesinden geçen bir yetenek olduğunu, Tanrı'nın ilk baştan beri elini onun üzerinden çekmediğini söyleyecekti; ama her gece içinde hep karmaşa ve ateş köpürdüğünü biliyordu sadece; kulübede annesiyle aralarındaki sessizlik dayanılmayacak hale gelmişti; ceketini giyerken aynanın karşısında duruyor, annesine bakmadan, kendi yüzüne de bakmamaya çalışarak biraz çıkıp dolaşacağını söylüyordu – çok geçmeden dönerim diyordu.

Bazen Deborah annesinin yanında otururdu, onun da Gabriel'a bakan gözleri sabırlı ve sitemli olurdu. Gabriel yıldızlı geceye kaçar, bir tavernaya ya da şehvet duygularıyla geçirdiği uzun günde mimlediği bir eve varana kadar yürürdü. Sonra da, kafasının içinde çekiçler gümbürdeyene kadar içerdi; arkadaşlarına da düşmanlarına da söver, bir yeri kanayana kadar dövüşürdü; sabah olduğunda kendini çamurun, balçığın içinde ya da yabancı yataklarda bulurdu, bir iki kez de hapiste bulmuştu; ağzının tadı zehir gibi, üstü başı yırtılmış, kokuşmuşluğunun kokusu her yanından duyularak. O zaman ağlayamıyordu bile. Dua bile edemiyordu. Neredeyse ölmek istiyordu, ancak ölüm kurtarabilirdi onu acımasız zincirlerinden.

Ve bunlar olurken annesi gözünü ondan ayırmazdı; eli Gabriel'ın kalbinin ılık közünü ateşten bir maşa gibi tutardı ve ölümü düşünen Gabriel'ın daha başka, daha soğuk bir dehşet duymasına neden olurdu. Yıkanmadan, bağışlanmadan mezara girmek sonsuza kadar bir uçuruma inmek gibiydi, orada Gabriel'ı dünyada –dünyanın o yaşına ve acılarına rağmen– yaşanmış her dehşetten bin beteri bekliyordu. Yaşayanlardan sonsuza kadar kopacaktı; bir adı olmayacaktı. Öncesinde onun bulunduğu yerde sadece sessizlik olacaktı, kayalar ve anız da; tohum bulunmayacaktı; sonsuza kadar ne kendisi ne de ailesi için en ufak bir şan şeref umudu olacaktı. Böylece, fahişenin yanına gittiğinde öfkeliydi, ayrılırken de anlamsız bir keder içindeydi – bir kez daha kendini en berbat şekilde yağmalanmış, kutsal dölünü, ölüp gidecekleri yasak bir karanlıkta harcamış gibi hissetti. İçinde yaşayan sinsi şehvete lanet etti, başkalarındakine de

lanet etti. Ama sonradan, "Hatırlıyorum" diyecekti, "zindanımın sarsılıp zincirlerimin çözüldüğü günü."

Ve geride bıraktığı geceyi düşünerek evine doğru yürüdü. O kadını akşamın ilk saatlerinde görmüştü ama yanında başkaları vardı, kadınlar ve erkekler, bu yüzden görmezden gelmişti. Ancak daha sonra, viski içini tutuşturunca doğrudan bakmıştı kadına, onun da kendisini düşündüğünü hemen anlamıştı. Kadının yanında pek fazla kişi kalmamıştı – sanki Gabriel'a yer açmıştı kadın. Kadının Kuzeyli bir dul olduğunu söylemişlerdi Gabriel'a, ailesini ziyaret etmek için birkaç günlüğüne şehre gelmişti. Kadına baktığında o da ona baktı ve sanki arkadaşlarıyla arasındaki esprili sohbetin bir parçasıymış gibi bir kahkaha attı. Ön dişlerinin arası açıktı, ağzı da büyüktü; güldüğü zaman sanki ağzının büyüklüğünden utanıyormuş gibi alt dudağını hemen dişlerinin arasına alıyordu, memeleri de sallanıyordu. İri, şişman kadınlar güldüğünde olduğu gibi göze batan bir görüntü değildi – onun memeleri dar giysisinin kumaşının altında kalkıp iniyordu. Gabriel'dan epeyce yaşlıydı –Deborah'nın yaşında olmalıydı, belki otuzunu geçmişti– ve aslında güzel sayılmazdı. Ancak varlığı Gabriel'la aralarındaki mesafeyi hemen doldurmuştu, kokusu Gabriel'ın burnuna doluyordu. O kıpırdayan memeleri neredeyse elinin altında hissetti Gabriel. İçkisini içti yine, –neredeyse– bilinçsizce yüzüne masumiyet ve güç karışımı bir ifade oturttu, kadınlarla olan deneyimleri bunun onların sevgisini ortaya çıkaracağını göstermişti.

Evet, diye düşündü (üşüyerek ve bedeni uyuşarak eve dönerken), öyle de olmuştu. Tanrım, günah yatağında nasıl da coşmuşlardı, kadın nasıl bağırmış ve ürpermişti; Tanrım, onun sevgisi nasıl da ortaya çıkmıştı! Evet (pus kalkarken ve o alnında soğuk terlerle eve dönerken), kibirle ve fethetmenin verdiği gururla kadını düşündü, onun kokusunu, ellerinin altındaki bedeninin sıcaklığını, sesini, bir kedinin diline benzeyen dilini, dişlerini, kalkıp inen memelerini, altında nasıl hareket ettiğini, onu nasıl tuttuğunu, onunla birlikte nasıl terlediğini, birbirlerine kenetlenerek, titreyerek ve inleyerek nasıl tekrar dünyaya döndüklerini. Bunu düşünürken, teri bedeninde soğusa da şehvetin anısıyla coşuyordu, meyilli bir yerde bir ağaç çıktı karşısına, onun ötesinde, görünmese de, annesinin yattığı evi vardı. Ve orada, bu tepeye

çıktığı, bu ağacın yanından geçtiği bütün sabahların anısı, barajları yıkan ve kıyıları kaplayan, zapt edilemeden –damlarında ve camlarında güneşin soluk ışığının titreştiği– lanetli, hareketsiz evlere doğru hızla akan sular gibi, işlediği ve işleyeceği bütün günahların arasında bir an aklına geldi. Tepedeki pus kalkmıştı, o yalnız ağacın karşısında dururken göklerin çıplak gözünün altındaymış gibi hissetti kendini. Sonra, bir anda sessizlik çöktü, sadece sessizlik vardı, her yerde – kuşların cıvıltısı kesilmişti, köpekler havlamıyordu, horozlar sabahı haber vermiyorlardı. Bu sessizliğin Tanrı'nın hükmü olduğunu hissetti; Tanrı'nın haklı ve korkunç öfkesi karşısında bütün canlıların susturulduğunu ve günahkârın –günahkâr *oydu*– yere yıkılıp Tanrı'nın gözünün önünden kaldırıldığını görmeyi beklediklerini hissetti. Gizlenmek için gelen bir dürtüyle ağaca dokundu ama neredeyse farkında değildi dokunduğunun; sonra da "Ah, Rabbim, merhamet et! Ah ya Rab, merhamet et bana!" diye bağırdı.

Ağacın üzerine doğru devrildi, yere çöktü, ağacın köklerine tutundu. Sessizliğin içine bağırmıştı, yanıt veren de sadece sessizlik olmuştu – yine de bağırması dünyanın sınırlarının ucuna kadar çınlamıştı. Yaratılışın içinden geçen, uykudaki balıkları ve kümes hayvanlarını korkutan, her yerde, nehirlerde ve vadilerde ve dağların yüzlerinde yankılanan bu çınlama, bu yalnız çığlık onu öyle korkuttu ki bir an ses çıkarmadan, titreyerek kaldı o ağacın dibinde, sanki oraya gömülmek istiyordu. Ancak, eğer tekrar bağırmazsa sıkıntılı yüreği sakinleşmeyecekti, sessiz kalmasına izin vermeyecekti, soluk aldırmayacaktı ona. O da tekrar bağırdı; bağırışı tekrar geri döndü; sessizlik hâlâ Tanrı'nın konuşmasını bekliyordu.

Gözyaşları akmaya başladı – gözyaşı barındırdığını bilmezdi. "Küçük bir çocuk gibi ağladım" diyecekti sonradan. Ama o sabah, onun o ulu ağacın altında, Tanrı'nın karşısında akıttığı gözyaşları gibi gözyaşı dökmemişti hiçbir çocuk. Hiçbir çocuğun keşfedemeyeceği derinliklerden çıkıp gelmişlerdi ve hiçbir çocuğun dayanamayacağı bir titreyişle sarsmışlardı onu. Şimdi de acı çekerken bağırıyordu, her bir bağırışı sanki gırtlağını parçalıyor, onu soluksuz bırakıyor, sıcak gözyaşlarını yanaklarına akıtıyordu, yaşlar ellerine damlıyor, ağacın köklerini ıslatıyordu: "Kurtar beni! Kurtar beni!" Ve bütün canlılar onun çığlığını yankılıyor ancak yanıt vermiyorlardı. "Dua eden birini duymadım."

Evet, annesinin kendini bulacaksın dediği vadideydi, ne yardım edecek insanlar vardı orada ne de korumak ya da kurtarmak için uzanan bir el. Burada Tanrı'nın merhameti dışında bir şey yoktu – burada Tanrı ile Şeytan, ölümle sonsuz hayat mücadele ediyorlardı. Gabriel çok fazla beklemişti, çok uzun zaman günah içinde yolundan sapmıştı, Tanrı onu duymayacaktı. Belirlenen süre geçmişti ve Tanrı yüzünü ondan çevirmişti.

"Sonra" diye şahadet etti, "annemin ilahisini duydum. Benim için söylüyordu. Alçak, tatlı bir sesle söylüyordu, tam yanımda, sanki kendisi çağırırsa Rab gelebilecekmiş gibi." Havanın sessizliğini dolduran, beklemekte olan dünyanın tamamını doldurana kadar yükselen o ilahiyi duyunca kalbi parçalandı Gabriel'ın ama yükünden kurtulunca hafifledi; gırtlağı açıldı; onları dinleyen gökyüzü yarılmış gibi gözlerinden yaşlar aktı. "O zaman, beni Mısır'dan çıkaran, ayaklarımın sağlam toprağa basmasını sağlayan Tanrı'ya şükrettim." Sonunda başını kaldırınca yeni bir cennet ve yeni bir yeryüzü gördü; yeni bir ilahinin söylendiğini duydu çünkü bir günahkâr yuvaya dönmüştü. "Ellerime baktım, ellerim yeniydi. Ayaklarıma baktım, ayaklarım da yeniydi. O gün ağzımı Rab'be açtım, fikrimi Cehennem değiştiremez artık." Ve evet, her yerde ilahiler söyleniyordu; kuşlar, cırcırböcekleri ve kurbağalar seviniyorlardı, uzaktaki köpekler zıplıyor, uluyor, daracık avlularında dönüp duruyorlardı, yüksek çitlere tünemiş horozlar burada yeni bir başlangıç, kanla yıkanmış bir gün olduğunu haykırıyorlardı!

Ve bu onun bir erkek olarak yaşamaya başladığı gün oldu. Yirmi birini yeni doldurmuştu; yüzyıl başlayalı da bir yıl olmamıştı daha. Şehre taşındı, çalıştığı evin çatı katında kendisini bekleyen odaya yerleşti, vaaz vermeye başladı. Aynı yıl Deborah ile evlendi. Annesinin ölümünden sonra onunla sürekli görüşmeye başlamıştı. Kiliseye birlikte gidiyorlardı, artık Gabriel'a bakacak biri olmadığından Deborah onu sık sık evine yemeğe davet ediyor, giysilerini temizliyordu, Gabriel vaaz verdikten sonra vaazları üzerinde konuşuyorlardı; daha doğrusu Deborah vaazlarını överken Gabriel dinliyordu.

Kuşkusuz Deborah'yla evlenmeyi hiç amaçlamamıştı; aya gitmek ne kadar aklına gelirse, öyle derdi, onunla evlenmek de o kadar gelirdi aklına. Ömrü boyunca tanıdığı biriydi Deborah, ablasının en eski arkadaşıydı, sonra da annesinin sadık ziyaretçisi; Gabriel

onun genç olduğunu hiç düşünmemişti. Ona kalırsa Deborah o ağırbaşlı, cinsiyetsiz, uzun, biçimsiz, hep siyah ya da gri kıyafetler içinde doğmuş bile olabilirdi. Sanki dünyaya hastaları ziyaret etsin, ağlayanları avutsun, ölenlerin son kıyafetlerini hazırlasın diye gelmişti.

Deborah bu kadar çekicilikten yoksun olmasaydı da efsanesi, hikâyesi onu saygın erkeklerin arzulamasına asla olanak vermezdi. Sessiz ve umursamaz görünse de onun da bunu bildiği belliydi; başka kadınların verebilecekleri ve paylaşabilecekleri sevinç belki de onların içinde gizemli bir cazibe olarak dururken, Deborah sadece taşıdığı utancı barındırıyordu – bir insanın sevgisinin mucizesi onu kurtarmadıkça, verebileceği tek şey utançtı. Bu yüzden, bulunduğu küçük toplumda Tanrı'nın nedense seçtiği gizemli bir kadın durumundaydı, aşağılanmanın korkunç bir örneği ya da kutsal bir budala sayılıyordu. Bedenini süsleyen bir şey takmıyordu, üzerinde tıkırdayan, parlayan bir şey bulunmazdı, görünüşü yumuşak değildi. Değişmeyen, kusursuz şapkasını bir kurdele bile süslemezdi; yün yumağına benzeyen saçlarına belli belirsiz yağ sürerdi. Başka kadınlarla dedikodu etmezdi –aslında dedikodusunu yapacağı bir malzemesi de yoktu–, konuşmasını evet ve hayırla sınırlar, Kutsal Kitap'ını okur, dua ederdi. Kilisede insanlar, hatta dini yayan erkekler bile, arkasından alay ederlerdi Deborah ile; ama alay ederken hep tedirgin olurlardı çünkü aralarındaki en aziz kişiyle, Tanrı'nın tuhaf, değerli bir şeyiyle, en değerli aracıyla dalga geçip geçmediklerinden hiç emin olamazlardı.

"Sen bana gerçekten Tanrı'nın bir lütfusun Hemşire Deborah" derdi Gabriel bazen. "Sen olmasan ne yapardım bilmem."

Deborah onun yeni hayatında harika bir destekti; sorgusuz sualsiz Tanrı'ya inanıyor, Gabriel'a inanıyor, onun vaazından sonra ağlayarak mihraba yaklaşan günahkârlardan bile daha fazla dünyevi tanıklık ediyordu Gabriel'ın görevine; adeta insanların diliyle konuşur gibi konuşarak, Rab'bin Gabriel'ın ellerine verdiği muazzam işe gerçeklik katıyordu.

Çekingen gülümsemesiyle bakardı Gabriel'a. "Yapma Peder" derdi, "*senin için* Tanrı'ya şükretmeden asla dizlerimin üstüne çökmem."

Deborah ona asla Gabriel ya da "Gabe" demezdi, Gabriel'ın vaaz vermeye başlamasından itibaren, çocukken tanıdığı Gabriel'ın artık

aynı kişi olmadığını, onun İsa Mesih'te yeni bir adam olduğunu bilerek hep Peder demişti ona.

"Florence'tan haber alıyor musun?" diye sorardı bazen Deborah.

"Rabbim, Hemşire Deborah, asıl ben sana sormalıyım bunu. O kız bana neredeyse hiç mektup yazmaz ki."

"Son zamanlarda hiç haber almadım." Durdu Deborah, sonra, "Orada pek mutlu olduğunu sanmıyorum" diye ekledi.

"İyi de olmuş – delirmiş gibi buradan öyle neden çekip gitti sanki." Sonra da hain hain, "Evlenmiş mi, sana söyledi mi?" diye sordu Gabriel.

Deborah ona göz attı, sonra başını çevirdi. "Florence koca filan düşünmüyor" dedi.

Gabriel güldü. "Tanrı senin temiz kalbini kutsasın Hemşire Deborah. Ama o kız buradan koca aramak için gitmediyse ben de Gabriel Grimes değilim."

"Bence koca isteseydi burada da birini bulabilirdi. Sırf koca bulmak için ta Kuzey'e kadar onca yolu gittiğini söylemiyorsun, değil mi?" Tuhaf bir gülümseme belirdi Deborah'nın yüzünde, daha az ciddi, daha az kişisel olmayan bir gülümsemeydi. Bunu gören Gabriel onun yüzünün tuhaflaştığını düşündü, ürkek bir küçük kıza benzemişti Deborah.

"Bana kalırsa" dedi Gabriel, Deborah'ya daha da dikkatli bakarak, "Florence buradaki zencilerden hiçbirini kendisine layık görmüyordu."

"Acaba kendisine layık birini hiç bulacak mı?" dedi Deborah. "Öyle gururlu ki – yanına kimseyi yaklaştırmayacağa benziyor."

"Evet" dedi Gabriel kaşlarını çatarak, "öyle gururlu ki Rabbim bir gün onun burnunu sürtecek. Bu dediğimi unutma."

"Evet" diyerek içini çekti Deborah, "Kutsal Kitap der ki yıkımdan önce gurur gelir."

"Düşüşten önce de kibir. Böyle yazar."

Yine gülümsedi Deborah. "Tanrı'nın sözünden kaçış yoktur, değil mi Peder? O söze göre davranmalıyız, o kadar – çünkü her sözü doğrudur, Cehennem'in kapıları bile dayanamaz karşısında."

Gabriel gülümsedi, Deborah'ya bakarken kalbinin merhametle dolduğunu hissetti. "Sen Söz'den çıkma, hemşire. Cennet'in pencereleri açılacak ve senin üzerine bereket yağdıracak, öyle ki hepsini nereye koyacağını bilemeyeceksin."

Bu kez Deborah'nın gülümsemesi daha da büyük bir sevinci yansıtıyordu. "Tanrı beni zaten kutsadı Peder. Senin ruhunu kurtardığı ve sana dini vaaz etme görevi verdiği zaman kutsadı."

"Hemşire Deborah" dedi Gabriel ağır ağır, "bütün o günahkâr zamanlarda – sen benim için dua mı ettin?"

Deborah'nın sesi bir ton alçaldı. "Elbette ettik Peder. Ben de annen de hep dua ettik."

Gabriel içi minnetle ve ani, çılgın bir varsayımla dolarak baktı ona: Deborah için hep var olmuştu, Deborah onu gözlemişti, Gabriel'ın gözünde bir gölgeden öte olmadığı o yıllar boyunca Deborah onun için dua etmişti. Ve hâlâ da ediyordu; hayatı boyunca o dualar yardım edecekti Gabriel'a – bunu şimdi Deborah'nın yüzünde görüyordu. Deborah konuşmadı, gülümsemedi de, sadece o vakur sevecenliğiyle baktı ona, hem soru sorar gibiydi hem de çekingendi.

"Tanrı seni korusun hemşire" dedi sonunda Gabriel.

Bu konuşma sırasında ya da hemen arkasından şehir muazzam bir yeniden canlanma toplantısına sahne oldu.[24] Çevredeki bütün eyaletlerden, hatta Florida'ya kadar güneyden ve Chicago'ya kadar kuzeyden gelen vaizler, hayat ekmeğini bölüşmek için bir araya geldiler. Yirmi Dört Kıdemli'nin[25] Yeniden Canlanma Toplantısı denen bu etkinlik o yazın en büyük olayıydı. Yirmi dört kişiydiler, her biri bir akşam vaaz verecekti – adeta parlayacaklardı insanların karşısında ve Tanrı'yı yücelteceklerdi. Her biri büyük deneyim ve güç sahibi olan, bazıları büyük üne sahip bu kişilerin arasına davet edilince Gabriel hem şaşırmış hem gurur duymuştu. Din alanında daha yeni çalışmaya başlamış, genç –ve daha dün günah batağında, kusmuk içinde yatan– bir adam için büyük ve önemli bir onurdu bu; davet geldiğinde Gabriel kalbinin korkuyla titrediğini hissetti. Ancak bu kudretli insanların karşısında kendini kanıtlaması için onu böyle erkenden görevlendirenin Tanrı'nın eli olduğunu da hissediyordu.

On ikinci gece vaaz verecekti. İlgi çekmekte başarısız kalma olasılığına karşı, iki yandan hemen hemen eşit sayıda savaş atıyla

---

24 Yeniden canlanma toplantısı (özgün metinde "revival meeting"), bir kilisenin aktif üyelerini din değiştirecek yeni kişiler kazandırmaya teşvik etmek ve günahkârları tövbe etmeye çağırmak için düzenlenen Hıristiyan dini ayini. (ç. n.)

25 Hıristiyanlıkta "Kıdemli" (özgün metinde "Elder"), bilgeliğine değer verilen ve bir Hıristiyan grubunda ya da kilisede sorumluluk ve yetki sahibi olan kişi. (ç. n.)

desteklenmesine karar verilmişti. Böylece kendisinden önce gelenlerin mutlaka koparmış olacağı fırtınadan yararlanabilecekti; onların yarattığı etkiyi daha da artıramazsa, arkasından gelenler onun performansını unuttururlardı.

Ancak Gabriel performansının –kariyerinde şimdiye kadarki en önemli performansı bu ve ona çok şey bağlıydı– unutulmasını istemiyordu; ödüle aday olmak bir yana, yarışa katılmaya bile pek hazır olmayan bir genç sayılıp saf dışı edilmek istemiyordu. Tanrı'nın karşısında diz çöküp oruç tutuyor, Tanrı'nın onun aracılığıyla muazzam bir iş yapması için; Tanrı'nın elinin onun üzerinde olduğunu, Tanrı'nın onu meshettiğini herkesin görmesi için durup dinlenmeden, gece gündüz dua ediyordu.

Kendisinden istenmese de Deborah da onunla birlikte oruç tuttu ve dua etti, Gabriel'ın en iyi siyah elbisesini temizlensin, onarılsın ve büyük gün için ütülensin diye alıp götürdü. Sonrasında da elbiseyi hemen aldı ki toplantıyı resmen sonuçlandıracak olan pazar günkü büyük ziyafette de aynı şekilde düzgün olsun. Bu pazar günü herkes için ama özellikle yirmi dört Kıdemli için bir şenlik günü olacaktı, o gün cemaatin çalışmaları ve yapacakları masrafla muhteşem bir ziyafet verilecekti onlara.

Vaazını vereceği akşam Deborah'yla birlikte büyük, ışıklı salona yürüyerek gittiler, son günlere kadar orada bir dans orkestrası yer alıyordu, cemaat salonu etkinlik süresince kiralamıştı. Ayin başlamıştı; ışıklar sokağa taşıyor, müzik havayı dolduruyor, sokaktan geçenler durup dinliyor, aralık kapılardan içeriye göz atıyorlardı. Gabriel herkesin içeri girmesini istiyordu, sokaklarda koşmak, bütün günahkârları tutup Tanrı'nın sözünü dinlesinler diye içeri çekmek istiyordu. Ancak insanlar kapılara yaklaştığında, onca gündüz ve gecedir bastırdığı korku yeniden kabarıyordu içinde, bu gece o yüksek yerde bir başına nasıl duracağını, Tanrı'nın vaaz etmesi görevini verdiği ve kendisinin dudaklarından dökülen şahadeti nasıl pekiştireceğini düşünüyordu.

"Hemşire Deborah" dedi ansızın, kapıların önünde durduklarında, "seni göreceğim bir yerde oturur musun?"

"Elbette öyle yaparım Peder" dedi Deborah. "Sen çık oraya. Tanrı'ya güven."

Başka bir şey söylemeden arkasını döndü Gabriel, Deborah'yı kapıda bıraktı, sıraların arasındaki koridordan geçip kürsüye çık-

tı. Hepsi şimdiden gelmişti, yüce makam sahibi kocaman, rahat adamlar; Gabriel kürsünün önündeki basamakları çıkarken ona gülümseyip başlarını salladılar; içlerinden biri, din adamlarının beğeneceği hevesli topluluğu başıyla işaret ederek, "Buradakilere senin için ısınma hareketleri yaptırdık genç adam" dedi, "sen de onları bu gece coştur bakalım."

Tahta benzeyen koltuğunun önünde dua için diz çökmeden hemen önce gülümsedi Gabriel; son on bir gecedir düşündüğü gibi, Kıdemlilerde kutsal mekândayken bir rahatlık, *kendisinin* ruhunu tedirgin eden bir ciddiyetsizlik olduğunu düşündü yine. Oturmuş beklerken Deborah'nın en öndeki sırada, tam kürsünün altında yer bulmuş olduğunu gördü, Kutsal Kitap'ı da kucağındaydı.

Sonunda, Kutsal Kitap'taki bölüm okunduktan, tanıklıklar verilip ilahiler söylendikten, bağışlar toplandıktan sonra Gabriel –bir gece önce vaaz veren Kıdemli tarafından– takdim edildi ve birden kendini ayağa kalkmış buldu, büyük Kutsal Kitap'ın kendisini beklediği kürsüye ve onun altındaki, mırıldanan cemaate doğru yürüyordu, o yüksek yerde dururken birden başı döndü, paniğe kapıldı, aynı anda da hemen, onu oraya getirenin Tanrı olmasının verdiği tarifsiz bir gurur ve sevinç hissetti.

"Haykıran" bir ilahiyle başlamadı, ya da coşkulu bir tanıklıkla; pek az titreyen kuru, soğukkanlı bir sesle, herkesin kendisiyle birlikte Yeşaya'nın altıncı bölümüne, beşinci ayete bakmalarını istedi; Deborah'ya da ayeti yüksek sesle okumasını söyledi.

Deborah alışılmadık derecede güçlü bir sesle okudu: "'Ve ben dedim: Vay başıma! Çünkü helâk oldum; çünkü ben dudakları murdar bir adamım, ve dudakları murdar bir kavmin içinde oturmaktayım; çünkü gözlerim Kralı, orduların RABBİNİ gördü.'"

Deborah bu cümleyi okuduktan sonra toplantı salonuna sessizlik çöktü. Bir an, üzerine dikilen gözler ve arkasında oturan Kıdemliler Gabriel'ı dehşete düşürdü, nasıl devam edeceğini bilemedi. Sonra Deborah'ya bakıp başladı.

Bu sözleri söylemiş olan Yeşaya Peygamber'di, ona "Kartal gözlü" denirdi çünkü karanlık yüzyılların ötesine bakmış ve İsa'nın doğacağına dair kehanette bulunmuştu. Yeşaya'nın bir başka kehaneti, insanın rüzgârdan ve fırtınadan kaçıp sığınılacak bir yer olacağıydı; Yeşaya kutsal yolu tarif etmiş, kupkuru toprakların göllere dönüşeceğini, çorak toprakların birer pınar olacağını da söylemişti. Çöl

olan yer bereketlenecek, goncalar açacaktı orada. Yeşaya, "Çünkü bize bir çocuk doğdu, bize bir oğul verildi; ve reislik onun omuzu üzerinde olacak" diye kehanette bulunmuştu.[26] Tanrı bu adamı dürüstlük içinde yetiştirmiş, büyük işler görmesi için onu seçmişti ama aynı adam, Tanrı'nın ihtişamı karşısında "Vay başıma" diye haykırmıştı.

"Evet!" diye bağırdı bir kadın. "Anlat!"

"Yeşaya'nın bu haykırışında hepimizin alacağı bir ders, çıkaracağı bir anlam, söylemesi güç bir şey vardır. Eğer biz bunu haykırmamışsak, o zaman kurtuluşu da hiç bilmemişiz demektir; bu haykırışla yaşayamazsak, her saat, her gün, gece yarısı ve öğle vakti güneşinde yaşayamazsak, kurtuluş bizi terk etmiş, ayaklarımız Cehennem'e basmış demektir. Evet, Tanrı'ya sonsuza kadar şükürler olsun! Onun karşısında artık titremezsek yolumuzdan sapmışız demektir."

"Amin!" diye bağırdı arkalardan bir ses. "Amin! Ver vaazını evlat!"

Gabriel kısacık bir süre durdu, alnındaki teri kuruladı; kalbi korkuyla, titreyişle ve güçle dolmuştu.

"Çünkü unutmayalım, günahın bedeli ölümdür; yazılıdır bu, yok sayılamaz, kim ki günah işler, ölecektir. Günah içinde doğduğumuzu hep hatırlayalım, annelerimizin rahmine onlar günah içindeyken düştük – bedenimizin her yerinde günah hüküm sürer, günah kirli kalbin doğal sıvısıdır; günah gözlerden bakar, amin ve bizi şehvete götürür, günah kulakta duyulur ve budalalık yaptırır bize, günah dilimize yerleşir ve cinayet işletir. Evet! Günah insanın tek mirasıdır, günah doğal babamızın, o günahkâr Âdem'in bize bıraktığı mirastır, onun elması bizi hasta eder, yaşayan kuşakları da henüz doğmamışları da hasta edecektir! Sabahın oğlunu Cennet'ten kovduran günahtı, Âdem'i Cennet'ten kovduran, Kabil'e kardeşini öldürten, Babil Kulesi'ni inşa ettiren, Sodom'u yıkan yangını çıkaran günahtı – dünya kurulduğundan beri insanın içinde yaşayan ve soluk alan, kadınların çocuklarını acılar içinde ve karanlıkta doğurmasına neden olan, ağır işlerle erkeklerin sırtlarını büken, boş mideleri boş bırakan, masayı boş bırakan, paçavralar içindeki çocuklarımızı kerhanelere, bu dünyadaki dans salonlarına gönderen günahtır!"

---

26 Yeşaya, 6:6 (ç. n.)

"Amin! Amin!"

"Ah. Vay başıma. Vay *başıma*. Evet, canlarım – insanın içinde dürüstlük yoktur. Bütün insanların kalbinde kötülük vardır, bütün insanlar yalancıdır – bir tek Tanrı dürüsttür. Davut'un sesine kulak verin: 'RAB benim kayam, sığınağım, kurtarıcımdır, Tanrım, kayam, sığınacak yerimdir, kalkanım, güçlü kurtarıcım, korunağımdır!'[27] Tozların ve küllerin içinde oturan, çocukları ölmüş, malı mülkü yitmiş, etrafında sahte avutucular olan Eyüb'ü dinleyin: 'Beni öldürecek olsa da Tanrı'ya güveneceğim.'[28] Bir zamanlar adı Saul olan, kurtarılmışlara eziyet eden, Şam yolunda öldürülen, müjdeyi duyurmak için yola çıkan Pavlus'u dinleyin: 'Eğer Mesih'e aitseniz, İbrahim'in soyundansınız, vaade göre de mirasçısınız.'"[29]

"Ah, evet" diye bağırdı Kıdemlilerden biri, "Tanrı'ya hep şükürler olsun!"

"Çünkü Tanrı'nın bir planı vardı. İnsanın ruhunun ölmesine tahammül edemezdi, onun kurtuluşu için bir plan hazırlamıştı. İlk başta, dünyayı kurarken, bir planı vardı Tanrı'nın, amin! Bütün canlıların hakikati öğrenmelerini istiyordu. Başlangıçta Söz vardı, Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı – evet, ve yaşam O'ndaydı, *şükürler olsun*, ve bu yaşam insanların ışığıydı. Canlarım, Tanrı insanların kalplerinin kötüye yöneldiğini görünce, her bir kişinin nasıl dönüp kendi yoluna gittiğini, nasıl evlenip evlilik yaşamına girdiklerini, Tanrı'ya ters düşen şeylerle ziyafet çektiklerini, şehvete kapıldıklarını ve küfür ettiklerini, kalplerini Tanrı'nın karşısında günah dolu bir kibirle şişirdiklerini görünce –işte o zaman Tanrı'nın Oğlu, dünyanın günahlarını üzerine alan kutsal kuzu, sözün ete kemiğe bürünmüş hali, yerine getirilen vaat olan Tanrı'nın oğlu– işte o zaman Babasına döndü, 'Baba, bana bir beden hazırla, aşağıya inip günahkârları kurtuluşa ulaştırayım' diye bağırdı."

"Sevinin bu akşam, Tanrı'ya şükredin!"

"Bu gece burada olan babalar, sizin hiç yoldan çıkan oğlunuz oldu mu? Anneler, gençliğinin gururunu yaşarken öldürülen kızınız oldu mu? Buradakiler arasında İbrahim'e gelen emri, mihrapta oğlunu kurban etmesi gerektiğini söyleyen emri duyan var mı? Babalar, oğullarınızı düşünün, onlar için nasıl titrediğinizi, onlara

27 Mezmurlar, 18:2 (ç. n.)

28 Eyüb, 13:15 (ç. n.)

29 Galatyalılara Mektup, 3:29 (ç. n.)

nasıl doğru yolu göstermeye çalıştığınızı, büyürken güçlü olsunlar diye onları nasıl beslediğinizi düşünün; *kendi* oğlunuza duyduğunuz sevgiyi düşünün, onun başına gelebilecek kötülüklerin kalbinizi nasıl parçalayacağını ve tek evladını dünyaya, günahkâr dünyada insanlar arasında yaşasın diye gönderen, zulmedilen, acı çeken, çarmıhı taşıyan ve ölen evladını gönderen Tanrı'nın nasıl acı çektiğini düşünün – bizim oğullarımız gibi kendi günahları için değil, bütün dünyanın günahları için, bütün dünyanın günahlarını kendi üzerine almak için, bu gece kalplerimizde neşeli çıngıraklar çalsın diye ölen oğlu yüzünden Tanrı'nın çektiği acıyı düşünün!"

"Şükürler olsun O'na!" diye bağırdı Deborah, Gabriel onun sesinin bu kadar yüksek çıktığını hiç duymamıştı.

"Vay başıma, çünkü Tanrı günahkâra vurunca onun gözleri açıldı, kendisini bütün pisliğiyle Tanrı'nın ihtişamının karşısında çırılçıplak gördü. Vay başıma! Çünkü kurtuluş âmi kör edici bir ışıktır, göklerden gelip kalplere girer – gökler çok yukarıda, günahkâr çok aşağıdadır. *Vay başıma!* Çünkü eğer Tanrı günahkârı kaldırmazsa o asla yerden kalkamaz!"

"Evet Rabbim! Ben oradaydım!"

Bugün buradakilerden kaç kişi Yeşaya'nın düştüğü yere düşmüştü? Kaç kişi Yeşaya'nın bağırdığı gibi bağırmıştı? Kaç kişi Yeşaya gibi tanıklık edebilir, "Çünkü gözlerim Kralı, orduların Rabbini gördü" diyebilirdi? Buna tanıklık edemeyen, O'nun yüzünü görmeyecek, o büyük günde ona şöyle denecekti: "O zaman ben de onlara açıkça, 'Uzak durun benden, ey kötülük yapanlar!' diyeceğim."[30] Ve sonra, Şeytan ile bütün melekleri için hazırlanmış olan ateşli çukura atılacaktı, bir daha çıkmamak üzere. Ah, günahkâr bu gece kalkar mıydı, kurtuluşuna kadar olan kısa mesafeyi yürüyüp buradaki merhamet koltuğuna gelir miydi?

Ve bekledi Gabriel. Deborah ona gülümsedi, sakin ve güçlüydü. Gabriel oradakilerin yüzlerine baktı, herkesin yüzü ona dönüktü. Neşe gördü o yüzlerde ve kutsal bir heyecan ve inanç – başlarını kaldırmış ona bakıyorlardı. Sonra, en arkalardan bir çocuk ayağa kalktı, uzun boylu, çok esmer bir çocuktu, yırtık beyaz gömleğinin yakası açıktı, pantolonu tozluydu, eprimişti, düşmesin diye eski bir kravat bağlamıştı pantolonuna, upuzun, korkutucu, soluk alıp

30 Matta, 7:23 (ç. n.)

veren mesafenin ötesinden Gabriel'a baktı, sonra uzun, aydınlık koridorda ona doğru yürüdü. Biri, "Ah, Tanrı'ya şükürler olsun!" diye bağırınca Gabriel'ın gözlerine yaşlar doldu. Çocuk içini çeke çeke merhamet koltuğunun önünde diz çöktü, bütün kilise ilahi söylemeye başladı.

Gabriel arkasını döndü, bu gece başarılı olduğunu, Tanrı'nın ondan yararlandığını biliyordu. Kıdemlilerin hepsi gülümsüyorlardı, içlerinden biri Gabriel'ı elinden tuttu, "Harikaydın oğlum. Harikaydın" dedi.

Sonra, yeniden canlanma toplantısının sonundaki büyük ziyafetin verileceği pazar günü geldi, Deborah ve diğer kadınlar kaç gün önceden yemek pişirmişler, kızartmalar, haşlamalar yapmışlardı. Gabriel kendisinin toplantının en iyi konuşmacısı olduğunu söyleyen Deborah'ya şakayla karışık onun da kadınlar arasında en iyi aşçı olduğunu söyleyerek karşılık verdi. Deborah mahcup bir tavırla, bu iltifatta Gabriel'ın dezavantajlı olduğunu, çünkü kendisi bütün konuşmacıları dinlemiş olsa da Gabriel'ın uzun zamandır başka bir kadının pişirdiği yemekleri yememiş olduğunu ileri sürdü.

Pazar günü geldiğinde ve Gabriel bir kez daha Kıdemlilerin arasına girdiğinde, tam masaya gidecekken, o sevinçli, gururlu beklentisinin birden azaldığını hissetti. Bu adamların yanında kendini rahat hissetmiyordu, buydu mesele; onları Kıdemli saymak, din konusunda kendisinden daha iyi olduklarını kabul etmek zor geliyordu ona. Gözüne öyle rahat, hatta neredeyse öyle dünyevi görünüyorlardı ki; eski zamanların, Tanrı'ya hizmet ederken zayıflayan, çıplaklaşan aziz peygamberlerine hiç benzemiyorlardı. Bunlar, Tanrı'nın vekilleri şişmandılar, çeşit çeşit gösterişli giysiler giyiyorlardı. Hıristiyanlığı yaymak için o kadar uzun zamandır çalışıyorlardı ki artık Tanrı'nın karşısında titremiyorlardı bile. Tanrı'nın gücünü kendi hakları olarak görüyor, kendi güvenli ve özel atmosferlerini daha da heyecanlı kıldığını düşünüyorlardı. Görünüşe bakılırsa her birinin sık sık kullandığı bir çuval dolusu vaazları vardı ve gözlerini şöyle bir aralayınca hangi topluluğa hangi vaazın uygun düşeceğini biliyorlardı. Gayet otoriter bir tavırla vaaz vermelerine ve insanları mihrabın önünde –yevmiyeli işçinin günlük işinde kestiği mısır başakları gibi– tevazuya zorlamalarına rağmen Tanrı'yı yüceltmiyorlardı ya da durumu yücelik saymıyorlardı; yüksek ücretli sirk

sanatçılarından farkları yok bunların, diye düşündü Gabriel, her birinin kendine özgü şaşırtıcı, özel yeteneği var. Gabriel onların, her birinin kurtardığı kişilerin sayısını karşılaştırıp şakalaştıklarını fark etti, sanki bilardoda alınan sayıları karşılaştırıyorlardı. Bu da sinirlendirdi ve korkuttu onu. O, Tanrı'nın ihsanını asla böyle hafife almak istemiyordu.

Vaizler toplantı salonunun üst katında ayrı yemek yiyorlardı – İsa'nın bağındaki çıraklar ise alt kattaki bir masadaydılar–, kadınlar da herkesi doyurmak için tepsileri doldurup iki kat arasında gidip geliyorlardı. Deborah da o kadınlardan biriydi, hiç ağzını açmasa da, Gabriel ne kadar huzursuz olsa da, Deborah'nın odaya her girişinde, kendisini orada, bütün o tanınmış kişilerin arasında, üniforması olan ciddi siyah-beyaz giysisiyle, öyle vakur ve tam bir erkek gibi otururken görünce hissettiğini bildiği gururdan patlayacak gibi oluyordu. Keşke annesi de orada olsaydı da Gabriel'ı görseydi – bu mertebeye yükselmiş Gabriel'ını.

Ama yemeğin sonuna doğru, kadınlar pastaları ve kahveyle kremayı getirdiklerinde, onlar kapıdan çıkar çıkmaz masadaki konuşmalar daha da neşeli, daha da keyifli olduğunda, Kıdemlilerden kilolu, neşeli, sarışın, yüzü de kuşkusuz gençliğindeki fırtınaları işaret eden, kurumuş kana benzeyen çillerle kaplı olan biri güldü ve Deborah'yı kastederek, "Tam bir azize bu kadın!" dedi, "genç yaşında beyaz erkeklerin sütünü boğulurcasına öyle yutmuş ki ve o süt karnında öyle ekşimiş ki, artık daha doygun, daha tatlı özünün tadına bakabileceği bir zenciyi asla bulamaz." Masadakiler kahkahaları patlattılar ama Tanrı'nın vekillerinin böyle iğrenç bir laubalilik içinde olması, Tanrı'nın kendisini avutsun diye gönderdiği, kendisinin kolaylıkla yoldan çıkmasını engelleyen kadına böyle onursuzca davranılması Gabriel'ın kanını damarlarında dondurdu. Kendi aralarında biraz kaba şakalar yapmanın bir zararı olmaz diye düşündüklerini biliyordu; dinlerine iyice kök salmışlardı, Şeytan'ın çekicinin böyle hafifçe dokunması onları yere düşürmezdi. Gabriel onların şamatacı, gülen suratlarına baktı, kıyamet gününde hesap verecekleri pek çok şey olduğunu hissetti çünkü gerçek inançlıların yolunda, onları tökezletecek birer taştı bu adamlar.

Sarışın adam Gabriel'ın sertleşen, şaşkınlaşan yüzünü görünce kahkahasını kesti, "Neyin var oğlum?" dedi. "Umarım seni kıracak bir şey söylememişimdir."

"Sen vaaz verdiğin gece Kutsal Kitap'tan o okumuştu, değil mi?" diye sordu bir başka Kıdemli, uzlaştırıcı bir sesle.

"O kadın" dedi Gabriel, başının içi uğulduyordu, "benim Rabbimdeki hemşiremdir."

"Eh, Kıdemli Peters bunu bilmiyordu" dedi bir başkası. "Kötü bir niyeti yoktu tabii."

"Kızmayacaksın, değil mi?" diye sordu Kıdemli Peters nazikçe ama adamın yüzündeki ve sesindeki alaycı ifade Gabriel'ın dikkatinden kaçmadı. "Küçük akşam yemeğimizi bozmazsın, değil mi?"

"*Hiç kimse* hakkında kötü konuşulmamalı, öyle düşünüyorum" dedi Gabriel. "Kutsal Kitap kimseyle alay edilmemeli der."

"Şunu unutma ki" dedi Kıdemli Peters, nezaketini bozmadan, "bir Kıdemliyle konuşuyorsun."

"Bu durumda bana öyle geliyor ki" dedi Gabriel, cüretine kendisi de şaşırarak, "ben sizi kendime örnek alacaksam sizin örnek olmanız gerekir."

"İyi ama" dedi bir başkası gülerek, "o kadınla evlenecek filan değilsin ya – demek ki böyle heyecanlanman ve küçük toplantımızın tadını kaçırman gerekmez. Kıdemli Peters'ın kötü bir niyeti yoktu ki. Senin ağzından daha kötü bir şey çıkmazsa, göklerde, seçilmişlerin arasında sayabilirsin kendini."

Bu sözler üzerine masada küçük kahkahalar duyuldu; sanki mesele kapanmış gibi herkes yemesine içmesine geri döndü.

Ama Gabriel onları şaşırttığını hissediyordu; onları gafil avlamıştı, onlar da onun saflığı karşısında biraz utanmışlar, kafaları karışmıştı. Ve Gabriel birden İsa'nın sözlerini anladı, orada şöyle yazılıydı: "Pek çok kişi çağrılır ama pek azı seçilir." Evet, gözlerini masanın çevresinde gezdirdi, herkesin neşesi yerine gelmişti ama aynı zamanda Gabriel'a karşı temkinliydiler – acaba bunlardan hangisi şan ve şeref içinde Baba'nın sağ tarafında oturacak, diye düşündü.

Sonra, orada otururken, Kıdemli Peters'ın taşkın, asılsız sözlerini hatırlayınca o sözler onun içindeki, Deborah'yla ilişkisindeki bütün kuşkularını ve korkularını, tereddütlerini ve hassasiyetlerini silkeleyip bir araya getirdi, bunların toplamına baktığında o ilişkide önceden karar verilmiş bir şey bulunduğuna emin oldu. Rabbi Deborah'yı ona, onu ayakta tutsun diye verdiğine göre, kendisini de Deborah'ya onu ayağa kaldırsın, erkeklerin gözündeki onursuz-

luktan onu kurtarsın diye göndermişti. Ve bu düşünce içine bir anda, bir vizyonun gücüyle doldu: Ondan daha iyi bir kadın mı bulacaktı? Deborah Siyon'un çıtkırıldım kızlarına benzemiyordu! Sokaklarda iffetsizce, kırıta kırıta, uyku mahmuru gözlerle, ağzı şehvetten yarı açık dolaştığı görülmezdi ya da gece yarıları soyunmuş durumda, siyahi bir gencin sarkmış belasını soyarken, çitlerin altında miyavlarken görüldüğü olmazdı. Hayır, onların evlilik yatağı kutsal olacaktı, çocukları inançlıların soylu yolundan gideceklerdi. Bu düşünceyle cesaretlendi, içinde, derinlerde daha bayağı bir ateş de yandı, uykudaki korkusu uyandı ve (o masa, papazlar, yemek ve konuşmalar hepsi birden yine üzerine bastırırken) Pavlus'un yazdıklarını hatırladı: "Yanmaktansa evlenmek daha iyidir."[31]

Yine de bir süre sakin kalırım diye düşündü, bu meselede Rab'bin düşüncesini daha iyi anlamaya çalışacaktı. Çünkü Deborah'nın kendisinden kaç yaş büyük olduğunu hatırlamıştı – sekiz yaş; hayatında ilk kez, yıllar önce beyaz erkekler tarafında Deborah'nın onuruna nasıl leke sürüldüğünü gözünün önüne getirmeye çalıştı: Etekleri başının üstüne kaldırılmış, mahrem yerleri ortaya çıkmış – beyaz adamlar yapmıştı bunu. Kaç kişiydiler? Nasıl dayanmıştı Deborah? Bağırmış mıydı? Sonra Deborah'yla evleneceğini duyduklarında insanların (ama onu pek de kaygılandırmıyordu bu, çünkü eğer Mesih onu kurtarmak için çarmıha gerilebildiyse, o da İsa'nın görkemi artsın diye kendisiyle alay edilmesine katlanabilirdi) nasıl da gülümseyeceklerini, Hz. Yunus'un sukabağı bitkisi gibi bir gecede bitiveren iğrenç (şimdi de pek esirgenmeyen) varsayımlarda bulunacaklarını düşündü.[32] Deborah o insanların her gün duydukları utancın canlı kanıtı ve tanığı olmuştu önceden, sonradan onların kutsal budalası haline gelmişti, Gabriel ise onların kızlarının ehlileşmez yağmacısı, kadınlarının gönlünü çalan hırsız, onların gezgin karanlıklar prensiydi eskiden! Kıdemlilerin besili suratlarına ve geviş getiren ağızlarına bakınca gülümsedi – hepsi de kutsallıktan uzak papazlar, sadakatsiz hizmetkârlardı; asla bu kadar şişman ya da ahlaksız olmamaya yemin etti, Tanrı onun kanalıyla

31 1. Korintliler 7:9: "Ama kendilerini denetleyemiyorlarsa evlensinler. Çünkü için için yanmaktansa evlenmek daha iyidir." (ç. n.)

32 Hz. Yunus'u denizde bir balık yutmuş, ama o bir müddet balığın karnında kaldıktan sonra oradan kurtulmuştu. Bitkin bir halde sahile atılan Hz. Yunus'un üzerinde Tanrı, ona gölge versin diye şişe kabağı bitkisi büyütmüştü. (ç. n.)

muazzam bir iş yapmalıydı ve o iş, sonraki çağlar boyunca, O'nun sonsuz sevgisinin ve merhametinin tatlı, ciddi ve kudretli bir kanıtı olarak çınlamalıydı. Şimdi etrafını saran varlığın etkisiyle titriyordu; yerinde zor durabiliyordu. Gökyüzünden üzerine, onun, seçilmiş kişinin üzerine ışık vurduğunu hissediyordu; İsa da tapınakta, tamamıyla şaşkına dönmüş Kıdemlilerinin karşısında, kendisinin şimdi hissettiklerini hissetmiş olmalıydı; başını kaldırdı, ne bakışlarına aldırdı onların ne de gırtlaklarını temizlemelerine ve ansızın masaya çöken sessizliğe. "Evet. Tanrı mucizelerini gerçekleştirmek için birçok gizemli yol izler" diye düşündü.

"Hemşire Deborah" dedi o gecenin ileri bir saatinde, onu kapısına kadar götürürken, "Rabbim bana bir mesaj verdi, ben bu konuda dua ederken ve Rabbimden bana doğru yolu göstermesini dilerken bana yardım etmeni istiyorum."

Aklından geçenleri Deborah'nın tahmin edip edemeyeceğini merak ediyordu. Deborah ona dönüp konuştuğunda yüzünde sabırdan başka bir şey okunmuyordu: "Ben hep dua ediyorum. Ama bu hafta, eğer sen istiyorsan daha da çok dua ederim."

Ve böyle dua ettikleri günlerde Gabriel bir rüya gördü.

Rüyanın nasıl başladığını, neler olduğunu ya da rüyasında kiminle birlikte olduğunu sonradan hiç hatırlayamadı; hiçbir ayrıntı da kalmamıştı aklında. Çünkü aslında iki rüya görmüştü, ilki, ikinciyi belli belirsiz, bulanık, sıkıntılı bir biçimde sezdiriyordu. İlk rüyası ikincisine bir geçişti, onun sadece havasını hatırlıyordu, yaşadığı günün havası gibiydi – ağırdı, dört bir yanda tehlike vardı, Şeytan ensesindeydi, onu yere yıkmaya çalışıyordu. O gece uyumaya çalıştığında Şeytan yatağının yanına iblisler göndermişti – artık görmediği eski arkadaşlarını, bir daha asla ortaya çıkıp onu rahatsız etmeyecek içki ve kumar sahnelerini ve tanımış olduğu kadınları. Kadınlar öyle gerçek gibiydiler ki sanki elini uzatsa dokunabilecekti onlara; kahkahalarını, iç çekişlerini tekrar duydu, kalçalarını ve göğüslerini ellerinin altında tekrar hissetti. Gözlerini kapayıp İsa'ya dönse de –defalarca seslendi İsa'ya– dinsiz bedeni kaskatı kesildi, alev alev yandı, kadınlar güldüler. Kendileri onu beklerken onun o daracık yatağından neden kalkmadığını sordular; onlar yataklarında inlerken, onu arzulayarak dönüp dururken ve onu beklerken onun neden bedenini iffet zırhına soktuğunu sordular. O da içini çekti ve döndü, her kımıldanışı bir işkenceydi, tenine çarşafların

her değişi ahlaksız bir okşayıştı – hayal edince, gerçek hayatındaki okşayışlardan daha iğrençti. Yumruklarını sıktı, Cehennem'in ev sahiplerini kovmak için kanı dilemek istedi[33] ama bu bile herhangi bir hareketten farksızdı, sonunda dua etmek için dizlerinin üstüne çöktü. Yavaş yavaş huzursuz bir uykuya daldı, görünüşe bakılırsa taş kesilecekti, sonra savaşta buldu kendini, sonra bir deniz kazasında – birden uyandı, rüya görmüş olması gerektiğini biliyordu çünkü bel bölgesi kendi beyaz er suyuyla kaplıydı.

Sonra titreyerek tekrar kalktı yataktan ve yıkandı. Bu bir uyarıydı, o da bunu biliyordu, Şeytan'ın kazdığı çukuru önünde görür gibiydi – derin ve sessiz çukur onu bekliyordu. Kusmuğuna dönen köpeği düşündü, temizlenmiş olan, düşen ve yedi iblis tarafından ele geçirilen, son durumu ilk durumundan da beter olan adamı. Soğuk yatağının yanında diz çökerek ama kalbi dua edemeyecek kadar kötü durumda, kardeşinin soyunu sürdürmektense dölünün tohumlarını yere saçan Onan'ı düşündü.[34] *Davut'un soyundandı, İbrahim'in oğlu.* Bir kez daha İsa'nın adını andı ve yeniden uyuyakaldı.

Rüyasında, yüksek, soğuk bir yerde olduğunu gördü, dağ gibi bir yerdi. Yüksekteydi, hem o kadar yüksekte ki sislerin ve bulutların içinde yürüyordu ama önünde çıplak bir bayır, dağın dik yamacı uzanıyordu. Bir ses, "Daha yukarı gel" dedi. O da tırmanmaya başladı. Biraz sonra, kayalara tutunurken yukarısında yalnızca bulutları, aşağısında sisi gördü – sis duvarının arkasında yangının hüküm sürdüğünü anladı. Ayakları kaymaya başladı, ayaklarının altındaki küçük taşlar ve kayalar pıtırdıyorlardı; öleceğinden korktu, tir tir titreyerek başını kaldırdı, "Rabbim, daha yükseğe çıkamıyorum"

33 Kanı dilemek: İsa Mesih'in çarmıhtaki kanı aracılığıyla ne olduysa onun harekete geçirilmesini istemektir. Tanrı'dan, İsa'nın kanının zaten elde etmiş olduğu şeyi sağlamasını istemektir. Bu söz, Çarmıh'ta olanlarla ilgili bir inanç ifadesidir. (ç. n.)

34 Yaratılış, 38: "O sıralarda Yahuda kardeşlerinden ayrılarak Adullamlı Hira adında bir adamın yanına gitti. Orada Kenanlı bir kızla karşılaştı. Kızın babasının adı Şua'ydı. Yahuda kızla evlendi. Kadın hamile kaldı ve bir erkek çocuk doğurdu. Yahuda ona Er adını verdi. Kadın yine hamile kaldı, bir erkek çocuk daha doğurdu, adını Onan koydu. Yine bir erkek çocuk doğurdu, adını Şela koydu. Şela doğduğu zaman Yahuda Keziv'deydi. Yahuda ilk oğlu Er için bir kadın aldı. Kadının adı Tamar'dı. Yahuda'nın ilk oğlu Er, RAB'bin gözünde kötüydü. Bu yüzden RAB onu öldürdü. Yahuda Onan'a, 'Kardeşinin karısıyla evlen' dedi, 'kayınbiraderlik görevini yap. Kardeşinin soyunu sürdür.' Ama Onan doğacak çocukların kendisine ait olmayacağını biliyordu. Bu yüzden ne zaman kardeşinin karısıyla yatsa, kardeşine soy yetiştirmemek için menisini yere boşaltıyordu. Bu yaptığı RAB'bin gözünde kötüydü. Bu yüzden RAB onu da öldürdü." (ç. n.)

diye bağırdı. Ancak az sonra o ses, sakin, güçlü ve karşı konulması olanaksız bir şekilde, "Gel oğlum. Daha yükseğe gel" diye tekrarladı. O zaman anladı ki eğer düşüp ölmek istemiyorsa o sese itaat etmeliydi. Tırmanmaya devam etti, ayakları yine kayıyordu; tam düşeceğini düşünürken birden karşısında dikenli yeşil yapraklar belirdi; yapraklara tutununca elleri acıdı, o ses tekrar "Daha yükseğe gel" diyordu. Gabriel tırmandı, rüzgâr giysilerinin içine dalıyordu, ayakları da elleri de kanamaya başladı; buna rağmen tırmandı, sırtı kopacak gibiydi, bacakları uyuşmuştu, titriyorlardı, onlara hükmedemiyordu; önünde hâlâ bulutlardan başka bir şey yoktu, altında da uğultulu sis. Rüyasında ne kadar tırmandığını bilmiyordu. Sonra, ansızın, bulutlar ayrıldı, görkemli bir taca benzeyen güneşi gördü, huzurlu bir çayırdaydı artık.

Yürümeye başladı. Şimdi sırtında uzun, beyaz bir giysi vardı. Kulağına ilahi sesi geldi: "Vadide yürüdüm, o kadar güzeldi ki, bunların hepsi benim mi diye sordum Rabbime." Ama biliyordu, ona aittiler. Bir ses, "Peşimden gel" dedi. Ve yürüdü Gabriel, yine yüksek bir yerin kenarındaydı ama yıkanmış, kutsanmıştı, pırıl pırıl güneşin altında nurlanmıştı, Tanrı gibi duruyordu orada, altın gibi parlıyordu ve aşağıya bakıyordu, arkasında bıraktığı uzun yola, tırmandığı dağın dik yamacına. Ve şimdi seçilmişler beyaz giysiler içinde şarkı söyleyerek tırmanıyorlardı dağa. "Onlara elini sürme" dedi ses, "benim damgam var üzerlerinde." Gabriel döndü ve yüzüstü yere düştü, ses tekrar "Senin soyun böyle olacak" dedi. Sonra uyandı Gabriel. Sabah olmuştu, yattığı yerde Tanrı'ya şükretti, rüyasında gördükleri için döktüğü gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu.

Deborah'nın yanına gidip Rab'bin onu karısı, kutsal yardımcısı yapması için yol gösterdiğini söyleyince Deborah bir an dili tutulmuş, dehşete kapılmış gibi baktı Gabriel'a. Gabriel onun yüzünde daha önce böyle bir ifade hiç görmemişti. Tanıdığından beri ilk kez dokundu ona, ellerini omuzlarına koydu, o omuzlara bir zamanlar nasıl kabaca dokunulduğunu, şimdi Deborah'nın nasıl onurlu bir konuma geleceğini düşündü. "Korkmuyorsun değil mi Hemşire Deborah?" diye sordu. "Korkacağın bir şey yok ya?"

O zaman Deborah gülümsemeye çalıştı ama gülümseyemeyip ağlamaya başladı. Hem sert hem çekingen bir tavırla başını Gabriel'ın göğsüne yasladı.

"Hayır" dedi, Gabriel'a yaslandığı için boğuk çıkan bir sesle, "Korkmuyorum." Ama ağlamaya devam ediyordu.

Gabriel onun öne eğdiği kaba başını okşadı. "Tanrı seni kutsasın küçük kız" dedi çaresizce. "Tanrı seni kutsasın."

Piyanonun yanında diz çökmüş olan Elisha Birader Rab'bin gücü altında bağırıyordu, sırtüstü devrilince kilisedeki sessizlik sona erdi. Hemen arkasından iki üç kişi daha bağırdı, bekledikleri o büyük sağanağın habercisi olan bir rüzgâr kilisenin içinden geçti. O bağırışla ve onu yankılayan diğer seslerle birlikte ayin, iç çekişlerin ve ara sıra da tek bir haykırışın böldüğü mırıldanmaların duyulduğu ilk evresinden, gözyaşlarının ve inlemelerin, seslenişlerin ve ilahilerin olduğu evreye geçti, sanki az sonra çocuğunu doğuracak bir kadın doğum sancısı çekiyordu. Bu harman yerindeki çocuk, ışığa ulaşmaya çabalayan ruhtu, doğum sancısı çeken de kiliseydi, sürekli itiyor ve geri çekiliyor, İsa'nın adını sesleniyordu. Elisha Birader bağırıp yere düşünce Hemşire McCandless ayağa kalktı, dua etmesine yardımcı olmak için onun başına gitti. Çünkü ruhun yeniden doğuşu sürekli bir işlemdi; Şeytan ancak saat başı yeniden doğuş olursa durdurulabilirdi.

Hemşire Price ilahiye başladı:

"Geçmek istiyorum, Rabbim,
geçmek istiyorum.
Beni geçir Rabbim,
beni geçir."

Tek bir sesti, sonra başkaları katıldı ona, çekingen sesiyle John da aralarındaydı. Gabriel onun sesini tanıdı. Elisha bağırdığında Gabriel bir anda içinde bulunduğu zamana ve mekâna döndü, duyduğu sesin John'un sesi, Rab'bin gücü altında şaşkın halde yere serilenin John olduğunu sanıp korkmuştu. Az kalsın başını kaldırıp etrafına bakınacaktı; ama sonra yerdekinin Elisha olduğunu anladı, korkusu geçti.

"Nasıl istersen Rabbim,
Nasıl istersen."

Gabriel'ın oğullarından hiçbiri bu gece burada değildi, harman yerinde bağırmamışlardı. Biri neredeyse on dört yıl önce ölmüştü – Chicago'daki bir tavernada bıçakla gırtlağı kesilmişti. Hayattaki oğlu, küçük Roy, daha şimdiden düşüncesiz ve katı kalpliydi; evdeydi, başı sarılıydı, konuşmuyor, babasına öfkeleniyordu. Burada değildi oğulları. Gerçek vârisin durması gereken yerde sadece hizmetçinin oğlu duruyordu.

"İtaat edeceğim Rabbim,
İtaat edeceğim."

Aslında ayağa kalkıp Elisha için dua etmesi gerekirdi – bir kişi bağırdığında bir başkasının onun adına şefaat dilemesi uygun olurdu. Bu gece yerde bağırarak yatan kendi oğlu olsaydı nasıl da sevinerek ayağa kalkar, nasıl bir güçle dua ederdi. Ama Gabriel başını kaldırmadan dizlerinin üzerinde kaldı. Yerdeki Elisha'nın her bağırışı içini parçalıyordu. Ölmüş oğlunun ve hayattaki oğlunun bağırışını duyuyordu; biri düştüğü Cehennem'de, bağışlanma umudu olmadan, sonsuza kadar bağıracaktı; ötekiyse günün birinde Tanrı'nın merhameti bittiğinde bağıracaktı.

Şimdi Gabriel, yaptığı şahadetle, Tanrı'nın ona gösterdiği lütfun tüm işaretleriyle, hayattaki oğluyla onu yutmak için bekleyen karanlığın arasına girmeye çalışıyordu. Yaşayan oğlu ona sövmüştü –*piç kurusu*– kalbinde Tanrı yoktu onun; bu gece Roy'un ağzından çıktığını duyduğu küfür, ilk oğlunun annesinin bebeğini içinden dışarıya fırlatırken, sonra da dudaklarında bu küfürle hemen bu dünyadan ayrılırken ettiği ve bunca zaman bunca yayılarak yankılanan küfrün tekrarı olamazdı. O kadının küfrü ilk Royal'ı[35] yutmuştu, o çocuk günah içinde rahme düşmüş, günah içinde yok olmuştu; Tanrı'nın verdiği cezaydı bu ve adildi. Ama Roy ana rahmine evlilik yatağında, Pavlus'un kutsal dediği yatakta düşmüştü ve Krallık ona vaat edilmişti. Hayattaki oğlu babasının günahları yüzünden lanetlenmiş olamazdı; çünkü Tanrı, pek çok sancı çektikten, pek çok bekledikten sonra bağışlandığını gösteren bir işaret vermişti; Gabriel'ın aklına yine de, hayattaki oğlunun, hayattaki o düşüncesiz Royal'ın, annesinin işlediği günah yüzünden lanetlenmiş olabileceği

35 Royal: Bir krala (krallığa) ait olan veya krallık gücüne, saygınlığına, otoritesine vb sahip olan kişi anlamında. (ç. n.)

geldi, çünkü o günah için gerçekten nedamet getirilmemişti; o kadının günahının canlı kanıtı, bu gece burada, inançlıların arasında davetsiz konuk olarak diz çöken kişi, o kadının ruhuyla Tanrı'nın arasında duruyordu.

Evet, evlendiği bu Elizabeth taş kalpliydi, dik kafalıydı, söz dinlemezdi; yıllar önce Rab Gabriel'ın kalbine girip kadını ve bugün Gabriel'ın soyadını taşıyan isimsiz çocuğunu kaldırmasını istediğinde öyle görünmüyordu. Çocuk da aynı annesi gibiydi, sessiz, meraklı, kibirli – onlar günün birinde karanlığın dibine fırlatılacaklardı.

Bir keresinde Elizabeth'e işlediği günah için sahiden nedamet getirip getirmediğini sormuştu – o sırada ikisi evleneli epey olmuştu, Roy bebekti, Elizabeth de Sarah'ya hamileydi.

Elizabeth Gabriel'a bakmış, "Bunu bana daha önce de sormuştun, ben de sana nedamet getirdim demiştim" yanıtını almıştı.

Ama Gabriel ona inanmamıştı, "Yani tekrar aynı günahı işlemez misin?" diye sormuştu. "Geçmişe, eskiden olduğun yere, o zaman olduğun kişiye dönebilseydin, tekrar yapar mıydın aynı şeyi?"

Elizabeth başını eğmiş, sonra sabırsızca Gabriel'ın gözlerine bakmıştı. "Eh, eskiye dönebilseydim Gabriel ve yine aynı kız olabilseydim!.."

Uzun bir sessizlik olmuştu, Elizabeth beklemişti. Sonra Gabriel, neredeyse istemeden, "Peki... onu doğurur muydun?" diye sormuştu.

Elizabeth sesi titremeden, "Johnny'yi doğurduğum için pişmanım dememi beklemediğini biliyorum" demişti, "öyle değil mi?" Gabriel yanıt vermeyince, "Dinle beni Gabriel" demişti, "beni pişman ettiremeyeceksin. Ne sen, ne başka bir şey ne de bu dünyada başka biri yapabilir bunu. İki çocuğumuz var Gabriel, yakında üç olacak; ben hiçbirine öbürlerinden farklı davranmayacağım, sen de davranmayacaksın."

Ama zayıf, gururlu bir kadının oğluyla ve düşüncesiz bir oğlanla Tanrı'nın Gabriel'a vaat ettiği, babasının adını sevinerek ileriye taşıyacak, yeniden doğuşa kadar babasının krallığını oluşturmak için çalışacak oğul arasında nasıl fark olmazdı? Çünkü Tanrı bunu ona yıllar önce vaat etmişti, o da sadece bunun için yaşamıştı – dünyaya ve dünyevi zevklere, kendi hayatındaki keyiflere sırt çevirerek bu acı dolu yıllar boyunca Tanrı'nın verdiği sözün yerine gelmesi-

ni beklemişti. Esther'in ölmesine göz yummuştu, Royal ölmüştü, Deborah kısır olarak ölmüştü ama Gabriel o vaade tutunmuştu; Tanrı'nın karşısına gerçekten nedamet getirerek çıkmıştı ve vaadin yerine gelmesini beklemişti. O gün de mutlaka yakındaydı. Sadece sabretmesi ve Rab'bin önünde beklemesi gerekiyordu.

Elizabeth'i kırgınlıkla düşünürken aklı yine Esther'e gitti, ilk Royal'ın annesiydi o. Görür gibi oldu onu, içinde hâlâ dolaşan haz ve arzunun suskun, solgun, ürkmüş hayaletleriyle birlikte, elmacık kemikleri, tavrı ve saçları Kızılderilileri andıran ince, enerjik, koyu renk gözlü o kızı; alaycılık, sevgi, arzu, sabırsızlık ve aşağılama karışımı bir bakışla bakıyordu Gabriel'a; aslında pek sık giymediği ama Gabriel'ın onu hep böyle bir giysinin içinde düşündüğü alev rengi bir kıyafet vardı üzerinde. Esther'i zihninde alevle bir arada tutuyordu; sonbaharda alev gibi olan yapraklarla ve akşamları en uzak tepenin ardında batan alev gibi güneşle ve de Cehennem'in sönmeyen ateşiyle.

Esther şehre, Deborah'yla Gabriel evlendikten kısa bir süre sonra gelmiş, Gabriel'ın çalıştığı beyaz ailenin yanına hizmetçi olarak girmişti. Bu yüzden Gabriel onu sürekli görüyordu. Kızın işi bittiğinde evin arka kapısında delikanlılar beklerdi onu hep; Gabriel hava kararırken onu genç bir erkeğin kolunda uzaklaşırken görürdü, sesleri ve kahkahaları kendi durumuyla alay edercesine ona kadar gelirdi. Gabriel onun annesi ve üvey babasıyla oturduğunu biliyordu, günahkâr insanlardı, içki içiyor, kumar oynuyor, *ragtime* ve *blues* dinliyor, Noel ve Paskalya dışında kiliseye gitmiyorlardı.

Esther'e acımaya başladı, bir gün, kilisede vaaz vereceği bir akşam onu da davet etti. Esther ona ilk kez bu daveti aldığında dikkatle baktı – Gabriel da fark etti bunu, o bakış günlerce, gecelerce aklından çıkmadı.

"Gerçekten vaaz mı vereceksiniz bu gece? Sizin gibi yakışıklı bir erkek?"

"Rab'bin yardımıyla" dedi Gabriel, neredeyse düşmanca denebilecek kadar aşırı bir ciddiyetle. Aynı zamanda, Esther'in gözlerindeki ve sesindeki bir şey, Gabriel'ın yıllardır derine gömüldüğünü sandığı bir şeyi harekete geçirdi.

"Eh, çok memnun olurum" dedi Esther bir an sonra; tezcanlılık edip Gabriel'a "yakışıklı" dediği için kısa bir pişmanlık anı yaşadığı belli oluyordu.

"Bu gece gelmek için vaktiniz var mı?" diye sordu Gabriel kendini tutamayarak.

Esther sırıttı, gizli bir iltifat saydığı bu cümleyi duymak hoşuna gitmişti. "Bilemiyorum Peder ama gelmeye çalışırım."

Akşam olduğunda Esther bir başka delikanlının kolunda çekip gitti. Gabriel onun geleceğine inanmıyordu. Bu durum o kadar canını sıktı ki akşam yemeğinde Deborah'yla konuşamadı bile, kiliseye kadar hiç konuşmadan yürüdüler. Deborah âdeti olduğu üzere sessizce ve sinir bozucu bir şekilde göz ucuyla inceliyordu onu. Gabriel'ın görevine duyduğu saygıyı böyle ifade ederdi; Gabriel'ın aklına onu bu yüzden kınamak gelseydi, Deborah, Rab onun kalbine bir şey koyduğunda dikkatini dağıtmak istemediğini söylerdi. Bu gece de, Gabriel vaaz vereceği için Rab mutlaka her zamankinden de çok şeyler söylüyordu ona; Rab'bin meshettiği kişinin yardımcısı olarak, adeta kutsanmış tapınağın koruyucusu olarak susmak da Deborah'nın göreviydi. Bununla birlikte, aslında Gabriel konuşmak isterdi, Deborah'ya o kadar çok şey sormak isterdi ki; onun sesini dinlemek, o gününü nasıl geçirdiğini, umutlarını, kuşkularını, hayatını ve aşkını anlatırken yüzünü seyretmek isterdi. Ancak ikisi hiç konuşmazlardı. İçinden kulak verdiği ses de, sevgiyle ve ilgiyle gözlediği yüz de Deborah'ya değil Esther'e aitti. Gabriel içinde yine, akla felaketi ve zevki getiren o tuhaf ürpertiyi hissetti; sonra da Esther'in kiliseye gelmemesini diledi – bir şey olsaydı da Esther'i bir daha görmesi imkânsız hale gelseydi keşke.

Ancak Esther geldi; geç geldi, tam papaz cemaate o akşamın konuşmacısını sunmak üzereyken. Yalnız gelmedi, annesini de getirmişti – onu neler vaat ederek getirdiğini tahmin edemiyordu Gabriel, o akşam yanındaki genç adamdan nasıl kurtulduğunu da bilemiyordu. Ama becermişti Esther; gelmişti; başkalarıyla cinsel zevkler tatmak yerine onun vaaz edeceği müjdeyi dinlemeyi yeğlemişti. Gelmişti ve Gabriel'ın yüreği hafiflemişti; açılan kapıda onu görünce, hafifçe gülümseyerek, gözlerini yere eğerek cemaatin arkalarındaki bir yere gidip oturduğunu görünce yüreğinde sanki bir patlama olmuştu. Esther ona hiç bakmamıştı ama onun kendisini gördüğünü hemen anlamıştı Gabriel. Vereceği vaaz sayesinde onun mihrabın önünde diz çökeceğini hayal etti, annesiyle o kumarbaz, geveze üvey babası da Rab'be ibadet etmeye gelmiş olacaklardı. İçeri girerlerken başlar onlara çevrildi, kilisenin içinde alçak sesli, şaş-

kınlık ve zevk yansıtan mırıltılar duyuldu. Günahkârlar Tanrı'nın kelamını dinlemek üzere gelmişlerdi.

Gerçekten de nasıl günahkâr bir hayat sürdükleri görünüşlerinden besbelliydi: Esther kurdelelerle süslü mavi bir şapka takmış, koyu kırmızı, ağır bir elbise giymişti; Esther'den daha iri yapılı ve daha koyu tenli olan annesinin kulaklarında büyük altın küpeler vardı, görünüşü de Gabriel'ın genelevlerde tanıdığı kadınlara benziyordu, pek saygın değildi, aceleyle giyinmiş gibi duruyordu. Kımıldamadan arkada oturdular, pek rahat değildiler, günahın rahibeleri gibi, azizlerin yavan kutsallığına meydan okur gibiydiler. Deborah dönüp baktı onlara, Gabriel tam o anda, karısının ne kadar siyah, ne kadar kemikli, ne kadar itici olduğunu fark etti, sanki ilk kez görüyordu bunu. Deborah Gabriel'ı sessizce gözlüyordu; Gabriel, Kutsal Kitap'ı tutan elinin terlemeye ve titremeye başladığını hissetti; evlilik yataklarındaki neşesiz iniltileri düşünüp Deborah'dan nefret etti.

Sonra papaz ayağa kalktı. O konuşurken Gabriel gözlerini kapadı. Az sonra söyleyeceği sözlerin uçup gittiğini, içindeki Tanrı gücünün uzaklaştığını hissetti. Papaz sustu, doğan sessizliğin içine gözlerini açan Gabriel herkesin kendisine baktığını gördü. Ayağa kalkıp cemaatin karşında durdu.

"Rabbimin sevgili kulları" diye başladı –ama Esther gözlerini ona dikmişti, o tuhaf, alaycı ışıkla– "başlarımızı eğip dua edelim." Gabriel gözlerini kapayıp başını öne eğdi.

Sonradan bu vaazının anısını tıpkı bir fırtınanın anısına benzetti. Başını kaldırıp oradakilerin yüzlerine tekrar baktığı andan itibaren dili çözüldü, Kutsal Ruh'un gücü içine doldu. Evet, Rab'bin gücü o gece Gabriel'ın üzerindeydi, verdiği vaaz kamp toplantılarında ve kulübelerde anıldı, kendisinden sonraki kuşakta da konuk Kutsal Kitap vaizlerine örnek oluşturdu. Yıllar sonra, Esther, Royal ve Deborah öldükten sonra, Gabriel da Güney'den ayrılırken, insanlar bu vaazı da, onu veren sıska, tutkulu genç adamı da hatırladılar.

Gabriel konuşmasını 2. Samuel Kitabı'nın, Kral Davut'a savaşın haberini vermek için erkenden koşup giden genç Ahimaaz'ın hikâyesini anlatan on sekizinci bölümünden seçmişti. Çünkü gitmeden önce Yoav ona sormuştu: "Yoav, 'Oğlum, neden koşmak istiyorsun?'

dedi, 'Sana ödül kazandıracak bir haberin yok ki!'"[36] Ahimaaz, düşüncesiz oğlu Avşalom'un başına ne geldiğini çok merak eden Kral Davut'un yanına varınca, ancak, "Büyük bir kargaşa gördüm ama ne olduğunu bilmiyorum" diyebilmişti.

Ve bu, Rab'bin tavsiyesini bekleyemeyen herkesin hikâyesiydi; kibirlenip bilgiçlik taslayan, haber hazır olmadan koşanların hikâyesiydi. Bu, kibirli davranıp aç koyunları beslemeyi ihmal eden sayısız çobanın hikâyesiydi; çocuklarına ekmek yerine taş veren, Tanrı'nın hakikatini değil, bu dünyanın şatafatını sunan pek çok babanın ve annenin hikâyesiydi. Bu inanç değil, inançsızlıktı, tevazu değil, gururdu; böyle birinin kalbinde, şafağın oğlunu Cennet'ten Cehennem'in diplerine fırlatan arzunun, Tanrı'nın koyduğu zamanları tersine çevirmek ve bütün gücü elinde tutan O'nun elinden insanlar için uygun olmayan güçleri çekip alma arzusunun aynısı vardı. Ah, evet görmüşlerdi bunu, bu gece onun sesini duyan bütün biraderler ve hemşireler görmüşlerdi, böyle acınası bir hamlığın yol açtığı zararı da görmüşlerdi. Ekmek diye bağıra bağıra ağlayan babasız bebekler, sokaklardaki günaha batmış kızlar, buz gibi çayırlarda kanlar içinde genç erkekler. Evet, bağıranlar da vardı – evlerinde, köşe başlarında, hatta vaaz kürsüsünden duymuşlardı–, nefret edildikleri, reddedildikleri, üzerlerine tükürüldüğü için, daha fazla beklememeleri, bugün ayaklanmaları, kudretlileri alaşağı etmeleri, Tanrı'nın istediği intikamı almaları söylenmişti. Ama kana kan, dişe dişti, Habil'in kanının toprağın altından haykırdığı gibi. Boşuna yazılmamıştı: "Ona güvenen yenilmeyecek."[37] Ah, ama bazen yol kayalıktı. Tanrı'nın unuttuğunu mu düşünüyorlardı bazen? Ah, diz çökün ve sabır dileyin; diz çökün ve iman dileyin; diz çökün ve O'nun yakında görüneceği gün yaşam tacını almak üzere üstün gelecek gücün hazır olması için dua edin. Çünkü Tanrı unutmadı, O'nun söylediği hiçbir söz yanlış çıkamaz. En iyisi Eyüp gibi beklemek, payımıza düşen zamanın bütün günleri boyunca, değişimimiz gelene ve Tanrı konuşmadan önce, hazırlıksız, ayağa kalkana kadar. Çünkü biz Rab'bin karşısında boynumuzu eğip beklersek, O ruhlarımıza müjdeler verecektir; eğer biz sadece beklersek, değişeceğiz ve bir anda, göz açıp kapayana kadar, bir günde bu yozlaşmanın içinden çıkıp sonsuza kadar yozlaşmayacağımız

36 2. Samuel Kitabı, 18:22 (ç. n.)
37 Yeşaya, 28:16 (ç. n.)

duruma geleceğiz, bulutların ötesinde Rabbimizle buluşacağız. Bu haberi bütün uluslara iletmeliyiz: Davut'un bir oğlu daha bir ağaca asıldı, bu kargaşanın anlamını bilmeyen varsa sonsuza kadar Cehennem'de yansın! Birader, hemşire, haydi koşun isterseniz, ama Kral'ın, "Taşıdığınız haberler nedir?" diye soracağı gün yakındır. O'nun Oğlu'nun öldüğünü bilmiyorsanız o büyük günde ne söyleyeceksiniz?

"Bu gece burada" –gözlerinden yaşlar akarak, cemaatin önünde kollarını açmış duruyordu– "o kargaşanın anlamını bilmeyen biri var mı? Bu gece burada İsa Mesih'le konuşmak isteyen var mı? Rab konuşana kadar, amin, O'nun karşısında kim beklemek ister? Sizlerin ruhlarında, amin, kurtuluşun mutlu haberini çınlatana kadar? Ah biraderler ve hemşireler" –Esther hâlâ yerinden kalkmamıştı, uzaktan onu seyrediyordu– "zaman daralıyor. Bir gün, kavimler hakkında hüküm vermek, şükürler olsun, çocuklarını huzura kavuşturmak için O geri gelecek. Bana deniyor ki, Tanrı'ya şükürler olsun, tarlalarda çalışan iki kişiden biri alınacak, diğeri orada bırakılacak. Yatakta yatan iki kişiden biri, amin, alınacak, diğeri bırakılacak. Rab'bin sevgili kulları, gece vakti bir hırsız gibi gelecek O ve geleceği saati kimse bilmeyecek. O zaman da 'Rabbim, bana merhamet et' diye bağırmak için geç kalınmış olacak. Hazırlanmanızın zamanı şimdi, şimdi, amin, bu gece, bu mihrabın önünde. Bu gece kimse öne çıkmayacak mı? Kimse Şeytan'a Hayır demeyecek mi ve hayatını Rab'bin eline vermeyecek mi?"

Ama Esther yerinden kalkmadı, sadece ona ve kendi etrafına hoşnutluğunu apaçık gösteren bir ilgiyle baktı, sanki bir tiyatrodaydı da kendisine ne gibi beklenmedik zevkler tattırılacağını görmeyi bekliyordu. Gabriel onun asla kalkıp o uzun koridordan geçerek bağışlanmak isteyeceği yere gelmeyeceğini nedense biliyordu ve bu da –Esther'in bu ahlaklı insanların arasında öyle küstahça durup başını eğmeyi reddetmesi– içini bir an kutsal bir öfkeyle doldurdu.

Gabriel amin deyip topluluğu kutsadı, sonra arkasını döndü, cemaat hemen ilahiye başladı. Yine içinin kuruduğunu, rahatsızlandığını hissetti; terden sırılsıklam olmuştu, bedeninin kokusu burnuna doluyordu. Cemaatin önünde ilahi söyleyen ve tef çalan Deborah'nın gözleri onun üzerindeydi. Gabriel birden kendini çaresiz bir çocuk gibi hissetti. Sonsuza kadar saklanmak ve hep ağlamak istedi.

İlahiler okunurken Esther'le annesi gittiler – demek yalnızca onun vaazını dinlemek için gelmişlerdi. Şimdi ne söylediklerini ya da düşündüklerini hayal edemiyordu. Yarını düşündü, Esther'i tekrar göreceği günü.

"Seninle aynı yerde çalışan küçük kız değil mi o?" diye sordu Deborah, eve dönerlerken.

"Evet" dedi Gabriel. İçinden konuşmak gelmiyordu o anda. Eve gitmek, nemli giysilerini çıkarmak ve uyumak istiyordu.

"Pek güzel" dedi Deborah. "Onu daha önce kilisede hiç görmemiştim."

Gabriel hiçbir şey söylemedi.

"Bu gece gelsin diye sen mi davet ettin onu?" diye sordu Deborah, biraz sonra.

"Evet" dedi Gabriel. "Tanrı'nın kelamının ona zararı dokunmaz diye düşündüm."

Deborah güldü. "Ama pek öyle olmamış gibi, değil mi? Geldiği gibi aynı umursamazlık ve günah içinde çıkıp gitti – o da, annesi olan o kadın da. Oysa sen harika bir vaaz verdin. Ama anlaşılan onun aklında Rabbimiz yok gibi."

"İnsanların Rab'be ayıracak zamanları yok" dedi Gabriel, "gün gelecek *O'nun insanlara* ayıracak zamanı olmayacak."

Eve geldiklerinde Deborah ona bir fincan sıcak çay hazırlamayı önerdiyse de Gabriel istemedi. Hiç konuşmadan soyundu –Deborah buna da saygı gösterdi– ve yatmaya gitti. Sonunda Deborah onun yanına, akşam olunca oraya bırakılan, sabah da yeniden kaldırılması gereken bir yük gibi yattı.

Ertesi sabah, Gabriel avluda odun keserken Esther yanına geldi. "Günaydın Peder. Bugün sizi burada görmeyi beklemiyordum. O vaazdan sonra bitkin düştüğünüzü sanmıştım. Her zaman böyle coşkulu mu vaaz verirsiniz?"

Baltası havadayken bir an durdu Gabriel; sonra dönüp baltayı indirdi. "Rabbim beni nasıl yönlendirirse ben de öyle vaaz veririm hemşire" dedi.

Gabriel'ın düşmanca tavrı Esther'i geri adım atmaya zorladı. "Eh" dedi tavrını değiştirerek, "muhteşem bir vaazdı. Annem de ben de geldiğimize çok memnun olduk."

Gabriel baltayı sapladığı odunda bıraktı çünkü sıçrayan kıymıkların Esther'e çarpmasından korkuyordu. "Siz ve anneniz, ayinlere pek gelmiyorsunuz, değil mi?"

"Aman Tanrım, Peder" diye sızlandı Esther, "hiç zaman bulamıyoruz ki, annem bütün hafta öyle çok çalışıyor ki pazar günleri yataktan çıkmak istemiyor. Benim de yanında kalmamı istiyor" diye ekledi hemen, biraz durduktan sonra.

O zaman Gabriel onun gözlerinin içine baktı. "Siz gerçekten de Rab'be ayıracak vaktinizin olmadığını mı söylüyorsunuz hemşire? Hiç mi vaktiniz yok?"

"Peder" dedi Esther, korkutulan bir çocuk gibi pervasızca meydan okurcasına, "elimden geleni yapıyorum. Gerçekten yapıyorum. Herkesin özü aynı olmaz ki."

Gabriel kesik bir kahkaha attı. "Bir tek özünüz olmalı – o da Rab'bin özüdür."

"Ama o öz herkeste aynı şekilde etkili değil gibi geliyor bana."

Sonra sustular, çıkmaza girdiklerinin ikisi de pekâlâ farkındaydı. Biraz sonra Gabriel dönüp baltasını yeniden eline aldı. "Eh, nasıl isterseniz hemşire. Sizin için dua edeceğim."

Esther bir an daha orada durup Gabriel'ı gözlerken çelişkili duyguları yüzüne yansıdı – öfkeyle eğlenme karışımı bir şeydi; bu da Gabriel'a Florence'ın yüzünde sık sık gördüğü bir ifadeyi hatırlattı. Tıpkı çok gerilerde kalmış o önemli pazar günü yemeğinde kıdemlilerin yüzlerindeki ifadelere de benziyordu. Esther böyle ona gözlerini dikmiş bakarken konuşmayı göze alamayacak kadar öfkelendi Gabriel. Sonra omuzlarını silkti Esther, Gabriel hiç bu kadar basit, umursamaz bir hareket görmemişti, sonra gülümsedi kız. "Size minnettarım Peder" deyip eve girdi.

Avludaki ilk konuşmalarıydı bu, sabahleyin dondurucu bir havada. Sonradan olacaklar konusunda Gabriel'ı hiçbir şey uyarmadı o sabah. Esther'in bu kadar küstahça günah işlemesine kızıyordu, hepsi buydu; Esther'in Kıyamet Günü'nde Mesih'in karşısına çıplak ve dilsiz çıkacak ruhu için dua etti. Sonradan, Esther Gabriel'a, beni izliyordun demişti, gözlerini bir an bile benden ayırmıyordun.

"Sabahları avluda bana bakan kişi bir peder değildi" demişti ona. "Bir erkek gibi bakıyordun bana, Kutsal Ruh'un adını bile duymamış bir erkek gibi bakıyordun." Ama Gabriel, Rab'bin Esther'i bir yük gibi kalbinin üzerine koyduğuna inanıyordu. Ve Esther'i kalbinde taşıyordu; onun için dua ediyor ve henüz vakit varken ruhunu Tanrı'ya yöneltmesi için yüreklendiriyordu onu.

Ancak Esther'in aklında Tanrı yoktu; Gabriel'ı gizliden gizliye

kendisine şehvet duymakla suçlasa da, ona baktığında Tanrı'nın vekilini değil "yakışıklı" bir erkeği gören kendisiydi. Esther'in ağzında Gabriel'ın mesleğinin adı bile bir saygısızlık işareti halini almıştı.

Her şey bir akşam, ikisi evde yalnızlarken başladı. Ev halkı akrabalarını ziyaret etmek için üç günlüğüne gitmişti; akşam yemeğinden sonra Gabriel onları tren istasyonuna götürmüş, Esther de evde kalıp mutfağı temizlemişti. Gabriel evi kapayıp kilitlemek için geri döndüğünde Esther'in verandanın merdiveninde kendisini beklediğini gördü.

"Siz dönünceye kadar evden ayrılmasam iyi olur diye düşündüm" dedi Esther. "Anahtarım yok ki kapıyı kilitleyeyim, hem beyazlar tuhaf insanlar. Bir şey kaybolursa beni suçlamalarını istemem."

Kızın içki içmiş olduğunu hemen anladı Gabriel – sarhoş değildi ama nefesi viski kokuyordu. Nedense tuhaf bir biçimde heyecanlandı Gabriel.

"Çok düşünceli davranmışsınız hemşire" dedi, içkili olduğunu anladığını belli etmek için de sert sert baktı. Esther onun bakışına soğukkanlı, cüretkâr bir gülümsemeyle karşılık verdi, masumiyet taklidi bir gülümsemeyle, yüzünü bir kadının kadim kurnazlığı kaplamıştı.

Gabriel onun yanından geçip eve girdi; sonra düşünmeden ve kıza bakmadan, "Eğer sizi bekleyen biri yoksa evinize dönerken sizinle bir miktar yürüyebilirim" dedi.

"Yo" dedi Esther, "bu akşam beni kimse beklemiyor Peder, çok teşekkür ederim."

Gabriel bu teklifi yapar yapmaz pişman olmuştu; kızın şuraya buraya koşup biriyle buluşacağından emindi, sadece bu düşüncesinin doğrulanmasını istemişti. Şimdi, birlikte eve girerlerken onun genç, diri varlığının ve kaybolmuş halinin adamakıllı farkındaydı; öte yandan evin boşluğu ve sessizliği tehlikede olduğu konusunda uyarıyordu onu.

"Siz mutfakta oturun" dedi, "ben de elimden geldiğince çabuk olurum."

Ama sözleri kendi kulağına bile sert geldi, kızın gözlerine bakamıyordu. Esther onu beklemek üzere masaya oturdu, gülümsüyordu. Gabriel işini olabildiğince çabuk bitirmeye çalıştı, panjurları kapattı, kapıları kilitledi. Ama parmakları kaskatıydı, kayıyordu;

yüreği ağzına gelmişti. Esther'in oturduğu mutfaktaki çıkış kapısı dışında evin bütün kapılarını kilitlediği geldi aklına.

Gabriel mutfağa döndüğünde Esther yerinden kalkmıştı, kapının eşiğinde, elinde bir bardakla durmuş, dışarıya bakıyordu. Ev sahibinin viskisinden biraz daha almış olduğunu ilk anda anlamadı Gabriel.

Onun geldiğini duyunca döndü Esther, Gabriel ona da, elindeki bardağa da hırsla ve dehşetle baktı.

"Sizi beklerken, Peder" dedi Esther, neredeyse yüzsüzce, "biraz içki içeyim diye düşünmüştüm. Ama beni içerken yakalayacağınızı tahmin etmemiştim."

İçkisinin son yudumunu aldı, bardağı yıkamak için evyeye gitti. İçkiyi yutarken bir hanımefendi gibi hafifçe öksürdü – Gabriel bu öksürüğün gerçek mi yoksa kendisiyle alay etmek için mi olduğuna emin olamadı.

"Tahminimce Şeytan'ın her dediğine uymaya karar vermişsiniz" dedi kötü kötü.

"Yapabildiğim sürece hayatımın tadını çıkarmaya karar verdim" diye yanıtladı onu Esther. "Eğer bu günahsa Cehennem'e gider ve bedelini öderim. Ama siz neden korkuyorsunuz Peder, sizin ruhunuz değil ki bu."

Gabriel kızın yanına gitti, öfkeden patlayacak gibiydi.

"Kızım" dedi, "Tanrı'ya inanmıyor musunuz siz? Tanrı yalan söylemez – şu anda ben sizinle nasıl açık konuşuyorsam O da günah işleyenin öleceğini açıkça söyler."

Esther içini çekti. "Peder, bana kalırsa zavallı küçük Esther'i durmadan zorlamaktan, onu Esther olmayan birine dönüştürmeye uğraşmaktan yakında bıkacaksınız. Şuramda bir şey hissetmiyorum ki" diyerek bir elini kalbinin üzerine koydu. "Peki, şimdi ne yapacaksınız? Benim yetişkin bir kadın olduğumu bilmiyor musunuz, değişmek filan da istemiyorum."

Gabriel ağlayacak gibi oldu. Elini uzatıp Esther'i büyük bir hevesle yöneldiği mahvoluştan kurtarmak istiyordu – onu bağrına basmak, Tanrı'nın gazabı geçene kadar gizlemek istiyordu. Bir yandan da Esther'in viski kokan soluğu hâlâ geliyordu burnuna, onun altında da, hafifçe, kızın bedeninin mahrem kokusu. Ve Gabriel kendini bir karabasandaki adam gibi hissetmeye başladı, yaklaşan felaketin önünde duran, hemen hareket etmesi gerekir-

ken kıpırdayamayan adam gibi. Esther'in soluğunun ve kocaman açılmış, öfkeli, alaycı gözlerinin çekiminden kurtulamayarak ona yaklaşırken, "İsa Mesih, İsa Mesih, İsa Mesih" sözcükleri kafasının içinde bir çan gibi çınlayıp duruyordu.

"Pekâlâ biliyorsunuz" diye fısıldadı, öfkeden titreyerek, "pekâlâ biliyorsunuz neden peşinizi bırakmadığımı – neden böyle peşinizi bırakmadığımı."

"Yo, bilmiyorum" dedi kız, başını hafifçe iki yana sallayarak onun bu ısrarının altını çizercesine. "Esther'in birazcık viski içmesine, birazcık keyiflenmesine neden izin vermediğinizi gerçekten bilmiyorum, durmadan ona kendini kötü hissettiriyorsunuz."

Sinirlenerek iç geçirdi Gabriel, titremeye başladığını hissediyordu. "Sizin mahvolduğunuzu görmek istemiyorum, kızım, güzel bir sabah uyanıp işlediğiniz günahlar için pişman olmanızı istemiyorum, yaşlanınca, yalnız kalınca, yanınızda size saygı gösterecek kimse yokken."

Kendi sözleri kulağına gelince mahcup oldu. Artık bir şey söylemeyip bu evden çıkmak istiyordu şimdi – az sonra çıkacaklardı ve bu karabasan sona erecekti.

"Peder" dedi Esther, "utanılacak bir şey yapmadım ben ve asla da utanılacak bir şey yapmayacağımı umuyorum."

"Peder" sözcüğünü duyunca kıza bir tokat atmak geldi Gabriel'ın içinden; bunun yerine uzanıp onun ellerini ellerine aldı. Şimdi göz gözeydiler. Kızın bakışlarında şaşkınlık ve temkinli bir zafer okunuyordu; bedenlerinin neredeyse birbirine değdiğinin, uzaklaşması gerektiğinin farkındaydı Gabriel. Ama uzaklaşmadı – uzaklaşamıyordu.

"Ama benim elimden bir şey gelmez" dedi Esther biraz sonra, sinsi sinsi onu kışkırtarak, "eğer *siz* utanacağınız şeyler yapmışsanız, Peder."

Gabriel, denizin ortasındaymış de kızın elleri onu kıyıya çekecek cankurtaran simidiymiş gibi tutundu o ellere. "İsa Mesih, İsa Mesih, İsa Mesih" diye dua etti, "İsa Mesih, yardım et bana, dayanayım." Esther'in ellerini bırakıp geri çekildiğini sanıyordu – oysa kızı kendine doğru çekiyordu. Şimdi onun gözlerinde uzun zamandır ne gece ne gündüz gördüğü bir bakış görüyordu, Deborah'nın gözlerinde hiçbir zaman bulunmayan bir bakıştı bu.

"Evet, biliyorsun" dedi, "seni neden hep merak ettiğimi – neden sana ne zaman baksam acı çektiğimi."

"Ama bunların hiçbirini bana anlatmadınız ki" dedi Esther.

Gabriel'ın bir eli kızın beline indi ve orada kaldı. Esther'in meme uçları Gabriel'ın ceketine değiyor, o noktayı asit gibi dağlıyor, Gabriel'ın soluğunu kesiyordu. Çok geç olacaktı az sonra, Gabriel da çok geç olmasını istiyordu. O nehir, içindeki o korkunç dürtü, kabardı, taştı, çoktan boğulmuş biri gibi sürükledi onu.

"*Biliyorsun*" diye fısıldadı Gabriel, Esther'in memelerine dokundu, başını onun boynuna gömdü.

Demek düşmüştü Gabriel; imana geldiğinden beri ilk kez, hayatında son kez. Düşmüştü: Esther'le birlikte, beyazların mutfağında, ışık açıkken, kapı aralıkken, evyenin yanında boğuşarak ve yanarak. Gerçekten düşmüştü: Artık ne zaman vardı ne de günah, ölüm, Cehennem, mahşer günü, hepsi silinip gitmişti. Sadece incecik bedeninde bütün gizemleri ve bütün tutkuları saklayan, Gabriel'ın bütün ihtiyacını karşılayan Esther vardı. Hızla akıp geçen zaman bu ilk birleşmelerinin beceriksizliğini, terini ve kirini unutturmuştu ona; ayakta dururken titreyen elleriyle Esther'i nasıl soyduğunu, sonunda elbisesinin bir tuzak gibi ayaklarına nasıl düştüğünü; kızın çıplak, genç etine elleri değsin diye onun iç çamaşırlarını nasıl yırttığını; Esther'in "Burada olmaz, burada olmaz!" diye nasıl itiraz ettiğini; zihninin gizli bir köşesinde kapı aralık olduğu için, vaaz vereceği için, hayatı için, Deborah için nasıl kaygılandığını; masanın nasıl onlara engel olduğunu, Esther parmaklarıyla gevşetene kadar yakasının onu boğacak kadar sıktığını, nihayet, terleyerek, inleyerek ve kenetlenerek kendilerini nasıl yerde bulduklarını; herkesten, göklerden ya da insanlardan gelecek yardımlardan tamamıyla uzak olduklarını unutturmuştu. Sadece onlar birbirlerine yardım edebilirlerdi. Dünyada yapayalnızdılar.

Oğlu Royal o gece mi düşmüştü anne rahmine? Yoksa bir sonraki gece mi? Ya da bir sonraki gece mi? Sadece dokuz gün sürmüştü. Sonra aklı başına gelmişti Gabriel'ın – dokuz gün sonra Tanrı ona bu işin devam edemeyeceğini Esther'e söyleme gücü vermişti.

Esther, onun ahlaken çöküşünü nasıl umursamadan, nasıl yarı eğlenerek izlediyse bu kararına da aynı tepkiyi vermişti. O dokuz gün boyunca Gabriel, Esther hakkında şunu anlamıştı: Gabriel'ın korkusunu ve titremesini tuhaf ve çocukça buluyor, hayatı gereğinden fazla karmaşıklaştırdığını düşünüyordu. Kendisi hayatın böyle olmadığını düşünüyordu; hayatın basit olmasını istiyordu.

Gabriel, hep kaygılı olduğu için Esther'in buna üzüldüğünü anlıyordu. Bazen, birliktelerken, Gabriel ona neler hissettiğini, işledikleri günah yüzünden Tanrı'nın onları nasıl cezalandıracağını anlatmaya çalışıyordu. Esther onu dinlemiyordu: "Şimdi kürsüde değilsin. Burada, benimlesin. Bir rahibin bile ara sıra soyunmaya ve normal bir erkek gibi davranmaya hakkı vardır." Gabriel ona artık görüşmeyeceklerini söylediğinde kızdı Esther ama tartışmadı. Gözleri, Gabriel'ın aptal olduğunu düşündüğünü ele veriyordu; Gabriel'ı deli gibi sevmiş olsaydı bile onun kararına karşı çıkmayı onuruna yakıştıramadığını da – Esther'in basitliğinin büyük bir kısmı, kolaylıkla sahip olamayacağı şeyleri istememeye kararlı olmasından kaynaklanıyordu.

Böylece bitti. Gabriel hırpalanmıştı, korkuyordu ama Esther'in saygısını sonsuza dek yitirmiş olsa da (vaaz verirken Esther'in bir daha hiç gelmemesi için dua ediyordu) durum daha da kötüleşmediği için Tanrı'ya şükrediyordu. Tanrı'nın kendisini bağışlaması, bir daha ahlaken çökmesine izin vermemesi için dua ediyordu.

Ancak onu korkutan, her zamankinden de çok diz çöktürüp dua ettiren, bir kez düşünce tekrar düşmesinin çok kolay olacağını bilmesiydi. Esther'e sahip olunca içindeki cinsellik uyanmıştı, kimi istese eline geçirebileceğini düşünüyordu. Din adamı olmasına rağmen hâlâ genç olduğu hatırlatılmıştı ona; onu arzulamış olan kadınlar hâlâ arzuluyorlardı; elini uzatsa istediğini alabilirdi – kilisedeki hemşireleri bile. Gördüğü hayalleri evlilik yatağında tüketmeye çabaladı, Deborah'yı cinsel açıdan uyandırmaya çabaladı ama ona duyduğu nefret günden güne büyüyordu.

İlkbahar başlarında Esther'le avluda tekrar konuştular. Eriyen kar ve buz yüzünden yerler hâlâ ıslaktı; güneş her yere vuruyordu; ağaçların yapraksız dalları sanki kendilerini yukarıya, solgun güneşe doğru kaldırıyor, yaprakları açılsın, çiçekleri görünsün diye sabırsızlanıyorlardı. Gabriel kollarını sıvamış, çeşmenin başında duruyor, alçak sesle bir ilahi mırıldanıyordu – atlattığı tehlikeler için Tanrı'ya şükrediyordu. Esther verandanın basamaklarından avluya indi, Gabriel onun usul ayak seslerini duydu, gelenin kim olduğunu anladı ama hemen dönüp bakmadı.

Esther'in yanına gelmesini, evde yaptığı bir şeye ilişkin yardımını istemesini bekledi. Ama o konuşmayınca Gabriel dönüp baktı. Esther'in üzerinde kahverenginin açık ve koyu tonlarında kareli,

ince bir elbise vardı, saçlarını örüp sıkı sıkı başına dolamıştı. Küçük bir kıza benziyordu, Gabriel neredeyse gülümseyecekti. "Ne var?" diye sordu sonra; kalbinin sıkıştığını hissetti.

"Gabriel" dedi Esther, "bebeğim olacak."

Gabriel gözlerini dikti ona; Esther ağlamaya başladı. Gabriel elindeki su dolu iki kovayı dikkatle yere bıraktı. Esther ellerini ona doğru uzatınca Gabriel geri çekildi.

"Kes ağlamayı kızım. Ne diyorsun sen?"

Ama gözyaşları bir kez akmaya başlamıştı, Esther hemen dindiremedi onları. Ağlamaya devam etti, elleriyle yüzünü kapatarak durduğu yerde hafifçe iki yana sallandı. Gabriel paniğe kapılıp etrafına ve eve doğru bakındı. "Kes şunu" diye bağırdı tekrar, o anda ve orada kıza dokunmaya cesaret edemiyordu. "Tam olarak ne olduğunu anlat bana."

"Söyledim ya" diye sızlandı Esther, "söyledim zaten. Bebeğim olacak." Gabriel'a baktı, suratı allak bullaktı, sıcak gözyaşları dökü-yordu. "Yemin ederim doğru. Uydurmuyorum, yemin ederim doğru."

Gabriel gördüğü şeyden nefret etse de gözlerini ondan ayıramı-yordu. "Peki ne zaman öğrendin bunu?"

"Çok olmadı. Belki yanılıyorumdur diye düşündüm. Ama ya-nılmamışım. Gabriel, ne yapacağız biz?"

Gabriel onun yüzünü gözlerken Esther'in gözyaşları yeniden akmaya başladı.

"Sus" dedi Gabriel, sakinliği kendisini bile şaşırtmıştı, "bir şey yapacağız ama sen sessiz ol."

"Ne yapacağız Gabriel? Söylesene – aklına ne geliyor?"

"Sen eve gir. Şimdi burada böyle konuşamayız."

"Gabriel–"

"Eve gir kızım. Hadi git!" Esther yerinden kımıldamayıp ona dik dik bakmaya devam edince de, "Bu gece konuşacağız bunu. Bu meseleyi bu gece enine boyuna konuşacağız" dedi.

Esther arkasını dönüp verandanın basamaklarına yöneldi. "Yü-zünü kurula" diye fısıldadı Gabriel. Esther en alttaki basamakta bir an durdu, eğildi, elbisesini tutup gözlerini kuruladı, Gabriel'ın gözleri onun üzerindeydi. Sonra doğruldu Esther ve arkasına hiç bakmadan eve girdi.

Gabriel'ın bebeğini doğuracaktı o – *onun* bebeğini mi? Oysa Deborah'nın içinde, birlikte inlemelerine rağmen, Gabriel'ın be-

denine boyun eğip katlanmasına rağmen hiçbir yaşam belirtisi filizlenmemişti. Bir fahişeden farkı olmayan Esther'in rahminde beslenecekti peygamberin dölü.

Transa geçmiş biri gibi su dolu ağır kovaları alıp çeşmeden ayrıldı. Şimdi –yüksek, parlak damıyla, altın gibi ışıldayan pencereleriyle– onu gözler ve dinler gibi görünen eve doğru gitti; tepesindeki güneş ve ayaklarının altındaki zemin artık dönmüyordu; her iki elinde taşıdığı kovaların içindeki su bir milyon sesin uyarısı gibi şıpırdıyordu ve üzerinde yürüdüğü şaşırmış toprağın altındaki annesi gözlerini kaldırıyor, sonsuza kadar çekmiyordu onun üzerinden.

Esther bulaşıkları yıkarken mutfakta konuştular.

"Bu bebeğin benden olduğuna nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" oldu Gabriel'ın ilk sorusu.

Esther artık ağlamıyordu. "Böyle laflar etmesene" dedi. "Esther hiç kimseye yalan söylemez, hiç söylemez, hem ben o kadar çok erkekle görüşmedim ki aklım karışsın."

Soğuk ve temkinli konuşuyordu, Gabriel'a pek bakmadan dikkatini yaptığı işe öfkeyle vererek mutfakta oradan oraya gidiyordu.

Gabriel ne diyeceğini, ona nasıl yakınlaşabileceğini bilemedi.

"Annene söyledin mi?" diye sordu biraz sonra. "Doktora gittin mi? Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

Derin derin iç geçirdi Esther. "Hayır, anneme söylemedim, deli miyim ben. Senden başka kimseye söylemedim."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?" diye tekrar sordu Gabriel. "Doktora gitmediysen?"

"Söyler misin, bu şehirde hangi doktora gitmemi istersin? Doktora gitmemle kalkıp çatıya çıkıp neler olduğunu bağırmam aynı şey. Hayır efendim, doktora filan gitmedim, hem gitmek için acelem de yok. Benim karnımda neler olduğunu bilmem için doktora ihtiyacım yok."

"Peki ne zamandır biliyorsun bu durumu?"

"Belki bir ay olmuştur – belki de altı hafta."

"Altı hafta mı? Neden daha önce ağzını açıp söylemedin?"

"Emin değildim de ondan. Bekleyeyim de emin olayım dedim. İyice bilmeden ortalığı ayağa kaldırmama gerek yok dedim. Eğer gerekli değilse seni telaşlandırmak, korkutmak, şimdi olduğun gibi canavarlaştırmak istemedim." Susup Gabriel'ı gözledi. Sonra, "Bu

sabah bir şey yaparız demiştin" dedi, "ne yapacağız? Şimdi bunu bulmalıyız Gabriel."

"Ne mi yapacağız?" diye tekrarladı Gabriel sonunda; yaşam gücünün içinden çekildiğini hissediyordu. Mutfak masasına oturdu, yerdeki kıvrımlı desene baktı.

Ama Esther'in içinden yaşam gücü çekilmemişti; Gabriel'ın yanına geldi, küskün gözlerle, yumuşak bir sesle, "Sözlerin çok tuhaf geliyor bana" dedi, "bana hiçbir şey düşünüyormuşsun gibi gelmiyor, tek düşündüğün bu işten –ve benden– en çabuk nasıl sıyrılabileceğinmiş gibi geliyor. Her zaman böyle değildi, öyle değil mi Peder? Bir zamanlar ne benden başka bir şeyi ne de başka birini düşünürdün. Bu gece ne düşünüyorsun? Kahrolayım ki beni düşünmüyorsundur."

"Kızım" dedi Gabriel, bezgindi, "aklın başından gitmiş gibi konuşmasana. Düşünmem gereken bir karım olduğunu biliyorsun–" Daha başka şeyler de söylemek istedi ama doğru sözcükleri bulamadı, çaresizlik içinde sustu.

"Onu biliyorum" dedi Esther biraz sakinleşerek ama Gabriel'a diktiği gözlerinden o eski sabırsız alaycılık tamamıyla silinmemişti. "Demek istediğim, onu bir kez unutabilmişsen bir kez daha unutabilirsin."

Onun ne dediğini ilk anda anlamadı Gabriel; ama sonra oturduğu yerde doğruldu, gözlerini açarak, öfkeyle, "Ne demek istiyorsun sen kızım? Ne demeye çalışıyorsun?" dedi.

Hiç irkilmedi Esther – Gabriel öyle çaresiz ve öfkeliyken bile, hep uçarı bir çocuk sandığı Esther'in ne kadar farklı biri olduğunu anladı. Yoksa bu kadar kısa bir zaman dilimi içinde değişmiş miydi? Bu yüzden Gabriel, Esther'le konuşurken dezavantajlı bir durumdaydı: Kendisi kızdaki herhangi bir değişikliğe karşı hazırlıksızken belli ki Esther daha ilk baştan onun ne yapacağını tahmin etmişti ve Gabriel'da ne değişiklik görürse görsün hiç şaşırmayacaktı.

"Ne demek istediğimi biliyorsun" dedi. "O kara kuru kadınla yaşayacağın hayata hayat denmez, onu asla mutlu edemezsin de – hem hiçbir zaman çocuğu da olmayacak. Onunla evlenirken aklının başında olduğuna inanırsam kahrolayım. Senin çocuğunu doğuracak olan *benim*!"

"Sen şimdi karımı terk edip sana gelmemi mi istiyorsun?" diye sordu sonunda Gabriel.

"Bunu senin defalarca düşünmüş olduğunu düşündüm" diye yanıtladı onu Esther.

"Baksana" dedi Gabriel, öfkesini zor zapt ederek, "ben hiç böyle bir şey söylemedim. Karımı terk edeceğimi sana hiç söylemedim."

Esther'in sabrı tükenmişti. "Ben sana böyle bir şey *söyledin* demiyorum ki!" diye bağırdı.

İkisi de hemen mutfağın kapalı duran kapısına baktılar – çünkü o gün evde yalnız değillerdi. Esther içini çekti, eliyle saçlarını sıvazladı; o zaman Gabriel onun elinin titrediğini, o soğukkanlı, sakin halinin aslında telaş ve yapmacık olduğunu gördü.

"Kızım" dedi, "sırf karnında benim bebeğimin tepindiğini söyledin diye seninle kaçıp bir yerlerde günah içinde yaşayacağımı mı sanıyorsun? Kaç kat aptal olduğumu sanıyorsun? Tanrı'nın bana verdiği görevi yapacağım ben – benim hayatım sana ait değil. Ne de o bebeğe ait, tabii eğer o bebek bendense."

"O senin bebeğin" dedi Esther buz gibi bir sesle, "hiçbir şey bunu değiştiremez. Tam da burada, *bu mutfakta*, tek istediğin günahkâr bir hayatmış gibi görünüyordun, bunun üzerinden pek de fazla zaman geçmedi."

"Evet" dedi Gabriel, ayağa kalkıp arkasını döndü, "Şeytan beni kışkırttı, ben de düştüm. Kötü bir kadın yüzünden böyle düşen ilk erkek ben değilim."

"Benimle nasıl konuştuğuna dikkat et" dedi Esther. "Ben de bir din adamı tarafından namusu lekelenen ilk kız değilim."

"Namusu lekelenmek mi?" diye bağırdı Gabriel. "Sen mi? Namusun nasıl lekelenirmiş? Şehirde bir fahişe gibi dolaşırken, canının istediğini yaparken karşıma geçip bana *namusunun lekelendiğini* nasıl söylersin? Ben olmasaydım bir başkası olacaktı."

"Ama *sendin* işte" diye karşılık verdi Esther, "şimdi ben bizim ne yapacağımızı bilmek istiyorum."

Gabriel ona baktı. Esther'in yüzü soğuk ve sertti – çirkindi; hiç bu kadar çirkin olmamıştı daha önce.

"Bilmiyorum" dedi Gabriel, inadına, "ikimizin ne yapacağını bilmiyorum. Ama *senin* ne yapman gerektiğini söyleyeyim sana. Git de dolaşıp durduğun oğlanlardan birini bul, seninle evlensin. Çünkü ben seninle hiçbir yere gidecek değilim."

Esther masaya oturdu, Gabriel'a hayretle, aşağılayarak baktı; tokat yemiş gibi çökmüştü sandalyeye. Gabriel onun gücünü top-

ladığını biliyordu; şimdi de Gabriel'ın duymaktan korktuğu şeyi söylüyordu:

"Ya ben şehirde dolaşıp senin karına ve kilise ahalisine ve herkese anlatırsam – ya bunu yaparsam Peder?"

"Sence kim inanır buna?" dedi Gabriel, korkunç, ağır bir sessizlikle kuşatıldığını hissederek.

Esther güldü. "Senin hayatını bayağı zorlaştıracak kadar insan inanır." Gözlerini ona dikti. Gabriel onunla göz göze gelmemeye çalışarak mutfakta bir aşağı bir yukarı yürüdü. "Bir düşün" dedi Esther, "o ilk geceyi düşün, bu kahrolası beyazların mutfağında, yerdeki geceyi bir düşün, o zaman göreceksin ki Esther'e senin ne kadar kutsal biri olduğunu anlatman için çok geç. Böyle bir yalanla yaşamak isteyebilirsin, umurumda olmaz ama bu yüzden bana acı çektirmen için bir neden görmüyorum."

"İstersen gidip herkese anlat" dedi Gabriel soğukkanlılıkla, "ama senin için de pek hoş bir durum olmaz."

Yine güldü Esther. "Ama kutsal olan ben değilim ki. Sen evli bir adamsın, hem de vaizsin – insanlar en çok kimi suçlar dersin?"

Gabriel ona nefretle baktı ama bu nefrete o eski arzusu da karışmıştı, kızın bir kez daha galip gelen taraf olduğunu biliyordu.

"Seninle evlenemeyeceğimi biliyorsun" dedi. "Bu durumda ne yapmamı istiyorsun?"

"Hayır" dedi Esther, "serbest olsan bile benimle evlenmezdin herhalde. Esther gibi bir fahişenin karın olmasını istemezdin. Esther ancak geceleri, karanlıkta işe yarar, kutsal bedenini Esther'le kirlettiğini kimsenin görmeyeceği zaman. Esther ancak gidip senin piçini lanet olası ormanın bir yerinde doğurmaya yarar. Öyle değil mi Peder?"

Gabriel ona yanıt vermedi. Söyleyecek bir şey bulamıyordu. İçinde sadece sessizlik vardı, tıpkı bir mezarda olduğu gibi.

Esther ayağa kalktı, açık duran mutfak kapısına doğru gitti, orada sırtını ona dönüp durdu, avluya, güneşin son solgun ışıklarının hâlâ oyalandığı sakin sokaklara baktı.

"Ama öyle sanıyorum ki" dedi, "sen nasıl benimle olmak istemiyorsan ben de seninle olmak istemiyorum. Ben utanan ve korkan bir erkek istemiyorum. Öyle bir adamın bana yararı olmaz." Kapıda durdu, yüzünü ona döndü; Gabriel'a gerçekten son bakışıydı ve Gabriel o bakışı ölene kadar unutmayacaktı.

"Yapmanı istediğim bir tek şey var" dedi Esther. "Bunu yaparsan mesele kalmaz aramızda."

"Ne yapmamı istiyorsun?" diye sordu Gabriel, mahcubiyet hissediyordu.

"Ben şehirde dolaşabilirim" dedi Esther, "ve herkese Rab'bin meshettiği kişi hakkında bir şeyler anlatabilirim. Bunu yapmamamın tek nedeni var, ne biçim bir budala olduğumu annemle babamın bilmesini istemiyorum. Beni utandıran bu değil, senin yüzünden utanıyorum – daha önce hiç bu kadar utanılacak duruma düşmemiştim. Tanrı'mdan utanıyorum – senin yaptığın gibi birinin beni bu kadar aşağılamasına izin verdiğim için."

Gabriel hiçbir şey söylemedi. Esther yine arkasını döndü.

"Ben... Sadece bir yere gitmek istiyorum" dedi, "bir yere gitmek ve bebeğimi doğurmak ve bütün bunlar üzerinde düşünüp sonra unutmak. Bir yere gitmek ve kafamı toplamak. Senden beklediğim şey bu – ve epeyce ucuza çıkar. Sanırım bir kızı gerçek bir fahişeye döndürmek ancak bir din adamının elinden gelir."

"Kızım" dedi Gabriel, "benim param yok ki."

"O zaman" dedi Esther soğuk soğuk, "biraz para bulsan iyi olur."

Sonra da ağlamaya başladı. Gabriel ona yaklaştıysa da Esther uzaklaştı.

"Vaaz vermek için dolaşırsam" dedi Gabriel umarsızca, "seni buradan gönderecek kadar para kazanabilirim."

"Ne kadar sürer bu?"

"Bir ay sürebilir."

Esther başını iki yana salladı. "Buralarda o kadar uzun kalamam."

Mutfağın açık kapısında sessizce durdular, Esther gözyaşlarını tutmaya, Gabriel da duyduğu utancı bastırmaya çalışıyordu. "İsa Mesih, İsa Mesih, İsa Mesih"ten başka bir şey düşünemiyordu.

"Hiç birikmiş paran yok mu?" diye sordu sonunda Esther. "Uzun zamandır evlisin sen, bana öyle geliyor ki bir şeyler biriktirmişsindir."

O zaman Gabriel'ın aklına evlendiklerinden beri Deborah'nın para biriktirdiği geldi. Dolabın üst rafında teneke bir kutuda saklıyordu parayı. Gabriel bir günahın bir sonrakini davet ettiğini düşündü.

"Var" dedi, "biraz. Ne kadar olduğunu bilmiyorum."

"Yarın getir" dedi Esther.

"Tamam" dedi Gabriel.

Kapıdan ayrılıp şapkasıyla paltosunu almak için dolaba giden Esther'e baktı. Sokağa çıkmak üzere giyinen Esther geri geldi, tek kelime etmeden Gabriel'ın yanından geçti, birkaç basamağı inip avluya çıktı. Küçük kapıyı açtı, akşam güneşinin kızıla boyadığı uzun, sakin sokağa adım attı. Yavaş yavaş, üşürmüş gibi başını öne eğerek yürüyordu. Gabriel durup seyretti onu, daha önce onu böyle izlediği günleri düşündü, o zaman yürüyüşü öyle farklıydı ki, attığı alaycı kahkahalar Gabriel'ın kulağında çınlardı.

Deborah uyurken çaldı parayı. Sabah olunca da Esther'e verdi. O da aynı gün işinden istifa etti, bir hafta sonra da gitti – Chicago'ya gitti, dedi ailesi, daha iyi bir iş bulmak, daha iyi bir hayat sürmek için.

Sonraki haftalarda Deborah hiç olmadığı kadar sessizdi. Gabriel bazen paranın yerinde olmadığını keşfettiğine ve parayı kendisinin aldığını bildiğine emin oluyordu, bazen de hiçbir şey bilmediğine inanıyordu. Bazen onun her şeyi bildiğine emin oluyordu: Hırsızlığı da hırsızlığın nedenini de. Ama konuşmuyordu Deborah. İlkbaharın ortasında Gabriel vaaz vermek için şehirden ayrıldı, üç ay dönmedi. Döndüğünde parayı da getirdi ve tekrar kutuya koydu. Aradan geçen sürede kutuya başka para konmamıştı, dolayısıyla Deborah'nın bir şey bilip bilmediğine emin olamadı.

Her şeyi unutmaya ve hayatını bıraktığı yerden sürdürmeye karar verdi.

Ama yazın bir mektup aldı, gönderenin adı da yoktu zarfta adres de, ama Chicago'dan postalanmıştı. Deborah mektubu ona, bir Kutsal Kitap derneğinden gelen ve ikisinin her hafta şehirde dağıttıkları bir öbek dini risaleyle birlikte kahvaltıda verdi, ne el yazısına ne de pula dikkat etmiş gibi görünüyordu. Ona da Floransa'dan bir mektup gelmiş, belki de bu sürpriz Deborah'nın dikkatini başka yöne çekmişti.

Esther'in mektubu şöyle bitiyordu:

> *Bir hata yaptığımı düşünüyorum, evet öyle, şimdi de bedelini ödüyorum. Ama sen bedel ödemeyeceğini sanmayasın, ne zaman ve nasıl olacağını bilmiyorum ama günün birinde burnunun sür-*

teceğini biliyorum. Ben senin gibi bir aziz değilim ama doğruyu yanlıştan ayırabiliyorum.

Bebeğimi doğuracağım ve onu tam bir erkek gibi yetiştireceğim. Ona Kutsal Kitap'tan hiçbir şey okumayacağım, vaaz dinlemeye de götürmeyeceğim. Hayatı boyunca sadece kaçak içki içse bile babasından daha iyi biri olacaktır.

"Florence ne diyor?" diye sordu Gabriel duygusuzca, mektubu elinde buruştururken.

Deborah başını kaldırdı, hafifçe gülümsüyordu. "Pek bir şey yazmamış canım. Ama galiba evleniyor."

O yazın sonuna doğru Gabriel yine yollara düştü. Ne evine, ne işine ne de yaşadığı şehre tahammül edebiliyordu – hayatı boyunca tanıdığı insanları ve sahneleri sabah akşam görmeye tahammül edemiyordu. Ansızın sanki onunla alay etmeye, onu yargılamaya başlamışlardı; herkesin gözlerinde kendi suçunu görüyordu. Vaaz vermek için kürsüye çıktığında ona, orada bulunmaya hakkı yokmuş gibi baktıklarını hissediyordu; bir zamanlar kendisinin yirmi üç kıdemliyi suçladığı gibi sanki o insanlar da onu suçluyorlardı. İnsanlar ağlayarak mihraba geldiklerinde neredeyse sevinmeye cesaret edemiyordu çünkü başını eğmeyen ve belki de kıyamet günü kanı kendisinden istenecek o insanı hatırlıyordu.

Böylece başka bir yerde dua etmek ve vaaz vermek için kaçtı o insanlardan, o sessiz tanıklardan – adeta başlangıçtaki çabalarını gizlice tekrar göstermek, bir zamanlar onu çok değiştirmiş olan kutsal ateşi tekrar aramak için. Ama peygamberlerin de anladığı gibi o da Rabbinden kaçan biri için bütün dünyanın bir hapishane olduğunu anlayacaktı. Hiçbir yerde huzur yoktu, sağaltım yoktu, unutmak yoktu. Girdiği her kilisede, günahı kendisinden önce oraya gitmiş oluyordu. Kendisini selamlayan yabancı yüzlerdeydi, mihraptan bağırıyordu ona, kürsünün basamaklarını tırmanırken günahı oradaki koltuğa oturmuş bekliyordu. Elindeki Kutsal Kitap'tan gözlerini ona dikiyordu: O kutsal kitapta Gabriel'ı titretmeyen tek bir sözcük yoktu. Geçmişte, şimdi ve gelecekte olacakları görsün diye Rab'bin gününde Ruh'un etkisinde kalan[38] ve "Kirli olan, kirli işle-

38 Vahiy 4:2 (ç. n.)

rini sürdürsün"[39] diye bağıran Patmos Adası'ndaki Yuhanna'dan söz ederken kafası iyice karışan oydu; Tanrı'nın verdiği güçle İsrail Kralı olan çoban çocuk Davut'tan söz ederken, herkes "Amin!" ve "Şükür ya Rab!" diye bağırırken bir kez daha zincirlerinin içinde mücadele eden oydu. Kutsal Ruh'un son akşam yemeğinin yendiği odada bekleyen havarilerin üzerine inip onların ateşten dillerle konuşmalarına yol açmış olduğu Pentikost Günü'nü anlatırken kendi vaftizini düşünüyor, Kutsal Ruh'u nasıl rencide ettiğini hatırlıyordu. Hayır, adı afişlerde iri harflerle yazılmış olsa da, Tanrı'nın onun kanalıyla yaptığı büyük iş için onu övseler de, gece gündüz mihraba, onun önüne gelseler de Kutsal Kitap'ta Gabriel'ı anlatacak tek söz yoktu.

Bu yolculukları sırasında insanların Tanrı'dan ne kadar uzaklaştıklarını gördü. Hepsi dönüp çöllere gitmiş, altından ve gümüşten, tahtadan ve taştan putların, onları sağaltamayacak sahte tanrıların önünde diz çökmüşlerdi. Girdiği kasabaları ve şehirleri dolduran müzik inananların müziği değildi, başka bir müzikti, şehveti yücelten, dürüstlüğü aşağılayan şeytani bir müzik. İçlerinden bazılarının evde kalıp torunlarına nasıl dua edileceğini öğretmesi gereken kadınlar her gece duman içindeki, körkütük sarhoşlarla dolu dans salonlarında şehvetle şükredip bedenlerini kıvırarak "seven erkeklerine" şarkı söylüyorlardı. Ve onların seven erkeği herhangi bir erkekti, herhangi bir sabah, öğlen ya da gece olabilirdi, biri şehirden ayrılırsa bir başkasını buluyorlardı, görünüşe bakılırsa erkekler onların sıcacık etinde boğulabilirlerdi, kim olsa fark etmezdi o kadınlar için. "İşte burada, senin için, almazsan suç bende değil." Gabriel'ı gördüklerinde alay ediyorlardı onunla –"Sizin gibi yakışıklı bir erkek?"–, elinden Kutsal Kitap'ı bıraktıracak uzun boylu, esmer bir kız tanıdıklarını söylüyorlardı ona. Kaçıyordu onların yanından; onu korkutuyorlardı. Esther için dua etmeye başladı. O kadınların bugün durduğu yerde bir gün onun duracağını getirdi gözünün önüne.

Geçtiği bütün şehirlerde kan akıyordu. Hiçbir yerde, arkasında kana kan diye bağırılmayan hiçbir kapı yok gibiydi; ister meydan okuyan trompetlerin önünde şarkı söylesin, ister Rab'bin huzurunda sevinç duysun, babasının, erkek kardeşinin ya da oğlunun acımasızca katledildiğini görmeyen kadın yoktu; kız kardeşinin beyazların büyük genelevinin bir parçası olduğunu görmeyen, kendisi de o

39 Vahiy 22:11 (ç. n.)

eve girmekten kıl payı kurtulmamış bir kadın yoktu; dua eden ya da söven, ıssız, mavi akşamlarda gitarını tıngırdatan ya da geceleri öfkeyle ve kendinden geçerek trompetine üfleyen ama başını eğmeye, beyazların çamurlu suyunu içmeye zorlanmamış bir erkek de yoktu; erkekliği kökünden zarar görmemiş, kasıklarının onuru kırılmamış, soyu unutulmaya ve unutulmaktan beterine, yaşayan utanca ve öfkeye ve sonsuz savaşa savrulmamış hiçbir erkek yoktu. Evet, parçalanmışlardı, onurları kırılmıştı, isimleri bile zamanın tarlalarına savrulan tozdan –nereye düşecekti, nerede filizlenecek, sonrasında hangi meyveleri verecekti, nerede?– başka bir şey değildi, isimleri bile onlara ait değildi. Arkalarında karanlık vardı, sadece karanlık, dört bir yanlarında yıkımdan, önlerinde ise ateşten başka bir şey yoktu – Tanrı'ya uzak, çölde şarkı söyleyip bağıran aşağılık bir ırktı.

Çok tuhaf ama daha önce keşfedilmemiş derinliklerden Gabriel'ın inancı yükseldi; gördüğü kötülüklerin önünde, kaçtığı kötülüklerin önünde, göğün ortasında, ölene kadar şahadet etmesi gereken kurtuluşun gücünü bir bayrak gibi görüyordu; kendisini tamamıyla ezecek olsa bile bu gücü yadsıyamazdı; yaşayanların arasından hiç kimse onu göremese de *o* görmüştü ve inancını korumalıydı. Arkadaş ya da sevgili ya da piç oğlu uğruna Mısır'a dönmeyecekti: Tanrı'nın yüzünü ondan gizlediği karanlık ne kadar derinleşse de o yüzünü Tanrı'dan çevirmeyecekti. Bir gün Tanrı ona bir işaret verecek ve karanlık sona erecekti – bir gün, onu böyle aşağılara düşürüp acı çektirmiş olan Tanrı onu kaldıracaktı.

Kışın, Gabriel'ın dönüşünden hemen sonra Esther de şehre döndü. Annesiyle üvey babası onun cansız bedenini ve yaşayan oğlunu almak için Kuzey'e gitmişlerdi. Noel'den hemen sonra, yılın son, durgun günlerinde Esther kilisedeki mezarlığa gömüldü. Hava buz gibi soğuktu, yerler buz tutmuştu, Gabriel'ın Esther'e ilk sahip olduğu günlerdeki gibiydi. Koluna giren Deborah'nın yanında durdu, kolu soğuktan titriyordu, uzun, basit tabutun çukura indirilmesini seyretti. Esther'in annesi derin çukurun yanında sessizce duruyordu, torunlarını kucağında tutan kocasına yaslanmıştı. Biri, "Rabbim, merhamet et, merhamet et, merhamet et" diye ilahiye başladı; yaşlı ağıtçı kadınlar ansızın Esther'in annesinin çevresini alıp ona destek oldular. Sonra toprak atıldı tabutun üzerine; çocuk uyanıp ağlamaya başladı.

O zaman Gabriel, bu kan suçundan aklanmak için dua etti. Bir gün, ona bağışlandığını anlamasını sağlayacak bir işaret göndermesi için Tanrı'ya yakardı. Ama o sırada kilisenin avlusunda bağıran çocuk Tanrı ona bir işaret vermeden önce sövmüş ve şarkı söylemiş ve sonsuza kadar susturulmuştu.

Ve bu oğulun, babasına bir yabancı olarak, Tanrı'ya bir yabancı olarak büyümesini izledi Gabriel. Esther'in ölümünden sonra onun ailesine daha dostça davranan Deborah daha ilk başından Gabriel'a Royal'ın nasıl da utanmazca şımartıldığını anlattı. Kaçınılmaz olarak onların gözbebeğiydi çocuk, bu da Deborah'nın kaşlarını çatmasına neden oluyordu, bazen de ister istemez gülümsüyordu; denildiği gibi, o çocukta biraz beyaz kanı varsa da belli olmuyordu – hık demiş annesinin burnundan düşmüştü.

Gabriel'ın o kayıp, o reddedilmiş oğlunu görmediği ya da ondan haber almadığı bir gün geçmiyordu ve çocuk her geçen gün alnında yazılı olan felaketi daha da gururla taşıyor gibiydi. Gabriel, ana rahmine düştüğü günden beri kendisini bekleyen felakete, tıpkı Davut'un burnunun dikine giden oğlu gibi onun da düşüncesizce koşmasını izliyordu. Daha yürümeye yeni başlamıştı ki çalımlı çalımlı adım atmaya başladı; daha konuşmaya yeni başlamıştı ki küfürleri sıraladı; Gabriel sokaklarda sık sık görüyordu onu, akranı olan oğlanlarla kaldırımlarda oynuyordu. Bir keresinde yanlarından geçerken oğlanlardan biri "Peder Grimes geliyor" dedi ve saygılı bir sessizlik içinde başını eğip selam verdi. Ama Royal pervasızca baktı vaizin yüzüne. "Ne haber Peder" deyip ansızın, kendini tutamadan bir kahkaha attı. Çocuğun yüzüne bakıp gülümsemek, durup alnına dokunmak isteyen Gabriel bunların hiçbirini yapamadı, yürüyüp gitti. Arkasında, Royal'ın hiç çekinmeden fısıldadığı sözleri duydu: "Bahse girerim ki onunki kocamandır!" Bütün çocuklar güldüler. O zaman Gabriel'ın aklına kendi annesinin, onu kesinlikle ölüme ve Cehennem'e götürecek günahlarından arınmamış bir masumiyet içinde izlerken ne kadar acı çekmiş olabileceği geldi.

"Merak ediyorum, acaba neden ona Royal adını vermiş?" dedi Deborah bir keresinde, öylesine. "Sence çocuğun babasının adı mı?"

Gabriel şaşırmamıştı. Bir keresinde Esther'e, Rabbim bana bir erkek evlat verirse ona Royal adını vereceğim, demişti, çünkü inanç-

ların soyu asil bir soydu – oğlu asil bir çocuk olacaktı. Ve çocuğunu bedeninin dışına iterken bunu hatırlamıştı Esther; belki de son nefesiyle bu ismi söyleyerek hem çocukla hem babasıyla alay etmişti. Ondan nefret ederek ölmüştü; laneti sonsuza kadar hem Gabriel'ın hem ailesinin üzerinde kalacaktı.

"Bana kalırsa" dedi Gabriel nihayet, "babasının adı olmalı – tabii o adı Kuzey'deki hastanede o... öldükten sonra vermedilerse."

"Büyükannesi Hemşire McDonald" –Deborah mektup yazıyordu, konuşurken başını kaldırıp Gabriel'a bakmadı– "Kuzey'e giderken her zaman buradan geçen ve iş arayan oğlanlardan biri olduğunu düşünüyor – biliyor musun? Şu miskin zencilerden biridir, diyor – o oğlanlardan birinin Esther'in başını derde soktuğunu düşünüyor. Diyor ki, o çocuğun babasını bulmaya çalışmasaydı asla Kuzey'e gitmezdi. Çünkü buradan ayrılırken zaten sıkıntılıymış." Bir an başını kaldırıp baktı – "orası kesin."

Deborah'nın bu alışılmadık gevezeliğinden tedirgin olan ama onu kesin bir dille susturmayı da göze alamayan Gabriel, "Herhalde öyledir" dedi. Kollarının arasındayken canlı ve utanmaz olan, şimdiyse toprağın altında soğuk ve sessiz yatan Esther'i düşünüyordu.

"Hemşire McDonald bir de diyor ki" diye devam etti Deborah, "buradan giderken yanında pek az para varmış, oradayken ona sürekli para göndermişler, özellikle öleceğine yakın. Daha dün konuştuk bunları – anlaşılan Esther bir gecede karar vermiş gitmeye, hiçbir şey durduramamış onu. Kıza engel olmak istememiş, öyle diyor – ama bir sorun olduğunu bilseymiş asla göndermezmiş."

"Bana tuhaf geliyor" diye mırıldandı Gabriel, ne dediğini pek bilemeden, "bir şey düşünmemesi."

"Aklına bir şey gelmemiş çünkü Esther annesine her zaman her şeyini anlatırmış, aralarında gizli saklı yokmuş, iki arkadaş gibiymişler. Esther başını derde soktuğunda onun evden kaçacağını hayal bile etmezmiş." Gözlerini Gabriel'ın yanından aşırtıp uzaklara dikti, bakışında tuhaf, buruk bir merhamet okunuyordu. "Zavallı şey" dedi, "epey acı çekmiş olmalı."

"Hemşire McDonald'la oturup durmadan bunu konuşmanızın ne gereği var" dedi Gabriel. "Üzerinden çok zaman geçti; o çocuk büyüyor artık."

"Doğru" dedi Deborah, başını tekrar öne eğerek. "Ama anlaşılan öyle şeyler var ki bir çırpıda unutulmuyor."

"Kime yazıyorsun?" diye sordu Gabriel, az önce onun gevezeliğinden nasıl bunalmışsa şimdi de aniden çöken sessizliğinden bunalmıştı.

Esther ona baktı. "Kardeşin Florence'a yazıyorum. Söylemek istediğin bir şey var mı?"

"Hayır" dedi Gabriel. "Sadece onun için dua ettiğimi söyle."

Royal on altısındayken savaş çıktı ve bütün gençler, önce kudretli kişilerin sonra da kendi halkının oğulları yabancı ülkelere dağıldılar. Royal'ın gitmemesi için Gabriel her gece diz çöküp dua ediyordu. "Ama onun gitmek istediğini duyuyorum" dedi Deborah. "Büyükannesi diyor ki, askere yazılmasına izin versin diye Royal başının etini yiyormuş."

"Öyle görünüyor ki" dedi Gabriel, "bu genç adamların hepsi de savaşa gidip sakatlanmadan ya da ölmeden rahat etmeyecekler."

"Evet, gençlerin hepsi böyle işte" dedi Deborah, neşeliydi. "Hiçbir şey söylenmiyor onlara – sonunda kendileri anladığında ise iş işten geçmiş oluyor."

Deborah ne zaman Royal'dan söz etse, Gabriel'ın ta içindeki bir korku dinleyip bekliyordu. Pek çok kez Deborah'ya içini dökmeyi aklından geçirmişti. Ama Deborah ona fırsat tanımamış, alçakgönüllülük gösterip itirafta bulunarak sağalmasını sağlayabilecek bir şey söylememişti – ya da Gabriel'ın, kısırlığı yüzünden ondan nasıl nefret ettiğini nihayet söylemesine fırsat tanımamıştı. Kendisi Gabriel'a ne veriyorsa ondan da o kadarını bekliyordu, yani hiçbir şey – en azından kınanmasına yol açacak hiçbir şey istemiyordu. Evi çekip çeviriyor, yatağını paylaşıyordu, hep yaptığı gibi hastaları yokluyordu, hep yaptığı gibi ölüm döşeğindekileri avutuyordu. Gabriel'ın bir zamanlar herkesin alay edeceğini sandığı evliliği – herkesin gözünde– öyle haklı bulunmuştu ki, artık hiç kimse ikisi için de başka bir durum ya da birleşme olabileceğini düşünemiyordu. Deborah'nın yıllar geçtikçe daha da ortaya çıkan ve yataktan kalkmasına izin vermeyen zayıf yapısı ve kısırlığı bile –tıpkı önceki yüz karası gibi– onun kendini Tanrı'ya tamamıyla teslim ettiğinin gizemli kanıtları gibi görünmeye başlamıştı.

Deborah'nın son sözünden sonra Gabriel temkinli bir şekilde "Amin" dedi ve öksürüp gırtlağını temizledi.

Deborah yine neşeyle, "Bazen bana senin gençliğini hatırlattığını söylemeliyim" dedi.

Gabriel ona bakmadı, oysa gözlerini üzerinde hissediyordu; Kutsal Kitap'ına uzanıp açtı. "Gençler hep birbirine benzer" dedi, "İsa Mesih kalplerini değiştirmesin."

Royal savaşa katılmadı ama o yaz limanda çalışmak için bir başka şehre gitti. Savaş bitene kadar Gabriel onu bir daha görmedi.

O gün, ki asla unutmayacaktı o günü, işi bitince, sırtı ağrıdığı için yataktan kalkamayan Deborah'ya ilaç almaya gitmişti. Henüz akşam karanlığı çökmemişti, sokaklar loş ve ıssızdı – sadece şurada burada, bir bilardo salonundan ya da bir meyhaneden dışarı süzülen ışığın içinde beyaz erkekler beş altı kişilik gruplar halinde duruyorlardı. Hangi grubun yanından geçse insanlar susuyor, Gabriel'a öldürmek istercesine küstah gözlerle bakıyorlardı; ama o hiçbir şey söylemiyor, başını öne eğiyordu, onun vaiz olduğunu zaten biliyorlardı. Ondan başka siyahi yoktu sokaklarda. O sabah, şehrin hemen dışında bir askerin cesedi bulunmuştu, kırbaçlanmış, üniforması yırtılmıştı, çiğ, kırmızı eti siyah teninin altından fışkırmıştı. Bir ağacın dibinde yüzüstü yatıyordu, tırnakları eşelediği toprağa saplanmıştı. Sırtüstü çevrildiğinde gözbebekleri hayretle ve dehşetle yukarıya dönmüştü, ağzı ardına kadar açıktı; kan içindeki pantolonu yırtılmıştı, sabahın soğuk, beyaz havasına kasığının birbirine yapışmış sık tüylerini –siyah ve pas kırmızısı– gösteriyordu, bir de hâlâ zonkladığı görünen yarasını. Sessizce eve götürmüşlerdi onu, şimdi kapalı kapıların arkasında, akrabalarının yanındaydı, onlar oturmuş ağlıyor, dua ediyor, intikam hayalleri kuruyor, bir sonraki musibeti bekliyorlardı. Beyazlardan biri kaldırıma, Gabriel'ın ayaklarının dibine tükürdü, Gabriel yürümeye devam etti, yüzünün ifadesi değişmemişti, arkasından suçlayıcı bir sesle onun iyi bir zenci olduğunu fısıldadıklarını duydu, olay çıkarmazdı. Kimsenin kendisiyle konuşmamasını, iyi bildiği bu beyaz suratlardan birine gülümsemek zorunda kalmamayı diledi. Yürürken –temkinli olduğu için sopa gibi dimdikti bedeni– annesinin öğrettiği gibi sevgi dolu bir şefkat için dua ediyordu; yine de bir beyaz adamın alnını ayağının altına almanın hayalini kuruyordu, tekrar tekrar, ta ki adamın başı kırık boynunun üzerinde sallanana ve Gabriel'ın ayağı fışkıran kandan başka bir şeye değmeyene kadar. Royal'ı oradan gönderenin yalnızca Tanrı olabileceğini –çünkü şehirde kalsaydı

mutlaka öldürürlerdi onu– düşünürken bir köşeyi döndüğü anda onunla karşı karşıya geldi.

Royal'ın boyu Gabriel'a yetişmişti, geniş omuzlu ve zayıftı. Sırtında enli mavi çizgileri olan yeni, lacivert bir elbise vardı, kahverengi kâğıda sarılıp iple bağlanmış bir paketi kolunun altına sıkıştırmıştı. Gabriel'la bir an birbirlerini tanımadan bakıştılar. Royal ona anlamsız bir düşmanlıkla baktı, sonra Gabriel'ın yüzünü hatırladığı belli oldu, dudaklarının arasındaki yanan sigarayı aldı, zoraki bir nezaketle "Merhaba efendim" dedi. Sesi boğuktu, soluğu belli belirsiz viski kokuyordu.

Ama Gabriel hemen konuşamadı; soluklarını düzene sokmaya çabaladı. Sonra "Merhaba" dedi. İkisi de karşısındakinin çok önemli bir şey söylemesini beklercesine o tenha köşede durdular. Royal tam ilerleyecekken Gabriel şehrin her yerindeki beyaz adamları hatırladı.

"Delikanlı" diye bağırdı, "aklını mı kaçırdın sen? Burada ne işin var, böyle rahatça dolaşıyorsun?"

Royal dik dik baktı ona, gülsün mü sinirlensin mi karar veremiyordu, Gabriel biraz daha yumuşak bir sesle, "Dikkatli olmanı söylüyorum delikanlı" dedi, "bugün şehirde beyazlardan başka kimse yok. Dün gece... biri öldürülmüş..."

Sonra devam edemedi. Royal'ın bedenini toprağın üzerinde ağır ve kıpırtısız halde, bir daha kalkmamak üzere yatarken görür gibi olmuştu, gözyaşları gözlerini perdeledi.

Royal onu gözlerken yüzünde soğuk ve öfkeli bir acıma okunuyordu.

"Biliyorum" dedi birden, "ama beni rahatsız etmezler. Bu haftaki zencilerini aldılar. Zaten fazla uzun değil yolum."

Sonra bulundukları köşe başı ansızın ölümcül bir tehlikenin ağırlığıyla sallanır gibi oldu. Onlar orada dururlarken bir an üzerlerine ölüm ve yıkım gelir gibi göründü; beyaz adamların aslanlar gibi sinsice dolaştığı karanlık ve ıssız şehirde tek başlarına iki siyah adam – burada böyle konuşurlarken yakalanırlarsa merhamet bekleyebilirler miydi? Kuşkusuz intikam planları yaptıklarına inanılırdı. Gabriel oğlunu kurtarmak için ondan ayrılıp yürümeye başladı.

"Tanrı seni korusun delikanlı" dedi. "Hadi hemen git."

"Tamam" dedi Royal, "sağ olun." Yürümeye başladı ama köşeyi dönecekti ki dönüp Gabriel'a baktı. "Ama siz de dikkatli olun" dedi ve gülümsedi.

Köşeyi döndü, Gabriel onun uzaklaşan ayak seslerini dinledi. Sessizlik yuttu o sesleri; Royal giderken ona hakaret eden sesler duymadı; çok geçmeden her yere sessizlik çöktü.

Daha iki yıl geçmeden Deborah ona oğlunun öldüğünü söyledi.

Ve şimdi John dua etmeye çalışıyordu. Çevresinde yüksek sesle dualar ediliyordu, yüksek sesle ağlıyorlardı ve ilahiler söylüyorlardı. İlahileri Hemşire McCandless yönetiyordu, neredeyse tek başına o söylüyordu, çünkü ötekiler durmadan inliyor ve ağlıyorlardı. John'un hayatı boyunca duyduğu bir ilahiydi bu:

"Rabbim, yolculuk ediyorum Rabbim,
Yol ayakkabılarım var ayaklarımda."

Başını kaldırıp bakmadan Hemşire McCandless'ın o kutsal yerde durduğunu, kurtuluş arayan herkes için kan istediğini biliyordu, başını geriye atmış, gözlerini kapamıştı, ayaklarını yere vuruyordu. Ara sıra onları ziyaret eden Hemşire McCandless'a benzemiyordu şimdi, her sabah şehir merkezindeki beyazların yanına çalışmak için giden, akşamları evine dönen, dik, karanlık merdivenleri yorgun argın tırmanan kadına benzemiyordu. Yo, onun yüzü başkalaşmıştı şimdi, kurtuluşa ulaştığı için bütün varlığı yenilenmişti.

"Kurtuluş gerçekten vardır" dedi bir ses John'a. "Tanrı gerçektir. Ölüm er ya da geç gelebilir, neden tereddüt ediyorsun? Rab'bi aramanın ve ona hizmet etmenin zamanıdır şimdi." Kurtuluş bütün bu insanlar için gerçekti, onun için de gerçek olabilirdi. Elini uzatması yeterdi, Tanrı ona dokunurdu; seslenmesi yeterliydi, Tanrı duyardı. Şimdi burada, onun uzağında neşeyle bağıranlar da bir zamanlar, şimdi kendisinin yaptığı gibi günah işlemişlerdi – seslenmişlerdi ve Tanrı onları duymuş ve bütün sıkıntılarından kurtarmıştı. Tanrı başkaları için ne yaptıysa onun için de yapabilirdi.

Ama – *bütün* sıkıntılardan mı? Annesi neden ağlıyordu? Babası neden kaşlarını çatıyordu? Madem Tanrı büyük bir güce sahipti, neden bu kadar sıkıntı çekiyorlardı?

Daha önce hiç düşünmeye çalışmamıştı onların sıkıntılarını; daha doğrusu hiç yakından bakmamıştı ona. Hep vardı sıkıntı, belki arkasındaydı bütün o yıllar boyunca ama hiçbir zaman karşısına almamıştı onu. Şimdiyse tam önündeydi, gözlerini dikmiş

bakıyordu, kaçamazdı ondan, ağzı ardına kadar açılmıştı. Onu yutmaya hazırdı. John'u sadece Tanrı'nın eli kurtarabilirdi. Bununla birlikte bir anda, içinde canını acıtarak yükselen, zihninin tuhaf ama rahatlatıcı manzarasını mahveden –sonsuza kadar mı?– o fırtınanın sesini duyunca, Tanrı'nın elinin onu mutlaka bu açılmış, bekleyen ağza, gerilmiş çenelerin içine, yangın kadar sıcak soluğa götüreceğini bildi. Karanlığa götürülecekti ve o karanlıkta kalacaktı; ta ki tahmin edilemeyen bir zamanda Tanrı'nın eli aşağı uzansın ve onu ayağa kaldırsın; karanlıkta kalmış olan John artık kendisi değil, bir başkası olacaktı. Denildiği gibi, sonsuza kadar değişmiş olacaktı; temeli onursuzluk içinde atılmış olan o, onurla yetiştirilecekti; yeniden doğmuş olacaktı.

O zaman da artık babasının oğlu değil, Göklerdeki Babasının, Kral'ın oğlu olacaktı. O zaman kendi babasından korkmasına gerek kalmayacaktı çünkü adeta kavgalarını babasının başının üstünden göklere taşıyabilecekti – onu seven, onun uğruna ölmek için ete kemiğe bürünüp aşağıya inmiş olan Baba'ya. O zaman da o ve babası eşit olacaklardı, görüşte, seste ve Tanrı sevgisinde. O zaman babası artık onu dövemeyecekti ya da artık hor göremeyecekti ya da artık alay edemeyecekti onunla, yani John'la, Rab'bin meshettiği kişiyle. O zaman babasıyla erkek erkeğe konuşabilecekti, tıpkı erkek evlatların babalarıyla konuştuğu gibi, titreyerek değil, ona hoş bir güven duyarak, nefretle değil sevgiyle. Tanrı'nın içeri aldığını babası dışarı atamayacaktı.

Yine de titriyor ve istediği şeyin bu olmadığını biliyordu. Babasını sevmek istemiyordu o; ondan nefret etmek, o nefretten keyif almak ve günün birinde bu nefretini sözcüklere dökmek istiyordu. Babasının kendisini öpmesini istemiyordu – artık istemiyordu çünkü çok dayağını yemişti onun. Babası ne kadar değişmiş olursa olsun, gün gelip onun elini tutmak isteyeceğini hayal bile edemiyordu. Bu gece içinde kopan fırtına, John'un içindeki bu nefreti, ülkesindeki bu en güçlü ağacı, bu gece John'un içindeki sellerden geriye kalanları kökünden söküp atamıyordu.

Mihrabın önünde, bezginlik ve çaresizlik içinde başını daha da eğdi. Ah, keşke *ölseydi* babası – ve John'un önü açılsaydı, başkaları için açıldığı gibi. Babası mezara girse bile nefret edecekti ondan; babası hangi duruma geçerse geçsin yine de John'un babası olacaktı. Mezara girmesi yetmezdi cezasını çekmesine, adalete ve intikamı-

nın alınmasına. Babasının payına Cehennem düşmeliydi, sonsuz, bitimsiz, ateşi hiç sönmeyen Cehennem; John da orada gözleyecekti onu, orada kalacak, gülümseyecek, kahkaha atacaktı, sonunda babasının acı çekerken atacağı çığlıkları duyacaktı.

Ama o zaman bile bitmeyecekti bu iş. *Bitmek bilmeyen baba.*

Ah, kötü düşüncelerdi bunlar ama bu gece umurunda değildi. Bütün bu kasırganın içinde bir yerde, kalbindeki karanlıkta, fırtınada – bir şey vardı, bulması gereken bir şey. Dua edemiyordu. Zihni deniz gibiydi: Çırpıntılıydı, en gözü pek kişinin bile inemeyeceği kadar derindi; ara sıra çıplak gözün görüp hayran kalacağı, diplerde çoktan unutulmuş hazineleri ve birikintileri fırlatıyordu dışarıya – kemikler ve mücevherler, harika deniz kabukları, bir zamanlar balık olan pelteler, bir zamanlar göz olan inciler. Ve John da bu denizin insafına kalmıştı, çepeçevre karanlıkla kuşatılmış olarak asılı duruyordu orada.

O günün sabahında, Gabriel uyanıp işe gittiğinde gök basıktı ve neredeyse kapkaraydı, hava da soluk alınamayacak kadar yoğundu. İkindi vakti rüzgâr çıktı, gök yarıldı, yağmur başladı. Öyle bir yağıyordu ki sanki gökyüzünde Rab bir kez daha selin yararlarına ikna edilmişti. Yağmur sokakta iki büklüm yürüyen insanları önüne katıyor, çocukları evlerin içine kaçırıyor, insanı korkutan bir öfkeyle yüksek, sağlam duvarları, müştemilatların duvarlarını, kulübelerin duvarlarını yalıyor, ağaçların kabuklarını ve yapraklarını kırbaçlıyor, enli otları eziyor, çiçeklerin saplarını kırıyordu. Dünya kapkara oldu, sonsuza kadar, her yerde; sanki sonsuzluğun bütün gözyaşları pencerelerin camlarında akıyordu, bu apansız bastıran, denetlenemeyen gücün karşısında her an paramparça olup içeriye dökülecekmiş gibiydiler. Gabriel bu çılgın suların içinden geçerek yürüdü evine (ancak yağmur havayı temizleyememişti), evde Deborah o günlerde pek çıkmadığı yatağında onun gelmesini bekliyordu.

Eve gireli daha beş dakika bile olmamıştı ki Deborah'nın sessizliğinde bir değişiklik olduğunu fark etti; sıçramaya hazır bir şey bekliyordu o sessizliğin içinde.

Masaya oturmuş, Deborah'nın acılar içinde hazırladığı yemeği yerken başını kaldırıp baktı ona. "Bugün nasılsın bakalım ihtiyar?" diye sordu.

"Her zaman nasılsam öyleyim" dedi Deborah gülümseyerek. "Ne daha iyiyim ne de daha kötü."

"Cemaat senin için dua edecek" dedi Gabriel, "yeniden ayağa kalkabilesin diye."

Deborah bir şey söylemedi, Gabriel da dikkatini yeniden yemeğine verdi. Ama Deborah onu gözlüyordu; Gabriel başını kaldırıp baktı ona.

"Bugün çok kötü bir haber aldım" dedi Deborah ağır ağır.

"Ne haberi?"

"Hemşire McDonald geldi bugün. Tanrı bilir ya, pek acınası bir durumdaydı." Gabriel hiç kımıldamadan ona bakıyordu. "Bugün bir mektup almış, torunu –tanırsın hani, şu Royal– Chicago'da öldürülmüş. Sanki Rabbim bu aileyi lanetlemiş. Önce annesi, şimdi de oğlu."

Gabriel bir an sadece aptal aptal bakakaldı ona, ağzındaki lokması giderek ağırlaştı, kurudu. Dışarıda yağmur şiddetleniyor, şimşekler camları parlatıyordu. Sonra ağzındakini yutmaya çalıştı ama lokması gırtlağını tıkadı. Titremeye başladı. "Evet" dedi Deborah, artık Gabriel'a bakmıyordu, "bir yıldır Chicago'da yaşıyormuş, içki içip sefil bir hayat sürüyormuş, büyükannesinin dediğine göre galiba bir gece Kuzey'deki zencilerle kumar oynamış, içlerinden biri oğlanın hile yapmaya çalıştığını sanıp hiddetlenmiş, bıçağını çıkarıp saplamış. Boğazına saplamış, Royal oracıkta, o barda yere düşüp ölmüş, diye anlattı büyükannesi, hastaneye götürecek zamanı bile bulamamışlar." Yattığı yerde dönüp Gabriel'a baktı. "Rabbim o zavallı kadına taşıması için bayağı ağır bir haç vermiş."

Sonra konuşmaya çalıştı Gabriel; Esther'in gömüldüğü kilise bahçesini düşündü ve Royal'ın attığı ilk, incecik çığlığı. "Onu buraya getirecekler mi?"

Deborah ona bakakaldı. "Buraya mı? Canım, onu orada kimsesizler mezarlığına gömmüşler bile. Artık o zavallı çocuğu kimse göremez ki."

O zaman ağlamaya başladı Gabriel, sessiz sessiz ağlıyordu, masada oturduğu yerde tepeden tırnağa titriyordu. Deborah onu uzun bir süre seyretti, sonunda Gabriel başını masaya dayadı, kahve fincanını devirdi, hıçkıra hıçkıra ağladı. Sanki her yer ağlıyordu, sanki dünyayı ıstırap kaplamıştı; Gabriel ağlıyor, yağmur damda, pencerelerde takırdıyor, dökülen kahve masanın kenarından aşağı

akıyordu. Deborah sonunda, "Gabriel... o Royal... senin oğlundu, değil mi?" diye sordu.

"Evet" dedi Gabriel, acı çekerken bile sözcüklerin dudaklarından dökülmesine seviniyordu, "benim oğlumdu o."

Yine sessizlik oldu. Sonra, "O kızı buradan sen gönderdin, öyle değil mi?" dedi Deborah. "O kutudan aldığın parayla?"

"Evet" dedi Gabriel, "evet."

"Gabriel, bunu neden yaptın?" diye sordu Deborah. "Neden gidip yapayalnız ölmesine göz yumdun? Neden hiçbir şey söylemedin?"

Yanıt veremedi Gabriel. Başını kaldıramıyordu.

"Neden?" diye ısrar etti Deborah. "Canım, ben sana hiç sormadım. Ama bilmeye hakkım var – bir erkek evladın olmasını çok istiyordun."

Gabriel titreyerek masadan kalktı, ağır ağır pencereye gitti, dışarıya baktı.

"Tanrıma dua ettim, beni bağışlasın diye" dedi. "Ama bir fahişenin çocuğunu istemiyordum."

"Esther fahişe filan değildi" dedi Deborah, sesi sakindi.

"O benim karım değildi. Onunla evlenemezdim. Sen vardın benim için" –bu son sözler zehir gibi çıktı ağzından– "Esther'in aklında Tanrı yoktu – beni kendisiyle birlikte Cehennem'e çekerdi o."

"Neredeyse çekiyormuş da" dedi Deborah.

"Rabbim beni engelledi" dedi Gabriel, gök gürlemesini duyar, çakan şimşekleri görürken. "Rabbim elini uzattı ve beni durdurdu." Biraz sonra tekrar odaya döndürdü yüzünü: "Başka bir şey yapamazdım ki" diye bağırdı, "başka ne yapabilirdim ki? Esther'le birlikte nereye gidebilirdim? Üstelik bir vaizim ben. Seni ne yapacaktım?" Deborah'ya baktı, yaşlıydı, siyahtı ve sabırlıydı o, hastalık, yaşlılık ve ölüm kokuyordu. "Ah" dedi Gabriel, hâlâ gözünden yaşlar akıyordu, "bahse girerim ki bugün pek mutlu olmuşsundur ihtiyar, öyle değil mi? O kadın Royal'ın, benim oğlumun öldüğünü sana anlatırken. Senin hiç oğlun olmadı ki." Tekrar pencereye döndü. "Bu durumu ne zamandır biliyorsun?" diye sordu.

"O akşamdan beri biliyorum" dedi Deborah, "ta Esther'in kiliseye ilk geldiği günden beri."

"Ne kadar kötü fikirlisin" dedi Gabriel. "O sırada ona elimi sürmemiştim bile."

"Hayır" dedi Deborah, "ama *bana* elini sürmüştün."

Gabriel pencereden biraz uzaklaştı, yatağın ayakucunda durup ona tepeden baktı.

"Gabriel" dedi Deborah, "yıllardır Rabbime dua ediyorum, benim bedenime de dokunsun ve beni bütün kadınlar gibi, senin eskiden hep birlikte olduğun kadınlar gibi yapsın diye." Çok sakindi; yüzünde çok katı ve sabırlı bir ifade vardı. "Ama belli ki Rabbim bunu istemedi. Belli ki ben unutamıyordum... çok eskiden, ben gencecik bir kızken bana yapılanları." Susup gözlerini başka yana çevirdi. "Ama Gabriel, o zavallı kız gömüldüğünde bile bir şey söyleseydin, o zavallı çocuğu sahiplenmek isteseydin, ben insanların ne diyeceğine ya da nereye gidebileceğimize ya da hiçbir şeye aldırmazdım. Onu kendi çocuğummuş gibi büyütürdüm, Tanrı'ya yemin ederim ki yapardım bunu – o da şimdi hayatta olurdu."

"Deborah, bunca zamandır ne düşünüyordun?"

Gülümsedi Deborah. "Rabbim insanın yürekten istediği şeyi verirse tir tir titremeliyiz, bunu düşünüyordum." Durdu. "Ben seni hep istedim, en başından beri. Sonra da sen benim oldun."

Gabriel yine pencereye gitti, gözyaşları yanaklarından süzülüyordu.

"Canım" dedi Deborah, farklı, daha güçlü bir sesle, "Tanrı'ya seni bağışlaması için dua etmelisin. O'nun seni bağışladığını anlayana kadar pes etmemelisin."

İçini çekti Gabriel, "Evet, Rabbime hizmet ediyorum."

Yağmurun sesi dışında hiçbir ses yoktu artık. Bardaktan boşalırcasına yağıyordu yağmur; halk ağzında dendiği gibi, sanki gök delinmişti. Yine şimşekler çakıyor, gök gürlüyordu.

"Dinle" dedi Gabriel. "Tanrı konuşuyor."

Diz çöktüğü yerden yavaş yavaş doğrulup kalktı çünkü kilisenin yarısı ayaktaydı: Hemşire Price, Hemşire McCandless ve Dua Eden Anne Washington; sandalyesinde oturan küçük Ella Mae de yerde yatan Elisha'ya bakıyordu. Florence'la Elizabeth hâlâ dizlerinin üzerindeydiler; John da öyleydi.

Gabriel yerinden doğrulurken Rab'bin kendisini bu kiliseye ne kadar uzun zaman önce yönlendirdiğini ve vaazını verdikten bir gece sonra Elizabeth'in, Tanrı'nın huzurunda nedamet getirmek için sıraların arasındaki koridordan mihraba nasıl yürüdüğünü

düşündü. Sonra evlenmişlerdi. Çünkü Elizabeth değiştiğini söylediğinde Gabriel ona inanmıştı – Elizabeth işaretti, o ve Gabriel'ın Rab'bin önünde karanlık yıllar boyunca beklediği isimsiz oğlu. Onları gördüğünde, Rab kaybolan şeyi ona geri vermiş gibi olmuştu.

Sonra, Gabriel yerdeki Elisha'nın başında ötekilerle birlikte dururken John dizlerinin üzerinden kalktı. Elisha'ya ve diğerlerine sersemlemiş, uyuşuk ve şaşkın gözlerle baktı, üşümüş gibi hafifçe titriyordu; sonra babasının gözlerini üzerinde hissedip ona baktı.

Aynı anda, yerdeki Elisha, Kutsal Ruh'un verdiği güçle, ateşten bir dille konuşmaya başladı.[40] John'la babası bakıştılar, dilleri tutulmuş gibiydi, kımıldayamadılar, konuşamadılar, Kutsal Ruh konuşurken ikisinin arasında bir şey canlandı – Gabriel daha önce John'un yüzünde böyle bir ifade görmemişti; Kutsal Ruh konuşurken John'un gözlerinden Şeytan bakıyordu; yine de bu gece John'un ona diktiği gözleri Gabriel'a kendisini döven annesinin gözlerini, kendisiyle alay eden Florence'ın gözlerini, kendisi için dua eden Deborah'nın gözlerini, Esther'in gözlerini ve Royal'ın gözlerini ve Roy ona sövmeden önce Elizabeth'in bu geceki gözlerini ve Roy "Seni siyah piç" demeden önce Roy'un gözlerini hatırlatıyordu. John gözlerini yere eğmedi, Gabriel'ın ruhunun diplerine sonsuza kadar bakmak ister gibi görünüyordu. John'un bu kadar küstahlaşmış olacağına pek inanamayan Gabriel, Elizabeth'in haddini bilmeyen, kötülüğünün içinde yaşlanmış piç oğluna hiddet ve dehşetle bakıyordu. Neredeyse elini kaldırıp vuracaktı ona ama kımıldamadı çünkü Elisha aralarında yatıyordu. Sonra sesini çıkarmadan, sadece dudaklarını oynatarak, "Diz çök" dedi. John birden döndü, küfür gibiydi hareketi ve mihrabın önünde tekrar diz çöktü.

40 Havariler 2:1 - 2:4: "Pentikost Günü geldiğinde bütün imanlılar bir arada bulunuyordu. Ansızın gökten, güçlü bir rüzgârın esişini andıran bir ses geldi ve bulundukları evi tümüyle doldurdu. Ateşten dillere benzer bir şeylerin dağılıp her birinin üzerine indiğini gördüler. İmanlıların hepsi Kutsal Ruh'la doldular, Ruh'un onları konuşturduğu başka dillerle konuşmaya başladılar." (ç. n.)

ÜÇ

Elizabeth'in Duası

Rabbim, keşke ölseydim
Mısır topraklarında[41]

Elisha konuşurken Elizabeth kalbine Rab'bin bir haber ilettiğini hissetti, bu ateşli davet kendisine yapılıyordu; eğer alçakgönüllülükle dinlerse Tanrı yorumunu da verecekti. Buna emin olmak içini coşkuyla değil korkuyla doldurdu. Tanrı'nın söyleyebileceği şeyden korkuyordu – O'nun ağzından çıkabilecek tatsız şeylerden, azarlardan, katlanması gerekecek olası sınamalardan korkuyordu.

Elisha sustu, ayağa kalktı; piyanoya oturdu. Çevresindekiler alçak sesle ilahi okuyorlardı ama Elizabeth bekledi. Zihin gözünde, bir yangından yayılan ışık gibi bir ışıkta, hiç istemeden dünyaya getirdiği John'un yüzü titreşiyordu. Bu gece işte onun kurtuluşu için ağlıyordu: Tarifi olanaksız bir öfkenin ötesine geçirilip Tanrı tarafından kutsansın diye.

İlahi söylüyorlardı:

"İsa çarmıhı yalnız mı taşımalı
Ve bütün dünya özgür mü olmalı?

Elisha melodiyi piyanoda yakaladı, parmakları tereddütlü, hatta isteksiz görünüyordu. Elizabeth de duyduğu büyük isteksizliği bastırmaya çalışıp Amin demek için kendini zorladı; Dua Eden Anne Washington'ın sesi yanıt verdi:

"Hayır, herkes için bir haç vardır,
Benim için de bir haç vardır."

Elizabeth yakınında birinin ağladığını duydu – Ella Mae miydi, Florence mıydı, yoksa kendi gözyaşlarının güçlenmiş yankısı mıydı?

41 İlahi; Kutsal Kitap, Mısır'dan Çıkış, 16:3'e gönderme: "'Keşke RAB bizi Mısır'dayken öldürseydi' dediler..." (ç. n.)

İlahinin sesi ağlama sesini bastırdı. Bu ilahiyi hayatı boyunca dinlemişti, onunla büyümüştü ama şimdiki kadar iyi anladığı olmamıştı. Kiliseyi dolduruyordu, sanki kilise Elizabeth'i bu karanlık yere çeken seslerin yankılandığı bir çukur ya da bir boşluğa dönüşmüştü. Teyzesi hep söylerdi o ilahiyi, haşin, alçak sesle, buruk bir gururla:

"Kutsanmış haçı taşıyacağım
Ölüm beni özgür bırakana kadar,
Ve sonra eve gidecek, bir taç takacağım,
Çünkü benim için bir taç var."

Herhalde şimdi çok yaşlanmış olmalıydı, hâlâ aynı haşin ruh halindeydi mutlaka, Elizabeth'le uzun süre paylaştığı küçük evinde bu ilahiyi söylüyordu. Elizabeth'in rezilliğinden haberi yoktu – Elizabeth, Gabriel'la evlenmesinin üzerinden uzun bir zaman geçene kadar John'dan söz etmemişti mektuplarında; Rab da teyzesinin New York City'ye gelmesine hiçbir zaman izin vermemişti. Teyzesi Elizabeth'in sonunun iyi olmayacağını hep tahmin etmişti çünkü gururlu, kibirli ve budalaydı o, çocukluğunda alabildiğine başıboş bırakılmıştı.

Elizabeth'in çocukluğunu bitiren felaketler zincirinde teyzesi ikinci sırayı alıyordu. İlk önce, Elizabeth sekiz yaşındayken, dokuzuna basmasına az kala annesi ölmüştü, Elizabeth bu olayı hemen bir felaket olarak algılamamıştı çünkü annesini tanıyor sayılmazdı ve hiç sevmediği de kesindi. Annesi açık tenli ve çok güzeldi, sağlıksızdı, bu yüzden vaktinin çoğunu yatağında geçirirdi, hastalığın yararları hakkında spiritualist broşürler okur, ne acılar çektiğini Elizabeth'in babasına yana yakıla anlatırdı. Elizabeth'in hatırladığı tek şey annesinin kolayca gözyaşı döktüğü ve ekşimiş süt gibi koktuğuydu – belki de ne zaman annesi onu kollarına alsa Elizabeth'in aklına süt gelmesinin nedeni, annesinin insanı rahatsız eden cilt rengiydi. Ancak annesi Elizabeth'i pek sık almazdı kollarına. Elizabeth bunun nedeninin, teninin annesininkinden çok daha koyu olması ve elbette ki onun güzelliğiyle boy ölçüşemeyeceği olduğunu daha başlarda tahmin etmişti. Annesinin yanına gidince çekingen, neşesiz, somurtkan oluyordu. Annesinin anaç, abartılı bir özenle, tiz sesiyle sorduğu anlamsız soruları nasıl yanıtlayacağını bilemiyordu; annesini öperken ya da annesinin öpücüğüne

katlanırken tatsız bir görev duygusundan öte bir şeyle davranmış gibi numara yapamıyordu. Bu da elbette annesinde şaşkınlığa ve öfkeye yol açıyor, Elizabeth'e bıkıp usanmadan "garip" bir çocuk olduğunu söylüyordu.

Ama babasıyla durum çok farklıydı; o gençti, yakışıklıydı, nazikti ve cömertti –hep böyle düşünürdü Elizabeth– ve kızını severdi. Ona gözbebeğimsin, derdi, kalbimde yerin var, derdi, ülkedeki en güzel küçük hanım sensin, derdi. Babasıyla birlikteyken gerçek bir kraliçe gibi havalı havalı yürür, öyle davranırdı. Babasının, yatma vaktin geldi diyeceği an ve "gitmeliyim" demesi dışında hiçbir şeyden korkmazdı. Babası ona pek çok şey alırdı hep, giyecekler, oyuncaklar alırdı, pazar günleri şehir dışında uzun yürüyüşlere çıkarır ya da şehre sirk gelmişse oraya götürürdü, ya da kukla tiyatrosuna. O da Elizabeth gibi koyu tenliydi, nazik ve gururluydu; Elizabeth'e hiç kızmamıştı ama kızı onun başkalarına kızdığını birkaç kez görmüştü – örneğin annesine ve daha sonra da teyzesine. Annesi hep öfkeliydi, Elizabeth ona aldırmazdı; daha sonra teyzesi hep öfkeliydi, Elizabeth buna katlanmayı da öğrendi; ama eğer babası –o günlerde– Elizabeth'e kızmış olsaydı ölmek isterdi.

Babası, Elizabeth'in rezilliğini öğrenmemişti; olay olduğunda Elizabeth babasına nasıl anlatacağını, zaten acılar çekmiş bir adama bir de bu acıyı nasıl yaşatacağını bilemedi. Daha sonra, anlatsaydı bile babası artık umursayacak durumda değildi, sessiz toprağın altındaydı.

Etrafındakiler ilahi söylemeye ve ağlamaya devam ederken Elizabeth babasını düşünüyordu – ona pek çok bakımdan benzeyen torununu kim bilir ne kadar severdi, diye düşündü. Zaman zaman John'da babasının yumuşaklığının, tuhaf gülüşünün –başını geriye atışıyla, yüzünde görünen yılların izlerinin kayboluşuyla, yumuşak bakışlı gözlerinin yumuşamasıyla, ağzının küçük bir çocuğun ağzı gibi köşelerinden yukarıya kıvrılışıyla– ve babasının diğer insanların iğrençliğiyle karşılaştığında arkasına çekildiği o ölümcül gururunun yansımalarını bulduğunu belki de sadece hayal ediyordu ama hayal gördüğüne inanmıyordu. Ağladığında, yalnızken ağlamasını ona söyleyen babasıydı; hiç kimseye göstermemeliydi, merhamet dilenmemeliydi; ölecekse gidip ölmeliydi insan ama asla dayak yememeliydi. Babası bunları, onu son gördüğü günlerin birinde söylemişti, Elizabeth teyzesinin yanında kalması için

millerce uzağa, Maryland'e götürülmeden önce. Sonraki yıllarda babasının bu sözlerini hatırlamak için nedeni oldu Elizabeth'in; ve sonunda, babasına bu sözleri söyleten acının derinliklerini kendi içinde bulmak için zamanı da oldu.

Annesi öldüğünde dünya başlarına yıkıldı; annesinin ablası olan teyzesi geldi, Elizabeth'in kendini beğenmişliğini, işe yaramazlığını görünce dehşete düştü; hemen, Elizabeth'in babasının çocuk yetiştirmeye uygun olmadığına karar verdi, "özellikle de masum bir küçük kızı" dedi sesini alçaltarak. Teyzesinin verdiği ve üçüncü felakete, babasından –dünyada sevdiği her şeyden– ayrılmasına yol açan bu karar yüzünden Elizabeth yıllarca affetmedi onu.

Çünkü babası, teyzesinin ifadesiyle bir "ev" işletiyordu – yaşadıkları evi değil, başka bir evi; Elizabeth'in anladığı kadarıyla bu eve kötü insanlar geliyordu. Elizabeth'i dehşete düşüren, kafasını karıştıran bir başka şey de babasının bir "ahır"ı olmasıydı. Sefil, basit zenciler, sefilin de sefili tipler yemek yemek ve ucuz içki içmek, gece boyunca müzik yapmak için her yerden oraya geliyorlardı (bazen kadınlarını da getiriyor ya da orada birilerini buluyorlardı) – teyzesinin ürkütücü sessizliğinin ima ettiği gibi daha da kötü şeyler yapıyorlardı, bunları ağza almamak daha iyiydi. Kız kardeşinin kızının böyle bir adamın yanında büyümesine izin vermemek için elinden geleni yapacağına yemin ediyordu. Ne var ki, ortalığı ayağa kaldırmasına gerek kalmadan ve yeryüzünde adliye binasının bulunduğu yer dışında bir yeri rahatsız etmeden galip geldi: Gök gürlemiş gibi ya da bir büyü gibi, aydınlıktan birden karanlığa geçiş gibi, Elizabeth'in hayatı değişti. Annesi ölmüştü, babası yasaklanmıştı, Elizabeth de teyzesinin gölgesinde yaşıyordu.

Daha doğrusu, şimdiki düşüncesi öyleydi, içinde yaşadığı gölge korkuydu – nefretin daha da yoğunlaştırdığı korku. Bir an bile yargılamamıştı babasını; babasının Şeytan'la akraba olduğu söylense, hatta kanıtlansa bile Elizabeth'in babasına duyduğu sevgi değişmezdi. O kanıtı yok sayardı, kanıt olsa bile babasının kızı olmaktan asla pişmanlık duymazdı ya da Cehennem'de onun yanında acı çekmekten daha iyi bir şey istemezdi. Onu babasının yanından alırlarken hayal gücü, babasının suçlandığı kötülüğe gerçeklik katamamıştı – *kendisi* elbette ki suçlamamıştı babasını. Babası onu bırakıp gitmek için arkasını döndüğünde acı çekerek bağırmıştı Elizabeth, onu trene taşımaları gerekmişti. Daha sonra, o sırada

olan her şeyi eksiksiz anladığında bile yüreğinde suçlayamamıştı babasını. Babası berbat bir hayat sürmüş olabilirdi ama Elizabeth'e çok iyi davranmıştı. Babası hayatı boyunca epey acı çekerek bedel ödemiş olmalıydı ki Elizabeth herkesin vereceği hükme hiç aldırmıyordu. *Onlar*, Elizabeth'in tanıdığı gibi tanımamışlardı onu; *onlar* Elizabeth gibi umursamıyorlardı onu! Sadece babasının, söz verdiği gibi gelip onu almaması üzüyordu Elizabeth'i ve büyürken babasını pek az görmesi. Genç bir kadın olduğunda ise hiç görmedi babasını; ama bunun suçu kendisindeydi.

Hayır, babasını suçlamadı; ama teyzesini suçladı, onun annesini sevdiğini ama babasını hiç sevmediğini anladığı andan itibaren suçladı onu. Bunun anlamı da teyzesinin kendisini de sevemeyeceğiydi ve teyzesinin yanındayken yaşadıkları hiç yanıltmadı Elizabeth'i. Gerçi teyzesi kız kardeşinin kızını ne kadar sevdiğini ve onun uğruna ne büyük fedakârlıklar yaptığını, onun iyi bir Hıristiyan olarak yetişmesi için nasıl özen gösterdiğini hep anlatırdı. Ama Elizabeth bir an bile aldanmadı bu sözlere, teyzesinin yanında kaldığı sürece ondan hep nefret etti. Teyzesinin sevgi diye söz ettiği şeyin başka bir şey olduğunu seziyordu – bir rüşvet, bir tehdit, ahlaksız bir güç arzusuydu. Sevgiyle birlikte gelebilecek kısıtlamanın, nedense ruh ve zihin için özgürlük de olduğunu biliyordu, kuru bir yerdeki suydu o, teyzesinin zihnine doluşmuş hapishanelerle, kiliselerle, yasalarla, ödül ve cezalarla bir ilgisi yoktu.

Yine de, bu gece, kafası öyle karışıkken, acaba yanıldım mı diye düşündü; gözünden kaçırdığı ve Rab'bin bu yüzden ona acı çektirdiği bir şey yok muydu acaba? "Seni küçük çokbilmiş hanım" demişti teyzesi o günlerde, "attığın adımlara dikkat et, duyuyor musun beni? Eğer burnun havada dolaşmaya devam edersen Rabbim seni yerin dibine düşürür. Bu sözümü unutma. Göreceksin."

Elizabeth teyzesinin bıkıp usanmadan yaptığı bu suçlamalara asla karşılık vermezdi; teyzesine gözlerini iri iri açıp küstahça bakmakla yetinirdi, bu bakış hem teyzesini küçümsediğini hem de onun cezalandırmak için öne süreceği bahaneleri engellediğini gösteriyordu. Hiç farkında olmadan babasından edindiği bu numara hemen her zaman işe yarardı. Yıllar geçtikçe teyzesi, Elizabeth'in aralarına koyduğu ve asla giderilemeyecek buz gibi soğuk mesafeyi bir bakışta anlamaya başladı. O zaman gözlerini yere eğer, ağzının içinden, "Tanrı bundan hoşlanmaz" derdi.

"Tanrı'nın da senin de nelerden hoşlanmayacağınız umurumda değil" diye yanıt verirdi Elizabeth'in yüreği. "Ben buradan gideceğim. O gelip beni alacak, ben de buradan gideceğim."

"O" dediği babasıydı, asla gelmeyen babası. Yıllar geçtikçe Elizabeth sadece, "Buradan gideceğim" diye yanıt vermeye başladı. Ve bu kararlılık ağır bir mücevher gibi göğüslerinin arasında asılı kaldı; zihninin karanlık göğünde ateşten harflerle yazılıydı.

Ama evet – gözden kaçırdığı bir şey vardı. *Gururun ardından yıkım, kibirli ruhun ardından da düşüş gelir.*[42] Bunu bilmiyordu: Düşebileceğini hayal etmemişti. Bu gece, bu bilgiyi oğluna nasıl verebileceğini düşünüyordu; oğlunun artık değiştirilemeyecek şeye katlanmasına yardım edebilecek miydi; oğlu hayatını yaşarken annesini bağışlayabilecek miydi – annesinin gururunu, budalalığını ve Tanrı'yla pazarlığını! Çünkü bu gece, düşmesinden önceki, teyzesinin karanlık evindeki o yıllar –hep dolaplarda çok uzun süre tutulmuş giysiler ve yaşlı kadınlar kokan; onların dedikodularının ve her nasılsa teyzesinin çayına attığı limonun kokusunun, kızarmış balık kokusunun ve birinin bodruma koyduğu damıtıcının kokusunun yayıldığı o ev– bütünüyle, bunaltarak karşısına çıkmıştı; ve kendini hatırladı, teyzesinin oturmakta olabileceği herhangi bir odaya nasıl girdiğini, teyzesinin söyleyebileceği herhangi bir şeye nasıl karşılık verdiğini, onun karşısında demir gibi kaskatı ve nefretten ve korkudan içi içini yiyerek, her günün her saatinde nasıl savaşarak durduğunu ve bu savaşı rüyalarında nasıl sürdürdüğünü hatırladı. Teyzesini neden öyle sessizce ve daha ilk başlarda suçladığını şimdi biliyordu: Şaşkın bir çocuğu sevdiği babasının kollarından zorla çekip alması yüzündendi. Babasının kendisine ihanet ettiğini belli belirsiz ve gönülsüzce olsa da ara sıra neden hissettiğini de şimdi biliyordu: Kızını, sevmediği ve onu sevmeyen bir kadının elinden çekip almak için ortalığı ayağa kaldırmamıştı çünkü. Ama ortalığı ayağa kaldırmanın ne kadar zor olduğunu bu gece artık biliyordu çünkü kendisi de bir kez denemiş ve başarısız olmuştu. Onca zamandır kalbinde teyzesine karşı beslediği öfke ve gururu olmasaydı onun yanındaki hayata asla katlanamazdı, bunu da biliyordu – bunu bilmek, dudaklarına değen gözyaşlarının tadını en acı ottan bile acı yapıyordu.

---

42 Süleyman'ın Özdeyişleri, 16:18 (ç. n.)

Ve Richard'ı düşündü. Onu o evden ve Güney'den çıkaran, yıkımın kentine götüren kişi Richard'dı. Ansızın çıkagelmişti – geldiği andan öldüğü âna kadar da Elizabeth'in hayatını doldurmuştu. Bu gece bile, kalbinin neredeyse nüfuz edilemeyen, gerçeğin saklandığı ve ancak gerçeğin yaşayabileceği gizli köşesinde onu tanımamış olmayı dileyemiyordu; ya da o yanında olduğu sürece Cennet'in sevinçlerinin kendisi için hiçbir anlam taşımadığını yadsıyamıyordu – Richard ile Tanrı arasında bir seçim yapmaya zorlansaydı ağlayarak bile olsa Tanrı'ya sırtını dönerdi.

İşte Tanrı bu yüzden onu elinden almıştı. Elizabeth şimdi bütün bunların bedelini ödüyordu, kendisinden oğluna kalacak olan şeyler bu gurur, bu nefret, bu öfke ve ihtirastı – budalalık ve sefillikti.

Richard Maryland'de doğmamıştı ama Elizabeth'in onu tanıdığı yaz orada bir bakkalın yanında çalışıyordu. 1919 yılıydı, Elizabeth yaşadıkları yüzyıldan bir yaş gençti. Richard yirmi iki yaşındaydı, o günlerde Elizabeth'in gözünde yaşlı sayılırdı. Hep surat astığı ve pek nazik davranmadığı için Elizabeth'in dikkatini çekmişti. Teyzesinin dediğine göre insanlara öfkeyle hizmet ediyordu, sanki satın aldıkları yiyeceklerin onları zehirlemesini umuyordu. Elizabeth onun hareketlerini seyretmekten hoşlanıyordu; bedeni incecik ve çok güzeldi, huzursuzdu – *sinirleri gergin*, diye düşünürdü Elizabeth, bilmiş bilmiş. Kedi gibi yürürdü Richard, hep ayak parmaklarının köklerinin üzerinde, kedi gibi etkileyici, kayıtsız bir soğuklukla, yüzü ifadesiz, gözleri ışıksız. Hep sigara içerdi, toplama yaparken dudaklarının arasında sigara olurdu, bazen de, depoya mal getirmeye gittiğinde yanan sigarasını tezgâhın üzerine bırakırdı. Biri içeri girdiğinde ona günaydın ya da iyi günler derse, kafasını pek kaldırmadan, saygısızlık derecesine varan bir umursamazlıkla konuşurdu. Müşteri istediği malı alıp parasının üstünü saydıktan sonra dükkândan çıkarken Richard "Teşekkür ederim" derdi ama bu söz ağzından çıkarken küfüre öyle benzerdi ki insanlar bazen dönüp hayretle bakarlardı ona.

Elizabeth bir gün teyzesine, "O dükkânda çalışmaktan hiç hoşlanmıyor" demişti.

Teyzesi de, "Çalışmaktan hoşlanmıyor" demişti küçümseyerek. "Tıpkı senin gibi."

Elizabeth belleğinde hep pırıl pırıl kalacak bir yaz günü tek başına dükkâna gitti, en iyi yazlık elbisesini giymiş, yeni düzleşti-

rilmiş, uçları bukleli saçlarına kırmızı bir kurdele bağlamıştı. Teyzesiyle birlikte kilisenin düzenlediği büyük bir pikniğe gideceklerdi, gitmeden önce birkaç tane limon almak için uğramıştı dükkâna. Dükkânın sahibinin yanından geçti, çok şişman bir adamdı, kaldırımda oturmuş, yelpazeleniyordu; Elizabeth yanından geçerken adam ona havayı sıcak bulup bulmadığını sordu, o da bir şeyler söyleyip karanlık, ağır kokulu, sineklerin vızıldadığı dükkâna girdi, Richard tezgâhın üzerine oturmuş kitap okuyordu.

Onu rahatsız ettiği için o anda suçluluk duydu Elizabeth, özür dilercesine mırıldanarak sadece birkaç limon almak istediğini söyledi. Richard'ın her zamanki gibi suratını asarak limonları getirmesini, sonra kitabına dönmesini bekliyordu ama Richard gülümsedi, "Başka bir şey istemiyor musun?" dedi, "İyi düşün. Bir şey unutmadığına emin misin?"

Elizabeth onun gülümsediğini daha önce hiç görmemişti, aslında sesini bile duymamıştı. Kalbi, onu korkutarak, yerinden çıkacak gibi oldu, sonra yine korkutarak sonsuza kadar durdu sanki. Orada durup delikanlıya bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Richard ona ne istediğini tekrar soracak olsaydı herhalde hatırlamazdı ne olduğunu. Elizabeth onun gözlerine bakmakta olduğunu fark etti, hiç ışık olmadığını düşündüğü yerde daha önce görmediği bir ışık gördü – Richard hâlâ gülümsüyordu ama tuhaf, ısrarlı bir gülümsemeydi bu. "Kaç tane limon istiyorsun küçük kız?" dedi.

"Altı tane" dedi Elizabeth sonunda, hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu anlayınca da rahatladı: Güneş hâlâ parlıyor, şişman adam hâlâ kapıda oturuyor, kalbi de hiç durmamış gibi çarpmaya devam ediyordu.

Ama bunlara kanmamıştı; kalbinin durduğu anı hatırlıyordu, şimdi atışlarının farklı olduğunu biliyordu.

Richard limonları bir kâğıt torbaya koydu, Elizabeth de tuhaf bir çekingenlik duyarak parasını ödemek için tezgâha yaklaştı. Berbat bir durumdaydı, ne gözlerini Richard'dan ayırabiliyor ne de ona bakabiliyordu.

"Buraya her zaman birlikte geldiğin kadın annen mi?" diye sordu Richard.

"Hayır, teyzem." Neden söylediğini bilmiyordu ama yine de, "Annem öldü" dedi.

"Ah" dedi Richard. Sonra, "Benimki de" diye ekledi. İkisi de tezgâhın üzerinde duran paraya dalgın dalgın baktı. Richard parayı aldı ama yerinden kımıldamadı. "Zaten annen olduğunu sanmamıştım" dedi sonunda.

"Neden?"

"Bilmem. Sana benzemiyor."

Sigara yakacaktı, sonra Elizabeth'e baktı ve paketi tekrar cebine soktu.

"Benim için sorun değil" diye atıldı Elizabeth. "Hem gitmem lazım. Teyzem beni bekliyor, gezmeye gidiyoruz."

Richard dönüp yazar kasaya yumruğunu indirdi. Elizabeth limonlarını aldı, Richard parasının üstünü verdi. Elizabeth başka bir şey daha söylemesi gerektiğini hissediyordu –öylece çıkıp gitmek doğru değildi sanki– ama aklına hiçbir şey gelmedi.

Richard ise, "Demek bunun için böyle süslendin bugün" dedi, "nereye gidiyorsunuz?"

"Pikniğe gidiyoruz – kilise pikniğine" dedi Elizabeth ve birden, nedenini bilmeden, ilk kez gülümsedi.

Richard da gülümsedi, sigarasını yaktı, dumanı kızın uzağına üflemeye dikkat etti. "Piknikleri sever misin?"

"Bazen." Richard'ın yanında hâlâ tedirginlik duyuyordu, yine de bütün gün orada durup onunla konuşmak istediğini de hissediyordu. Ne okuduğunu sormak istiyordu ama cesaret edemedi. Sonunda, "Adın ne?" diyebildi birden.

"Richard."

"Ya" dedi Elizabeth, dalgın dalgın. "Benimki de Elizabeth" diye ekledi.

"Biliyorum" dedi Richard. "Teyzenin sana seslendiğini duymuştum."

"Öyleyse" dedi Elizabeth, uzun bir aradan sonra, "hoşça kal."

"Hoşça kal mı? Buradan gitmiyorsun, değil mi?"

"Yo, gitmiyorum" dedi Elizabeth, şaşırmıştı.

"Öyleyse" dedi Richard, gülümsedi, eğildi, "iyi günler" dedi.

"Evet, iyi günler" dedi Elizabeth.

Arkasını dönüp sokağa çıktı; az önce dükkâna bu sokaktan girmemişti. Bu sokaklar, tepesindeki gök, güneş, geçen insanlar, hepsi bir anda değişmişti ve bir daha asla aynı olmayacaklardı.

"Dükkâna geldiğin günü hatırlıyor musun?" diye sordu Richard çok sonra.

"Evet?"

"Yani... çok hoştun."

"Bana hiç bakmadığını sanırdım."

"Ben de senin bana hiç bakmadığını sanırdım."

"Sen kitap okuyordun."

"Evet."

"Hangi kitaptı Richard?"

"Ah, hatırlamıyorum. Öylesine bir kitaptı."

"Gülümsedin."

"Sen de."

"Hayır, ben gülümsemedim. Hatırlıyorum."

"Hayır, gülümsedin."

"Hayır, gülümsemedim. Sen gülümseyene kadar gülümsemedim."

"Eh, her neyse – çok hoş görünüyordun."

Özgürlüğü için teyzesiyle ne kadar katı bir kalple, ne hesaplı gözyaşlarıyla, ne kandırmacalarla, ne zalimlikle savaştığını düşünmek hoşuna gitmiyordu. Tartışmasız uyması gereken bazı koşullarla da olsa galip gelmişti bu savaşta. En önemli koşul, teyzesinin New York City'de yaşayan ve uzaktan akrabası olan, çok saygın bir kadının gözetimi altına girmesiydi. Çünkü Richard yaz sonunda o şehre gideceğini söylemişti, Elizabeth'in de gelmesini istiyordu. Orada evlenirlerdi. Richard Güney'den nefret ettiğini söylüyordu, belki de orada evlenebilecekleri bu yüzden ikisinin de aklına gelmemişti. Hem Richard'la arasında neler olduğunu teyzesi öğrenirse, yıllar önce babasıyla olan durumda yaptığı gibi, onları ayırmanın bir yolunu bulurdu. Elizabeth'in sonradan düşündüğü gibi, bu, onun bu kadar düşmesine neden olacak, peş peşe gelen berbat hatalardan ilkiydi.

Ancak insanın onu bir yere getiren yola kayalık bir düzlükten bakması, o yolda yürümesiyle aynı şey değildir; en azından, perspektif ancak yolculukta değişir; ancak yol ansızın ve aldatarak, tartışmaya yer bırakmayan bir kesinlikle dönerse, alçalırsa ya da yükselirse, başka hiçbir yerdeyken göremediğimiz her şeyi görebiliriz. O günlerde, bizzat Rab gökyüzünden borazanlar eşliğinde inseydi ve Elizabeth'e geri dönmesini söyleseydi, Elizabeth onu duymazdı bile, duysa da kesinlikle dinlemezdi. O günlerde bir ateş fırtınasının içinde yaşıyordu, Richard fırtınanın merkezi ve kalbiydi. Elizabeth

ona ulaşmak için çırpınıyordu – sadece ona ulaşmak için; yalnızca onları ayırırlarsa neler olacağından korkuyordu; daha sonra neler olabileceğini ne düşünüyor ne de olabileceklerden korkuyordu.

New York'a gitme bahanesi, Kuzey'in siyahlara sunduğu daha büyük fırsatlardan yararlanmaktı; Kuzey'deki bir okulda okumak, Güney'de girebileceği işlerden çok daha iyi bir iş bulmaktı. Bunları her zamanki gibi küçümseyerek dinleyen teyzesi, koşulların kuşaktan kuşağa değiştiğini istemeyerek olsa da yadsıyamıyordu; hem Elizabeth'e engel olan kişi konumuna düşmeyi de pek istemiyordu. 1920 kışında, yılın başlarında Elizabeth kendini Harlem'de, teyzesinin akrabasının evinde, arka taraftaki sevimsiz bir odada buldu; kadının saygınlığı evin içinde yaktığı tütsülerde ve her cumartesi gecesi düzenlediği ispritizma seanslarında hemen kendini gösteriyordu.

O ev hâlâ duruyordu, pek uzakta değildi; bazen oradan geçmek zorunda kalıyordu Elizabeth. Başını kaldırmasa da yaşamış olduğu dairenin pencerelerini görebiliyordu, kadının tabelası da hâlâ camdaydı: MADAM WILLIAMS, İSPRİTİZMACI.

Richard'ın asansör görevlisi olarak çalıştığı otelde oda hizmetçisi olarak iş buldu. Richard biraz para biriktirir biriktirmez evleneceklerini söylüyordu. Ama gece okuluna gittiğinden ve pek az para kazandığından evlenmeleri –ki Elizabeth New York'a gider gitmez gerçekleşeceğini sanmıştı bunun– gitgide daha da uzaklaşan bir gelecek zamana kayıyordu. Bu da Elizabeth'i Maryland'deyken düşünmek istemediği bir sorunla, birlikte yaşamak sorunuyla karşı karşıya bırakıyordu ama şimdi bundan kaçması mümkün değildi. Gerçeklik, kurduğu büyük hayallerin üstüne ilk kez adeta çökmüştü; Richard'la birlikte olunca ona direnebileceğini nasıl olup da hayal ettiğini pişmanlıkla soruyordu kendine. Teyzesinin paha biçilmez inci dediği şeyi, Richard'la Maryland'deyken zorlanarak korumuştu. Bir kadın olarak ahlaki gücünün kanıtı olarak gördüğü bu durum, şimdi görülüyordu ki, teyzesinden çok korkmasından ve o kasabadaki fırsat eksikliğinden başka bir şeyden kaynaklanmıyordu. Burada, kimsenin kimseye aldırmadığı, insanların yıllarca aynı binada oturup birbiriyle konuşmayabileceği bu büyük şehirde, Richard ona sarıldığı zaman Elizabeth kendini dik bir bayırın kenarındaymış gibi hissediyordu: Ve oradan aşağıya koştu, hiç düşünmeden koştu aşağıya, o ürkütücü sulara.

Böyle başladı. Bu durum Elizabeth'i babasının kollarından alındığı günden beri mi bekliyordu? Şimdi içinde bulunduğu dünya, çok uzun zaman önce kurtarıldığı dünyadan pek de farklı değildi. Burada, teyzesinin babasını şiddetle kınamasına neden olan kadınlar vardı – sıkı içen, sıkı konuşan, nefesleri viski ve sigara kokan, ayın ve yıldızların altında ya da şehrin vahşi ışıkları altında, rahat olmayan samanlıklarda ya da gıcırdayan yataklarda ne tür tatlı şiddetler uygulanabileceğini bilen kadınların gizemli gücüyle hareket eden kadınlar. Böyle tatlı tatlı düşen, sımsıkı zincirlenen Elizabeth de o kadınlardan biri mi olmuştu şimdi? Babasının "ahır"ına –tatlı konuşmalarıyla, müzikleriyle, şiddetleri ve cinsellikleriyle– gece gündüz gelen türde adamlar vardı burada, siyah, esmer ve bej rengi, hepsi Elizabeth'e çapkın, şehvetli ve gülen gözleriyle bakıyorlardı. Bunlar Richard'ın arkadaşlarıydı. İçlerinde kiliseye giden yoktu, hatta kiliselerin varlığından bile haberleri olduğu düşünülemezdi; hepsi de her saat, her gün, konuşmalarında, hayatlarında ve kalplerinde Tanrı'ya sövüyorlardı. Tıpkı bir keresinde Elizabeth Richard'a İsa'ya duyduğu sevgiden çekinerek söz ettiğinde onun ağzından çıkan "O pisliğe söyle, gelsin benim koca siyah kıçımı öpsün" sözünü sanki o adamların hepsi söylüyordu.

Bu sözü duyunca çok korkan Elizabeth ağlamıştı; yine de bu kadar çok acının içinde bir de olumlu keder pınarı olduğunu inkâr edemiyordu. Ne de olsa Kuzey ile kendisinin kaçtığı Güney arasında büyük bir fark yoktu; tek fark, Kuzey'in daha çok şey vaat etmesiydi. Benzerlik de şuydu: Vaat ettiğini vermiyordu, verdiğini de nazlana nazlana tek eliyle veriyor, öteki eliyle geri alıyordu. Elizabeth şimdi bu huzursuz, kof, yankılı şehirde Richard'da o kadar çekici bulduğu asabiyeti anlıyordu – öyle eksiksiz ve öyle umutsuz bir gerginlikti ki bu ne gevşeme ne de çözülme umudu vardı, Richard göğsünde uyurken bile Elizabeth bunu onun kaslarında hissediyor, soluğunda duyuyordu.

Onca zaman korku içinde yaşamasına rağmen belki de bu yüzden onu terk etmeyi hiç düşünmemişti, Richard olmasaydı o dünyada başının çaresine bakamazdı. Onu terk etmedi çünkü Richard'ın yanında olmazsa onun başına gelebileceklerden korkuyordu. Ona karşı koymuyordu çünkü Richard'ın ona ihtiyacı vardı. Evlenelim diye sıkıştırmıyordu Richard'ı, her şeye sinirlendiği için bir de kendisi yüzünden sinirlenmesini istemiyordu. Kendini ona güç veren

biri olarak görüyordu; bir gölgeler dünyasında Richard'ın her zaman sığınabileceği, tartışmasız gerçek olarak. Ve hayır, her şeye rağmen pişman değildi. Denemişti ama asla pişman olmamıştı, şimdi bile, bu gece bile pişman değildi. O zaman tövbesi neredeydi? Ve Tanrı onun çığlığını nasıl duyabilecekti?

İlk başta birbirleriyle çok mutlu olmuşlardı; Richard son âna kadar iyi davranmıştı ona, onu sevmekten vazgeçmemiş ve hep bunu kanıtlamaya çalışmıştı. Elizabeth babasını suçlayamadığı gibi Richard'ı da suçlayamıyordu. Onun zayıflığını anlıyordu, duyduğu korkuyu da, hatta kanlı gelen sonunu da. Hayatın ona, sevgilisine, o vahşi, mutsuz oğlana çektirdiklerine, ondan daha güçlü, daha dürüst biri aynı derecede katlanamazdı.

Cumartesi onlar için en güzel gündü çünkü saat bire kadar çalışıyorlardı. Bütün bir öğle sonrasını ve gecenin hemen hemen tamamını birlikte geçirebiliyorlardı çünkü Madam Williams cumartesi geceleri seans düzenlerdi, Elizabeth'in sessiz kuşkuculuğu karşısında dünyadan ayrılan ruhlar konuşmak istemezler diye onun evde olmamasını yeğliyordu. Servis kapısında buluşuyorlardı. Richard hep ondan önce geliyordu; çalışırken giydiği çirkin, sımsıkı siyah üniformayı çıkarınca, tuhaf ama, çok daha genç ve daha az anonim görünüyordu. Öteki çocuklarla konuşur, gülüşürdü ya da zar atardı, uzun, taş koridorda Elizabeth'in adımlarını duyunca yarı bağırarak yarı şarkı söyler gibi, "Hey! Baksanıza, güzel değil mi?" derdi.

Elizabeth her seferinde kızarırdı –Richard da bu yüzden her seferinde aynı şeyi yapardı– ve yarı gülümseyerek yarı kaş çatarak sinirli sinirli elbisesinin yakasını ellerdi.

"*Sweet* Georgia Brown!" derdi biri bazen.[43]

"Buyurun *Miss* Brown" derdi Richard ve Elizabeth'in koluna girerdi.

"Evet, haklısın" derdi bir başkası, "Küçük Miss Parlak Göz'ü sıkı tutsan iyi olur, yoksa biri gelip elinden alır."

"Evet" derdi bir başkası, "o kişi ben olabilirim."

"A, olmaz" derdi Richard, Elizabeth'le sokağa doğru giderken, "benim Miniğimi kimse benim elimden alamaz."

Minik: Elizabeth'e öyle derdi. Bazen de Sandviç Dudaklı derdi ya da Komik Surat ya da Kurbağa Göz. Elbette ki başkası bunları

43 "Sweet Georgia Brown" 1925 yılında Ben Bernie ve Maceo Pinkard tarafından bestelenmiş, sözleri Kenneth Casey'ye ait ünlü bir caz parçasıdır. (ç. n.)

söylese tahammül edemezdi Elizabeth, hem de, bir ölçüde çaresizce ve sevinerek (ve edilgen bir panikle) buna katlandığını anlamasaydı, herkesin gözü önünde bir erkeğin malı olmaya tahammül edebilir miydi – teyzesi olsa "cariye" derdi; geceleri, yalnız kaldığında Elizabeth bu sözcüğü ekşi limon kabuğu gibi dilinin üzerinde yuvarlardı.

Richard'la birlikte denize iniyordu. Tek başına, tırmanarak dönecekti yukarıya ama o sırada bunu bilmiyordu. Öteki çocukları koridorda bırakıp New York'un merkezindeki sokaklara daldılar.

"Bugün neler yapacağız Miniğim?" Gülümsedi Richard o derinden de derin gözleriyle, beyaz şehrin kulelerinin altında, iki yanlarından hızla geçen beyazların arasında.

"Bilmiyorum canım. Sen ne yapmak istersin?"

"Belki bir müzeye gideriz."

Richard bunu ilk teklif ettiğinde Elizabeth dehşete kapıldı, içeri girmelerine izin verilip verilmeyeceğini sordu.

"Tabii, zencileri içeri alıyorlar" dedi Richard. "Bu orospu çocuklarıyla birlikte yaşamak için bizim de eğitim görmemiz gerekmiyor mu?"

Elizabeth'in yanında asla dilinin ölçüsü olmazdı, Elizabeth ilk başlarda bunu, kendisi çok kolay elde edildiği için Richard'ın onu aşağılamasının kanıtı sandı, sonradan onun sevgisinin kanıtı olarak gördü.

Richard onu Doğal Tarih Müzesi'ne ya da Metropolitan Sanat Müzesi'ne götürdüğünde –ki buralarda onlardan başka siyahi olmazdı– ve onu, Elizabeth'in hep mezar taşı kadar soğuk olduklarını hayal ettiği salonlarda dolaştırdığında Elizabeth Richard'ın içinde başka bir yaşam görürdü. Kendisinin anlayamadığı bir şeye Richard'ın böyle tutku duyması onu hep ürkütürdü.

Çünkü, cumartesi günlerinin öğle sonralarında Richard'ın ona hararetle anlatmaya çalıştığı şeyi –en azından zihniyle– hiç kavrayamıyordu. Richard'ın melankolik bir merakla baktığı Afrika heykelcikleri ya da totem direkleriyle kendisi arasında herhangi bir bağ kuramıyordu. Sadece onlara benzemediği için seviniyordu. Öteki müzede tablolara bakmayı yeğliyordu; ama Richard'ın onlarla ilgili söylediklerini yine de anlamıyordu. Çoktan ölmüş şeylere neden bu kadar hayranlık beslediğini bilmiyordu; bunlardan nasıl beslendiğini, onların içinden hangi gizleri çekip almayı umduğunu da. Ama en azından bunların Richard'a bir tür acı besin verdiklerini

ve Richard için içlerinde tuttukları gizlerin onun için bir ölüm kalım meselesi olduğunu anlıyordu. Richard'ın zoru başarmaya çalıştığını, bu yüzden de yıkılacağını hissettiği için korkuyordu; ama Richard'a hiç söz etmedi bundan. Sadece dinledi onu ve içinden dua etti onun için.

Başka cumartesilerde sinemaya giderlerdi; tiyatroya giderlerdi; Richard'ın arkadaşlarına giderlerdi; Central Park'ta gezerlerdi. Parkı seviyordu Elizabeth çünkü yapay olsa da bildiği manzaraları bir yanıyla yeniden yaratıyordu. Kaç öğle sonrasında gezinmişlerdi orada! O zamandan beri hep uzak durmuştu oradan. Yerfıstığı alıp hayvanat bahçesindeki hayvanları saatlerce beslerlerdi; gazoz alıp çimenlerin üzerinde içerlerdi; su rezervuarının çevresinde dolaşırlardı, Richard da New York gibi bir şehirde içme suyunun nasıl sağlandığını anlatırdı. Elizabeth'in onun için duyduğu korkuya mutlak bir hayranlık da karışıyordu: Bu genç yaşta bu kadar çok şey bildiği için. İnsanlar onlara bakıyorlardı ama Elizabeth onlara aldırmıyordu; Richard bakanları görüyor ama görmezden geliyordu. Ama bazen –herhalde eski Roma'yla ilgili– bir cümlenin ortasında sorardı:

"Miniğim, beni seviyor musun?"

Onun bundan kuşkulanmasına şaşırırdı Elizabeth. Ona sevgisini hissettiremediğine göre ne kadar güçsüz olduğunu düşünürdü; onun gözlerine bakar, söyleyebileceği tek şeyi söylerdi:

"Seni sevmiyorsam öleyim diyorum Tanrı'ya. Seni sevmezsem başımızın üstünde gökyüzü olmaz."

O zaman Richard alaycı alaycı gökyüzüne bakar, Elizabeth'in kolunu sıkıca tutardı, yürümeye devam ederlerdi.

Bir keresinde Elizabeth ona, "Richard, sen küçükken okula çok gittin mi?" diye sordu.

Richard uzun uzun baktı ona. Sonra:

"Bebeğim, söyledim ya sana" dedi, "ben doğarken annem ölmüş. Babamın nerede olduğunu bilen yokmuş. Benimle hiç kimse ilgilenmedi. Oradan oraya gittim. İnsanlar benden bıkınca başkalarına gönderiyorlardı. Okula gittim sayılmaz."

"Nasıl böyle akıllısın öyleyse? Nasıl oluyor da bu kadar çok şey biliyorsun?"

Hoşlanan Richard gülümsedi. "Miniğim, pek fazla şey bilmiyorum" dedi. Yüzünün ifadesi değişti, Elizabeth'in artık iyi bildiği

bir sesle, "O beyaz piçlerin bildiği her şeyi ben de öğreneceğim diye karar verdim bir gün" dedi, "hatta onlardan bile daha iyi bilecektim, böylece hiçbir yerde hiçbir beyaz orospu çocuğu bana tepeden bakamayacaktı, ben alfabeyi ezbere okuduğumda bana kendimi pislikmişim gibi hissettiremeyecekti. Lanet olsun – canıma okuyamayacaktı o zaman. Beni öldürmeye kalkışırsa ben de onun canını alacaktım, annemin başı üzerine yemin ederim ki." Tekrar baktı Elizabeth'e, onu öptü, sonra da, "İşte bu kadar çok şeyi böyle öğrendim bebeğim" dedi.

"Peki ne yapacaksın Richard? Ne olmak istiyorsun?" diye sordu Elizabeth.

Richard'ın yüzü karardı. "Bilmiyorum. Bulacağım ama. Kafamı toparlayamıyorum galiba."

Neden toparlayamadığını bilmiyordu Elizabeth –ya da belli belirsiz sezebiliyordu ancak– ama Richard'ın doğruyu söylediğini biliyordu.

Elizabeth'in en büyük hatası, bebeği olacağını Richard'a söylememesiydi. Belki de, diye düşünüyordu şimdi, söylemiş olsaydım her şey çok daha farklı olur, Richard da hayatta olurdu. Ama Elizabeth, hamile olduğunu anladığında içinde bulunduğu koşullarda Richard'ın iyiliği için bir süre daha beklemesinin iyi olacağına karar vermişti. Kendisi ne kadar korku içinde olursa olsun, Richard'ın hayatının son yazında kapıldığı paniği artırmak istemiyordu.

Yine de, belki de, her şeye rağmen hatası, Richard'ın o sıralarda mucizevi bir şekilde taşıyabilecek güce sahip olduğu şeyi ondan talep etmeyi başaramamış olmasıydı; etseydi Richard'ın gücüne güç katılabilirdi –ama Elizabeth nereden bilebilirdi bunu?–, bu gece de bunun bağışlanması için dua ediyordu. Belki de ona yeterince inanmadığı için yitirmişti aşkını.

Richard'ın evinden epeyce uzakta oturuyordu Elizabeth – dört metro istasyonu uzakta; eve dönme zamanı geldiğinde Richard onunla birlikte metroya biner, onu evinin kapısına kadar götürürdü. Bir cumartesi günü, vakti unutup her zamankinden daha geç saate kaldıklarında Richard onu gece ikide evinin kapısında bıraktı. Hızla vedalaştılar çünkü Elizabeth eve girdiğinde sorun çıkacağından korkuyordu –oysa aslında Madam Williams şaşırtıcı derecede kayıtsızdı Elizabeth'in eve dönüş saatlerine–, Richard da hemen evine gidip yatmak istiyordu. Ama Richard karanlık, uğultulu sokakta hızla

yürürken Elizabeth'in içinden birden ona seslenmek, kendisini de almasını ve bir daha bırakmamasını söylemek geldi. Kurduğu bu hayale –nedeni, ayrılıp giderken Richard'ın çok genç ve çok masum ama aynı zamanda gösterişli ve güçlü görünmesiydi– gülümseyerek merdivenlerden koşarak çıktı.

Richard ertesi gün akşam yemeğine gelecek, Elizabeth'in ısrarıyla nihayet Madam Williams'la tanışacaktı. Ama gelmedi. Merdivenlerde duyduğu ayak seslerine anında tepki göstererek Madam Williams'ı delirtti Elizabeth. Ona bir beyefendinin ziyarete geleceğini söylemiş olduğundan elbette evden çıkıp Richard'ı aramaya cesaret edemiyordu, yoksa Madam Williams onun sokaktan adam topladığını sanırdı. Saat onda, yemek yemeden –ev sahibesi farkına bile varmamıştı bu ayrıntının– gidip yattı, başı ağrıyor, kalbi korkudan sıkışıyordu; Richard'ın başına gelmiş olabileceklerden korkuyordu çünkü daha önce Elizabeth'i böyle beklettiği olmamıştı; hem de kendi bedenindeki gelişmeler de korkutuyordu onu.

Pazartesi sabahı Richard işe de gelmedi. Elizabeth öğle saatinde onun kaldığı odaya gitti. Orada değildi. Ev sahibesi onun hafta sonunda evde olmadığını söyledi. Elizabeth titreyerek, kararsızlık içinde koridorda dururken içeriye iki beyaz polis girdi.

Polisleri görür görmez, daha onlar Richard'ın adını söylemeden, onun başına korkunç bir şey geldiğini anladı. Richard'ın onunla ilk konuştuğu o berrak yaz gününde olduğu gibi kalbi birden hopladı, sonra sustu; berbat, yaralı bir sessizlikti bu. Ayakta durabilmek için bir eliyle duvara tutundu.

Ev sahibesinin, "Bu genç hanım da onu arıyordu" dediğini duydu.

Hepsi ona baktılar.

"Kız arkadaşı mısın?" diye sordu polislerden biri.

Elizabeth adamın terleyen ve bir anda şehvetli bir gülümseme beliren yüzüne baktı, titremesine engel olmaya çalışarak sırtını dikleştirdi.

"Evet" dedi. "Nerede o?"

"Hapiste, tatlım" dedi öteki polis.

"Ne için?"

"Bir beyazın dükkânını soyduğu için, kara kız. Bunun için."

Elizabeth içinin soğuk, kaskatı bir öfkeyle dolduğunu hissetti ve bunun için Tanrı'ya şükretti. Yoksa mutlaka ya yere düşerdi ya da hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlardı. Gülümseyen polise baktı.

"Richard dükkân filan soymadı" dedi. "Nerede o, söyleyin."

"Ben de sana şunu söylüyorum" dedi polis, artık gülümsemiyordu, "erkek arkadaşın bir dükkânı soydu ve bu yüzden hapiste şimdi. Hem de orada kalacak – buna ne diyeceksin bakalım?"

"Herhalde senin için yaptı bunu" dedi öbür polis. "Bir adamın, uğruna dükkân soyacağı bir kıza benziyorsun."

Elizabeth bir şey söylemedi; Richard'ı nasıl görebileceğini, onu hapisten nasıl çıkarabileceğini düşünüyordu.

Polislerden biri, gülümseyeni, ev sahibesine döndü, "Odasının anahtarını verin. Ne kadar zamandır burada oturuyor?" dedi.

"Bir yıl kadar oldu" dedi kadın. Üzülerek Elizabeth'e baktı. "Çok düzgün bir çocuğa benziyordu."

"Öyle ya" dedi polis merdiveni çıkarken, "kirayı ödedikleri sürece hepsi çok düzgün çocuklara benzerler."

"Onu görmem için götürür müsünüz beni?" diye sordu Elizabeth aşağıda kalan polise. Polisin kılıfında duran tabancasından, yanından sarkan copundan gözünü alamıyordu. O tabancayı çekip almak, adamın o toparlak, kırmızı suratına boşaltmak istiyordu; o copu almak ve o beyaz adamın çirkin, ipeksi saçları kanla ve beyinle keçeleşene kadar var gücüyle ense köküne, kasketinin dayandığı yere indirmek istiyordu.

"Tabii kızım" dedi polis, "sen de bizimle geleceksin. Karakoldaki adam sana birkaç soru sormak istiyor."

Gülümseyen polis aşağı indi. "Yukarıda bir şey yok" dedi, "hadi gidelim."

Elizabeth ikisinin arasında yürüdü, sokağa, güneşe çıktı. Onlarla daha fazla konuşmanın bir yararı olmayacağını biliyordu. Onlar ne derse o olacaktı; onlardan daha hızlı düşünmeliydi; korkusunu da nefretini de dışa vurmayacak, neler yapılabileceğini düşünecekti. Richard'ın hayatı dışında hiçbir şey için, hatta belki bunun için bile onların yanında ağlamayacak ya da onlardan bir iyilik istemeyecekti.

Uzun, tozlu, güneşli sokakta yürürlerken çocuklardan ve meraklılardan oluşan bir kalabalık peşlerinden geldi. Elizabeth yanlarından tanıdık birilerinin geçmemesini umuyordu; başını dikleştirdi, gözlerini karşıya dikti, yüzünde bir maske varmış gibi kemiklerinin üzerinde cildinin gerildiğini hissediyordu.

Karakoldakilerin acımasız kahkahalarına bir biçimde dayandı. (*Sabahın ikisine kadar seninle ne yapıyordu kızım? – Bir dahaki sefere*

canın istediğinde buraya gel kızım, benimle konuşursun.) Elizabeth patlayacak, kusacak ya da ölecek gibi oldu. Teri kaşlarının üzerini iğne gibi acıtmasına rağmen, kendini her taraftan pis bir kokuyla ve pislikle kaplanmış gibi hissetmesine rağmen öğrenmek istediği şeyi sonunda –adamların canı isteyince– öğrendi: Richard şehir merkezinde Mezarlık denen bir hapishanedeydi (bu ismi duyunca midesi bulandı) ve Elizabeth onu yarın görebilecekti. Devlet ya da hapishane ya da biri ona bir avukat vermişti; gelecek hafta mahkemeye çıkacaktı.

Ama ertesi gün, Richard'ı gördüğünde ağladı. Richard dayak yediğini fısıldadı ona, zor yürüyordu. Elizabeth'in sonradan fark ettiğine göre Richard'ın bedeninde hemen hemen hiç yara yoktu ama tuhaf, acıyan şişliklerle doluydu, bir gözünün üst tarafında da kırbaç izi vardı.

Elbette ki soymamıştı o dükkânı, o cumartesi gecesi Elizabeth'ten ayrıldığında metro istasyonuna inip trenini beklemişti. Geç bir saatmiş, trenler de seyrek geçiyormuş; peronda yalnızmış, yarı uyur yarı uyanık durumda Elizabeth'i düşünüyormuş, öyle söylemişti.

Sonra peronun öteki ucunda bir koşma sesi duymuştu, başını kaldırıp baktığında iki siyah gencin merdivenden koşarak indiklerini görmüştü. Giysileri yırtılmıştı, korku içindeydiler; peronda yürüyüp Richard'ın yanına gelmişlerdi, soluk soluğa durmuşlardı onun yanında. Tam onlara neler olduğunu soracaktı ki rayların üzerinden, peşinde bir beyaz adamla bir başka siyah gencin koşarak geldiğini görmüştü; aynı anda bir başka beyaz adam da metronun merdiveninden koşarak inmişti.

İşte o zaman ayılmıştı Richard; ortada nasıl bir sorun varsa, artık kendisinin de sorunu olduğunu anlamıştı; çünkü o beyaz adamlar kovaladıkları üç gençle kendisi arasında ayrım yapmayacaklardı: Hepsi siyahiydi, hepsi aşağı yukarı aynı yaşlardaydı, metronun peronunda bir arada duruyorlardı. Hiç soru sormadan onları yukarı çıkarmışlar, arabaya doldurup karakola götürmüşlerdi.

Karakolda Richard adını, adresini, yaşını ve nerede çalıştığını söylemişti. Sonra, ilk kez, bu işin içinde olmadığını belirtip öteki çocuklardan birinin bu ifadesini doğrulamasını istemişti. Doğrulamışlardı ama isteksizce. Daha önce de yapabilirlerdi bunu, diye düşündü Elizabeth, ama büyük olasılıkla onlar da bir şey söylemenin yararı olmayacağını hissetmişlerdi. Onlara inanmamışlar,

gençleri teşhis etsin diye dükkânın sahibini karakola getirmişlerdi. Richard gevşemeye çalışmıştı; adam onu daha önce görmediyse zaten dükkâna geldiğini söyleyemezdi.

Ama tıknaz biri olan, gömleği kan içindeki –çünkü adamı bıçaklamışlardı– dükkân sahibi, yanında bir başka polis memuruyla birlikte geldiğinde, dört gence bakıp "Evet, bunlar işte" demişti.

O zaman bağırmıştı Richard: "Ama ben orada değildim ki! Bana baksana, lanet olsun – ben orada *değildim*!"

"Sizi siyah piç kuruları" demişti adam ona bakarak, "hepiniz aynısınız."

Sonra karakola sessizlik çökmüştü, beyaz adamların gözleri gençlerin üzerindeydi. Richard, işinin bitik olduğunu bildiği için, sakince, "Öyle olsa bile efendim, ben orada değildim" demişti. Beyaz adamın kanlı gömleğine bakıp, içinden gelerek, "Tanrı'dan seni öldürmelerini dilerdim" diye düşündüğünü anlattı Elizabeth'e.

Sonra sorgulama başlamıştı. Üç genç itiraflarını hemen imzalamışlardı ama Richard imzalamıyordu. Yapmadığı bir şeyin itirafını imzalamaktansa ölmeyi yeğlediğini söylemişti. "Pekâlâ" demişti polislerden biri, birden Richard'ın kafasına bir yumruk indirerek, "belki de öleceksindir, seni siyah orospu çocuğu." Ve sonra dövmüşlerdi onu. Richard bunu Elizabeth'e anlatmak istemedi; Elizabeth, zihnini dolduran dehşet ve nefret karşısında hayal gücünün duraladığını ve sükûnetini koruduğunu fark etti.

"Ne yapacağız peki?" diye sordu sonunda.

Kötü kötü gülümsedi Richard – Elizabeth daha önce onun böyle gülümsediğini görmemişti. "Belki de senin şu İsa'na dua etmelisin ki buraya gelsin ve bu beyaz adamlara bir şey söylesin." Uzun uzun baktı Elizabeth'e. "Başka ne yapılabilir, bilmiyorum."

Elizabeth, "Richard, başka bir avukat bulunsa" diye önerdi.

Yine gülümsedi Richard. "Demek Miniciğim benden bir şeyler saklamış" dedi, "çorabının içine bir hazine saklamış ve bana bundan hiç söz etmemiş."

Elizabeth bir yıldır para biriktirmeye çalışıyordu ama ancak otuz doları olmuştu. Richard'ın karşısında otururken para bulmak için neler yapılabileceğini aklından geçiriyordu, sokağa bile düşebilirdi. Sonra öyle umarsızlaştı ki sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. O anda Richard'ın yüzü normal haline döndü. Sesi titreyerek, "Bak bana Miniciğim, böyle yapma. Bu işi halledeceğiz" dedi. Ama Eliza-

beth'in gözyaşları dinmiyordu. "Elizabeth" diye fısıldadı Richard, "Elizabeth, Elizabeth." Sonra biri gelip Elizabeth'e gitme vaktinin geldiğini söyledi. O da ayağa kalktı. Richard'a iki paket sigara getirmişti, hâlâ çantasındaydılar. Hapishane kurallarından haberi olmadığından adam yanlarındayken paketleri Richard'a vermek istemedi. Richard'ın ne kadar çok sigara içtiğini bilmesine rağmen paketleri ona vermeyi unutmuş olması daha da çok ağlattı Elizabeth'i. Ona gülümsemeyi denedi ama başaramadı, sonra ağır ağır kapıya götürüldü. Güneş gözünü aldı, arkasından Richard'ın, "Hoşça kal bebeğim. İyi ol" diye fısıldadığını duydu.

Sokağa çıktığında ne yapacağını bilemedi. Bir süre o korkunç kapının önünde durdu, sonra taksi sürücülerinin ve yakınlardaki ofislerde çalışanların bütün gün girip çıktıkları bir kafe bulana kadar epeyce yürüdü. Genellikle şehir merkezindeki, yalnızca beyazların bulunduğu yerlere girmekten korkardı ama bugün hiç umurunda değildi. Eğer biri ona bir şey söyleyecek olsaydı dönüp o kişiye tam bir sokak kadını gibi sövecekti. Biri ona elini sürecek olsaydı, canına okumak için elinden geleni ardına koymayacaktı.

Ama kimse ona elini sürmedi; kimse onunla konuşmadı. Pencereden içeri vuran güneşte oturup kahvesini içti. Ne kadar yalnız, ne kadar korkmuş olduğunun farkına varıyordu; hayatında hiç bu kadar korkmamıştı. Hamile olduğunu biliyordu – eskilerin dediği gibi içine doğmuştu bu; eğer Richard hapse atılırsa hali ne olurdu? İki yıl, üç yıl –kaç yıl hapiste kalacağı hakkında hiçbir fikri yoktu– ne yapardı Elizabeth? Teyzesinin öğrenmesine nasıl engel olabilirdi? Teyzesi öğrenirse babası da öğrenirdi. Gözlerine yaşlar doldu, soğumuş, tatsızlaşmış kahvesini içti. Richard'ın başına ne gelecekti? Eğer hapse atılırsa, çıktıktan sonra nasıl biri olurdu? Sakin, güneşli sokağa baktı ve hayatında ilk kez her şeyden nefret etti – beyaz şehirden, beyaz dünyadan. O gün aklına dünyada tek bir dürüst beyaz bile gelmedi. Öylece oturdu orada ve günün birinde Tanrı'nın o insanlara akıl almaz işkenceler yapmasını, canlarına okuyup kibirlerini kırmasını, aşağılayarak, nefret ederek, keyiflerince davrandıkları siyah kızlarla delikanlıların da her insan gibi kalpleri olduğunu ve bu kalplerin onlarınkinden daha insani olduğunu öğretmesini umdu.

Ama Richard hapse gönderilmedi. Üç hırsızın ve Elizabeth'in ifadelerini, dükkân sahibinin de yeminli ama kararsız ifadesini

çürütecek ve Richard'ı mahkûm edecek bir kanıt yoktu. Mahkemedekiler, biraz kendini beğenmişlik biraz da hayal kırıklığıyla da olsa, Richard'ın bu kadar kolay kurtulmasının onun için büyük bir şans sayıldığını hisseder gibiydiler. Elizabeth ile Richard hemen Richard'ın kaldığı odaya gittiler. Ve orada –Elizabeth yaşadığı sürece unutamayacaktı bunu– Richard kendini yüzüstü yatağına attı ve ağladı.

Elizabeth daha önce tek bir erkeği ağlarken görmüştü –babasını– ama o böyle ağlamamıştı. Richard'a dokundu ama o susmadı. Elizabeth'in gözyaşları da onun kirli, taraz taraz saçlarına dökülüyordu. Ona sarılmaya çalıştı ama Richard uzunca bir süre buna yanaşmadı. Bedeni sanki demirdendi, hiçbir yumuşaklık yoktu. Elizabeth ürkmüş bir çocuk gibi yatağın kenarında kıvrılmış oturuyordu, elini Richard'ın sırtına koymuş, fırtınanın geçmesini bekliyordu. Richard'a henüz çocuktan söz etmemeye işte o anda karar verdi.

Yavaş yavaş Elizabeth'e seslenmeye başladı Richard. Sonra döndü, Elizabeth içini çeken, sarsılan Richard'ı göğsüne bastırdı. Sonunda uyuyakaldı Richard; bir daha çıkmamak üzere, son bir kez suya dalacakmış gibi sıkı sıkı tutunuyordu kıza.

Son kezdi sahiden. O gece Richard bileklerini jiletle kesti, sabah pansiyoncu kadın koyu kırmızı çarşafların arasında buldu onu, fersiz gözleri tavana dikilmişti.

Ve şimdi ilahi söyleniyordu:

"Sana ihtiyacı olan biri var Rabbim,
Uğra buraya."

Elizabeth arkasında, biraz yukarıda, Gabriel'ın sesini duyuyordu. Ayağa kalkmıştı, ötekilerin dualarını tamamlamasına yardımcı oluyordu. John'un hâlâ diz çöker durumda olup olmadığını merak etti, yoksa sabırsız bir çocuk gibi kalkmış kilisenin içine göz mü gezdiriyordu. Öyle dik kafalıydı ki hiç söz dinlemiyordu ama günün birinde yola gelecekti. Tıpkı Elizabeth'in ve Richard'ın da yola geldikleri gibi – hiç kimse için kaçış yoktu bundan. Tanrı her yerdeydi, korkunçtu bu, yaşayan Tanrı her yerdeydi; öyle yukarıda ki, diyordu ilahi, onu aşamazsınız; öyle aşağıda ki altından geçemezsiniz, öyle geniş ki çevresinden dolaşamazsınız; kapıdan girmelisiniz.

Ve bugün o kapıyı biliyordu Elizabeth: Canlı, öfkeli bir kapı. Ruhun hangi yangınların içinden sürünerek geçmesi gerekeceğini, nasıl gözyaşı dökerek öteye geçildiğini biliyordu. İnsanlar kalbin nasıl kırıldığından bahsediyorlardı ama ruhun yaşayanlarla ölüler arasındaki duraklamada, boşlukta, dehşetli durumda nasıl suskun kaldığından hiç bahsetmiyorlardı; bütün giysileri yırtılıp bir kenara atılan çıplak ruhların Cehennem'in ağzından nasıl geçtiklerinden de. Oraya gidince artık geri dönülemiyordu; oraya gidince kalp bazen unutsa da ruh hatırlıyordu. Çünkü dünya kalbe sesleniyordu, kalp de kekeleyerek yanıt veriyordu; hayat ve aşk ve eğlence ve en kandırıcısı umut, unutkan olana, insan kalbine sesleniyordu. Sadece, aklında yaptığı ve yapacağı yolculuk olan ruh, gizemli ve ürpertici hedefine doğru ilerliyordu, gözyaşları ve acılar içinde kalbi de yanında sürüklüyordu.

Bu yüzden, Cennet'te savaş vardı, tahtın önünde ağlıyorlardı: Kalp ruha zincirlenmişti, ruh da bedenin içinde tutsaktı – dünyayı gözyaşları, karmaşa ve dayanılmaz bir ağırlık dolduruyordu. Bu kaosu yalnızca Tanrı sevgisi düzene sokabilirdi; ruh kurtuluşa kavuşmak istiyorsa Tanrı'ya dönmeliydi.

Ama ne biçim bir dönüş! Elizabeth, Rab'bin onun oğluna merhamet etmesi, annesinin ve babasının günahlarından doğan ıstıraplarını ona çektirmemesi için nasıl dua etmezdi. Ve uzun acılara batmadan önce oğlunun kalbi biraz neşelensin diye.

Yine de gözyaşlarının ve dualarının boşuna olduğunu biliyordu. Ne olacaksa olacaktı; hiçbir şey bunu durduramazdı. Bir keresinde birini korumaya çalışmış, korumak yerine hapse atılmasına neden olmuştu. Sık sık düşündüğü gibi bu gece de, içinden geçeni kararlılıkla yapsaydı, oğlunu Gabriel'dan çok daha fazla sevebilecek yabancılara verseydi her şeye rağmen daha iyi olurdu diye düşünüyordu. Tanrı'nın kendisini Elizabeth'e göndermesinin bir işaret olduğunu söyleyen Gabriel'a inanmıştı. Gabriel ölene kadar ona değer vereceğini, isimsiz oğlunu da kendi oğluymuş gibi seveceğini söylemişti. Kelimesi kelimesine de tutmuştu sözünü: Oğlanı beslemiş, giydirmiş, ona Kutsal Kitap'ı öğretmişti – ama ruhunu katmamıştı bunlara. Elizabeth'e de sadece kendi oğulları Roy'un annesi olduğu için değer vermişti – *eğer* değer verdiyse tabii. Bütün bunları ıstıraplı yıllar boyunca sezmişti Elizabeth. Gabriel elbette bilmiyordu onun bunları bildiğini, acaba kendisi biliyor mu diye de merak ediyordu Elizabeth.

Gabriel'la Florence vasıtasıyla tanışmıştı. Florence'la da Richard'ın ölümünden bir yıl sonra, yaz ortasında çalışırken tanışmışlardı. O sırada John altı aylıktı.

O yaz Elizabeth çok yalnızdı ve bitkindi. John'la birlikte, Madam Williams'ın evindeki odasından bile daha kasvetli olan mobilyalı bir odada kalıyordu. Richard ölür ölmez, şehir dışında yatılı bir iş bulduğunu söyleyerek Madam Williams'ın evinden ayrılmıştı tabii. O yaz boyunca Madam Williams'ın ilgisizliğine son derece minnettar kalmıştı; kadın, Elizabeth'in bir gecede yaşlı bir kadına döndüğünün, korkudan ve kederden aklını kaçırmak üzere olduğunun farkında değil gibiydi. Teyzesine çok kuru, çok kısa ve çok soğuk bir not yazdı, teyzesi içinde herhangi bir kaygı taşıyorsa onu daha da kışkırtmamak için, Madam Williams'a ne anlattıysa ona da aynısını anlattı, kaygılanmamasını, kendisinin Tanrı'nın ellerinde olduğunu söyledi. Öyleydi de; sadece Tanrı'nın elinin yüklemiş olabileceği bir acının içinden yine aynı el çıkaracaktı onu.

Florence ve Elizabeth, Wall Street'teki yüksek, büyük bir taş yapıda temizlikçi olarak çalışıyorlardı. Akşamları geliyor, geceyi ellerinde yer bezleri, kovalar ve süpürgelerle büyük, ıssız koridorlarda, sessiz ofislerde geçiriyorlardı. Berbat bir işti, Elizabeth de nefret ediyordu bu işten. Ama çalışma gece olduğundan sevinerek girmişti bu işe çünkü böylece bütün gün John'la ilgilenebiliyor, onu bir yuvaya verip masrafa girmekten kurtuluyordu. Elbette ki gece boyunca kaygılanıyordu çocuk için ama en azından John geceleri uyuyordu. Ancak evde yangın çıkmasın, John yataktan düşmesin ya da bir yolunu bulup gaz ocağını açmasın diye dua ediyordu. Yan odadaki komşusundan –ki fazla içkici bir kadındı– çocuğa göz kulak olmasını istemişti. Ara sıra öğle sonralarında bir iki saat görüştüğü bu kadından, bir de pansiyoncu kadından başka kimseyi görmüyordu. Richard'ın arkadaşlarıyla artık görüşmüyordu çünkü nedense onların Richard'ın çocuğundan haberleri olmasını istemiyordu; hem de Richard'ın öldüğü andan itibaren her iki tarafın birbiriyle pek az ortak yanı olduğu ortaya çıkmıştı. Yeni insanlar tanımak da istemiyordu, onlardan kaçıyordu. Bu yeni ve kötü durumunda başkalarının kendisini görmesini istemiyordu. Eski Elizabeth çok uzaklarda gömülmüştü – kayıp ve sessiz babasıyla birlikte, teyzesiyle birlikte, Richard'ın mezarında; bu yeni Elizabeth'i tanımıyor, tanımak da istemiyordu.

Ama bir gece, işini bitirdiğinde, Florence onu yakındaki, geceleri de açık olan kafelerden birine kahve içmeye davet etti. Elbette daha önce de başkaları tarafından davet edildiği olmuştu Elizabeth'in –örneğin gece bekçisi tarafından– ama hiçbirini kabul etmemişti. Bebeğini bahane etmişti, hemen eve dönüp onu beslemesi gerektiğini söylemişti. O günlerde genç bir dul numarası yapıyordu, parmağına da bir alyans takmıştı. Çok geçmeden davetlerin arkası kesildi, kendini beğenmiş diye adı çıktı.

Bu acınası sevimsizliği edinmeden önce Florence onunla pek konuşmamıştı; ama o Elizabeth'in dikkatini çekmişti. Florence'ın gülünçlüğün sınırına yaklaşan soylu tavırları sessiz bir öfkeyle doluydu. O da hiç sevilmiyordu ve çalışma arkadaşları olan kadınlardan hiçbiriyle yakınlığı yoktu. Bir kere, epeyce büyüktü onlardan, hem ne güleceği ne de dedikodusunu yapacağı bir şeyi vardı. İşe gelir, işini görür ve giderdi. Başına bir bez dolayarak, elinde kovası ve yer beziyle, asık suratla koridorlarda yürürken ne düşündüğü asla anlaşılmazdı. Elizabeth onun bir zamanlar çok zengin olduğunu, sonra parasız kaldığını düşünürdü ve bir düşmüş kadının bir diğerine beslediği yakınlığı duyardı ona.

Sabah gün doğarken içilen bir fincan kahve, alışkanlıkları oldu. Onlar geldiğinde hep boş olan, on beş dakika sonra giderlerken dolmuş olan kafede oturuyor, kent merkezinin dışına giden metroya binmeden önce kahve içip çörek yiyorlardı. Kahve içerken ve metroda giderken konuşuyorlardı, özellikle de Florence hakkında, insanların ona nasıl kötü davrandıkları, kocası öldükten sonra hayatının ne kadar boş olduğu hakkında. Kocasının ona taptığını, her arzusunu yerine getirdiğini anlatıyordu Elizabeth'e, ama sorumsuz davranmıştı kocası. Bir değil yüz kez söylemişti kocasına, "Frank, hayat sigortası yaptırmalısın" diye. Ama o hiç ölmeyeceğini –tam da erkekçe bir tavır değil mi?– düşünüyordu. İşte şimdi Florence da bu haldeydi, yaşı ilerleyen bir kadındı, bu lanet şehrin bütün alt tabaka siyahilerinin arasında hayatını kazanmak zorundaydı. Bu gururlu kadının günah çıkarma ihtiyacı Elizabeth'i biraz şaşırtmış olsa da yine de duygudaşça dinliyordu onu. Florence'ın ilgi göstermesinden çok memnun oluyordu. Florence yaşça ondan çok büyüktü ve çok nazik birine benziyordu.

Elizabeth'in hiç düşünmeden ona içini dökmesinin nedeni kuşkusuz Florence'ın yaşı ve nazik tavrıydı. O günleri düşününce o

kadar çaresiz ya da çocuksu davranmış olabileceğine inanmakta zorlanıyordu şimdi; ama yine o günlere döndüğünde, o sırada belli belirsiz hissetmiş olduğu şeyi açık seçik görebiliyordu: Bir yerde, kendisi hakkındaki gerçeği bilen bir başka insana nasıl ihtiyaç duyduğunu.

Florence küçük Johnny'yi tanımayı çok istediğini sık sık dile getirmişti; Elizabeth'in çocuğunun harika bir çocuk olduğuna emin olduğunu söylüyordu. O yazın sonlarına doğru bir pazar günü Elizabeth çocuğa en iyi kıyafetini giydirdi ve onu Florence'ın evine götürdü. O gün nedense bir korku vardı içinde, karamsardı, John da biraz huysuzdu. Çocuğunun kaderini yüzünde okumaya çalışır gibi ona kasvetle baktığını fark etti. Gün gelecek büyüyecekti Johnny, konuşacaktı, Elizabeth'e sorular soracaktı. Hangi soruları soracaktı, Elizabeth ona hangi yanıtları verecekti? Babası hakkında sonsuza kadar yalan söyleyemezdi çocuğa tabii çünkü günün birinde babasının soyadını taşımadığını anlayacak yaşa gelecekti. Johnny'yi yaz canlılığı yaşayan sokaklarda taşırken Richard'ın da babasız bir çocuk olduğunu hatırladı acı acı, çaresizce. *İnsanlar benden bıkınca başkalarına gönderiyorlardı.* Evet, başkalarına – yoksulluktan, açlıktan, oradan oraya gitmelerden, acımasızlıktan, korkudan, tir tir titremelerden geçip ölüme kadar. Hapse atılan gençleri de düşündü. Acaba hâlâ oradalar mıydı? Günün birinde John da onlar gibi mi olacaktı? Şimdi eczanelerin vitrinlerinin, bilardo salonlarının önünde, her köşe başında duran, Elizabeth'in arkasından ıslık çalan, incecik bedenleri görünüşe bakılırsa aylaklık ve kötülük ve hayal kırıklığıyla adeta çınlayan bu çocuklardan biri gibi mi? Elizabeth tek başınayken, açlık çekerken, kendini bu geniş ve kudurmuş yıkımla oğlunun arasına sokmayı nasıl umut edebilirdi? Ve sonra, Elizabeth'in bütün karanlık hayallerini doğrularcasına, metro istasyonunun merdivenine vardıklarında John sızlanmaya, mızmızlanmaya, ağlamaya başladı.

Gidecekleri yere kadar da sürdürdü bu halini – öyle ki, o gün, ne yaparsa yapsın çocuğun keyfini yerine getirmesinin imkânsızlığıyla, kucağında onun huzursuz ağırlığıyla, sıcakla, gülümseyerek bakan insanlarla ve üzerine iyice çöken o tuhaf korkuyla Florence'ın kapısına vardığında ağlamak üzereydi.

Tam o anda John neşeli bir bebeğe dönüşüverince Elizabeth neredeyse soluğu kesilerek rahatladı. Florence kapıyı açtığında

yakasındaki lal taşından, ağır, eski moda broş hemen dikkatini çekti Johnny'nin. Elini broşa uzatmaya, o kısacık ömrünün tamamında Florence'ı tanıyormuş gibi agucuk yapmaya, tıslamaya başladı.

"Bak şuna!" dedi Florence. "Hanımların peşinden gerçekten gidecek yaşa geldiğinde senin işin zor olacak kızım."

"Rabbim ne diyorsa o" dedi Elizabeth somurtarak, "şimdilik beni öyle uğraştırıyor ki, günün yarısında sabah mı akşam mı bilmiyorum."

Florence çocuğun dikkatini broştan başka yere çekmek için eline bir portakal verdi ama Johnny daha önce de portakal görmüştü; bir an baktı portakala, sonra yere attı. Tekrar, yerinde duramadan, kıpır kıpır hareketlerle broşa uzanmaya çabaladı.

"Senden hoşlandı" dedi Elizabeth sonunda, çocuğu seyrederken biraz sakinleşmişti.

"Yorgun olmalısın" dedi Florence. "Şuraya koy onu." Yemek yerlerken Johnny onları izleyebilsin diye koltuklardan birini masanın yanına çekti.

"Geçenlerde erkek kardeşimden bir mektup aldım" dedi Florence yemeği masaya getirirken. "Karısı, acılar içindeki o zavallı kadıncağız ölmüş, kardeşim de Kuzey'e gelmeyi düşünüyormuş."

"Hiç söylememiştin bana bir kardeşin olduğunu!" dedi Elizabeth hemen, yapmacık bir ilgi göstererek. "Buraya mı gelecek?"

"Öyle diyor. Bence artık onu orada tutacak bir şey yok, Deborah da öldüğüne göre." Elizabeth'in karşısına oturdu. "Onu son göreli yirmi yıldan fazla oluyor" dedi düşüncelere dalarak.

"O zaman ikinizin tekrar bir araya gelmesi kutlanacak bir gün olur" dedi Elizabeth gülümseyerek.

Florence başını iki yana salladı, yemeğe başlamasını işaret etti Elizabeth'e. "Hayır" dedi, "biz hiç geçinemeyiz, onun değiştiğini de sanmıyorum."

"Yirmi yıl epeyce uzun bir zaman" dedi Elizabeth, "az da olsa değişmiştir."

"Onunla benim anlaşabilmemiz için o adamın şimdiye kadar bayağı değişmiş olması gerek. Yo" –durdu, öfkeliydi, üzgündü– "gelmesi beni çok üzüyor. Onu ne bu dünyada ne de öbür dünyada görmek isterim."

Bir insan kardeşi hakkında böyle konuşmamalı, diye düşündü Elizabeth, özellikle o kardeşi tanımayan ama eninde sonunda tanışacak birisiyle. Çaresiz kalıp, "Ne iş yapıyor... kardeşin?" diye sordu.

"Vaiz gibi bir şey. Hiç dinlemedim onu. Ben o evde kalırken kadınların peşinde koşmaktan ve sarhoş olup çukurlara düşmekten başka bir şey yapmazdı."

"Umarım hiç olmazsa alışkanlıklarını değiştirmiştir" dedi Elizabeth gülerek.

"İnsanlar alışkanlıklarını nasıl isterlerse öyle değiştirebilirler. Ama alışkanlığını kaç defa değiştirirsen değiştir, içindeki içindedir ve günün birinde mutlaka dışarı çıkar."

"Evet" dedi Elizabeth dalgın dalgın. "Ama Rabbimin bir insanın kalbini değiştirebileceğini düşünmüyor musun?" diye sordu sonra, tereddütle.

"Bunun söylendiğini çok duydum" dedi Florence, "ama gözümle görmeliyim. Şu ortalıkta dolaşıp Rabbimin kalplerini değiştirdiğini söyleyen zenciler var ya – o zencilere bir şey olduğu filan yok. Doğduklarındaki siyah kalpleri yine siyah, değişmemiş. Bence Rabbim onlara *o kalpleri* vermiş – ve tatlım, inan bana, Rabbim ikinci servisi yapmaz."

"Yapmaz" dedi Elizabeth üstüne basa basa, epey bekledikten sonra. Döndü, Florence'ın koltuğundaki saçaklı örtüyü acımasızca çekiştirip duran John'a baktı. "Bence durum bu. Bir kere dağıtım yapılır, işte o kadar. Bir şeyi kaçırırsan sonuna kadar öyle kalırsın."

"Şimdi de durup dururken üzüldün. Neyin var senin?"

"Yok bir şey" dedi Elizabeth. Masaya döndü. Sonra, çaresizce, fazla konuşmaması gerektiğini düşünüp, "Bu çocuğu düşünüyordum ben" dedi, "ona ne olacak, bu korkunç şehirde bir başıma onu nasıl yetiştireceğim diye."

"Ama ömrünün sonuna kadar yalnız kalmak istemiyorsun, değil mi?" diye sordu Florence. "Düzgün bir kızsın, çok da güzelsin. Senin yerinde olsam yeni bir koca bulmak için hiç acele etmezdim. Bana kalırsa, bir kadına düzgün davranacak bir zenci gelmemiştir dünyaya. Vaktin var canım, hiç acele etme."

"O kadar fazla vaktim yok" dedi Elizabeth sakin sakin. Kendini tutamıyordu; içindeki bir ses onu susması için uyarsa da sözcükler ağzından döküldü. "Bu nikâh yüzüğünü görüyor musun? Eh işte, kendim satın aldım onu. Bu çocuğun babası yok."

Söylemişti işte; ağzından çıkanı artık geri alamazdı. Florence'ın masasında titreyerek otururken pervasız, kederli bir rahatlama hissetti.

Florence ona öyle dolu dolu bir merhametle baktı ki neredeyse öfkeli denebilirdi bakışına. John'a çevirdi gözlerini, sonra tekrar Elizabeth'e baktı.

"Zavallıcık" dedi arkasına yaslanırken, yüzünde hâlâ o tuhaf, düşünceli hiddet okunuyordu. "Zor zamanlar geçirmişsin, değil mi?"

"Korkuyordum" diyebildi Elizabeth, titriyor, hâlâ konuşma ihtiyacı duyuyordu.

"Hep aynı şey" dedi Florence. "Beş para etmezin biri tarafından canına okunmamış kadın görmedim hiç. Adamın biri tarafından çamurların içine çekilmemiş, sonra da orada bırakılmamış bir tek kadın yok gibi; adamsa dönüp gider."

Elizabeth masada uyuşmuş gibi oturuyor, söyleyecek bir şey bulamıyordu.

"Ne yaptı?" diye sordu Florence. "Çekip gitti de seni bıraktı mı?"

"Ah, hayır" diye atıldı Elizabeth hemen, gözleri yaşla dolarken, "öyle biri değildi o! Öldü, dediğim gibi, başı derde girdi ve öldü – bu çocuk doğmadan çok önce öldü." Konuşurken olduğu gibi yine çaresizce ağlamaya başladı. Florence yerinden kalktı, onun yanına gitti, başını tutup göğsüne yasladı. "Beni asla terk etmezdi o" dedi Elizabeth, "ama öldü."

Şimdi de, kendini onca zaman tuttuktan sonra, ağlıyordu, gözyaşları dinmeyecek gibiydi.

"Sus şimdi" dedi Florence tatlı tatlı, "sus şimdi. Küçüğü korkutacaksın. Annesinin ağladığını görmek istemez. Tamam" diye fısıldadı John'a, örtüyü mahvetme çabalarına son vermişti çocuk, gözlerini iki kadına dikmişti, "tamam. Bir sorun yok."

Elizabeth doğruldu, mendil almak için elini çantasına uzattı, alıp gözlerini kuruladı.

"Evet" dedi Florence, pencereye giderken, "bu erkekler ölürler, doğru. Kitap'ta dendiği gibi ortalıkta dolaşıp yas tutanlar da biz kadınlar oluruz. Erkek kısmı ölür, işleri biter ama biz kadınlar yaşamaya devam etmek zorundayız, onların bize yaptıklarını unutmak zorundayız. Evet, ya Rab..." Durdu; Elizabeth'in yanına döndü. "Evet, ya Rab" diye yineledi, "bilmez miyim."

"Güzelim yemeğini böyle bozduğum için çok üzgünüm" dedi Elizabeth.

"Kızım" dedi Florence, "özür filan dileme, yoksa seni kapıya koyarım. Çocuğunu al, şu koltuğa otur ve kendini topla. Ben mut-

fağa gidip soğuk bir içecek hazırlayacağım. Dertlenip durma canım. Rab seni daha da kötü bir duruma düşürmeyecektir."

Sonra Gabriel'la tanıştı Elizabeth, iki üç hafta sonra, bir pazar günü, Florence'ın evinde.

Florence'ın anlatmış olduğu hiçbir şey onu Gabriel'a hazırlamamıştı. Florence'tan yaşça büyük, kel kafalı ya da kır saçlı birini görmeyi bekliyordu. Ama o kız kardeşinden bayağı küçüktü; dişleri de saçları da yerindeydi. O pazar günü, Florence'ın minicik, sevimli salonunda otururken, Elizabeth'in şaşkın gözleri onu kendi bitkin ülkesinde bir kaya gibi görmüştü.

Kucağında John'un ağırlığıyla basamakları çıkarken ve kapıdan içeri girerken müzik duyduğunu hatırlıyordu, Florence arkasından kapıyı kapatınca müzik sesi hissedilir derecede zayıflamıştı. John da duymuştu sesi, kıvrılarak, ellerini havada oynatarak, şarkı niyetine sesler çıkararak –Elizabeth'in yorumuydu bu– karşılık vermişti müziğe. "Tam bir zencisin sen" diye düşünmüştü Elizabeth, hoşlanarak ve sabırsızca – çünkü alt katların birindeki gramofondan geliyordu ses, havayı *blues*'un ağır tempolu, tiz, ritmik inlemeleriyle dolduruyordu.

Gabriel birden hızla, hevesle ayağa kalkınca Elizabeth bunun sadece kibarlıktan olmadığını düşündü. Hemen, acaba Florence ona kendisinden söz etti mi diye merak etti. Florence'a geçici bir öfke duyup gerildi ama gurur ve korku da vardı içinde. Yine de Gabriel'ın gözlerine baktığında orada tuhaf bir tevazu, hiç beklemediği bir iyilik gördü. Hoşnutsuzluğunun da, kendini savunmaya yarayan gururunun da silindiğini hissetti; ama korkusu bir yere sinmiş bekliyordu.

Sonra Florence onları tanıştırdı, "Elizabeth, sana hakkında çok şey anlattığım kardeşim bu" dedi, "bir vaiz o, canım, bu yüzden o yakınımızdayken ne konuştuğumuza çok dikkat etmeliyiz."

Gabriel da, ablasının sözlerinden daha az dikenli ve daha az müphem bir gülümsemeyle, "Benden korkmanıza gerek yok abla" dedi, "ben Rabbimin ellerindeki zavallı, güçsüz bir araçtan başka bir şey değilim."

"Görüyorsun işte!" dedi Florence, sesi sertti. John'u annesinin kucağından aldı. "Bu da küçük Johnny" dedi, "vaizin elini sık Johnny."

Ama John'un gözleri müziğin eve girmesini engelleyen kapıdaydı: Ellerini hem öfkeli hem ürkek bir ısrarla o kapıya uzatıyordu. Annesine merakla, sitem edercesine baktı, annesiyse ona bakıp güldü, "Johnny o müziği biraz daha dinlemek istiyor" dedi. "Merdivenden çıkarken dans da etmek istedi."

Gabriel güldü, Florence'ın etrafından dolaşıp John'un yüzüne baktı: "Kutsal Kitap'ta bir adam var oğlum, o da müzikten hoşlanıyormuş" dedi, "krala lir çalarmış. Bir gün Rab'bin karşısında dans etmiş.[44] Günün birinde sen de Rab'bin karşısında dans edebilir misin?"

John, vaizin yüzüne bir çocuğun nüfuz edilemez ciddiyetiyle baktı, sanki sorulan soruyu kafasında evirip çeviriyordu da üzerinde düşündükten sonra yanıtlayacaktı. Gabriel ona gülümsedi, tuhaftı gülümsemesi –tuhaf bir biçimde sevgi dolu, diye düşündü Elizabeth– ve çocuğun başını okşadı.

"Harika bir çocuk" dedi Gabriel. "O kocaman gözlerle, Kitap'ta yazılan her şeyi görebilir."

Hepsi güldü. Florence John'u koltuğa bırakmaya gitti, bu pazar günü orası çocuğun tahtıydı. Elizabeth, Gabriel'ı gözlemekte olduğunu fark etti; karşısındaki erkekte Florence'ın onca nefret ettiği kardeşi bulamıyordu.

Masaya oturdular, John annesiyle Florence'ın arasında, Gabriel'ın karşısındaydı.

"Demek bu büyük şehre yeni geldiniz?" dedi Elizabeth, nazik ama tedirgindi, bir şey söylemesi gerektiğini hissediyordu. "Çok yabancı bulmuş olmalısınız."

Gabriel hâlâ John'a bakıyordu, çocuk da gözlerini ondan ayırmamıştı. Sonra tekrar Elizabeth'e baktı Gabriel. Elizabeth aralarındaki havanın gerginleştiğini hissetti, içinde kıpırdayan gizli heyecana ne bir ad verebiliyor ne de bir neden bulabiliyordu.

"Çok büyük bir şehir" dedi Gabriel, "bana Şeytan burada her gün işbaşında gibi görünüyor ve kulağıma da öyle geliyor."

Gabriel, hâlâ kesilmeyen müziği ima ediyordu ama Elizabeth kendisinin de o söze dahil edildiğini hemen hissetti; hem bu hem de Gabriel'ın bakışlarındaki başka bir şey gözlerini hemen tabağına eğmesine neden oldu.

---

44 Davut'un Kral Saul'a lir çalmasına (1. Samuel 16:14-23) ve daha sonra Tanrı'nın önünde sevinçle dans etmesine (2. Samuel 6:14-16) gönderme. (ç. n.)

"Şeytan burada" diye atıldı Florence, "bizim oralarda olduğundan daha çok işbaşında değil. Bizim oralardaki zenciler, New York'un kafa çekilen bir tek uzun pazar gününden başka bir şey olmadığını sanırlar" dedi Elizabeth'e. "Bilmezler. Biri onlara anlatsa iyi olur – bulundukları yerde kaçak içkiler buradakinden çok daha iyidir, hem de daha ucuz."

"Ama umarım ki abla" dedi Gabriel gülümseyerek, "sen de başlamamışsındır kaçak içki içmeye."

"*Benim* asla öyle bir alışkanlığım olmadı" diye hemen yanıtladı onu Florence.

"Bilemem" diye ısrar etti Gabriel, hâlâ gülümsüyor ve hâlâ Elizabeth'e bakıyordu, "insanların Güney'de kendi evlerindeyken yapamadıkları şeyleri Kuzey'de yaptıklarını duyuyoruz."

"İnsanların kötü alışkanlıkları vardır" dedi Florence. "Nerede olurlarsa olsunlar yaparlar onları. Güney'de insanlar kimsenin bilmesini istemedikleri pek çok şey yaparlar."

"Teyzemin dediği gibi" dedi Elizabeth çekingen bir gülümsemeyle, "derdi ki, insanlar gün ışığında bakmaya korktukları şeyleri karanlıkta yapmamalıdır."

Şaka yapmak istemişti ama daha sözcükler ağzından çıkar çıkmaz keşke söylediğimi geri alabilsem diye düşündü. Cümlesi kulağına günah çıkarma gibi gelmişti.

"Rab'bin hakikati budur" dedi Gabriel biraz sonra. "Buna gerçekten inanıyor musunuz?"

Elizabeth ona bakmak için kendini zorladı, Florence'ın da kendisine büyük bir dikkatle baktığını o anda fark etti, sanki onu uyarmak istiyordu. Florence'ın ansızın bu kadar tetikte olmasının, gerginleşmesinin nedeninin, Gabriel'ın sesindeki bir şey olduğunu biliyordu. Ancak Elizabeth gözlerini Gabriel'ın gözlerinden kaçırmadı. "Evet, ben böyle yaşamak istiyorum" diye yanıtladı onu.

"Öyleyse Rabbim sizi kutsayacaktır" dedi Gabriel, "ve Cennet'in pencerelerini size açacaktır – size ve şu oğlana. Size öyle bereket yağdıracak ki onları nereye koyacağınızı bilemeyeceksiniz. Bu dediğimi unutmayın."

"Evet" dedi Florence, sesi yumuşaktı, "dediğini unutma."

Ama ikisi de ona bakmadı. Elizabeth'in aklına bir cümle geldi, zihnini doldurdu: *Tanrı'nın, kendisini sevenlerle, amacı uyarınca çağrılmış olanlarla birlikte her durumda iyilik için etkin olduğunu*

biliriz.[45] Bu yakıcı sözü unutmaya, doğurduğu duygudan kurtulmaya çalıştı. Richard'ın ölümünden beri ilk kez umut vermişti bu söz ona; Gabriel'ın sesi Elizabeth'e tamamıyla yıkılmadığını, Tanrı'nın yardımıyla onurunu yeniden kazanabileceğini hissettirmişti; gözleri tekrar –bu kez onurlu bir konumda– kadın olabileceğini anlatmıştı ona. Sonra büyük, sisli bir uzaklıktan, gülümsedi Elizabeth'e – o da ona gülümsedi.

Uzaklarda çalan gramofon ansızın trompetin gıcırtılı, yakınmalı, alaycı bir notasına takılı kaldı; bu kör, çirkin çığlık içinde bulundukları ânı şişirdi, odaya doldu. Elizabeth John'a baktı. Bir yerde bir el gramofonun kolunu itti, gümüş iğneyi, denizin ortasında çırpınan ve çıpasız bir şey gibi dönen siyah olukların arasındaki yoluna soktu.

"Johnny uyuyakalmış" dedi Elizabeth.

Sevinçler ve acılarla dibe inmiş olan Elizabeth şimdi yukarıya tırmanmaya başlamıştı – bebeğiyle birlikte, dağın en dik yamacından yukarıya tırmanıyordu.

Çevresindeki havada büyük bir karışıklık hissetti – sessizce Rab'bi bekleyen büyük bir heyecan. Bir fırtına öncesi gibi titriyordu sanki hava. Hemen üstlerinde çepeçevre bir ışık asılı gibiydi, patlayacak, bir vahiy belirecekti. Çevresindeki ağlamaların, ilahilerin, toplanıp kiliseyi dolduran rüzgârın içinde kocasının sesini duymuyordu; John'un sesini çıkarmadan, uykulu uykulu kilisenin en arkalarında oturduğunu düşündü – hayret ve dehşetle, olanları gözlüyordu herhalde. Başını kaldırmadı Elizabeth. Biraz daha beklemek istiyordu, Tanrı onunla konuşabilirdi.

Uzun yıllar önce, bu mihrabın önünde diz çökmüştü bağışlanmak için. Sonbahar gelip, hava kuruyup soğuduğunda, sert rüzgârlar estiğinde hep Gabriel'ın yanındaydı. Florence hoşlanmazdı bundan, sık sık da dile getirmişti fikrini; ama hiçbir zaman bundan fazlasını söylemezdi, bunun nedeninin, Gabriel hakkında söyleyecek kötü bir şey bulamaması olduğuna karar vermişti Elizabeth – sadece kardeşinden hoşlanmıyordu, o kadar. Ama Florence kehanetlerini aktarabileceği doğru dili bulabilmiş olsaydı bile Elizabeth dinlemezdi onu, çünkü Gabriel'dan güç alıyordu. Gabriel, kendisine böyle bir görev verilmiş gibi, hem Elizabeth'e hem bebeğine kol kanat geriyordu; John'a çok

45 Romalılar, 8:28 (ç. n.)

iyi davranıyor, onunla oynuyor, kendi oğluymuş gibi ona hediyeler alıyordu. Elizabeth onun karısının çocuk doğurmadan öldüğünü, Gabriel'ın da hep bir erkek çocuk arzuladığını biliyordu – Tanrı'nın kendisine bir erkek evlat vermesi için hâlâ dua ettiğini söylüyordu Elizabeth'e. Elizabeth bazen, yatağında yalnız yatar, Gabriel'ın ne kadar iyi biri olduğunu düşünürken, belki de John'dur bu oğul diyordu, o bir gün büyüyüp ikisini de rahatlatacak, hayır getirecekti. Sonra da, terk ettiği inanca nasıl yeniden döneceğini ve Richard'la birlikte kaçıp uzaklarına gittiği ışıkta yine yürüyeceğini düşünüyordu. Bazen, Gabriel'ı düşünürken aklına Richard geliyordu –sesi, soluğu, kolları– ve müthiş bir acı saplanıyordu içine; o zaman Gabriel'ın ona dokunacağını düşünüp irkiliyordu. Ancak böyle irkilmeyi doğru bulmuyordu. Selameti, bir dağın yamacındaki, saklanabileceği bir mağara gibi önünde dururken, böyle geriye bakmanın saçma ve günah olduğunu söylüyordu kendine.

"Hemşire" dedi bir gece Gabriel ona, "yüreğini Rab'be emanet etmen gerektiğini düşünmüyor musun?"

Karanlık sokaklarda kiliseye doğru yürüyorlardı. Bu soruyu ona daha önce de sormuştu Gabriel ama bu ses tonuyla değil; Elizabeth de daha önce hiç bu kadar ihtiyaç duymamıştı yanıt vermeye.

"Sanırım düşünüyorum" dedi.

"Rabbime seslenirsen seni yükseltir" dedi Gabriel, "neyi arzuluyorsan verir sana. Ben tanığım" –gülümsedi Elizabeth'e– "Rabbime seslen, O'nu bekle, yanıtlar seni. Tanrı vaatlerini hep tutar."

Gabriel'ın koluna girmişti, Elizabeth onu titreten tutkuyu hissetti.

"Sen gelene kadar" dedi alçak ve titreyen bir sesle, "kiliseye pek gitmezdim Peder. Yolumun ne olduğunu göremiyordum sanki – utançtan... günahım yüzünden başımı kaldıramıyordum."

Son sözcükleri zorlukla çıkardı ağzından, konuşurken gözlerine yaş dolmuştu. John'un soyadı olmadığını anlatmıştı Gabriel'a; kendi çektiği acılardan da biraz söz etmeye çalışmıştı. O günlerde bunları anlar görünmüştü Gabriel ve onu yargılamamıştı. Neden bu kadar değişmişti şimdi? Yoksa değişmemiş miydi de Gabriel'ın yaşattığı acılar nedeniyle Elizabeth'in gözleri mi açılmıştı?

"Eh, şimdi ben buradayım" dedi Gabriel, "beni buraya gönderen de Rabbimin elidir. Bizi bir araya getirmesi bir işarettir. Diz çök ve anla bakalım gerçekten böyle mi – diz çök ve seninle konuşmasını iste O'ndan bu gece."

Evet, bir işaret, diye düşündü Elizabeth, O'nun merhametinin, O'nun bağışlayıcılığının bir işareti.

Kilisenin kapısına vardıklarında Gabriel durdu, Elizabeth'e baktı ve evlenme teklifini yaptı.

"Elizabeth Hemşire" dedi, "bu gece dizlerinin üzerine çöktüğünde, Rabbimden senin kalbinle konuşmasını, benim söyleyeceğim şeye hangi yanıtı vereceğini anlatmasını dile."

Elizabeth ondan biraz daha aşağıda duruyordu, bir ayağı kapının önündeki alçak taş basamaktaydı, başını kaldırıp Gabriel'ın yüzüne baktı. Tepelerindeki loş, sarı ışığın altında, melekler ve iblislerle boğuşmuş ve Tanrı'nın yüzüne bakmış bir adamın yüzü gibi yanan o yüze bakarken tuhaf bir şekilde ve bir anda, artık bir kadın olduğunu hissetti.

"Elizabeth Hemşire" dedi Gabriel, "Rabbim benim kalbimle konuştu ve inanıyorum ki seninle benim karı koca olmamızı istiyor."

Sonra sustu, Elizabeth de konuşmadı. Gabriel gözlerini onun üzerinde gezdirdi.

Gülümsemeye çalıştı, sesini alçaltarak, "Senden yaşça epey büyük olduğumu biliyorum" dedi, "ama hiç fark etmez. Hâlâ gücüm yerinde. Başımdan çok şeyler geçti Elizabeth Hemşire, belki de benim yaptığım bazı hataları senin yapmanı önleyebilirim, Tanrı'ya şükür... belki tökezlemeni önleyebilirim... tekrar... kızım... bu dünyada kaldığımız sürece."

Elizabeth hâlâ bekliyordu.

"Ve seni seveceğim" dedi Gabriel, "ve sana değer vereceğim... Tanrı'nın beni yanına çağıracağı güne kadar."

Yavaş yavaş yaşlar doldu Elizabeth'in gözlerine; şimdi içinde bulunduğu durum için duyduğu sevincin gözyaşları, onu buraya kadar getirmiş olan yolda çektiği acıların gözyaşları.

"Oğlunu da seveceğim, küçük çocuğunu" dedi Gabriel sonunda, "kendi oğlummuş gibi. Hiçbir şeyden korkması ya da kaygılanması gerekmeyecek; ben sağ olduğum, iki elimi de kullanıp çalıştığım sürece üşümeyecek, açlık çekmeyecek. Tanrı'nın huzurunda yemin ederim buna" dedi, "çünkü O bana kaybettiğimi sandığım bir şeyi geri verdi."

Evet, diye düşündü Elizabeth, bir işaret – kurtarıcı gücün Tanrı olduğunu gösteren bir işaret. İlerledi, o alçak basamakta, kapının önünde, Gabriel'ın yanında durdu.

"Elizabeth Hemşire" dedi Gabriel – Elizabeth onun o andaki sevimliliğini ve alçakgönüllülüğünü ölene kadar unutmayacaktı, "dua edecek misin?"

"Evet" dedi Elizabeth, "dua ettim, daha da edeceğim."

Bu kiliseye, bu kapılardan geçerek girmişlerdi; rahip mihraba çağırdığında Elizabeth kalkmış, cemaat Tanrı'ya şükrederken o da kilisenin ortasındaki uzun geçitte yürümüştü; bu geçitte, bu mihraba, bu altın haçın önüne; bu gözyaşlarına, bu savaşa – savaş bir gün bitecek miydi? Elizabeth kalktığında ve tekrar sokaklarda yürüdüklerinde Gabriel ona Tanrı'nın kızı demişti, Tanrı'nın vekilinin yardımcısı. Gözlerinde yaşlarla onu alnından öpmüş, Tanrı'nın onları birbirlerini kurtarsınlar diye bir araya getirdiğini söylemişti. Elizabeth de ağlamıştı, Tanrı'nın eli hayatını değiştirdi, onu yüceltti ve sağlam kayanın üzerine tek başına oturttu diye büyük sevinç duyduğu için.

John'un dünyaya geldiği, geçmişteki o günü düşündü – o anı, kendi hayatının ve ölümünün başladığı günü. O gün dibe inmişti, tek başına, karnında dayanılmaz bir ağırlıkla, kasıklarında bir sırla, karanlığın içine, ağlayarak, inleyerek ve Tanrı'ya lanet okuyarak. Ne kadar kanadığını ve terlediğini ve bağırdığını hiçbir dil anlatamazdı – karanlığın içinde ne kadar süründüğünü asla, asla bilemeyecekti Elizabeth. Onun başlangıcı oradaydı ve hâlâ karanlıkta savaşarak ilerliyordu; Tanrı'yla arasında barış sağlayacağı, O'nun konuştuğunu duyacağı âna doğru gidiyordu, Tanrı onun gözlerinin yaşını silecekti; öteki karanlıkta, sonsuzluk kadar uzun bir zaman sonra John'un çığlığını duyduğunda olduğu gibi.

Şimdi de, ansızın çöken sessizlikte onun bağırdığını duyuyordu; çocuğun, yeni doğan bebeğin dünyadaki ışığı görünce bağırması gibi değildi bu; bir erkek-çocuğun, Cennet'ten gelen ışığı görünce vahşice bağırmasıydı. Elizabeth gözlerini açtı, dimdik doğruldu; inançlılar çevresini aldı; Gabriel kilisedeki bir sütun gibi hareketsiz durmuş bakıyordu ona. Harman yerinde, ağlayan, ilahi söyleyen cemaatin ortasında, Rab'bin gücü karşısında şaşkınlaşan John yatıyordu.[46]

---

46 Harman yeri denen zemin, Kutsal Kitap'ta, hem Eski Ahit'te hem de Yeni Ahit'te sözü edilen önemli bir semboldür. Bu zeminler, üzerlerinde ya da yakınlarında meydana gelen Kutsal Kitap olayları nedeniyle ön plana çıkmıştır. Harman yeri, bu özel durumda, yargının ya da Cennet ve Cehennem'in bir simgesiydi. Mezmurlar 1:4'e göre, harman yerindeki saman, kötülerin yok edilmesini simgeler. (ç. n.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Harman Yeri

"Vay başıma! Mahvoldum" dedim,
"Çünkü dudakları kirli bir adamım,
dudakları kirli bir halkın arasında yaşıyorum.
Buna karşın Kral'ı, Her Şeye Egemen RAB'bi
gözlerimle gördüm." [47]

---

47 Yeşaya, 6:5 (ç. n.)

Ayakkabılarımı bağlayıp
Yola çıktım.

Nasıl o duruma geldiğini bilmeden, yerde, mihrabın önünde, Elisha ile birlikte temizledikleri tozlu zeminde yattığını bildi; tepesinde, kendi eliyle yaktığı sarı ışığın yanmakta olduğunu da bildi. Burun deliklerine toz dolmuştu, kokusu keskindi, korkunçtu, inançlıların, yattığı zemini sarsan ayaklarının kaldırdığı küçük toz bulutları ağzını kaplıyordu. Onların bağırdıklarını duyuyordu, öyle uzak ve öyle yukarıdaydılar ki kendisi oralara erişemezdi. Bir kaya gibiydi, bir ölünün bedeni, müthiş bir yükseklikten düşmüş, can çekişen bir kuş gibiydi. Artık dönebilecek gücü kalmamış bir şeydi.

John'un içinde bir şey kıpırdadı ama John değildi bu. İçine zorla girilmişti, hiçe sayılmıştı, ele geçirilmişti. Bu güç başına ya da kalbine bir darbe indirmişti; ve bir anda, tamamıyla, hayatı boyunca hayal bile etmediği, kesinlikle katlanamayacağı bir ıstırapla doldurmuştu içini, şimdi bile inanamıyordu buna, onun içini ortaya çıkarmıştı; baltayla ortadan yarılan bir odun gibi, ikiye bölünen bir kaya parçası gibi yarmıştı; ona saldırmış, bir anda yere düşürmüştü, öyle ki John yaralandığını değil sadece acısını hissetmişti, düştüğünü hissetmemiş, sadece korkusunu duymuştu; şimdi orada, karanlığın dibinde yattığı yerde çaresizlik içinde haykırıyordu.

Ayağa kalkmak –kötücül, alaycı bir ses ayağa kalkması için ısrar ediyordu– ve hemen bu mabedin dışına, dünyaya çıkmak istiyordu.

Sese itaat etmek istiyordu, onunla konuşan tek ses oydu; o sesi, elinden geleni yapıp ayağa kalkacağına inandırmaya çalıştı; sadece o korkunç düşüşünden sonra yerde biraz kalıp kendine gelecekti. Tam o anda ayağa kalkamadığını fark etti; kollarına, bacaklarına, ayaklarına bir şey olmuştu – ah, John'a bir şey olmuştu! Ve büyük bir dehşet duyarak, şaşkınlık içinde haykırdı, o anda gerçekten de hareket etmeye başladığını hissetti – yukarıya, ışığa doğru değil, yeniden aşağıya doğru gidiyordu, bağırsaklarında bir tuhaflık vardı, kasıklarındaki kaslar gerildi; döndüğünü hissetti, Tanrı'nın ayağının başparmağı ona hafifçe dokunmuş gibi durmadan dönüyordu

tozlu zeminde. Toz öksürttü onu, öğürttü; o dönerken dünyanın tamamının merkezi kaydı, uzam bir boşluk haline geldi, düzen, denge ve zaman yararsızlaştı, hiçbir şey kalmadı geride: Karmaşa hepsini yuttu. Ve: *Bu muydu?* diye sordu John'un korkan ruhu, *Nedir bu?* Boşunaydı, yanıt alamadı, sadece o alaycı ses bir kez daha öteki zenciler gibi olmak istemiyorsa o pis yerden kalksın diye ısrar ediyordu.

Sonra ıstırabı bir an için dindi, tıpkı suların kayalıklara tekrar vurmadan önce bir an geri çekilmesi gibi; ıstırabı dinse de yeniden başlayacağını biliyordu. Mihrabın önündeki tozlu zeminde yüzüstü yatarak öksürdü, içini çeke çeke ağladı. Hâlâ aşağıya doğru gidiyordu, sevinçten, ilahilerden ve başının üstünde yanan ışıktan gitgide uzaklaşıyordu.

Çabaladı ama umarsız bir çabaydı! Zifiri karanlık düşüşünden, değişiminden önceki ânı adeta yeniden keşfetmesi, yakalayıp avcunda sıkı sıkı tutması için bir çıkış noktası sunmuyordu, başlangıç yoktu orada, son da yoktu. Ama bulunduğu an da karanlığın içine hapsolmuştu, suskundu, ortaya çıkmıyordu. Sadece haçı hatırlıyordu John: Tekrar dönmüş, mihrabın önünde diz çökmüştü, altın haç karşısındaydı. Kutsal Ruh konuşuyordu – John haçın üzerinde birden ortaya çıkan iri yazıyı okurken O da *İsa Mesih kurtarır* der gibiydi. John kalbinde korkunç bir acıyla, lanet okumak isteyerek bakmıştı buna – ve Ruh konuşmuştu, John'un içinde konuşmuştu. Evet: Yerde yatan Elisha konuşuyordu, babası da sessizce onun arkasında duruyordu. John kalbinde kutsal Elisha'ya ansızın özlem dolu bir şefkat duydu; parlayan bir bıçak gibi keskin ve ürkütücü bir arzuyla Elisha'nın bedenine el koymak, onun yattığı yerde yatmak istedi; Elisha'nın konuştuğu dillerde konuşmak, böyle bir yetkeyle babasını şaşkına çevirmek istedi. Ama bu an o an değildi; gidebildiği kadar geriye gitsindi ama sır, dönüş, dipsiz bir yere düşmek, bunlar çok daha gerideydi, karanlıktaydı. Babasına lanet okurken, Elisha'yı severken bile ağlamıştı; kendi ânını geride bırakmıştı, güce boyun eğmişti, darbeyi yemişti, aşağıya düşüyordu.

Aşağıya ha! – hangi amaç için, nereye? Denizin dibine, dünyanın bağırsaklarına, harıl harıl yanan fırının içine mi? Cehennem'den daha derindeki bir zindana mı, mezardan daha gürültülü bir çılgınlığa mı? Hangi borazanın sesi onu uyandıracak, hangi el onu yukarı kaldıracaktı? Tekrar darbe yerken, gırtlağı sıcak kül gibi yanarak

haykırırken ve bedeni yararsız bir ağırlık gibi, ağır, çürüyen bir ceset gibi üzerinden sarkarak yeniden dönerken, eğer olduğu yerden kaldırılmazsa asla kendiliğinden yükselemeyeceğini biliyordu.

Babası, annesi, halası, Elisha – hepsi de onun çok yukarısındaydılar, bekliyorlar, onun o uçurumun dibinde çektiği eziyeti gözlüyorlardı. Altın parmaklıktan sarkmışlardı, arkalarında ilahiler söyleniyordu, başlarının çevresi ışıklıydı, belki oraya erkenden düşen John için ağlıyorlardı. Hayır, artık ona yardım edemezlerdi – artık ona hiçbir şey yardım edemezdi. John kalkmak, onların yanına gitmek için çabaladı – yukarı uçabilmek, onlarla o sabah, onların içinde bulunduğu sabah buluşabilmek için kanatları olmasını istiyordu. Ama çabası ancak aşağıya düşmesine yaradı, çığlıkları yukarıya ulaşmadı, kendi kafatasının içinde çınladı.

Yüzlerini pek göremese de orada olduklarını biliyordu. Kımıldadıklarını hissediyordu, her hareketleri John'un yattığı karanlığın içinde titremelere, şaşkınlığa, dehşete yol açıyordu. Onların yanına yükselmek için duyduğu tutkuyu onların da onu yanlarına almak için duyup duymadıklarını bilemiyordu. Belki de onu umursamadıkları için yardım etmiyorlardı – onu sevmedikleri için.

Sonra babası, bu yeni, düşük durumundaki John'un yanına döndü; John'un aklından bir an babasının kendisine yardım etmeye geldiği geçti. Boşluğu dolduran sessizlikte babasına baktı. Babasının yüzü simsiyahtı –hüzünlü, sonsuz bir gece gibiydi; yine de bir ateş yanıyordu o yüzde, ebedi bir gecedeki ebedi bir ateş. John titreyerek yatıyordu orada. O ateşin sıcaklığını hissetmiyordu, titriyor ama gözlerini ondan kaçıramıyordu. Üstünden bir rüzgâr geçti, "Yalanı sevip hile yapanlar" dedi geçerken.[48] Ve John, kutsal, mutlu, kanla yıkanmış topluluğun dışına atılmış olduğunu anladı, babası atmıştı onu dışarıya. Babasının iradesi John'unkinden güçlüydü. Gücü de daha fazlaydı çünkü babası Tanrı'ya aitti. John nefret hissetmiyordu, buruk, şüpheci bir çaresizlik dışında hiçbir şey hissetmiyordu; bütün kehanetler doğruydu, kurtuluş bitmişti, lanetlenme gerçekti!

Öyleyse ölüm de gerçektir, dedi John'un ruhu, ve ölümün zamanı gelecektir.

"Evini düzene sok" dedi babası, "çünkü öleceksin; iyileşemeyeceksin."

---

48 Tamamı: Vahiy, 22:15: "Köpekler, büyücüler, fuhuş yapanlar, adam öldürenler, putperestler, yalanı sevip hile yapanların hepsi dışarıda kalacaklar." (ç. n.)

Sonra o alaycı ses yine konuştu, "Kalk ayağa John. Kalk oğlum. Seni burada tutmasına izin verme. Babanın sahip olduğu her şey sende de var."

John gülmeye çabaladı –güldüğünü sanıyordu– ama ağzının tuzla dolduğunu hissetti, kulaklarına da kaynar sular dolmuştu. Uzaktaki bedeninde her ne oluyorsa, ne değiştirebilirdi ne de durdurabilirdi bunu; göğsü inip kalktı, kahkahası içinden yükseldi, ağzının içinde kan gibi köpürdü.

Babası ona bakıyordu. Babasının gözleri onun üzerindeydi, John haykırmaya başladı. Babası gözleriyle çırılçıplak soydu onu ve gördüklerinden nefret etti. John bağırarak tozların içinde tekrar döner, babasının gözlerinden kaçmaya çalışırken sanki körleşti, o gözler, o surat ve hepsinin suratları ve uzaktaki sarı ışık, bütün bunlar görüş açısından çıktılar. Yine aşağıya düşüyordu. Karanlığın dibi yok, diye bağırdı ruhu yine.

Nerede bulunduğunu bilmiyordu. Her yer sessizdi, sadece çok çok aşağısında sürekli, uzak, hafif bir titreyiş – belki de Cehennem ateşleri gürlüyordu orada, o da o ateşlerin üstünde havada asılı duruyordu, ya da inançlıların hareket halindeki ayaklarının ısrarcı, kaçınılmaz yankısıydı. Bulunmayı arzuladığı dağ doruğunu düşündü, orada güneş altın bir kumaş gibi örtecekti üstünü, ateşten bir taç gibi başını örtecekti, o da ellerinde canlı bir asa tutacaktı. Ama şimdi John'un yattığı yer bir dağ değildi, ne giysi vardı üzerinde ne de başında taç. Ve canlı asayı başkaları havaya kaldırıyordu.

"Onun içindeki günahı döve döve çıkartacağım. Döve döve çıkartacağım onu."

Evet, günah işlemişti ve babası onu arıyordu. John sessiz kaldı, hiç kıpırdamadı, babasının onu fark etmeden geçip gitmesini umdu.

"Rahat bırak onu. Bırak, dokunma. Rab'be şükretsin."

"Evet anne. Rab'bi sevmeye çalışacağım."

"Kaçıp bir yere gitmiş. Onu bulacağım. Döve döve günahı içinden çıkartacağım."

Evet, günah işlemişti: Bir sabah kirli banyoda, babasının pis kokusuyla dolu o kare şeklindeki çamur grisi dolap odasında, yalnızken. Zaman zaman çatlak, kirli beyaz küvetin üzerine eğilip babasının sırtını ovardı; Nuh'un lanetli oğlunun baktığı gibi bakardı babasının çirkin çıplaklığına. Günah gibi gizliydi o çirkinlik, yılan

gibi kaygan ve asa gibi ağırdı. Sonra nefret etti babasından, babasını yere yıkacak güce kavuşmayı diledi.

Bu gece böyle yerde yatmasının, bütün insani ya da ilahi yardımdan uzak kalmasının nedeni bu muydu? Nedeni, babasının çıplaklığına bakıp içinden onunla alay ederek, onu lanetleyerek işlediği öbür, ölümcül günahı değil de bu muydu? Ah, Nuh'un oğlu lanetlenmişti ve bu lanet bugünün kederli kuşaklarına kadar inmişti: *Ona lanet olsun, köleler kölesi olsun kardeşlerine.*[49]

Sonra, görünüşe bakılırsa ne uçurumdan ne de karanlıktan korkan alaycı ses, aşağılayarak, lanetlendiğine inanıp inanmadığını sordu John'a. Bütün zencilerin lanetlenmiş olduğunu, bütün zencilerin Nuh'un bu en itaatsiz oğlunun soyundan geldiklerini hatırlattı ona alaycı ses. Bir başka adamın –tabii eğer o adam gerçekten *yaşamışsa*– on bin yıl önce, açık bir çadırdayken görmüş olduğu şeyi banyo küvetinin içinde gördü diye nasıl lanetlenebilirdi John? Bir lanet çağlar sonrasına bu kadar uzanır mıydı? Zamanın içinde mi ânın içinde mi yaşardı o lanet? Ama John bu sese verecek yanıt bulamadı çünkü ânın içinde, zamanın dışındaydı.

Babası yaklaştı. "Döverek günahı onun içinden çıkartacağım. Döverek çıkartacağım." Babasının ayakları yaklaşırken bütün karanlık sağa sola sallandı ve inledi; bu ayakların sesleri, Cennet bahçesinde saklanan Âdem ile Havva'yı arayan Tanrı'nın ayak sesleri gibiydi. Babası tepesine dikildi, ona baktı. O zaman John bir lanetin andan âna, babadan oğula tekrarlandığını anladı. Zaman umursamazdı, kar ve buz gibi; ama kalp, çöldeki o çılgın, başıboş gezgin, laneti sonsuza kadar taşırdı.

"John" dedi babası, "gel benimle."

---

49 Yaratılış 9:25. Tamamı şöyledir (9:18-27):
Gemiden çıkan Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafet idi. Ham Kenan'ın babasıydı. Nuh'un üç oğlu bunlardı. Yeryüzüne yayılan bütün insanlar onlardan üredi. Nuh çiftçiydi, ilk bağı o dikti. Şarap içip sarhoş oldu, çadırının içinde çırılçıplak uzandı. Kenan'ın babası olan Ham babasının çıplak olduğunu görünce dışarı çıkıp iki kardeşine anlattı. Sam'la Yafet bir giysi alıp omuzlarına attılar, geri geri yürüyerek çıplak babalarını örttüler. Babalarını çıplak görmemek için yüzlerini öbür yana çevirdiler. Nuh ayılınca küçük oğlunun ne yaptığını anlayarak, şöyle dedi:
"Kenan'a lanet olsun, Köleler kölesi olsun kardeşlerine.
Övgüler olsun Sam'ın Tanrısı RAB'be,
Kenan Sam'a kul olsun. Tanrı Yafet'e bolluk versin,
Sam'ın çadırlarında yaşasın, Kenan Yafet'e kul olsun." (ç. n.)

Dümdüz, dar, daracık bir sokağa çıktılar. Günlerdir yürüyorlardı. Sokak önlerinde açılıyordu, uzundu, sessizce yokuş aşağı meyilleniyordu, kardan bile beyazdı. Sokakta başka kimse yoktu, John korkuyordu. Bu sokaktaki yapılar da daracıktı, birbirlerine o kadar yakındılar ki John ellerini iki yana açınca onlara dokunabiliyordu, hem de birer mızrak gibi göğe uzanıyorlardı, dövme demir ve gümüşten yapılmışlardı. John bu yapıların kendisi için olmadıklarını biliyordu, bugün değildiler, *hayır, yarın da değildiler!* Sonra o dümdüz, sessiz sokakta, eğri büğrü taşların üzerinde tökezleyerek kendilerine doğru gelen çok yaşlı, siyah bir kadın gördü. Sarhoştu, pisti, çok yaşlıydı, ağzı John'un ağzından da, annesininkinden de daha büyüktü; dudakları sarkıktı, nemliydi, John daha önce bu kadar siyah birini hiç görmemişti. Kadını gören babası şaşırdı, öfkeden deliye döndü ama John sevinmişti. Ellerini çırptı, "Bak! Annemden daha çirkin bu!" diye bağırdı. "Benden daha çirkin!"

"Şeytan'ın oğlu olduğun için pek gururlanıyorsun, değil mi?" dedi babası.

Ancak John babasını dinlemiyordu. Kadın yanından geçerken dönüp baktı. Babası John'un kolunu yakaladı.

"Bunu görüyor musun? Bu günahtır. Şeytan'ın oğlu bunun peşinden koşar."

"Sen kimin oğlusun?" diye sordu John.

Babası onu tokatladı. John güldü, biraz uzaklaştı babasından.

"Gördüm onu. Gördüm onu. Boş yere Şeytan'ın oğlu olmamışım."

Babası onu tutmak için uzandı ama John daha çabuk davrandı. Gözlerini babasından –bir elini öfkeyle uzatarak ona yaklaşan babasından– ayırmadan o ışıltılı sokakta geri geri gitti.

"Ve ben seni *duydum* – gece boyunca. Şeytan'ın oğlunun uyuduğunu sandığında senin karanlıkta ne yaptığını biliyorum siyah adam. Duydum seni, tükürdüğünü, inlediğini, boğazının tıkandığını – ve *gördüm* seni, at sırtında bir aşağı bir yukarı gittiğini, dışarı çıkıp içeri girdiğini. Boş yere Şeytan'ın oğlu olmadım ben."

Onları dinleyen yapılar hâlâ yukarıya doğru uzansalar da birbirlerine doğru eğilip göğü kapattılar. John'un ayakları kaymaya başladı; gözlerine yaş ve ter doluyordu; hâlâ babasının karşısında geri geri giderken bir kurtuluş arayarak çevresine bakındı; ama bu sokakta onun için bir kurtuluş yoktu.

"Senden nefret ediyorum. Nefret ediyorum. Altın tacın umurumda değil. Uzun beyaz kıyafetin umurumda değil. Kıyafetinin altından gördüm seni, seni gördüm!"

Ve babası tepesindeydi; dokunuşu ilahi gibiydi, ateş gibiydi. O daracık sokakta John sırtüstü yerde yatıyor, babasına bakıyordu, o yanan kulelerin altındaki yanan surata.

"Senin içinden döve döve çıkaracağım onu. Döve döve çıkaracağım."

Babası elini kaldırdı. Bıçak indi. John yuvarlanıp uzaklaştı ondan, o bembeyaz sokakta yokuş aşağı giderken, "*Baba! Baba!*" diye haykırdı.

Ağzından çıkan ilk sözcükler bunlardı. Bir an sonra sessizlik çöktü, babası gitmişti. İnançlıların tekrar başına toplandıklarını hissetti – ağzının içinde toz vardı. Bir yerlerde ilahi söylüyorlardı; çok uzaklarda, yukarıda bir yerde; yavaş, kederli bir ilahi. Sessizce yattı orada, dayanılmaz derecede hırpalanmıştı, yüzündeki tuz kurumuştu, içi bomboş kalmıştı, ne şehvet, ne korku, ne utanç, ne umut vardı. Yine de bunların geri geleceğini biliyordu – pusuda bekleyen iblislerle doluydu karanlık, dişleriyle onu korkutmak için bekliyorlardı.

Sonra mezarın içine bakıp şaşırdım.[50]

Aşağıda ha! – Burada ne arıyordu, karanlıkta tek başına? Ama şimdi biliyordu, alaycı değildi artık, bir şey aradığını biliyordu, karanlıkta gizlenmiş ve bulunması gereken bir şey. Bulunmazsa ölürdü John; ya da zaten ölmüştü, eğer o şey bulunmazsa yaşayanların arasına asla katılmayacaktı.

Ve mezar o kadar üzgün ve yalnız görünüyordu ki.

Şimdi dolaştığı mezarda –orasının mezar olduğunu biliyordu, çok soğuk ve sessizdi, buz gibi bir pusun içinde yürüyordu– annesini ve babasını buldu, annesi kırmızılar giymişti, babasıysa beyazlar. Onu görmediler; omuzlarının üstünden arkaya, birikmiş tanıklara baktılar. Halası Florence oradaydı, parmaklarındaki altın ve gümüşler ışıl ışıldı, kulaklarında pirinç küpeler sallanıyordu; bir başka kadın daha vardı, onun, babasının Deborah denen karısı olduğunu tahmin etti – bir zamanlar onun kendisine anlatacağı

50 Luka İncili, İsa'nın Dirilişi 24:12'ye gönderme yapıyor: "Yine de, Petrus kalkıp mezara koştu. Eğilip içeri baktığında keten bezlerden başka bir şey görmedi. Olay karşısında şaşkına dönmüş bir halde oradan uzaklaştı." (ç. n.)

çok şey olduğuna inanmıştı. Orada birikenlerin arasında bir tek o John'a baktı, mezarda konuşulmadığını işaret etti ona. John orada bir yabancıydı – onun geçtiğini görmemişlerdi, onun ne aradığını bilmiyorlardı, ararken ona yardım edemezlerdi. John Elisha'yı bulmak istiyordu, kendisine kimin yardım edebileceğini belki o bilirdi – ama Elisha hiçbir yerde yoktu. Roy vardı: Roy da yardım edebilirdi ona ama bıçaklanmıştı o ve şimdi koyu tenli ve sessiz halde babasının ayaklarının dibindeydi.

O anda John'un ruhuna umarsızlık suları dolmaya başladı. *Aşk, ölüm kadar güçlü, mezar kadar derindir.* Ama belki de, komşu krallık olan Ölüm'ün nüfusunu iyiliksever bir hükümdar gibi artıran aşk oraya inmemişti: Ona burada bağlılık duymak zorunda değildiler. Burada konuşma da yoktu, dil de, aşk da yoktu; Çok güzelsin John, diyecek kimse de yoktu; hangi günahı işlemiş olursa olsun onu bağışlayacak kimse de yoktu; onu sağaltacak ve yüceltecek kimse de yoktu. Hiç kimse yoktu: Babasıyla annesi arkalarına bakıyorlardı, Roy kanlar içindeydi, Elisha orada değildi.

Sonra karanlıkta mırıltılar başladı –korkunç bir sesti–, John'un kulakları uğuldadı. Mezarı dolduran, havada çırpılan bin kanadın sesine benzeyen bu mırıltıların arasında, her zaman duymuş olduğu bir sesi tanıdı. Dehşete kapıldı, ağlayıp inlemeye başladı – bu ses yok oldu ama karanlığı dolduran yankılar onu büyüttü.

İlk soluğunu aldığı andan itibaren bu ses John'un hayatını doldurmuştu, öyle görünüyordu şimdi. Her yerde duymuştu onu, dua ederken, günlük konuşmalarda, inançlıların toplandıkları yerlerde, inançsız sokaklarda. Babasının öfkesinde vardı o ses, annesinin sakin inadında, halasının hararetli alaycılığında; o gün öğle sonrasında, tuhaf ama, Roy'un sesinde de çınlamıştı, Elisha piyano çalarken de vardı; McCandless'ın tefinin vuruşlarında ve tıngırtısında, tanıklığının temposunda vardı ve o tanıklığa benzersiz, kusursuz bir inandırıcılık katıyordu. Evet, hayatı boyunca duymuştu o sesi ama ancak şimdi açılıyordu kulakları karanlıktan gelen, sadece karanlıktan gelebilecek ama ışığın görkemine kesin tanıklık eden o sese. Ve şimdi inlerken, hiçbir yardım almazken, kendi içinde duyuyordu o sesi – kanamasının olduğu yerden, yarılıp açılan kalbinden geliyordu. Mezarı dolduran öfkenin ve hıçkırıkların sesiydi, zamanın dışına çıkmış ama şimdi sonsuzluk içinde zapt edilmiş öfke ve gözyaşlarıydı; dili olmayan öfke, sesi duyulmayan ağlama – bu ses John'un şaşkın

ruhuna şimdi tükenmeyen hüzünden, en ıstıraplı sabırdan ve en uzun geceden söz ediyordu; en derin sulardan, en sağlam zincirlerden, an acımasız kırbaçtan; en sefil aşağılanmadan, en sağlam zindandan, en ahlaksız yataktan ve utanılası doğumdan, kelimelerle anlatılamayan, en kanlı, ani ölümden. Evet, karanlıkta ölümün uğultusu vardı: Sudaki ceset, ateşteki ceset, ağacın üzerindeki ceset. John karanlığın peş peşe dizilmiş bu ordularına baktı ve ruhu, *Kim bunlar? Kim onlar?* diye fısıldadı. Ve kendine sordu: *Ben nereye gideceğim?*

Yanıt gelmedi. Mezarda yardım da yoktu sağalma da, karanlıkta yanıt yoktu, oradakiler hiç konuşmuyordu. Arkalarına bakıyorlardı. John da arkasına baktı ama bir kurtuluş göremedi.

Ben, John, geleceği gördüm, yukarıda, göğün tam ortasında.

Kırbaç, zindan ve gece kendisi için miydi? Deniz onun için miydi? Mezar onun için miydi?

Ben, John, bir sayı gördüm, göğün tam ortasında.

Kaçmaya çabaladı –bu karanlıktan, bu kalabalığın yanından– yaşayanların olduğu yere, çok yukarıda, çok uzaktaydı onlar. Karanlıkta durmaksızın dönerken, inlerken, tökezlerken ve sürünerek ilerlerken çok korkuyordu, daha önce hiç böyle ölümcül bir korkuya kapılmamıştı. *Kim bunlar? Kim onlar?* Onlar hor görülenler ve dışlananlardı, sefiller ve tükürülenlerdi, dünyanın atıklarıydı; o da onların yanındaydı, onlar John'un ruhunu yutacaklardı. Katlanmış oldukları kamçılar onun sırtında yaralar açacaktı, onların cezası onun da cezası olacaktı, onların payı onun da payı, onların aşağılanması, çektikleri eziyet, zincirler, zindanları, ölümleri onun da olacaktı. *Üç kez değnekle dövüldüm, bir kez taşlandım, üç kez deniz kazasına uğradım. Bir gün bir gece açık denizde kaldım.*[51]

Ve onların korkunç şahadeti onun olacaktı!

Sık sık yolculuk ettim. Irmaklarda, haydutlar arasında, gerek soydaşlarımın gerekse öteki ulusların arasında tehlikelere uğradım. Kentte, kırda, denizde, sahte kardeşler arasında tehlikelere düştüm.[52]

Ve onların perişanlığı onun da perişanlığıydı:

Emek verdim, sıkıntı çektim, çok kez uykusuz kaldım. Açlığı, susuzluğu tattım. Çok kez yiyecek sıkıntısı çektim, soğukta çıplak kaldım.[53]

---

51 2. Korintliler 11:25 (ç. n.)

52 2. Korintliler 11:26 (ç. n.)

53 2. Korintliler 11:27 (ç. n.)

Yardım isteyerek bağırmaya başladı, kırbacı görüyordu karşısında, ateşi ve dipsiz suları, başının bir daha doğrulmamak üzere yere eğildiğini görüyordu, o, John, bu aşağılıkların arasında en aşağılık olanı. Annesine bakındı ama o gözlerini bu karanlık orduya dikmişti – bu ordu onu talep ediyordu. Babası John'a yardım etmiyordu, babası onu görmüyordu, Roy da ölmüştü.

Sonra, fısıldadığını bilmeden fısıldadı: "Ah, Rabbim, merhamet et bana. Merhamet et bana."

Bütün o korkunç yolculuk boyunca ilk kez bir ses, öfkenin ve gözyaşlarının ve ateşin ve karanlığın ve selin arasından konuştu John'la:

"Evet" dedi ses, "geç oradan. Geç oradan."

"Kaldır beni" diye fısıldadı John, "kaldır beni. Geçemiyorum."

"Geç" dedi ses, "geç."

Sonra sessizlik çöktü. Mırıltılar kesildi. Sadece John'un altındaki titreme vardı. Bir yerde bir ışık bulunduğunu biliyordu.

"Geç oradan."

"Seni geçirmesini iste O'ndan."

Ama bu karanlıktan, bu ateşin, bu öfkenin içinden asla geçemeyecekti. Asla geçemeyecekti. Gücü tükenmişti, artık kımıldayamıyordu. Karanlığa aitti o – kaçmayı düşünmüş olduğu karanlık ona sahip çıkıyordu. Yine inledi, ağlıyordu, ellerini havaya kaldırdı.

"Seslen O'na. Seslen O'na."

"Seni geçirmesini iste."

Burun deliklerine yine toz doldu, Cehennem'in dumanları kadar yakıcıydı. Duyduğu bir şeyi, okuduğu bir şeyi hatırlamaya çalışarak karanlıkta tekrar döndü.

İsa Mesih kurtarır.

Yangını gördü önünde, kırmızı ve altın rengiydi, onu bekliyordu – sarı ve kırmızı ve altın rengiydi, sonsuz bir gecede yanıyor, onu bekliyordu. Bu ateşin içinden geçmeli, bu geceye çıkmalıydı.

İsa Mesih kurtarır.

Seslen O'na.

Seni geçirmesini iste O'ndan.

Seslenemiyordu çünkü dili çözülmüyordu, kalbi suskundu, korku doluydu. Karanlıkta nasıl hareket edecekti? – ölümün on bin ağzı açılmışken ve karanlıkta beklerken. Herhangi bir köşede canavar onun üzerine atlayabilirdi – karanlıkta hareket etmek,

ölümün açılmış ağzına girmek demekti. Yine de hareket etmesi gerektiğini hissediyordu; çünkü bir yerde bir ışık vardı, hayat vardı, neşe ve şarkı vardı – bir yerde, yukarılarda bir yerde.

Ve yine inledi: "Ah, Rabbim, merhamet et bana. Merhamet et Rabbim."

Aklına yine Elisha'nın, babasının ayaklarının dibinde diz çöktüğü ekmek ve şarap ayini geldi. Şimdi bu ayin büyük, yüksek tavanlı bir salonda yapılıyordu, güneşin altın rengine buladığı bir salonda; ve hepsi uzun beyaz giysiler giymiş bir kalabalık vardı içerde, kadınların başları örtülüydü. Üzeri boş, uzun, tahta bir masanın çevresinde oturuyorlardı. Bu masada yassı, tuzsuz bir ekmeği yiyorlardı, İsa Mesih'in bedeniydi o ekmek, ağır bir gümüş kâseden de O'nun kanı olan kırmızı şarabı içiyorlardı. John onların ayaklarının çıplak olduğunu gördü, aynı kan ayaklarına da bulaşmıştı. Ekmeği yerlerken ve şarabı içerlerken salonu ağlama sesleri doldurdu.

Ayağa kalktılar, içi su dolu kocaman bir leğenin çevresinde toplandılar. Dört gruba bölündüler, ikisi kadınlardan, ikisi erkeklerden oluşuyordu; ve birbirlerinin ayaklarını yıkamaya başladılar, kadınlar kadınların, erkekler erkeklerin ayaklarını. Ama kan yıkamakla temizlenmiyordu; ne kadar yıkasalar da berrak suyun rengi ancak kırmızıya döndü; biri bağırdı: "*Nehre gittiniz mi?*"

Sonra John nehri gördü, kalabalık oradaydı. Değişiktiler şimdi: Giysileri yırtılmıştı, yolda gelirlerken kirlenmişti, kutsal olmayan kan bulaşmıştı üzerlerine; bazılarının giysisi çıplaklığını pek örtemiyordu; bazıları tamamen çıplaktı. Kimileri nehrin kıyısındaki pürüzsüz taşlara takılıp tökezliyordu çünkü körduler; kimileri de korkunç iniltilerle yerde sürünüyordu çünkü sakattılar; kimileri de yaralarından irin akan etlerini durmadan didikliyordu. Hepsi de nehre gitmeye çabalıyordu, korkunç katı yürekliydiler: Güçlüler güçsüzlere vurup deviriyor, paçavralar içinde olanlar çıplaklara tükürüyor, çıplaklar körlere sövüyor, körler sakatların üzerinden sürünüp geçiyorlardı. Ve biri, "*Ey günahkâr, Rabbimi seviyor musun?*" diye bağırdı.

Sonra Rab'bi gördü John – bir an için; ve karanlığı, bir an için, John'un gözünü alan bir ışık doldurdu. Az sonra kurtulmuştu; gözyaşları pınardan fışkırır gibi fışkırıyordu; kalbi bir pınar gibi patlıyordu. Sonra bağırdı: "Ah, yüce İsa! Ah, İsa Mesih! Geçir beni!"

Gözyaşları pınar olmuştu, evet – daha önce bilinmemiş bir de-

rinlikten fışkırıyordu, John'un kendi içinde bulunduğunu bilmediği bir derinlikten. Ayağa kalkmak, şarkı söylemek istiyordu, o önemli sabahta, yeni hayatının sabahında şarkı söylemek istiyordu. Ah, nasıl da akıyordu gözyaşları, akarken nasıl da kutsuyorlardı ruhunu – karanlıktan, ateşten ve ölümün dehşetinden sıyrılıp inançlılarla buluşmak için yukarıya çıktığını hissediyordu.

"Ah, evet!" diye bağırdı Elisha. "Tanrımıza sonsuza dek şükürler olsun!"

Bu sesi duyunca John'un içi hoş oldu, ilahileri duydu; onun için söylüyorlardı. Çünkü avare ruhu Tanrı aşkına demir atmıştı; sonsuza kadar sağlam kalacak kayaya. Işık ve karanlık öpüşmüşlerdi ve artık evlenmişlerdi, sonsuza kadar, John'un ruhunun hayatında ve hayalinde.

Ben, John, bir şehir gördüm, göğün tam ortasında,
Bekliyordu, bekliyordu, bekliyordu yukarıda.

Gözlerini sabaha açtı ve onların sabah ışığında kendisi için sevindiklerini gördü. Karanlıkta hissettiği titreme onların neşeli ayaklarının yankısıydı –o kana bulanmış, pek çok nehirde yıkanmış ayakların–, kanlı yolda sonsuza kadar yürüyorlardı, hiçbir şehirde kalmadılar ama hep arıyorlardı: Zaman dışı bir şehri, ellerin kurmadığı ama göklerde sonsuza kadar kalacak bir şehri. Hiçbir güç bu orduyu durduramaz, hiçbir su dağıtamaz, hiçbir yangın yutamazdı. Bir gün toprağı yukarı doğru kabarmaya zorlayacak ve bekleyen ölüleri teslim edeceklerdi. Karanlığın biriktiği, aslanın beklediği, ateşin harlandığı ve kanın aktığı yerde ilahi söylediler:

Ruhum, tedirgin olma!

Vadide sonsuza kadar yürüdüler; kayalara vurdular bıkıp usanmadan; ve ucu bucağı olmayan çölde sürekli sular fışkırdı. Rab'be sonsuza kadar haykırdılar, gözlerini hep kaldırdılar, hep yere fırlatıldılar ve O da onları hep ayağa kaldırdı. Hayır, ateşin onlara zararı dokunamadı ve evet, aslanın ağzı engellenmişti, yılan onlara hükmedemezdi, mezar da yatacakları yer değildi, toprak onların yuvası değildi. Eyüp onların tanığıydı ve İbrahim babalarıydı, Musa günahın vereceği gelip geçici mutlulukta yaşamaktansa onlarla birlikte acı çekmişti. Şadrak, Meşak, Abednego onlardan önce yürümüşlerdi ateşe, onların kederini Davut söylemiş, Yeremya onlar

için ağlamıştı. Hezekiel onlar hakkında, o sağa sola dağılmış kemikler ve o katledilenler hakkında kehanette bulunmuş, zamanı gelince Yahya Peygamber çölden çıkmış, vaat onlar için verildi diye bağırmıştı. Tanıklar bulut gibi kuşatmışlardı onları: İsa'ya ihanet eden Yahuda; İsa'ya inanmayan Tomas; horoz öttüğünde titreyen Petrus; taşlanan Stefan; bağlanan Pavlus; tozlu yolda ağlayan kör adam, mezarından çıkan ölü. Ve İsa'ya baktılar, inançlarını başlatan ve tamamlayana, O'nun başlattığı yarışta sabırla koştular; çarmıha katlandılar, utançtan nefret ettiler ve bir gün, Baba'nın sağ tarafında, şan ve şerefle O'na katılmak için beklediler.

Ruhum! Tedirgin olma,
İsa benim ölüm döşeğimi hazırlayacak!

"Kalk, kalk Johnny Birader ve bize Rab'bin nasıl kurtardığını anlat!"

Konuşan Elisha'ydı; gülümseyerek John'un başında duruyordu; cemaat de arkasındaydı – Dua Eden Anne Washington, Hemşire McCandless, Hemşire Price. Onların gerisinde annesini ve halasını gördü; o anda babasını göremiyordu.

"Amin!" diye bağırdı Hemşire McCandless. "Kalk ve Rab'be şükret!"

John konuşmaya çalıştı ama bu sabah içinde öyle bir sevinç çınlıyordu ki konuşamadı. Elisha'ya gülümsedi, gözyaşları akıyordu; Hemşire McCandless ilahiye başladı:

"Rabbim, ben artık
Bir yabancı değilim!"

"Kalk Johnny" dedi Elisha yine. "Kurtuldun mu oğlum?"

"Evet" dedi John, "ah, evet!" Sanki kendiliğinden çıkıyordu sözler ağzından, Tanrı'nın ona verdiği yeni sesle. Elisha elini uzattı, John da onu tutup tekrar ayağa kalktı – öyle ani, öyle tuhaf ve öyle mucize gibiydi ki!

"Rabbim, ben artık
Bir yabancı değilim!"

Evet, gece bitmişti, karanlığın güçleri geri püskürtülmüştü. İnançlıların arasında dolaştı yuvaya dönen John, onlardan biriydi şimdi;

ağlıyordu, ne kadar sevindiğini ifade edecek sözcükleri henüz bulamıyordu; nasıl hareket ettiğini de pek bilemiyordu çünkü elleri yeniydi, ayakları yeniydi ve yeni, Cennet gibi, pırıl pırıl bir havada hareket ediyordu. Dua Eden Anne Washington ona sarıldı, öptü, gözyaşları, John'unkiler ve yaşlı siyah kadınınkiler birbirine karıştı. "Tanrı seni kutsasın oğlum. Devam et canım, sakın vazgeçme!"

"Rabbim, tanıtıldım
Baba'ya ve Oğul'a,
Ve ben artık
Bir yabancı değilim!"

Bununla birlikte, onların arasında dolaşırken, elleri birbirine değerken, gözyaşları akarken ve ilahiler duyulurken –muhteşem bir kalabalığın doldurduğu büyük bir salonda ilerler gibiydi– John'un etrafa kulak veren, şaşkın, yeni doğmuş, narin kalbinde bir şey hafifçe darbeler indirmeye başladı; gecenin korkularını hatırlatan bir şeydi ve kalbi, bunlar bitmedi der gibiydi; şimdi, bu insanların arasında başlayacaktı. Kalbi konuşurken John annesinin karşısında buldu kendini. Annesinin yüzü gözyaşlarıyla ıslanmıştı, uzun bir süre hiç konuşmadan bakıştılar. Bir kez daha o yüzdeki muammayı çözmeye çalıştı – o yüz daha önce hiç bu kadar aydınlık ve aşk acısıyla yüklü olmamıştı, John'dan hiç bu kadar uzak, onun yaşamının ötesindeki bir yaşamla bu kadar birleşmiş görünmemişti. John annesini avutmak istedi ama gece ona dil vermemişti, ne önsezi vermişti ne de bir başkasının kalbinin içini görme gücü. Tek bildiği –şimdi, annesine bakarken, bunu asla söyleyemeyeceğini biliyordu– kalbin korku dolu bir yer olduğuydu. Annesi onu öptü, "Seninle çok gurur duyuyorum Johnny" dedi, "inancına bağlı kal. Rabbim beni mezarıma koyana kadar senin için dua edeceğim."

Sonra babasının karşısında durdu John. Kendini zorlayarak gözlerini kaldırıp babasının yüzüne baktığı anda içinde bir gerginlik, bir panik, şuursuz bir başkaldırı ve barış umudu hissetti. Hâlâ gözyaşı dökerek, hâlâ gülümseyerek, "Rabbime şükürler olsun" dedi.

"Rabbime şükürler olsun" dedi babası da. Ona dokunmaya kalkışmadı, ne öptü onu ne de gülümsedi. Cemaat sevinç içindeyken onlar sessizce karşı karşıya durdular; John babasıyla arasındaki büyük ayrılığın üstesinden gelecek o etkili, canlı sözcüğü söyle-

meye çabaladı. Ama gelmedi o sözcük, o canlı sözcük; o sessizlikte John'un içinde bir şey öldü ve bir şey canlandı. Tanıklık etmesi gerektiği geldi aklına: Görmüş olduğu mucizelere ancak onun dili şahadet edebilirdi. Bir zamanlar babasının verdiği vaazı kelimesi kelimesine hatırladı ansızın. Ağzını açtı, gözleri babasının üzerindeyken arkasında karanlığın uğuldadığını, tam altındaki toprağın da sarsıldığını hissetti; yine de babasına alışıldık şahadeti verdi. "Ben kurtarıldım" dedi, "ve kurtarıldığımı biliyorum." Sonra, babası konuşmayınca, onun sözlerini tekrarladı: "Şahadetim göklerdedir ve kaydım yücelerdedir."

"Bunu ağzın söylüyor" dedi babası o zaman. "Senin bunu yaşadığını görmek isterim. Söylemek yetmez."

"Tanrı'ya dua edeceğim" dedi John –sesi titriyordu, sevinçten mi kederden mi olduğunu bilemedi– "beni tutması, beni güçlü kılması için... düşmanın... düşmanın karşısında durmam için... ruhumu yıkmak isteyen her şeyin ve herkesin."

Sonra yine yaşlar boşaldı gözlerinden, kendisiyle babası arasında bir perde oluştu sanki. Florence Halası gelip onu kollarına aldı. Gözleri kuruydu, o sert sabah ışığında yüzü yaşlı görünüyordu. Ama konuştuğunda sesi John'un hiç duymadığı kadar yumuşak çıktı.

"İyi bir savaş seninki" dedi, "duyuyor musun? Yorulmak da yok, korkmak da. Çünkü biliyorum ki Rabbim elini senin üzerine koydu."

"Evet" dedi John, ağlarken, "evet. Rabbime hizmet edeceğim."

"Amin!" diye bağırdı Elisha. "Rabbime şükürler olsun!" Onlar kiliseden çıkarken kirli sokakları sabahın ilk ışıkları aydınlatıyordu.

Hepsi oradaydılar, bir tek genç Ella Mae yoktu, John hâlâ yerdeyken gitmişti – ağır bir soğuk algınlığı geçiriyor, dedi Dua Eden Anne Washington, dinlenmesi gerekiyor. Üç grup halinde uzun, yarı karanlık, sessiz caddede yürüdüler; Dua Eden Anne Washington, Elizabeth, Hemşire McCandless ve Hemşire Price ile, önlerinde Gabriel ve Florence, en önde de Elisha ile John vardı.

"Rabbimin mucizeleri bitmez" dedi Dua Eden Anne. "Bilirsiniz, bütün hafta boyunca ruhuma yük bindirdi, önünde dua ettim ve ağladım. Bir türlü huzur bulamadım – beni o çocuğun ruhu için beklettiğini biliyorum."

"Amin" dedi Hemşire Price. "Sanırım Rabbim sadece bu kilisenin sallanmasını istiyordu. Cuma gecesi Hemşire McCandless'ın üzerinden nasıl konuştuğunu hatırlıyor musunuz, bize dua etme-

mizi söylediğini, aramızda büyük bir mucize gerçekleştireceğini? Ve bizi harekete geçirdi de –çok şükür–, herkesi telaşlandırdı."

"Söyleyeyim size" dedi Hemşire McCandless, "tek yapmanız gereken, Rab'be kulak vermektir; O size her an doğru yolu gösterir; her an harekete geçirir; kimse bana benim Rabbimin gerçek olmadığını söylemesin."

"Rab'bin genç Elisha'ya neler yaptırdığını görmüyor musunuz?" dedi Dua Eden Anne Washington, sakindi, tatlı tatlı gülümsüyordu. "Yerdeki o çocuk anlaşılmaz dillerde kehanette bulundu, amin, tam da Johnny bağırarak ve ağlayarak Tanrı'nın önünde yere düşmeden hemen önce. Herhalde Rabbim Elisha üzerinden, 'Vakit geldi oğlum, yuvaya dön' diyordu."

"Eh, mucizeler yaratır O" dedi Hemşire Price. "Artık Johnny'nin iki tane erkek kardeşi var."

Elizabeth bir şey söylemedi. Başını eğmiş, ellerini önünde hafifçe kavuşturmuş yürüyordu. Hemşire Price dönüp ona baktı ve gülümsedi.

"Biliyorum" dedi, "bu sabah çok mutlu bir kadınsın sen."

Elizabeth de gülümsedi, başını kaldırdı ama Hemşire Price'a doğrudan bakmadı. Karşıya baktı, uzun caddenin aşağısına, Gabriel'ın Florence'la, John'un da Elisha'yla yürüdüğü yöne.

"Evet" dedi sonunda, "dua ediyordum. Duamı da bitirmedim henüz."

"Tabii, Rabbim" dedi Hemşire Price, "O'nun kutsal yüzünü görene kadar hepimiz dua etmeliyiz."

"Ama bahse girerim ki" dedi Hemşire McCandless gülerek, "küçük Johnny'nin bu kadar erken aşama göstereceği ve dine döneceği senin hiç aklına gelmemişti. Rabbime şükürler olsun!"

"Bu dediğimi unutmayın, Rabbim o çocuğu kutsayacak" dedi Dua Eden Anne Washington.

"Vaizin elini sık Johnny."

"Kutsal Kitap'ta bir adam var oğlum, o da müzikten hoşlanıyormuş. Bir gün Rab'bin karşısında dans etmiş. Günün birinde sen de Rab'bin karşısında dans edebilir misin?"

"Evet" dedi Hemşire Price, "Rabbim sana dinibütün bir oğul vermiş. Yaşlılığında sana teselli olacak o."

Elizabeth sabah ışığında ağır ağır acı gözyaşları döktüğünün farkına vardı. "Onu her yönden desteklemesi için Rabbime dua ediyorum" dedi.

"Evet" dedi Hemşire McCandless, ciddiydi, "boş laf değil bu. Şeytan dört bir yandan çıkıyor."

Sonra hiç konuşmadan tramvay hattının geçtiği geniş kavşağa geldiler. Sıska bir kedi kaldırım kenarındaki su oluğunda sinsice yürüyordu, onlar yaklaşırken de kaçtı; bir çöp bidonunun arkasına sığınıp sarı, kötücül gözleriyle dönüp baktı onlara. Tepelerinden, tramvay tellerinin üstünden geçen gri bir kuş, bir çatının metal saçak silmesine kondu. Sonra, caddenin aşağılarından bir siren sesi duydular, bir çan çaldı, baktıklarında, yanlarından hızla geçen bir ambulans kilisenin yakınındaki hastaneye yöneldi.

"Yine bir ruh sıkıntıda" diye mırıldandı Hemşire McCandless. "Rabbim merhamet etsin."

"Son günlerde kötülüğün artacağını söyledi O" dedi Hemşire Price.

"Evet, öyle, O öyle söyledi" dedi Dua Eden Anne Washington, "bizi tesellisiz bırakmayacağını söylediği için öyle seviniyorum ki."

"Bütün bunları görünce, biliniz ki kurtuluş yakındadır" dedi Hemşire McCandless. "Bir yanında bin kişi, sağ yanında on bin kişi yere düşse bile sana bir şey olmayacaktır. Öyleyse bu sabah sevinin, amin, Kurtarıcıma şükürler olsun."

"Dükkâna geldiğin günü hatırlıyor musun?"

"Bana hiç bakmadığını sanırdım."

"Yani... çok hoştun."

"Küçük Johnny, Rab'bin onun kalbine girdiğini sana düşündürecek hiçbir şey söylememiş miydi?" diye sordu Dua Eden Anne Washington.

"Sessiz biridir" dedi Elizabeth. "Pek konuşmaz."

"Yo, günümüzdeki serseri gençler gibi değil o – büyüklerine saygı gösteriyor" dedi Hemşire McCandless. "Onu çok iyi yetiştirmişsin, Hemşire Grimes."

"Dün doğum günüydü" dedi Elizabeth.

"Sahi mi!" diye bağırdı Hemşire Price. "Dün kaç yaşına bastı?"

"On dördüne bastı."

"Duydunuz mu?" dedi Hemşire Price, şaşırmıştı. "Rabbim bu oğlanın ruhunu doğum gününde kurtarmış!"

"Öyleyse şimdi iki doğum günü var" diyerek gülümsedi Hemşire McCandless, "tıpkı iki erkek kardeşi olduğu gibi – bir kendi kanından, biri ruhen."

"Amin, Rabbime şükürler olsun!" diye bağırdı Dua Eden Anne Washington.

"Hangi kitaptı Richard?"

"Ah, hatırlamıyorum. Öylesine bir kitaptı."

"Gülümsedin."

"Çok hoş görünüyordun."

Elizabeth sırılsıklam mendilini çantasından çıkardı, gözlerini kuruladı; caddenin aşağısına bakarken tekrar kuruladı gözlerini.

"Evet" dedi Hemşire Price nazikçe, "Rabbime teşekkür et. Bırak aksın gözyaşların. Bu sabah yüreğinin dolu olduğunu biliyorum."

"Rab seni olağanüstü kutsamış" dedi Dua Eden Anne Washington, "Rab'bin sana verdiğini kimse elinden alamaz."

"Ben açarım" dedi Hemşire McCandless, "benim açtığımı hiç kimse kapatamaz. Ben kapatırım ve hiç kimse açamaz."

"Amin" dedi Hemşire Price. "Amin."

"Eh, sanırım bu sabah senin ruhun Tanrı'yı pek övüyor" dedi Florence.

Gabriel karşıya baktı, hiç konuşmadı, sopa gibi dimdik duruyordu.

"Rab'bin duaları nasıl yanıtlayacağını söylerdin hep" dedi Florence. Hafifçe gülümseyerek ona yan yan baktı.

"Sadece ilahi söyleyip bağırmanın yetmeyeceğini öğrenecek" dedi Gabriel sonunda, "kutsanmaya giden yol zorludur. Dağın dik yamacını tırmanması gerekir."

"Ama sen varsın" dedi Florence, "öyle değil mi, tökezlerse yardım etmek için, iyi bir örnek olmak için?"

"Rab'bin karşısına doğru yoldan gitmesini sağlayacağım" dedi Gabriel, "Rabbim onun ruhunu bana emanet etti – o çocuğun kanının benim elime bulaşmasını istemem."

"Hayır" dedi Florence, sesi yumuşaktı, "bunu isteyeceğini sanmam."

O sırada sireni ve çanın uyaran tiz sesini duydular. Gabriel sessiz caddeye ve birini iyileşmeye ya da ölmeye götüren ambulansa bakarken Florence onun yüzünü gözledi.

"Evet" dedi Florence, "o araba bir gün herkes için gelecek, değil mi?"

"Gelince seni hazır bulması için dua ediyorum kardeşim."

"Seni hazır bulacak mı?" diye sordu Florence.

"Adımın Hayat Kitabı'nda yazılı olduğunu biliyorum" dedi Gabriel. "Kurtarıcımın yüzüne şan ve şeref içinde bakacağımı biliyorum."

"Evet" dedi Florence usulca, "orada hepimiz birlikte olacağız. Annem, sen, ben, Deborah – bir de, ben evden ayrıldıktan hemen sonra ölen o küçük kızın adı neydi?"

"Hangi ölen küçük kız?" diye sordu Gabriel. "Sen evden ayrıldıktan sonra çok ölen oldu – anneni ölüm döşeğinde bırakmıştın ya."

"O kız da bir anneydi" dedi Florence. "Tek başına Kuzey'e gitmiş, bebeğini doğurmuş ve ölmüş – yardım edecek kimsesi yokmuş. Deborah yazdı bana onun hakkında. O kızın adını unutmuş olamazsın Gabriel!"

Gabriel sendeledi – bir an ayağını sürür gibi oldu. Ablasına baktı. Florence gülümsedi, onun koluna hafifçe dokundu.

"Onun adını unutmadın" dedi. "Onun adını unuttuğunu söyleyemezsin bana. Onun yüzüne de bakacak mısın? Onun adı da yazılı mı Hayat Kitabı'nda?"

Hiç konuşmadan yan yana yürüdüler, Florence'ın eli hâlâ Gabriel'in titreyen kolundaydı.

"Bebeğe ne olduğunu Deborah bana hiç yazmadı" diye devam etti Florence sonunda. "Onu hiç gördün mü? Onunla da Cennet'te buluşacak mısın?"

"Kutsal Kitap der ki" dedi Gabriel, "bırakın ölüler ölülerini gömsün. Neden eskiden olanları eşeleyip duruyorsun, artık unutulmuş şeyleri kazıp çıkarıyorsun? Rabbim benim hayatımı biliyor – beni uzun zaman önce bağışladı O."

"Anlaşılan Rab'bin de kendin gibi bir insan olduğunu düşünüyorsun; başkalarını kandırdığın gibi O'nu da kandırabileceğini sanıyorsun ve onun da unutacağını düşünüyorsun, insanlar gibi. Ama Tanrı hiçbir şeyi unutmaz Gabriel – senin dediğin gibi adın Kitap'ta yazılıysa yaptığın her şey de yazılıdır orada. Ve bunun için de hesap vereceksindir."

"Ben Tanrıma hesabımı verdim" dedi Gabriel, "şimdi sana hesap vermek zorunda değilim."

Florence çantasını açtı, mektubu çıkardı.

"Bu mektubu" dedi, "otuz yıldan fazladır yanımda taşıyorum. Ve onca yıldır hep, acaba bunun hakkında seninle konuşabilecek miyim diye düşünüp durdum."

Gabriel'a baktı. Florence'ın bir elinde sıkı sıkı tuttuğu mektuba isteksizce bakıyordu. Yıpranmıştı, kirliydi, kahverengiydi ve yırtılmıştı mektup; Deborah'nın tereddütlü, titrek el yazısını tanıdı Gabriel, onu yine kulübede görür gibi oldu, masanın üzerine eğilmiş, dile getirmediği ıstırabını kâğıda dökmeye çalışırken. Deborah'nın ıstırabı bunca yıl onun sessizliğinde mi kalmıştı? İnanamıyordu Gabriel. Deborah ölürken Gabriel için dua etmişti – onunla Cennet'te buluşacağına yemin etmişti. Yine de, artık Gabriel'ın çok uzağındayken, Deborah'nın şahadeti olan bu mektup uzun sessizliğini bozarak konuşuyordu.

"Evet" dedi Florence, gözü Gabriel'daydı. "O zavallı, çirkin, siyah kızın altına güller döşemedin değil mi, yatsın diye? Ötekine de ondan daha iyi davranmadın. Bütün dindar yaşamın boyunca ıstırap şurubunu içirmediğin kim var Gabriel? Hâlâ da yapıyorsun bunu – Rab seni mezara sokana kadar da yapmaya devam edeceksin."

"Tanrı'nın yolu" dedi Gabriel, dili peltekleşmişti, yüzü ter içindeydi, "insanın yolu değildir. Ben Tanrı'nın arzusuna uydum, beni Rabbimden başkası yargılayamaz. Rabbim beni çağırdı, *beni* seçti, başladığımdan beri O'nunla birlikte yürüdüm. Gözlerini aşağıdaki saçmalıklara, kötülüklere dikemezsin – gözlerini tepelere çevirmelisin, yeryüzüne çöken yıkımdan kaçmalısın, elini İsa'nın eline vermelisin ve *O* nereye git derse oraya gitmelisin."

"Ya sen burada, aşağıda, ayağımızın takılacağı bir taştan başka bir şey değilsen?" dedi Florence. "Ya sen sağındaki solundaki ruhların tökezleyip düşmesine, mutluluklarını, ruhlarını kaybetmelerine neden olmuşsan? O zaman ne olacak, peygamber? O zaman ne olacak, Rab'bin meshettiği adam? O zaman *sen* hesap vermeyecek misin? Araba geldiğinde ne söyleyeceksin?"

Gabriel başını kaldırdı, Florence onun yüzündeki tere gözyaşlarının da karıştığını gördü. "Rabbim" dedi Gabriel, "kalpleri görür – kalpleri görür O."

"Evet" dedi Florence, "ama Kitap'ı ben de okudum, orada diyor ki, ağacı meyvesinden tanırsın. Ben sende günahtan ve ıstıraptan ve utançtan başka meyve gördüm mü?"

"Rab'bin meshettiği kişiyle konuşurken sözlerine dikkat et" dedi Gabriel. "Çünkü benim hayatım yazılı değil o mektupta – benim hayatımı sen bilmiyorsun."

"Senin hayatın *nerede*, Gabriel?" diye sordu Florence can sıkıcı bir aradan sonra. "*Nerede*? Tamamı boş yere geçmedi mi? Dalların nerede? Meyven nerede?"

Sustu Gabriel; Florence ısrarla mektuba başparmağının tırnağıyla vurmaya devam ediyordu. Gabriel'dan ayrılacağı köşe başına yaklaşıyorlardı, orada batı yönüne sapıp metroyla eve dönecekti. Sokakları dolduran ışıkta, güneşin kendi yangınıyla bozmaya başladığı ışıkta, önde yürüyen John'la Elisha'ya baktı, John dinlerken başını eğmiş, Elisha kolunu onun omzuna atmıştı.

"Bir oğlum var benim" dedi Gabriel sonunda, "ve Rabbim onu yüceltecek. Biliyorum, Rabbim söz verdi, O sözüne sadıktır."

O zaman güldü Florence. "*O* oğul" dedi, "o Roy. Bin yıl bile ağlasan, onun mihrabın önünde bu gece Johnny'nin bağırdığı gibi bağırdığını göremezsin."

"Tanrı insanın kalbini görür" diye tekrarladı Gabriel. "Kalbi görür O."

"Tamam, görsün zaten" diye bağırdı Florence. "O yarattı o kalbi çünkü! Ama başka kimse görmüyor, kendin bile görmüyorsun! Kalbini görsün bakalım Tanrı – tamam, görüyor ama hiçbir şey söylemiyor."

"O konuşur" dedi Gabriel, "konuşur. Tek yapman gereken, kulak vermek."

"Ben gecelerce kulak verdim" dedi Florence, "benimle hiç konuşmadı."

"Tanrı konuşmamıştır çünkü sen asla dinlemek istememişsindir" dedi Gabriel. "Sen sadece sana doğru yoldasın demesini istemişsindir. Tanrı'ya böyle hizmet edilmez."

"Öyleyse anlatsana, senin duymak istemediğin neyi söyledi sana?"

Tekrar sessizlik oldu. Şimdi ikisi de John'la Elisha'yı gözlüyorlardı.

"Sana bir şey söyleyeceğim Gabriel" dedi Florence. "Kalbinin en derin yerinde, eğer *karına*, karına ve piç oğluna, karının günahının bedelini yeterince ödetirsen, *senin* oğlunun senin günahının bedelini ödemeyeceğini düşündüğünü biliyorum. Ama bunu yapmana izin vermeyeceğim. Yeterince insana günahlarının bedelini ödettin, senin de ödemeye başlamanın zamanı geldi."

"Bana karşı... ne yapabileceğini düşünüyorsun?"

"Bu dünyada fazla zamanım kalmamış olabilir ama bu mektup bende, ölmeden önce de Elizabeth'e vereceğim, eğer o istemezse bir yolunu bulacak –nasıl bulurum bilmem ama bulacağım– çıkıp anlatacağım, *herkese* anlatacağım Rab'bin meshettiği adamın ellerinin kanlı olduğunu."

"Söyledim ya, bütün bunlar geçti gitti; Rabbim bana bağışlandığımı gösteren işareti verdi. Şimdi bunları konuşmaya başlamanın ne yararı olacağını düşünüyorsun?"

"Elizabeth'in, senin o kutsal evindeki... tek günahkârın kendisi olmadığını bilmesine yarayacak. Ve şuradaki küçük Johnny de tek piçin kendisi olmadığını öğrenecek."

Gabriel tekrar döndü, nefret dolu gözlerle baktı ona.

"Hiç değişmemişsin" dedi. "Hâlâ yıkıldığımı görmek istiyorsun. Aynen gençliğindeki gibi kötü yüreklisin."

Florence mektubu tekrar çantasına koydu.

"Hayır, değişmedim" dedi. "Sen de değişmedin. Daha iyi biri olacağına dair hâlâ söz veriyorsun Rab'be – şimdiye kadar ne yaptınsa, tam *şu anda* ne yapıyorsan, bunların hiç önemi yok diye düşünüyorsun. Tanıdığım bütün insanlar içinde Kitap'ın yalan söylediğini en çok umut eden sen olmalısın aslında – çünkü eğer kıyamet günü gelecekse, sonsuza kadar konuşman gerekecek."

Florence'ın ayrılacağı köşeye gelmişlerdi. Durdu, Gabriel da durdu, Florence onun bitkin, kızarmış yüzüne baktı.

"Metroya gideceğim" dedi. "Söylemek istediğin bir şey var mı?"

"Epey uzun yaşadım" dedi Gabriel, "Rabbimin düşmanlarının başına kötülükten başka bir şey geldiğini görmedim. O mektubu bana zarar vermek için kullanmayı düşünüyorsun ama Rabbim buna izin vermez. Sana engel olur."

Dua eden kadınlar onlara yaklaştılar, Elizabeth ortalarındaydı.

"Deborah öldü" dedi Florence, "ama arkasında bıraktığı sözler var. Hiç kimseye düşman değildi ama kötülükten başka bir şey görmedi. Ben ölürken, kardeşim, titresen iyi olur çünkü sessizce gitmeyeceğim."

Onlar daha fazla bir şey konuşmadan birbirlerine bakarlarken dua eden kadınlar yanlarına geldiler.

Uzun, sakin cadde ölülerin yarı karanlık ülkesi gibi uzanıyordu önlerinde. Sanki bu caddeden –insanların zaman ölçülerine göre–

daha birkaç saat önce geçmemişti; sanki gözlerini tehlikeli dünyaya açtığından beri onu tanımamıştı; sanki burada oynamamış, burada ağlamamış, kaçmamış, yere düşmemiş ve yara bere içinde kalmamıştı – sanki bütün bunlar masumiyetinin ve öfkesinin çok eskide kalmış günlerindeydi.

Evet, yedinci günün akşamında, öfke içinde babasının evinden fırlayıp çıktığında bu caddeyi bağıran insanlar doldurmuştu. Gün ışığı soluyordu – o hızlı hızlı kiliseye giderken rüzgâr çıkmıştı, sokak lambaları birer birer, sonra hepsi birden başlarını karanlığın içine doğru kaldırmışlardı. Alay etmişler miydi onunla, biri konuşmuş ya da gülmüş ya da seslenmiş miydi? Hatırlayamadı. Fırtınanın içinden geçmişti.

Şimdi fırtına dinmişti. Fırtınadan sonraki her görünümde olduğu gibi şimdi cadde de gökyüzünün altında değişmişti, bitkindi, temizdi ve yenilenmişti. Bir daha asla eski haline dönemeyecekti. Ateş ya da şimşekler ya da onların peşinden gelen ve şimdi John'un başının üstünde yarı gizemli hareket eden göklerden inen yağmur dünün caddesini tahrip etmiş, bir anda, göz açıp kapayana kadar geçen bir sürede değiştirmişti; son günde, gökyüzü bir kez daha açılarak inançlıları toplayıp alacağı zaman her şey nasıl değişecekse öyle.

Ama evler yerli yerindeydi; pencereleri, körleştirilmiş bin göz gibi dışarıya, sabaha bakıyorlardı – bu sabahın onlar için John'un masumiyetini yaşadığı sabahlardan ya da doğumundan önceki sabahlardan bir farkı yoktu. Kaldırım kenarlarındaki oluklarda su küçük, tatsız bir ses çıkararak akıyordu; suda kâğıtlar yüzüyordu, yanmış kibritler, ıslanmış sigara izmaritleri, yeşil-sarı, kahverengi, parlayan tükürükler, köpek pislikleri, bir sarhoşun kusmuğu, şehvete kapılmış birinden kalmış, bir prezervatifin içine yapışmış ölü spermler. Hepsi siyah ızgaraya doğru ağır ağır gidiyor, oradan aşağıya boşalıyor, onları denize atacak nehre doğru hızla akıyorlardı.

Evlerin olduğu, pencerelerin baktığı, suyun su yollarında aktığı yerde insanlar vardı – dışarıda pazar gününün şafağı sökerken onlar bu kapkaranlık evlerde uyuyorlardı, görünmezdiler, kendi özelleriydiler. John tekrar bu sokaklarda yürüyecek olsaydı onlar da yine bağırırlardı; çocukların tekerlekli patenlerinin uğultusu arkadan duyulurdu; atkuyruğu saçlı küçük kızlar ip atlar, kaldırımda geçişi engeller, o da onların arasından zar zor geçmeye çalışırdı.

Oğlanlar bu sokaklarda yine top oynardı – ona bakıp, "Hey, kurbağa göz!" diye bağırırlardı.

Köşe başlarında yine erkekler dururdu, o geçerken bakarlardı, kızlar yine evlerin önündeki basamaklarda oturur, onun yürüyüşüyle dalga geçerlerdi. Büyükanneler pencerelerden bakar, "Bu küçük oğlan pek üzgün!" derlerdi.

Yine ağlayacaksın derdi kalbi ısrarla çünkü ağlamaya başlamıştı; yine öfkeleneceksin derdi değişken hava çünkü öfke aslanları serbest bırakılmıştı; ateşi ve karanlığı görmüş olduğuna göre yine karanlıkta, yine ateşte kalacaktı. Özgürdü –*Oğul'un özgür kıldığı kişi gerçekten özgürdür*[54]–, sadece o özgürlüğünde sebat etmesi gerekiyordu. Bu doğan pazar gününde, bu caddeyle, bu evlerle, uyuyan, bakan, bağıran insanlarla artık savaşmıyordu; ama Yakub'un meleğiyle, *havanın prensleri ve güçleriyle*[55] savaşıyordu. Ve anlatılmaz bir sevinçle doluydu içi, bu sevincin köklerinin izini hayatının bu yeni gününde süremese de, bu kökleri besleyen, henüz ortaya çıkmamış bir umarsızlığın kaynağıydı. *Rab'bin verdiği sevinç, halkının gücüdür.*[56] Nerede sevinç varsa arkasından güç gelirdi; nerede güç varsa arkasından keder gelirdi – sonsuza kadar mı? Hep böyle, hiç bitmeden, diyordu Elisha'nın John'un omzuna bastıran kolu. John da sabahın duvarının içinden karşısını görmeye, acılı evlerin ötesine bakmaya, gökteki bin gri tülü yırtıp açmaya ve kalbin –hep atan, şaşkın evreni döndüren, yıldızlara kırmızı güneşin önünden kaçmalarını buyuran, aydan büyümesini ve silinmesini, yok olmasını ve yeniden görünmesini isteyen, gümüşten bir ağı denizin önüne gerip her gün dünyayı gizemli derinliklerden yeniden yaratan kalbin– içine bakmaya çabalıyordu. O kalp, o soluk ki, *yapılan hiçbir şey onsuz yapılmamıştır.*[57] Gözlerine yeniden dolan yaşlar caddeyi titreştirdi, evleri salladı – yüreği kabardı, yükseldi, bocaladı ve sustu. Sevinç güç getiriyordu, ıstırabı taşıyacak güçtü bu; ıstırap da arkasından sevinci getirirdi. Hep böyle mi? Sonsuza kadar yanan

---

54 Yuhanna 8:36: "Bunun için, Oğul sizi özgür kılarsa, gerçekten özgür olursunuz." (ç. n.)

55 Efesliler 2:2: "Sizler bir zamanlar içinde yaşadığınız suçlardan ve günahlardan ötürü ölüydünüz. Bu dünyanın gidişine ve havadaki hükümranlığın egemenine, yani söz dinlemeyen insanlarda şimdi etkin olan ruha uymaktaydınız." (ç. n.)

56 Nehemya 8:10: "Rab'bin verdiği sevinç sizi güçlü kılar." (ç. n.)

57 Yuhanna 1:3: "Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı." (ç. n.)

havanın ortasında Hezekiel'in tekerleğiydi bu – ve küçük tekerleği döndüren inançtı, büyük tekerlekse Tanrı'nın lütfuyla dönüyordu.

"Elisha?" dedi John.

"Eğer O'ndan seni tutup kaldırmasını istiyorsan" dedi Elisha, John'un düşüncelerini okumuş gibi, "O senin düşmene asla izin vermez."

"Benimle birlikte dua eden sendin, değil mi?"

"Hepimiz dua ediyorduk kardeşim" dedi Elisha gülümseyerek, "ama evet, ben hep senin tam yanındaydım. Görünüşe bakılırsa Rabbim seni benim ruhuma yüklemiş."

"Çok uzun mu sürdü duam?"

Elisha güldü. "Geceleyin dua etmeye başladın, sabaha kadar da susmadın. Bana kalırsa epeyce uzun sürdü."

John da gülümsedi, Tanrı'nın bir kulunun gülmesine biraz da şaşırarak.

"Beni mihrapta görünce sevindin mi?" diye sordu.

Sonra da bunu neden sorduğuna şaşırdı, Elisha'nın kendisini budala sanmamasını umut etti.

"Çok sevindim" dedi Elisha, heyecanlanmadan, "küçük Johnny'nin günahlarını, *hayatını* mihraba koymasına ve Tanrı'ya şükürler ederek ayağa kalkmasına."

Günah sözcüğü söylenirken John'un içi titredi. Yine gözleri yaşardı. "Ah" dedi, "bana güç vermesi için... beni tamamen kutsaması için... ve hep kurtarması için Tanrı'ya, Rabbime dua ediyorum!"

"Evet, bu niyetini sürdürürsen biliyorum ki Rab seni mutlaka salimen yuvana götürecektir."

"Uzun bir yol" dedi John ağır ağır, "öyle değil mi? Zor bir yol. Hep yokuş yukarı."

"Hep İsa'yı düşün" dedi Elisha. "Aklında hep İsa olsun. O bu yoldan yürüdü –dağın dik yamacını tırmandı– ve çarmıhı taşıyordu ve kimse O'na yardım etmedi. Bizim için yürüdü o yolu. Bizim için taşıdı o çarmıhı."

"Ama O Tanrı'nın oğluydu" dedi John, "ve bunu biliyordu."

"Biliyordu" dedi Elisha, "çünkü bedel ödemek istiyordu. Bilmiyor musun bunu Johnny? Sen bedel ödemeye hazır değil misin?"

"Söyledikleri o ilahi" dedi John sonunda, "*bedeli hayatım olsa bile* – bedel bu mu?"

"Evet" dedi Elisha, "bedel o."

John sustu, soruyu başka türlü sormak istiyordu. Bir ambulansın sireni ve bir alarm sessizliği böldü. Ambulans, ikisinin arkasındaki cemaat dışında tek bir canlının kımıldamadığı caddede yanlarından hızla geçerken ona baktılar.

Tekrar sessizlik çökerken, "Ama bu Şeytan'ın da istediği bedel" dedi Elisha. "Şeytan senin hayatından daha azına razı olmaz. Ve alır da onu, o zaman da sonsuza dek kaybolmuşsun demektir. Sonsuza dek, Johnny. Yaşarken de karanlıkta kalırsın, ölünce de. Karanlığı ancak Tanrı sevgisi aydınlatabilir."

"Evet, hatırlayacağım" dedi Johnny. "Hatırlayacağım."

"Evet ama kötü gün geldiğinde, sular yükseldiğinde, oğlum, ruhun yok olacak gibi göründüğünde hatırlamalısın. Şeytan sana unutturmak için elinden geleni yaptığında hatırlamalısın."

"Şeytan" dedi John, kaşlarını çatıp dik dik bakarak, "Şeytan. Şeytan'ın kaç tane suratı var?"

"Pek çok suratı var" dedi Elisha, "şimdiyle yükünü sırtından bırakacağın zaman arasında göreceksin zaten. Hatta daha fazlası da var ama hepsini gören kimse olmadı."

"Sadece İsa Mesih gördü" dedi John. "Sadece İsa Mesih."

"Evet" dedi Elisha, ciddiydi, tatlı tatlı gülümsedi, "senin başvuracağın kişi O. O her şeyi bilir."

John'un evine –babasının evine– yaklaşıyorlardı. Az sonra Elisha'dan ayrılacaktı, onun koruyucu kolunun altından çıkacak ve tek başına eve girecekti – annesi ve babasıyla yalnız kalacaktı. Korkuyordu. Durup Elisha'ya dönmek, ona... ifade edecek sözcükleri bulamadığı bir şey söylemek istiyordu.

"Elisha–" diye başladı ve onun yüzüne baktı. "Benim için dua eder misin? Lütfen dua eder misin?"

"Zaten dua ediyordum kardeşim" dedi Elisha, "kesinlikle vazgeçmeyeceğim dua etmekten."

"Benim için" diye ısrar etti John, "*benim* için."

"Çok iyi biliyorsun ki" dedi Elisha, ona bakarak, "Rabbimin bana verdiği kardeş için dua etmekten vazgeçmem."

Eve vardılar, orada durdular, birbirlerine bakarak beklediler. John göğün bir yerinde güneşin hareket etmeye başladığını gördü; alacakaranlığın sessizliği yakında yerini sabahın borazanlarına bırakacaktı. Elisha kolunu John'un omzundan çekti, onun yanında durdu, arkasına bakıyordu. John da arkasına bakınca cemaatin yaklaşmakta olduğunu gördü.

"Bu sabah ayin epeyce gecikecek" dedi Elisha, birden sırıtıp esneyerek.

John da güldü. "Ama sen orada olacaksın, değil mi? Bu sabah?"

"Evet küçük kardeşim" diyerek güldü Elisha, "orada olacağım. Görüyorum ki sana yetişmek için epeyce koşmam gerekecek."

Cemaate baktılar. Hepsi köşe başında duruyordu, Florence Hala da vedalaşmak için orada durmuştu. Kadınlar bir ağızdan konuşuyor, babasıysa biraz uzakta bekliyordu. Annesiyle halası öpüştüler, yüz kez görmüştü böyle yaptıklarını, sonra halası dönüp onlara bakındı ve el salladı.

Onlar da ona el salladılar, Florence Halası ağır ağır sokağın karşısına geçti, yaşlı bir kadın gibi yürümesi John'u şaşırttı.

"Eh, onun bu sabah ayine gelmeyeceğini söyleyebilirim" dedi Elisha, sonra da yine esnedi.

"Ben de senin yarı uyur durumda olacağını söyleyebilirim" dedi John.

"Bak, bu sabah benimle dalaşma" dedi Elisha, "seni dizime yatıramayacağım kadar kutsal olmadın daha. Ben senin Rabbindeki abinim – bunu unutma."

Köşe başına yaklaşmışlardı. John'un annesiyle babası Dua Eden Anne Washington, Hemşire Price ve Hemşire McCandless'la vedalaşıyorlardı. Kadınlar onlara el salladılar, onlar da karşılık verdiler. Sonra annesiyle babası yalnız kaldılar, onlara doğru yürüdüler.

"Elisha" dedi John, "Elisha."

"Evet" dedi Elisha, "ne istiyorsun?"

Gözlerini Elisha'ya diken John ona bir şey daha anlatmaya çabaladı – asla söylenemeyecek şeyleri anlatmaya çabaladı. Yine de, "Aşağıda, vadideydim" dedi bir cesaret, "orada bir başımaydım. Asla unutmayacağım. Unutursam Tanrı da beni unutsun."

Sonra annesi ve babası gelip karşılarında durdular. Annesi gülümsedi, Elisha'nın uzattığı elini tuttu.

"Bu sabah Rabbime şükürler olsun" dedi Elisha. "Kendisine şükredeceğimiz bir şey verdi bize."

"Amin" dedi annesi, "Rabbime şükürler olsun!"

John küçük, taş basamağa çıktı, hafifçe gülümseyerek onlara baktı. Annesi yanından geçip eve girerken, "Sen de yukarı çıksan iyi olur" dedi, hâlâ gülümsüyordu, "şu ıslak giysilerini çıkar. Üşütmeni istemem."

Anlaşılmaz bir gülümsemeydi; o gülümsemenin ardında ne olduğunu anlayamadı John. Annesinin bakışından kaçmak için onu öptü, "Tamam anne, geliyorum" dedi.

Annesi John'un arkasında, eşikte durup bekledi.

"Rabbime şükürler olsun Diyakoz" dedi Elisha. "Sabah ayininde görüşürüz, Rabbim isterse."

"Amin" dedi babası, "Rabbime şükürler olsun." Taş basamakları çıkmaya başladı, geçişini engelleyen John'a dik dik baktı. "Çık yukarıya evlat" dedi, "annenin sözünü dinle."

John babasına baktı, sonra da onun önünden çekildi, tekrar sokağa indi. Elini Elisha'nın koluna koydu, titrediğini ve babasının tam arkasında durduğunu hissediyordu.

"Elisha" dedi, "başıma ne gelirse gelsin, nereye gidersem gideyim, insanlar benim hakkımda ne derlerse desinler, *kim* ne derse desin, unutma ki –lütfen unutma– ben kurtarıldım. Ben *oradaydım*."

Elisha sırıtarak John'un babasına baktı.

"Geçti o" diye bağırdı, "öyle değil mi Diyakoz Grimes? Rabbim onu yere serdi, çevirdi ve yeni adını şan ve şeref içinde yazdı. Şükürler olsun Tanrı'ya!"

John'un alnını öptü, kutsal bir öpücüktü bu.

"Koş bakalım küçük kardeşim" dedi Elisha. "Sakın yorulma. Tanrı seni unutmaz. Sen unutmazsın."

Sonra arkasını döndü, uzun caddede evine doğru yürüdü. John olduğu yerde kalıp onun gidişini izledi. Güneş tamamıyla doğmuştu. Sokakları ve evleri uyandırıyor, pencerelerde haykırıyordu. Altın bir giysi gibi düştü Elisha'nın üzerine, John'un alnına, tam Elisha'nın öptüğü yere vurdu, asla silinemeyecek bir damga gibiydi.

John babasının arkasında durduğunu hissetti. Mart rüzgârının çıktığını, nemli giysilerinin altına sızdığını, tuzlu tenine değdiğini hissetti. Dönüp babasına baktı, gülümsedi ama babası ona gülümsemedi.

Bir an bakıştılar. Annesi kapının eşiğinde, koridordaki uzun gölgelerin içinde duruyordu.

"Ben hazırım" dedi John, "geliyorum. Hemen geliyorum."

ROMAN

James Baldwin'in otobiyografik öğeler taşıyan, 1953 tarihli ilk romanı DAĞLARDAN DUYUR ONU, 1935 yılında bir cumartesi günü Harlem'de geçer. Grimes ailesi ve komşularından oluşan küçük bir cemaat mahallenin kilisesinde toplanır. Ayin sırasında, amansız vaiz Gabriel'ın, karısı Elizabeth'in ve dul ablası Florence'ın zihninden geçenleri sırayla izleriz; her birinin hayatı, hayalleri ve pişmanlıkları, mezara götürecekleri sırlar önümüzde bir bir açılır, böylece Baldwin ABD'de siyahların 19. yüzyıl sonuyla 20. yüzyıl başlarındaki hayatının Güney'den Kuzey'e uzanan sert bir panoramasını çizer. Her şeyin merkezindeyse vaizin hor gördüğü üvey oğlu John vardır. Gün ilerledikçe John baba korkusuyla, kaçıp özgürleşme arzusuyla ve inanma ihtiyacıyla yüzleşecektir.

Baldwin'in "kötü ruhları kovar gibi içimden bir şeyleri söküp atma, babama ve hepimize ne olduğunu öğrenme girişimi" diye nitelediği ilk romanı, Amerikan edebiyatının vazgeçilmez klasiklerinden biri.

Şiirsel bir yoğunlukla ve büyük bir anlatı ustalığıyla yazılmış.
Harper's

Baldwin hummalı hikâyesini canlı bir imgelem ve cömert bir ayrıntı zenginliğiyle anlatıyor.
The New York Times

James Baldwin olmak demek, Avrupa'daki, Amerika'daki pek çok saklı yere, siyahlara, beyazlara dokunmak demektir; pek çok şeyi anlamaya zorlanmaktır.
ed Kazin

nlari.com.tr

ŞEMSİPAŞA KÜTÜPHANE
1 009000 66738